

Yərəmiya

Hudaning Yərəmiyani qaqirixi

¹ Binyamin qəbilisi zeminidiki Anatot yezisida turuwatqan kaqinlardin boləqan Hilkıyaning oqlı Yərəmiyaning səzliri *təwəndə hatirilinidu*:

² Yəhuda padıxaqı, Amonning oqlı Yosıyaning künliridə, yəni u təhtkə olturoqan on üqinqi yilida *Yərəmiyaqla* Pərwərdigarning səzi kəldi; ■ ³ Yəhuda padıxaqı Yosıyaning oqlı Yəhoakimning künliridə həmdə Yəhuda padıxaqı Yosıyaning oqlı Zədəkiyaning on birinqi yilining ahiriqlıqə, yəni xu yilning bəxinqi eyida Yerusalemdikilər sürgün qilinoquqə uningqla Pərwərdigarning səzi yənə kelip turdi. ■

⁴ Pərwərdigarning səzi mangua kelip:

⁵ — Anangning qorsikida seni apiridə qilixtin ilgirila Mən seni biləttim; sən baliyatqudin qıqixtin burun seni Əzümqə atap, əllərgə pəyoqləmbər boluxqa tiklidim, — deyildi. ■

⁶ Mən bolsam: — Aqla, Pərwərdigar! Mən gəp qilixni bilməymən; qünki mən gədək balidurmən, dedim. □ ■

■ **1:2** 2Pad. 21:26; 22:1-23; 2Tar. 34:1-30 ■ **1:3** 2Pad. 23:34; 24:17; 25:8; 2Tar. 36:4, 10-23; Yər. 52:1-30 ■ **1:5**

Gal. 1:15 □ **1:6** «**Mən gəp qilixni bilməymən; qünki mən gədək balidurmən**» — ibraniy tilida: «bala» degən bu sız 5-16 yaxtiki balini kərsitidu. Kitabning baxqa məlumatlıriqla qariqlanda bizningqla Hudaning səzi Yərəmiyaqla kəlgəndə u bəlkim təhminən on altə yaxqa kirgənidi. ■ **1:6** Mis. 3; 4; 6:11,29

⁷ Ləkin Pərwərdigar mənə: — Əzünəni gədək bala, demə; çünki Mən seni kimə əwətsəm, sən xularəyə bərisən; wə Mən seni nemə də dəp buyrusam, sən xuni dəysən. ⁸ Ulardın qorkma; çünki seni kətquzux üçün Mən sən bilən billidurmən, — dedi.■

⁹ Wə Pərwərdigar qolını sozup aqzimoğa təgküzdi; Pərwərdigar mənə: Mana, Əz səzlimni aqzimoğa qoydum; ■ ¹⁰ Qara, muxu küni Mən seni yulux, səkux, həlak qilix wə ərux, qurux wə terip ətürux üçün əllər wə padixahlıqlar üstigə tiklidim, — dedi.■

İkki əlamət kərünux

¹¹ Wə Pərwərdigarning səzi mənə kelip: «Yərəmiya, nemini kərüwətisən?» — deyildi. Mən: «Badam dərihining xəhini kərüwətimən» — dedim.

¹² Pərwərdigar mənə: «Kərgining yahxi boldi; çünki Mən səzümning əməliylixixi üçün səzümni kəzitipturimən» — dedi.□

¹³ Wə Pərwərdigarning səzi mənə ikkinçi kətim kelip: «Nemini kərüwətisən?» — deyildi. Mən: «Poruq-poruq qaynawatqan, aqzi ximal tərpidin kiysayqan bir qazanni kərdüm» — dedim.

■ **1:8** Qan. 31:6, 8; Yə. 1:5; Əz. 3:9 ■ **1:9** Yəx. 6:6, 7; Yər. 5:14 ■ **1:10** Yər. 18:7; 2Kor. 10:4, 5 □ **1:12** «**Kərgining yahxi boldi; çünki Mən səzümning əməliylixixi üçün səzümni kəzitipturimən**» — badam dərihi bəhərdə birinçi bolup qeqəkləp, bəhərdə kəlgənlikini jakarlıoquqi boləqəqqa ibraniy tilidə «kəzətqi» dəp atilidu.

14 Pərwərdigar manga: — Külpət ximal tərəptin kelip bu zeminda turuwatqanlarning həmmisi üstigə bəsüp kelidu — dedi.■

15 — Qünki mana, Mən ximaliy padixahlıqlarning barlıq jəmətlirini qakirimən, — dəydu Pərwərdigar; — ular kelidu, padixahlar hərbi öz təhtini Yerusalem qowuqliri aldioqa selip, həmmə sepillaroqa wə Yəhudaning barlıq xəhərlirigə hujumoqa təyyarlinidu; □ ■ 16 xuning bilən Mən *Yəhudadikilarning* barlıq rəzillikliri üqün ularning üstidin həkümlərnı jakarlaymən; qünki ular Məndin waz keqip, baxqa ilahlaroqa huxbuy yekip, öz kolliri yasioqanlirioqa qokundi.

17 Sən əmdi belingni baqlap ornungdin turup, sanga buyruoqanlirimning həmmisini ularoqa eyt; ular aldida həduqup kətmigin; bolmisa Mən seni ular aldida hədukturimən. 18 Kara, Mən bügün seni Yəhudaning padixahlirioqa, əmiririgə, kahinlirioqa həm pütkül zemin həlkiqə qarxi turoquqi mustəhkəm xəhər, təmür tüwrük wə mis sepillardək tiklidim. □ ■

■ 1:14 Yər. 4:6 □ 1:15 «padixahlar hərbi öz təhtini Yerusalem qowuqliri aldioqa selip,..» — baxqa birhil təjmisı: «padixahlar hərbi öz təhtini Yerusalem qowuqlirioqa selip...» ■ 1:15 Yər. 5:15; 6:22; 10:22; 52:4, 5 □ 1:18 «Mən ... seni... mustəhkəm xəhər, təmür tüwrük wə mis sepillardək tiklidim» — oqurmənlər xuningoqa diqqət kiliduki, Hudaning bu sölziri «ətkən zamanda» eytiloqan. Bir qaraxqa, Yerəmiya pəkət gədək bir yax yigittək körünsimu, ləkin iman-ixənqə nisbətən Hudaning sölzi allıkaqan ixəngüqilərgə pakit boloqan. İman-ixənqtiki adəm ixlaroqa Hudaning kəzqarixi bilən qaraydu. ■ 1:18 Yər. 6:27; 15:20

19 Ular sanga qarxi jəng kilidu, lekin sening üstüngdin oʻqolibə qilalmaydu — Qünki Mən seni kutkuzux üqün sən bilən billidurmən, — dəydu Pərwərdigar.

2

Israilning Pərwərdigarəya boləyan dəsəpki muhəbbiti

¹ Əmdi Pərwərdigarning səzi manga kelip mundak deyildi: —

² Berip Yerusalemdikilərninɡ kulaklirioya mundak jar saləin: — «Pərwərdigar mundak dəydu: — Mən sening yax waqtingdiki wapadarlikinɡni, yəni kizning axikioya boləyan muhəbbitidək sening qəl-bayawanda, yəni terilmioyan yərlərdə Manga əgixip yürgənliringni sening üqün əsləymən. ³ Xu qaoqda Israil həlki Pərwərdigarəya pak, alahidə ataləyan, ular uning əz həsulining tunji mewisi dəp qaraləyanidi; ularni yəwalməqci boləyanlarning həmmisi gunahkar dəp həsablənanidi həm ularning baxlirioya

balayi'apət qüxkənidi, — dəydu Pərwərdigar.□

Ata-bowilar arisida wapasizlikning pəyda boləjanliki

⁴ Pərwərdigarning səzini anglanglar, i Yakupning jəməti, Israil jəmətinəng barlik ailə-tawabiatliri: —

⁵ Pərwərdigar mundak dəydu: — Ata-bowiliringlar Məndə zadi kəndak adalətsizlikləni baykəptu, ular Məndin xunqə yirəklixidu? Ular nemixka bimənə butlarəqa bax urup, əzliri bimənə bolup kətti?■

⁶ Ular həqqaqan: «Bizni Misir zeminidin kətkuzup qikirip, bayawandin, yəni qəl-dəxt wə tik azgallar bilən kaplanəjan jaylardin, kuroqəqilik wə əlüm sayisi orap turojan yərlərdin, adəmzat ətməydiəjan həmdə insan turmaydiəjan xu bayawandin bizni ətküzgən Pərwərdigar kəni?» dəp sorap koyuxmaptioqu? ⁷ Mən siləni mewisi həm

□ **2:3 «Xu qaəqda Israil həlki Pərwərdigarəqa pak, alahidə atalojan»** — «...pak, alahidə atalojan» degən səz ibraniy tilidiki «Pərwərdigarəqa «kədəx»» («Pərwərdigarəqa mukəddəslik») degən səz bilən ipadilinidu. Okurmənlərgə bəlkim ayanki, «mukəddəs»ning əsli mənisi dəl «Hudaəqa alahidə atalojan, pak» degənliktur. Musa pəyoqəmbərgə qüxürülgən qanun boyiqə «həsulning tunji mewisi»ni bolsa Hudaəqa atap, Hudaning wəkili boləjan kahinlarəqa beəixlax kərak idi. Huda muxu yərdə: «Israil alahidə Meningki idi» dəydu. Yənə bir tərəptin eytkanda Israil Hudaning «həsulining tunji mewisi» bolsa, əmdi ulardin keyin Hudaning yolida mangidiəjan bəxka əllərdin boləjanlarmu Hudaning yenioqa kelip uningəqa «həsul bolup» Hudaning Əz həlki boluxka kelidu. ■ **2:5** Mik. 6:3, 4

molqilikidin huzurlinix üqün munbət bir zeminə elip kəlgənmən; silər kelip zeminimni buləqidinglar, Mening mirasimni yirginqlik bir nərsigə aylandurup qoydunglar.□

8 Kaşınlar: «Pərwərdigar kəni?» dəp heq sorap qoymidi; Təwrat-kanun ijqəqiliri meni heq tonumidi; həlk padiqiliri manga asiylik kildi; pəyqəmbərlər bolsa Baalning namida bexarət bərdi, ularning həmmisi heq paydisiz bimənə nərsilərgə əgixip kətti.□ ■ 9 Xunga silər bilən dəwalaxmaqimən, baliliringlar həm baliliringlarning baliliri bilən dəwaliximən, — dəydu Pərwərdigar; 10 — silər Sipurstiki dengiz boylirioğa ətüp bekinglar, Kedarəğa təkxürükə adəm əwətip bekinglar — muxundak bir ix zadi

---

□ **2:7 «Mening mirasim»** — bu söz ikki bislik bolup, mənisi: (1) Huda «bular alahidə Meningki» degən Qanaan (Pələstin) zeminini wə uning üstidiki Yəhədiy həlkini kərsitidu; (2) «miras kəlip bərginimni» degən mənidə bolup, Huda Israiləğa «Silərnin mirasinglar bolsun» dəp tapxuroğan zeminni kərsitidu. Omumən bu söz xu zeminni wə xundakla, bəlkim, xu zemindiki həlkənimu kərsitidu. □ **2:8 «Təwrat-kanun ijqəqiliri»** — Təwratni həlkəyə əgixkə məs'ul boləğan kaşınları («Yər.» 18:18, «Qan.» 33:10) yaki Təwratni kəqürükə məs'ul boləğan Lawiylərnini («Yər.» 8:8) kərsitidu. **«həlk padiqiliri»** — (yəni «baqarmənliri» yaki «baqquqilar») ibrəniy tilidə «qoyqilar», «padiqilar», «qapanlar» deyilidu. Adəttə bu söz qapan-qoyqilərnini kərsitidu. Muxu yərdə «həlk baqquqiliri» Israilning yetəqilərnini kərsitidu, əlwəttə. **«Baalning namida bexarət bərdi»** — «Baal» degən Pələstindikilərnin yirginqlik bir buti idi. ■ **2:8** Rim. 2:20

bolup bakқанmu-yoq dəp kərüp bekinglar — □

¹¹ Kaysi bir əl öz ilahlirini (ular heq ilah əməs, əlwəttə) əzgərtkənmu? Ləkin Mening həlkim əzlrining xan-xəripi Boluquqisini bolsa paydisiz-bimənə bir nərsigə almaxturoqan. ■

¹² Bununğa əjəblineqlar, i asmanlar; hang-tang bolunglar! Sarasimigə qüxünglar! Qəqünglar! — dəydu Pərwərdigar, ■ ¹³ — qünki Mening həlkim ikki rəzil ixni kildi; ular həyatlik su mənbəsi bolqan Məndin waz kəqti; andin əzli ri üqün su azgallirini, yəni su turmaydioqan yerik su azgallirini yonup qikti. ■

İsrail Hudağa əməs, yat ilahlaroğa wə yat əllərgə tayinidu

¹⁴ İsrail əsli kəlmidi? U hojayinning əyidə tuoquloqan kəlmidi? Nemixkə əmdi u oljiğa aylinip qəldi? ¹⁵ Yax xirlar uni olja kili p hərki ridi; ular awazini koyuwətti; ular *İsrail* zeminini wəyranə kildi; xəhərliri kəydürüldi, adənzatsiz qəldi. □ ■ ¹⁶ Uning üstigə hətta Nof wə Tahpanəs xəhəridikilərmu qoqqangni

---

□ **2:10** «Siprus» — Siprus arili (ibraniy tilida «Kittim») bolsa Pələstinning yirək qərbidə; Kedar bolsa Pələstinning yirək xərki də idi — demək, xərktin qərbki qə bolqan yərlərdimu muxundaq ix bolup bakmiqan. ■ **2:11** Zəb. 106:20 ■ **2:12** Qan. 32:1; Yəx. 1:2 ■ **2:13** Küy. 4:15; Yər. 17:13 □ **2:15** «yax xirlar...hərki ridi» — xirlar oljisini tutqandin keyin andin hərki rəydu. Muxu ayəttiki «xirlar» bəlkim Asuriyə, andin Babilni kərsitidu. ■ **2:15** Yəx. 5:29; Yər. 4:7

yeriwətti.□

¹⁷ Bu ixlarni özüng kəltürüp qıqarəlan əməsmu? — Qünki sanga yol baxlawatkinida Pərwərdigar Hudayingdin waz kəqkəniding.

¹⁸ Əmdi bügünki kündə yənə Xiḥor dəryasining süyini iqix üqün Misirning yolini baskining nemisi? Əfrat dəryasining süyini iqix üqün Asuriyəning yolini baskining nemisi? □ ■

¹⁹ Öz rəzilliking özüggə sawaq elip kelidu, özüngning yenimdin qətnəp kətkining özüggə tənbiḥ bolidu; əmdi sening Pərwərdigar Hudayingdin waz kəqkining wə Mening kərkunqumning səndə bolmasliqining intayin rəzil həmdə zərdapka toloqan ix ikənlikini bilip qoy, — dəydu Rəb, samawi qoxunlarning Sərdari boləlan Pərwərdigar.■

²⁰ Qünki sən kədimdinla Mən sanga saləlan boyunturukni buzup, uning rixtini üzüp taxliwətkənsən; sən: «Kullukungda bolmaymən!» deding. Qünki barliq dəng-egizliktə wə barliq yexil dərəh astida sən paḥixə

□ **2:16** «...Nof wə Tahpanəs xəḥiridikilərmu qoqkangni yeriwətti» — «Nof wə Tahpanəs» Misirdiki xəḥərlərdur. Yəḥuda kəp qətim Misirdin yardım sorioqanidi. Misir qoxuloqan bolsimu, ləkin əksiqə Israiləqa wapasizlik qilip kəlgənidi. Nof keyin «Məmfis» dəp ataloqan. Baxka birhıl təjimisı: «...Nof wə Tahpanəs xəḥiridikilərmu bax qoqkangni (rəswa qilix üqün) qırdiwətti». □ **2:18** «Xiḥor dəryasining süyini iqix üqün... Əfrat dəryasining süyini iqix üqün...» — «Xiḥor (Misirdiki bir dərya yaki wadi)ning sulirini iqix» həmdə «Əfrat (Asuriyədiki dərya)ning... sulirini iqix» Israil Misirdin wə Asuriyədin panah izdigənlikini kərsitidu. ■ **2:18** Yəx. 31:1

■ **2:19** Yəx. 3:9; Ḥox. 5:5

ayaldək kerilip yatkansən. □

²¹ Lekin Mən bolsam seni əsli esil sortluk üzüm telidin, sərhil uruqtin tikkənidadim; sən Manga nisbətən kandaqmu yat wə yawa bir sesik üzüm telioğa aylinip qalding? □ ■ ²² Qünki sən xulta bilən yuyunsangmu, kəp akartkuq sopun ixlətsəngmu sening kəbihliking Mening aldimda tehi daq bolup turidu, — dəydu Rəb Pərwərdigar. ■

²³ Sən kandaqmu: «Mən heq buloqanoqan əməsmən, mən «Baallar»oğa heq əgəxmidim!» deyələysən? Jiloqida mangoqan yolungni kərüp baq, kilmixliringni ikrar kil — sən öz yollirida uyan-buyan katrap yüridioqan qakqak hingqandursən! □ ²⁴ Sən qəlbayawanoğa adətləngən, həwisi kozoqaloqanda xamalni purap yüridioqan bir yawayi mada exəksən! Kuyliğəndə kim uni tosalisun? Uni

□ **2:20 «barlik dəng-egizlikte wə barlik yexil dərəh astida sən pahixə ayaldək kerilip yatkansən»** — Israil muxu yərlərdə (dəng-egizlikte ... yexil dərəh astida...) butpərəslik paaliyətlirini ötküzgən. Ularning mundaq butpərəsliki Hudağa wapasizlik bolup rohiy jəhəttə pahixiwazlik bolupla qalmay, ular Pələstindikilərnin butpərəslikini dorap ularning butlirioğa «ataloqan», buthanida turoqan pahixə ayallar bilən yatatti.

□ **2:21 «yat wə yawa bir sesik üzüm teli»** — «yat wə yawa» əsliy ibraniy tilida bir söz bilənla ipadilinidu. ■ **2:21** Mis. 15:17; Zəb. 44:2; 80:8 ■ **2:22** Ayup 9:30 □ **2:23**

□ **«Jiloqida mangoqan yolungni kərüp baq, kilmixliringni ikrar kil»** — «jiloqida mangoqan yolung...» bəlkim kəp kəsim Yəhudadikilər Yerusalemoğa yəkin boluqan «Hinnom jiloqisi»da öz balilirini butlaroğa atap «insan kurbanliki» qiləqanliqini kərsitidu. Israilni hingqanoğa ohxitixi bəlkim uning heqqandaq muqim yəlünuxining bolmaydioqanliqini təkitleydu.

izdigən hanggilar əzlrini heq upratmaydu; xu waqitlarda uni izdəp tapmaq asandur. □ ²⁵ *I Israil, bikar yügürüp*, putungni ayaqsiz, gelingni ussulüksiz kilip qoyma! Lekin sən buningə: «Yaq! Ham hiyal qilma! Qünki mən bu yat *ilahlarni* yahxi kərüp qaldim, ularning kəynidin mangimən!» — deding.□

²⁶ Oqri tutulup kəlip hijalətkə qaloqandək, Israil jəmətimu hijalətkə kalidu — yəni əzlrini wə ularning padixahliri, kahinliri wə pəyoqəmbərliri — ²⁷ ular yaqraq kətikigə: «Atam!» wə taxka: «Sən meni tuqdurdung!» dəydu; qünki ular yüzini Manga qarətməy, əksiqə Manga arkisini kildi; lekin külpət bexiqə qüxkəndə ular: «Ornungdin turup, bizni kutkuzoqaysən!» dəydu. ²⁸ Əmdi özüggə yasioqan ilahliring kəni!? Külpət bexingə qüxkəndə seni kutkuzalaydioqan bolsa, ular ornidin tursun! — Qünki xəhərliring qanqə kəp bolsa butliringmu xunqə kəptur, i Yəhuda!■

²⁹ Nemixka silər Mən bilən dəwəoqə qüxməkqisilər? Silər həmminglar Manga

---

□ **2:24 «... həwisi qozaloqanda xamalni purap yüridioqan bir yawayi mada exəksən!»** — bu ohxitix xühşisizki, Israilning butlarəqa boləqan buzuk həwəslirini, uni butpərəsliktin tosuxning mumkin əməslikini kərsitidu. □ **2:25 «putungni ayaqsizliktin... gelingni ussulüksiz kilip qoyma!»** — bu sözlər bəlkim ikki bislik: — (1) butlarning yolida yügürüp mengix bəribir bikar ixtur — butlar adəmlərgə yardəmdə bolalmaydu; (2) əgər Israil butpərəsliki bilən Hudaəqa wapasi-zlikini dawamlaxtursa, ular ahir berip ayaqsiz, qangkap sürgün boləqanlar bolidu. «Yaq! Ham hiyal qilma!» — ibraniiy tilida «Yaq! Ümid yoq!». ■ **2:28** Yəx. 2:8; Yər. 11:13

asiylik kıləansilər, — dəydu Pərwərdigar.

³⁰ Baliliringni bikardin bikar urup qoydum; ular heq tərbiyini qəbul kilmidi. Öz kiliqing yirtkuq xirdək pəyoqəmbərliringni yəwətti.■

³¹ I bu dəwr kixiliri! Pərwərdigarning səzigə kəngül koyunglar! Mən Israilə qəl-bayawan yaki kapkarangoquluk baskan zemin bolup bakkanmu? Mening həlkim nemixka: «Nəgila barsaq öz ərkimiz; əmdi yeningəyə yənə kəlməymiz!» — dəydu?■

³² Kiz zibu-zinnətlirini untuyalamdu? Toy kildioqan kiz toy kiyimlirini untuyalamdu? Lakin öz həlkim san-sanaksiz künliridə Meni untudi.■

³³ Sən ixk izdəp baridioqan yollarəə xunqə mahir bolup kəttinq! Bərhək, hətta əng buzuk ayallarəə yolliringni kərsəttinq. ³⁴ Uning üstigə tonungning pəxliridə gunahsiz namratlarning qeni bar! Sən ularni temingni texip oqrilikka kirgini üqün əltürdingmu?! Ixlarning həmmisi xundak tursimu, □ ³⁵ sən tehi: «Məndə gunah yok; Rəb məndin rənjiwərməydu!» dəysən. Bilip koy! Mən üstüngdin həküm qikirimən, qünki sən: «Mən gunah sadir kilmidim!» — dəwerisən.

³⁶ Sən nemixka bunqiwala uyan-buyan katrap ala kəngüllük kilisən? Sən Asuriyə tərpidin yərgə karitiloqandək Misir tərpidinmu yərgə

■ **2:30** Yəx. 1:5; Yər. 5:3 ■ **2:31** Mat. 23:26-39 ■ **2:32** Yər. 3:21 □ **2:34** «**Sən ularni temingni texip oqrilikka kirgini üqün əltürdingmu?!**» — Musa pəyoqəmbərgə qüxürülgən kanun boyiqə oqri kəqtə əygə bəşup kirgən bolsa u urup əltürülsə əy igisi gunahsiz həsəblinidu.

qaritilisən. □ 37 Bərhək, sən Misirdin qolliringni bexingəyə aloqan peti qıqısən; çünki Pərwərdigar sən yələnqük qılqanlarni qətkə kəkti; sən ulardin heq payda kərməysən. □

3

Wapasizlik üstigə wapasizlik

¹ Xundak deyiliduki, birsi ayalini qoyuwətsə, ayal uningdin ajraxsa wə keyin u baxqə ərgə yatlıq bolqan bolsa, birinqi eri uning bilən qayta yarixiwalsa bolamdu? Bundak ix bu zeminni mutlək bulqimamdu? Lekin sən xunqə kəp axniliring bilən buzukluk qilip turup yənə

□ 2:36 «Sən nemixqə bunqiwala uyan-buyan qatrap ala kəngüllük qilisən?» — demək, Israil hərdaim Hudani əməs, bəki yat əllərnə öz yələnqüki qilmaqçı. □ 2:37 «sən Misirdin qolliringni bexingəyə aloqan peti qıqısən» — demək, əsir bolqan peti.

yenimoğa qaytay dəwatamsən tehi? □ ■

² Bexingni kətürüp yukirioğa qarap bak; —

Sən zadi nədə yat ilahlar bilən buzukluk ötküzmigənsən?!

— Sən qəl-bayawanda kütüp olturoğan ərəbdək ularni yollar boyi kütüp olturoğansən; zeminni buzuklukliring wə rəzilliking bilən bulojoğansən. □ ³ Xuning üqün kattik yamoqurlar tutup kelinip sanga berilmidi həmdə «keyinki yamoqurlar» yaoqmidi. Ləkin səndə tehi

paħixə ayalning kelin yuzi bar, iza tartixni heq

□ **3:1 «...birinqi eri uning bilən kayta yarixiwalsa bolamdu? Bundak ix bu zeminni mutlək buloqimamdu?»** —

«Qan.» 24:1-4-ayətlərnı kərsitixi mumkin. Əgər pəyoqəmbər məzkur bexarəttə bu ixni kəzdə tutqan bolsa, undaqtə bu 3-babning omumiy mənisigə qarioğanda, Huda muxundak ixlarnı (ajrixix andin kayta toy kılıx) Yəhudiylarəqə mən'i kılıqini bilən, muxu yərdə Huda «Mening ayalim boləqan Israil»ning Əz yenimoğa kaytip kelidioğan yoli bar, degən ohxaydu (14-22-ayətlərdə, ahirkı zamanlarda Pərwərdigar muxundak qəksiz rəħim-xəpəkətnı Israil həm Yəhudaəqə kərsitidu, deyilidu).

«Ləkin sən xunqə kəp axniliring bilən buzukluk kılıp turup yənə yenimoğa kaytay dəwatamsən tehi?» — baxqə

birhil tərijimisi: «Ləkin sən kəp axnilar bilən buzukluk kılıqan bolsangmu, yenimoğa kaytip kəl!». Huda təwəndiki 4- wə -22-25-ayətlərdə ularni kaytixqə qəkirixqə muxundak rəħimlik bilən ətünidu, birak 3-babning omumiy mənisigə qarioğanda, Hudaning səzlırini muxu yərdə tərijimimizdikidək «retorik soal» dəp qaraymız. ■ **3:1** Qan. 24:1-4 □ **3:2**

«bexingni kətürüp yukirioğa qarap bak» — Yəhuda hərdaım «yukiri jaylar»da butpərəşlik ətkəzğənidi. **«sən qəl-bayawanda kütüp olturoğan ərəbdək...»** — «ərəb» muxu yərdə bəlkim yol boyida olturoğan paħixə ayalni kəsitidu. Bəzi alimlar bu səz yoluqılarnı bulax üqün marap turoğan qarəqini kərsitidu, dəydu.

bilgüŋ yoktur. □ ⁴ Hətta sən bayatin Manga: «I Atam, yaxlıqımdin baxlap manga yetəkqi həmrah bolup kəlding!» — dəysən, wə: —

⁵ «U hərdaim oʻzəzipini saqlamdu? U oʻzəzipini ahiroʻiqə tutamdu?» — dəysən. Mana, sən xundak degining bilən, lekin sən qolungdin kelixiqə rəzillik kəloansən.

⁶ Yosiya padixahning künliridə Pərwərdigar manga: «Wapasiz Israilning nemə kəloanlikini kərdüŋmu? U barlik egiz taʻoʻqə qikip həm barlik yexil dərəh astioʻqə kirip xu yərlərdə pahixidək buzukluk kəloan» — dedi. □ ■

⁷ — «Mən: U bularning həmmisini kəloandin keyin, qoqum yenimoʻqə kaytip kelidu, — dedim; lekin u kaytip kəlmidi. Uning asiy singlisi, yəni Yəhuda buni kərdi; ⁸ lekin wapasiz Israilning barlik zina kəloanliri tüpəylidin uningə talak hetini berip uni qoyuwətkinimni kərup, asiy singlisi Yəhuda kərkəmidi, bəlki əzimu berip pahixilik kildi. □ ⁹ Xundak boldiki, əz buzukqilikini xunqə kəqik ix dəp kərioʻqəqə, u hətta yaʻoʻqə wə tax bilən zina kəlip zeminni

---

□ **3:3 «keyinki yamoʻur»** — Kanaanda 3- yoki 4-ayda yaʻoʻidu, ətiyazlik ziraətləni pixurux rolini oynaydu. Bu yamoʻurlar bolmisa heq hosul bolmaydu. □ **3:6 «Wapasiz Israilning nemə kəloanlikini kərdüŋmu?»** — muxu ayəttə «Israil» ximaliy padixahlik, yəni «on kəbilə»ni kərsitidu. «Buzukluk» asasən butpərəslikni kərsitidu; 2:20diki izahətnimu kəruŋ.

■ **3:6 Yər. 2:20** □ **3:8 «lekin wapasiz Israilning barlik zina kəloanliri tüpəylidin uningə talak hetini berip uni qoyuwətkinimni kərup,...»** — bəzi kona kəqürmilərdə muxu yərdə «lekin wapasiz Israilning barlik zina kəloanliri tüpəylidin uningə talak hetini berip uni qoyuwətkinimni mən kərdüm,...» deyilidu.

buloqiwətti. ¹⁰ Bularning həmmisigə qarimay Israilning asiy singlisi Yəhuda tehi pütün kəngli bilən əməs, pəkət sahtilik bilən yenimoğa kaytip kəlgəndək boluwaldi, — dəydu Pərwərdigar.

¹¹ Pərwərdigar munga mundak dedi: — «Wapasiz Israil özini asiy Yəhudadin həkkaniy kərsətti. ¹² Baroqin, ximaloğa qarap bu sözləрни jakarlap mundak degin: —

«Kaytip kəl, i yoldin qikkuqi Israil, — dəydu Pərwərdigar — wə Mən sanga qarikimni kayta türməymən; qünki Mən rəhimdil, — dəydu Pərwərdigar — Mən oqəzipimni mənggügə saklap turmaymən. □ ■ ¹³ Pəkət sening kəbihlikingni, — Pərwərdigar Hudayingoğa asiylik qiləanlikingni, uyan-buyan katrap yürüp özüngni hər bir yexil dərəh astida yat ilahlaroğa beoixliəanlikingni, xuningdək awazimoğa heq kulak salmioanlikingni ikrar kilsangla *Məndin rəhim-xəpəkət kərisən* — dəydu Pərwərdigar.

¹⁴ Kaytip kelinglar, i yoldin qikkuqi balilar, — dəydu Pərwərdigar — qünki Mən siləрни həkikiy səyğüqidurmən; *silər xundak kilsanglarla* Mən silərdin tallioanlarni, yəni hər kaysi xəhərdin birdin, hər kaysi jəməttin ikkidin pukrani Zionoğa kayturup kelimən. □ ¹⁵ Mən silərgə kənglümdikidək həlk padiqilirini təksim qilimən; ular siləрни danalikh-bilim, əkil-parasət

□ **3:12 «ximaloğa qarap... mundak degin»** — bu sözlər bəlkim Asuriyə tərripidin 100 yil ilgiri sürgün qilinoan Israil (on kəbilisi)oğa eytilidu. ■ **3:12** Zəb. 86:15; 103:8, 9; 145:18

□ **3:14 «qünki Mən siləрни həkikiy səyğüqidurmən»** — ibraniy tilida «qünki Mən silərgə ərdurmən».

bilən bekiq ozuqlanduridu. ■

¹⁶ Xundak boliduki, xu künlərdə silər zeminda kəpiyip, kəp pərzəntlik boləninglarda, — dəydu Pərwərdigar, — silər: «Pərwərdigarning əhdə sanduqi!» dəp yənə tiləqə almaysilər; u heq esinglarəqə kəlməydu, uni heq əsliməysilər wə uni heq seəjinimaysilər; silər baxka bir sanduqmu yasimaysilər. □ ¹⁷ Xu tapta ular Yerusalemnı «Pərwərdigarning təhti» dəp ataydu; barlıq əllər uningəqə yioqilidu, — yəni Pərwərdigarning namıqə, Yerusalemqə yioqilidu; ular kəlbidiki rəzil jaħillıqəqə kaytidin heq əgixip mangmaydu. ¹⁸ Xu künlərdə Yəhuda jəməti İsrail jəməti bilən birlıktə mangıdu; ular ximal zeminidin billə qıkiq Mən ata-bowilirıqə miras boluxkə təkdım kıləqan zeminəqə kelıdu.

¹⁹ Mən: «Mən seni balilirim katirıqə koyup, sanga güzəl zeminni, yəni kəplıgən əlləning zeminliri arısidiki əng kərkəm jayni miras kılıp ata kılıxni xunqilik halayttım!» — dedım, wə: «Sən Meni «mening atam» dəysən, wə Məndin

---

■ **3:15** Yər. 23:4; Əz. 34:23; Əf. 4:11 □ **3:16** «(silər) uni heq seəjinimaysilər» — baxka birhil tərjimisi: «ular uni izdəp tawap kılmaydu». «silər baxka bir sanduqmu yasimaysilər» — baxka birhil tərjimisi: «ular kaytidin xundak kılmaydu». Demisəkmü «əhdə sanduqi» ibadəthana tüzümining mərkizi boləqəqə, bu ayət bəlkim ibadəthana wə uningəqə baqlıq tüzümnıng (qurbanlıqlar, kaħınlar, nuroqun kaidə-yosunlar) yengi bir əhdə bilən inawətsiz kılınıdıqanlıqını kərsitidu. 31:31-34 wə izaħatlarnı kərüng.

yüz örüməysən!» — dedim.□

²⁰ Lekin bərhək, asiylik qılqan ayal öz jərisidin ayriloqandək, silər Manga asiylik qılqansilər, i Israil jəməti, — dəydu Pərwərdigar. ²¹ Yukiri jaylardin bir awaz anglinidu! U bolsa Israil jəmətidikilərnin yioqa-pəryadliri; qünki ular öz yolini burmiloqan, Pərwərdigar Hudasını untuqan.

²² — Kaytip kelinglar, əy yoldin qikkuqi balilar; Mən silərnin yoldin qikip ketixinglarqa xipa bolimən.

— «Mana, biz yeningqa barimiz; qünki Sən Pərwərdigar Hudayimizdursən» — dənglar!

²³ — Bərhək, egizliklərdə həm taqlarda anglitiloqan *butpərəslikning* kiyqas-sürənliri bihudə ixtur! Bərhək, Israilning kutkuzux-nijati Pərwərdigar Hudayimizdinladur.

□ ■ ²⁴ Lekin yaxlikimizdin tartipla, ata-bowilirimizning əjrini, yəni ularning kala-qoy padilirini, kiz-ooqullirini axu uyat-nomus yəp kətkən; □ ²⁵ Nətijidə biz uyat-hijillik iqidə yattuk, qalaymikanqilik wə alakzadilik bizni qapliwalidi; qünki yaxlikimizdin tartip bügünki küngə kədər biz wə ata-bowilirimiz həmmimiz

---

□ **3:19 «Mən seni balilirim katiroqa qoyup,.. əng kerkəm jayni miras kilip ata kilixni xunqilik halayttim!»**

— Pərwərdigar muxu ayəttə Israilqa Əzigə sadik boluqan ayalining süpitidə səzləydu. □ **3:23 «butpərəslikning kiyqas-sürənliri»** — «butpərəslik» əyni tekistə yok, biraq bizningqə ayət buni kərsitidu. Butpərəslikdə butlardin «yardəm sorax» üqün kiyqas-sürən kətürük kerək idi. ■ **3:23 Zəb. 121:1**

□ **3:24 «axu uyat-nomus»** — muxu ibarə «Baal» degən intayin yirginqlik məbudni kərsitidu. 11-bab, 13-ayətni kərüng.

Pərwərdigar Hudayimiz aldida gunah sadir kılıp kəlduk, Pərwərdigar Hudayimizning awaziya heq kulak salmiduk. □

4

¹ — «Bu yollirimdin burulay!» desəng, i Israil — dəydu Pərwərdigar — Əmdi Mening yenimoğa burulup kaytip kəl! Əgər bu yirginqlikliringni közümdin neri kılsang, wə xundakla yoldin yənə tenəp kətmisəng, □ ² — əgər sən: «Pərwərdigarning həyati bilən!» dəp kəsəm iqkinəgdə, u kəsəm həkikət, adalət wə həkkanıylik bilən bolsa, undakta yat əllərmu Uning namida əzlrigə bəht tilixidu wə Uni əzining pəhir-xəhriti kılıdu. ■

³ Qünki Pərwərdigar Yəhudadikilər wə Yerusalemdikilərgə mundaq dəydu: — «Boz yeringlarni qepip aqdurunglar; tikənlik

---

□ **3:25 «qalaymıqanqilik wə alakzadilik»** — bu sözlər muxu yərdə ibraniy tilida birlə söz bilən ipadilinidu. □ **4:1 «Mening yenimoğa burulup kaytip kəl!»** — bu ibarə bəlkim «səllimaza towa kıl», «ikkilənmə!», «ala kəngüllük bolma!» degən mənini intayin təkitleydu. «**Əgər bu yirginqlikliringni közümdin neri kılsang, wə xundakla yoldin yənə tenəp kətmisəng,...**» — baxqa birhil tərjimisi: «Əgər bu yirginqlikliringni közümdin neri kılsang, əmdi sən sərgərdan bolmaysən». ■ **4:2** Yar. 22:18; Yəx. 48:1

arisiya uruq qaqmanglar! □ ■ 4 Əzliringlarni Pərwərdigarning yolida sünnət kilinglar; kəlbinglarni sünnət kilinglar, i Yəhudadikilər wə Yerusalemda turuwatқанlar! — Bolmisa, Mening kəhrim partlap ot bolup silərnı kəydüriwetidu; kilmixliringlarning rəzilliki tüpəylidin uni əqürələydiyan heqkim qikmaydu. □ ■

5 — Yəhudada muxularni elan kilip, Yerusalemda: — «Zemin-zeminda kanay qelinglar!» — dəp jakarlanglar; «Yioqilinglar! Mustəhkəm xəhərlərgə keqip kirəyli!» — dəp nida kilinglar! □

6 Zionni kərsitidiyan bir tuoqni tiklənglar;

□ 4:3 «**Boz yeringlarni qepip aqdurunglar; tikənlik arisiya uruq qaqmanglar!**» — bu sirlik ayət Yəhudadikilərnı nadan dehqanlaroqa, ularning hayatlırını ahtarma yərgə ohxitidu. «Nemixka hayatimizdin heqkandak bəht, muwəppəkiyəyət yok?» dəp sorisa, «Silər uruqlirini tikənlər arisiya terioyan dehqanlaroqa ohxax, heq həsulluk bolmaysilər» dəp jawab berilidu, əlwəttə. Dehqanlar həsul kəruş üqün boz yərlirini qepip, tikənlərnı yulup taxlıxi kərək boləqiniya ohxax, Yəhudiylər əzlrini kəzoqap kattik towa kilixi kərək, andin bəhtning həsulini kəridu. ■ 4:3 Həox. 10:12 □ 4:4 «**kəlbinglarni sünnət kilinglar**» — səzmusəz tərjimisi: «kəlbinglardiki hətnilikni elip taxlanglar». Demisəkmı, Israillar ətliridə sünnət kilinoqini bilən ularning kəngülliri towisiz kattik idi; xunga pəyoqəmbər: «**kəlbinglarni sünnət kilinglar**» dəp agah beridu. ■ 4:4 Qan. 10:16; 30:6; Yəx. 65:5 □ 4:5 «**«Yioqilinglar! Mustəhkəm xəhərlərgə keqip kirəyli!» — dəp nida kilinglar**» — bu səzlər bəlkim baxka pəyoqəmbərlərgə, yaki «həlk padiqiliri» boləyan padixah, həkəmdarlar wə kahinlar katarliklaroqa eytilidu (9-ayətni kəruş). Demək, ular öz ihlassizliqi, itaətsizliki tüpəylidin həlkə xundak jar kilixka məjbur kilinidu.

dərhal keqinglar, keqikip qalmanglar! Qünki Mən külpət, yəni zor bir həlakətəni ximaldin elip kelimən. ⁷ Xir öz qatqallığıdin çıqti, «əllərni yokatquqi» yoloqa çıqti; u öz jayidin qikip zemingni wəyran kixka kelidu; xəhərliring wəyran kilinip, adəmzatsiz bolidu. ■ ⁸ Bu səwəbtin əzliringlaroqa bəz kiyim oranglar, dad-pəryad kətürüp nalə kilinglar! Qünki Pərwərdigarning kattiq oqəzi bizdin yamidi!■

⁹ Xu küni xundak boliduki, — dəydu Pərwərdigar, — padixahning yüriki, əmirləarning yürikimu su bolup ketidu, kahınlar aləzadə bolup, pəyoqəmbərlər təjjüplidü.

¹⁰ — Andin mən: — Ah, Rəb Pərwərdigar! Bərək Sən bu həlkni, jümlidin Yerusalemlə: «Silər aman-tinq bolisilər» dəp aldiding; əməliyətə bolsa kiliq janoqa yetip kəldi, dedim.□

¹¹ — Xu qaoqda bu həlkə wə Yerusalemoqa mundak deyilidu: «Qəl-bayawandiki egizliklərdin çıqqan issiq bir xamal həlkimning kizining yoloqa qarap quxidu; ləkin u hamən soruxka yəki dən ayrixka muwapik kəlməydu! □ ¹² — Buningdin əxəddiy bir

---

■ **4:7** Yəx. 5:29; Yər. 2:15; 5:6 ■ **4:8** Yəx. 32:12 □ **4:10** «**Silər aman-tinq bolisilər**» — bu ayəttiki: «Silər aman-tinq bolisilər» degən səzlər sahta pəyoqəmbərləarning səzidur (6:14, 8:11 katarlıqlarni kərüng). □ **4:11** «**həlkimning kizi**» — xundakla «pak **kizim** boləjan həlkim», «Zion **kizi**» katarlık ibarilər Hudaning Öz həlkigə yəki baxka həlk (məsilən, «Misirning **kizi**», (46:11))kə boləjan mehri-xəpkitini, ularoqa baqləjan muhəbbitini kərsitidəjan mənini öz iqigə alidu.

xamal Məndin çikidu; mana, Mən hazır ularoşa jaza həkümlirini jakarlaymən. ¹³ Mana, u top bulutlardək kelidu, uning jəng hərwiliri qara quyundəktur, uning atliri bürkütlərdin tezdur!

— «Həlimizoşa way! Qünki biz nabut bolduq!» □

¹⁴ — «I Yerusalem, öz kütuluxung üçün kəlbəngni rəzillikdən yuyuwət; qağanəşiqə kənglūnggə bihudə oy-hiyallarni püküp turisən? ■ ¹⁵ Qünki Dan diyaridin, Əfrayimdeki egizliklərdinmu azab-külpətni elan kilidioğan bir awaz anglitilidu: — ¹⁶ Ular: Əllərgə elan kilinglar, Yerusalemoşimu anglitinglar: — Mana, qorxawoşa aloquqilar yirək yurttin keliwatidu! Ular Yəhuda xəhərlirigə qarxi jəng quqanlirini kətürüxkə təyyar! — dəydu. ¹⁷ Etizlikni mudapiə kiliwatkanlardək, ular Yerusalemnin qorxiwalidu; qünki u Manga asiylik qiləğan, — dəydu Pərwərdigar. ¹⁸ Sening yolung wə kilmixliring muxularni öz bəxingoşa quxürdi; bu rəzillikningning aqiwitidur; bərhək, u azabliktur, yürikinggimu sanjiydu!».

¹⁹ — *Mən*: «Ah, iq-başrim! Iq-başrim! Toloqqa qüxtüm! Ah, kənglüm azablandı!

□ **4:13** «**Mana, u top bulutlardək kelidu, uning jəng hərwiliri qara quyundəktur, uning atliri bürkütlərdin tezdur!**» — «u» kimni kərsitidioğanliki eytilmaydu. Biraq aldi-kəyni sözlərgə qarışanda, «u» 7-ayəttiki «əllərnin yokatquci» boləğan duxmənni kərsitidu. Bəzi alimlar bu sözlər ximaldin kelidioğan «Skitlar»ni kərsitidu, dəp qaraydu. Ləkin Skitlarning jəng hərwiliri yok həm ular xəhərlərnin «qorxawoşa aloquci»larmu (16-ayət) əməs; xunga biz bu sözlərnin Babilliklarnin wə bəlkim ahirki zamandiki dəjjalning qoxunlirini kərsitidu, dəp qaraymiz. ■ **4:14** Yəx. 1:16

Yürükim düpüldəwatidu, süküt kılıp turalmaymən; çünki mən kanayning awazini anglaymən; jəng çuqanliri jenimoça sanjidi.■

²⁰ Apət üstigə apət çuxti! Pütkül zemin wəyran boldi; qedirlirim dəkiqidə bərbat kilindi, pərdilirim həyt-huytning iqidə yirtip taxlandi!

□ ²¹ Kaçanoçiqə tuoçka qarap turuxum, jəng awazlirini anglixim kerək?» — *dedim*.

²² — «Qünki Mening həlkim nadandur; ular Meni heq tonumioçan; ular əkli yok balilar, ular heq yorutulmioçan; rəzillikkə nisbətən ular danadur, əmma yahxilikkə nisbətən ular bilim-sizdur».

²³ — «Mən yər yüzigə qaridim; mana, u xəkilsiz wə kúp-kuruk boldi; asmanlaroçimu qaridim, u nursiz qaldi; □ ²⁴ taoçlaroça qaridim, mana, ular zilziligə kəldi, barliq dənglər əxəddiy silkinip kətti. ²⁵ Qarap turuwərdim, wə

mana, insan yok idi, asmandiki barliq uqar-kanatlarmu əzlrini daldioça aldi. ²⁶ Mən

■ **4:19** Yəx. 21:4; Yər. 8:23 □ **4:20** «**qedirilib**»

... «**pərdilirim**»... — Yerəmiya pəyoçəmbər həlkining azablrini əziningki dəp həs kılıp, «həlkimning qedirlirim» wə «həlkimning pərdiliri» deməy, bəlkə «qedirilib» wə «pərdilirim» tooçruluk səzləydu. □ **4:23** «**Mən yər yüzigə qaridim; mana, u xəkilsiz wə kúp-kuruk boldi; asmanlaroçimu qaridim, u nursiz qaldi...**»

— demisəkmü, bu ayəttiki wə təwəndiki ayəttiki ixlar Yerəmiya pəyoçəmbərgə Rohta kərsitilgən alamət kərünüxtur. Bu kərünüx: (1) Israil zemini Babilliklarning tajawuzlukı astida bolidioçan wəyranə həlitini; wə (2) xuning bilən bir waçıtta ahırkı zamanlardiki həlitini kərsitidu. Bu hələt Huda jaçanni yaratqinida yər-zeminning awwalkı xəkilsiz, tərtpsiz həlitigə ohxaydu.

qaridim, mana, baq-etizlar qel-bayawanoqa aylandi, barliq xehərlər Pərwərdigar aldida, yəni uning kattik oʻzipi aldida wəyran boldi.

²⁷ Qünki Pərwərdigar mundaq dəydu: — «Pütkül zemin wəyran bolidu; əmma Mən uni pütünləy yokatmaymən. ■ ²⁸ Buning tüpəylidin pütkül yər yüzi matəm tutidu, yukirida asman qarilik bilən kaplinidu; qünki Mən xundaq söz kildim, Mən xundaq niyətke kəlgənmən; Mən uningdin ökünməymən, uningdin heq yanmaymən; ²⁹ atliklar wə okyaliklarning xawqun-sürəni bilən hər bir xəhərdikilər keçip ketidu; ular qatqalliklaroqa kirip məküwalidu, taxlar üstigə qikiwalidu; barliq xəhərlər taxlinip adəmzatsiz kalidu.

³⁰ — Sən, i halak boluquci, nemə kilməqisən? Gərqə sən pərəng kiyimləni kiygən bolsangmu, altun zibu-zinnətləni taqioqan bolsangmu, kəz-qaxliringni osma bilən pərdazliqan bolsangmu, özüngni yasioqining bikardur; sening axikliring seni kəmsitidu; ular jeningni izdəwatidu. □

³¹ Qünki mən toloqakka qüxkən ayalningkidək bir awazni, tunji balini tuoqandikidək azabda boluqan Zion qizining awazini anglawatimən; u qollirini sozup: «Həlimoqa way! Bu qatillar tüpəylidin həlimdin kəttim!» dəp həsirimaqta. □

■ **4:27** Yər. 5:10,18; 30:11; 46:28 □ **4:30** «**özüngni yasioqining**» — bəlkim Yəhuda yat əllərdin yar-yələk izdigəndə yalaqçilik qiloqanlikini kərsitidu. □ **4:31** «**tunji balini tuoqandikidək azabda boluqan Zion qizining awazini anglawatimən**» — oqurmənləning esidə barki, «Zion» Yerusalem jaylaxqan taq bolup, «Zion» yaki «Zion qizi» degəning əzi Yerusalem yaki Israilni bildüridu.

5

Yerusalem jazağa layiğ

¹ *Pərwərdigar:* — Yerusalemning rəstə-koqilirida uyan-buyan aylinip yügürümlar, obdan kərüp biliwelinglar; məydanliridin izdöp kərümlar; adalət bilən ix kərıdıoğan, wədisidə turuxka intilıdıoğan birla adəmni tapsanglar, xunda mən bu *xəhərni* kəqürimən!

² Gərqə ular: «Pərwərdigarning həyati bilən!» döp kəsəm iğkən bolsımu, ular yaloğandin sözləydu, *dedi*. □

Yərəmiya söz kılıdu

³ — I Pərwərdigar, kəzüng adalət-bitərəplikni izdöp yürıdu əməsmu? Sən bularnı urdung, ləkin ular azablanmaydu; Sən ularnı nabut kılıp tügəxtürdüng, ləkin ular tərbiyə qobul kılıxni rət kılıp kəldi; ular yüzlirini taxtin qattıq kildi, ular yolıdin yenixni rət kılıdu»

■ ⁴ — mən: «Xübhisizki, bundaq kıloğanlar pəkət namratlar, ular nadanlar; qünki ular Pərwərdigarning yolını, Hudasining həküm-kərsətmilirini bilməydu» — dedim. ⁵ —

«Mən mətiwərləning yenioğa berip ularoğa sözləymən; qünki ular Pərwərdigarning yolını,

□ 5:2 «...birla adəmni tapsanglar, xunda mən bu *xəhərni* kəqürimən! (1-ayət)... Gərqə ular: «Pərwərdigarning həyati bilən!» döp kəsəm iğkən bolsımu, ular yaloğandin sözləydu, *dedi*» — keyin, Yərəmiya birnəqqə xundaq adil, sadıq adəmlər (məsilən, Baruq, Ağıkam, Əbəd-Mələk) bilən tonuxkan. Ləkin Pərwərdigar uningğa bu sözlərnı kıloğanda u muxundaqlarnı tapalmıoğan. ■ 5:3 Yəx. 1:5; 9:12; Yər. 2:30

Hudasining həküm-kərsətmilirini bilidu». Bi-
raq ularmu boyunturukni üzül-kesil buzup, rix-
tilirini üzüp taxlıoqan.

Pərwərdigar jawab beridu

⁶ — Xunga ormandin qıkkən bir xir ularni
əltüridu, bayawandin qıkkən bir bərə ularni
wəyran kılıdu; yilpiz xəhərlərgə qarap
paylaydu; xəhərlərdin qıkkən hərbi titma-
titma kılınıdu; çünki ularning asiylıqliri
kəpiyip, wapasizlikliri awuydu. □ ■ ⁷ Mən
zadi nemigə asasen seni kəqürimən? Sening
baliliring Məndin waz keqip, Huda əməslərgə
kəsəm iqməktə; Mən həmmə həjətliridin
qıkkən bolsammu, ləkin ular zinahorluk kılıp,
pahixilərninğ öyigə top-top bolup mengiwatidu.
□ ⁸ Ular səmrigən ixkwaz ayoqirlar, ular
hərbiri öz yəkinining ayalıoqa həwəs kılıp
kixnəwatidu. ■

⁹ Bu ixlar tüpəylidin ularni jazalimay
qoyamdim? — dəydu Pərwərdigar, —
Mening jenim muxundaq bir əldin kisas almay
qoyamdu? ■

□ **5:6 «ormandin qıkkən bir xir ..., bayawandin qıkkən bir bərə ...; yilpiz xəhərlərgə qarap paylaydu»** — bu ayəttiki yirtkuq haywanlar kəqmə mənədə bolup düxmənlərnı kərsitidu, əlwəttə. ■ **5:6** Yər. 4:7 □ **5:7 «Mən həmmə həjətliridin qıkkən bolsammu, ləkin ular zinahorluk kılıp, pahixilərninğ öyigə top-top bolup mengiwatidu»** — bu ayət bəlkim rohiy jəhəttiki wapasizlikni kərsitidu. Huda Israilni «Mening ayalı» dəp ataydu (2:10, 3-babni kərüng). 8-ayət jismaniy jəhəttiki zinahorluknimu kərsitidu. ■ **5:8** Əz. 22:11 ■ **5:9** Yər. 5:29; 9:9

10 Uning üzüm qünəkliridin ötüp, tallirini wəyran qilinglar; lekin ularni pütünləy nabut qilmanglar; xahlirini qirip taxlanglar, qünki ular Pərwərdigarəğa təwə əməstur; □ ■

11 qünki Israil jəməti wə Yəhuda jəməti Manga mutlək wapaszlik kildi, — dəydu Pərwərdigar.■

12 Ular: «U heqnemə qilmaydu! Bizgə heq apət qüxməydu; nə kiliq nə kəhətqilikni kərməymiz!» — dəp Pərwərdigardin tenip kətti. 13 Pəyoqəmbərlər bolsa pəkət bir xamaldin ibarət bolidu, halas; *Pərwərdigarning* səz-kalami ularda yoktur; ularning səzliri öz bexioğa yansun!□

14 Xunga Pərwərdigar, samawi qoxunlarning Sərdari boləqan Huda manga mundaq dəydu: — Bu həlk muxu səzni qiloqini üqün, mana, Mən aozingəğa saləqan səzlimni ot, bu həlkni otun qilimənki, ot ularni kəydürüp taxlaydu.■

15 — Mana, Mən yiraqtin bir əlni elip kelimən, i Israil jəməti, — dəydu Pərwərdigar, — U küqlük bir əl, kədimiy bir əl, tilini sən bilməydiyəqan wə gəplirini sən heq qüxənməydiyəqan bir əl

---

□ **5:10 «Uning üzüm qünəkliridin ötüp, ... xahlirini qirip taxlanglar, qünki ular Pərwərdigarəğa təwə əməstur»** — bu ayətning baxқа birhil təjimi: «Uning sepillirioğa yamixip qikip wəyranqilik qilinglar, lekin ularni pütünləy nabut qiliwətmənglar; istihkamlirini elip taxlanglar, qünki ular Pərwərdigarəğa təwə əməstur». ■ **5:10** Yər. 4:27 ■ **5:11** Yər. 3:20 □ **5:13 «Pəyoqəmbərlər bolsa pəkət bir xamaldin ibarət bolidu, halas»** — ibraniy tilida «roh» wə «xamal» bir səz bilən ipadilini. Xubhisizki, «pəyoqəmbərlər» əzlrini «bizgə Hudaning Rohi tolduruləqan» dəydu, lekin Huda ularni pəkət «xamaloğa tolduruləqan» dəydu. ■ **5:14** Yər. 1:9-10

bolidu; ■ 16 ularning okdeni yoʻqan eqiloʻan bir gerdur; ularning həmmisi batur palwanlardur.

17 Ular hosingni wə neningni yəp ketidu, oʻqul-kizliringni yəp ketidu, kala-koʻy padiliringni yəp ketidu, üzüm talliringni wə ənjur dərəhliringni yəp ketidu; ular sən tayoʻan mustəhkəm xəhərliringni kiliq bilən wəyran kilidu.■

18 Həlbuki, — dəydu Pərwərdigar, — xu künlərdimu silərni pütünləy tügəxtürməymən.

■ 19 Xu qaʻda *həlking*: «Pərwərdigar Hudayimiz nemixka muxu ixlarning həmmisini beximizə qüxürgən?» — dəp sorisa, əmdi sən *Yerəmiya* ularə: «Silər Məndin yüz ərüp, əz zeminlarda yat iləhlarning kullukida boləninglardək, silər əz wətininglar bolmioʻan bir zeminda yat boləanlarning kullukida bolisilər» — degin.□ ■

20 — Yakupning jəmətidə xuni jakarliəinki wə Yəhuda arisida xuni elan kiləinki, 21 «Buni anglanglar, i nadan wə əkli yok, kəzi turup kərməydiəan, kuliki turup anglimaydiəan bir həlk: — ■ 22 Məndin kərkəmsilər? — dəydu Pərwərdigar, — Dengiz süyi üqün sahilni mənngülük qəklimə kilip, «Bu yərdin ətə» dəp bekitkən Mening aldimda təwriməmsilər? Mana, dolkunliri ərəkəxliligini bilən ular sahil üstidin həq oʻlibə kilmaydu; xawkunliəini

---

■ 5:15 Qan. 28:49; Yər. 1:15; 6:22 ■ 5:17 Law. 26:16; Qan. 28:31,33 ■ 5:18 Yər. 4:27 □ 5:19 «yat boləanlarning kullukida bolisilər» — «yat boləanlar» bəlkim ikki bislik səzlər bolüp, həm «yat butlar» həm «yat adəmlər»nimu kərsitidu. ■ 5:19 Yər. 16:10 ■ 5:21 Yəx. 6:9

bilən bu qəktin hərgiz həlkəp ətəlməydu. ■

²³ Ləkin bu həlkəning jəhil wə asiylək kəngli bardur; ular yoldin qikip öz bəximqilik kəlip kətti. ²⁴ Ular kənglidə: «Əz wəktidə yəmoqurləni, yəni əwwalki həm keyinki yəmoqurləni Bərgüqi, bizgə həsul pəslini bəkitip əmən-əsən Səqlioquqi Pərwərdigar Hudayimizdin əyminəyli» degənni həq deməydu. □ ■ ²⁵ Silərnəng kəbihləklirənglər muxu ixləni silərgə nəsip kilmioqan; silərnəng gənəhlirənglər silərdin bərikətəni məhrum kəlioqan.

²⁶ Qünki həlkim ərisidə rəzillər bardur; ular pistirmidə yətkən kiltəqilərdək pəyləp yüridü; ular tuzək selip, ədəmləni tutuwəlidü.

²⁷ Tutkən kuxləroqə toloqan kəpəstək, ularnəng əyliri əldəmqilikətin ərixkən məllər bilən toloqan; ular xu yol bilən bükük həm bay bolup kətti. ²⁸ Ular səmrip, pərkirəp kətti; bərhək, ular rəzil ixləni kəlixkə məhir bolup kətti; ular öz mənpəətini kəzləp həklərnəng dəwasini, yətim-yəsirlərnəng dəwasini soriməydu; nəmrətlərnəng həqəqini

---

■ 5:22 Ayup 38:10, 11; Zəb. 33:7-8; 104:9 □ 5:24 «əwwalki yəmoqur»...«keyinki yəmoqur»... — «əwwalki yəmoqur» ədəttə 11-aydə yəoqip, tupraqni yumxitudü, yəni həydep uruk selixkə təyyərlinidü. «keyinki yəmoqur» bolsa Pələstində 3- yəki 4-aydə yəoqidü, ətiyazlık ziraətləni pixurux rolini oynəydu. Bu yəmoqurlər bolmisa həq həsul bolməydu. «bizgə həsul pəslini bəkitip əmən-əsən səqlioquqi» — ibrəniy tilidə «bizgə həsul pəslidiki həptiləni səqlioquqi...». ■ 5:24 Qən. 11:14

qoʻldaydigan hokimni ular qikarmaydu. □ ■

²⁹ Bu ixlar tūpəylidin ularni jazalimay qoyamdim?! — deydu Pərwərdigar, — Mening jenim muxundaq bir əldin kisas almay qoyamdu? □ ■

³⁰ Zeminda intayin kōrkunqluk wə yirginqlik bir ix sadir kilinoqanki — ³¹ Pəyoqəmbərlər yaloqan-sahta bexarətlərnı bərməktə; kaqinlar bolsa öz hōqūq dairisini kengəytip hōkūmranlik qilmaqta; Mening hōkimmu bu ixlarnı yaqturidu. Lekin bularning aqiwitidə qandak kilisilər? □ ■

6

Yerusalemning halak boluxi toqiruluk bexarət

¹ Jeninglarnı kutquzux ūqūn Yerusalem xəhiridin keqinglar, i Binyamin jəmətidikilər!

□ **5:28** «**ular öz mənəətini kōzləp hōqlərnıng dəwasini, yetim-yesirlərnıng dəwasini sorımaydu...**» — baxqa birhil tərjimisi bolsa: «ular hōqlərnıng dəwasini, hətta yetim-yesirlərnıng dəwasini sorioqini bilən hərgiz uni adil sorımaydu».

■ **5:28** Qan. 32:15; Yəx. 1:23; Zək. 7:10 □ **5:29** «**jazalimay qoyamdim**» — ibraniy tilida «yoqlimamdim?!».

■ **5:29** Yər. 5:9; 9:9 □ **5:31** «**kaqinlar bolsa öz hōqūq dairisini kengəytip hōkūmranlik qilmaqta...**» — baxqa birhil tərjimisi: «kaqinlarmu ularning wasitisi bilən (demək, pəyoqəmbərlərnıng yaloqan bexarətliridin paydilinip) hōkūmranlik qilmaqta». Lekin «Yerəmiya» degən kitabta bundak ixlar yənə tiloqa elinmaydu, xunga tərjimimiz bəlkim toqridur. ■ **5:31** Yər. 14:18; 23:25, 26; Əz. 13:6

Təkoa yezisida kanay qelinglar! Bəyt-Hakkərəmdə is signalini kətürünglar! Qünki balayi'apət, yəni dəhxətlik həlakət ximal tərəptin pəyda bolidu. □ ■

² Zion kizi, yəni nazinin sahibjamalni, mən nabut kəlimən. ³ Yerusalemoğa qarxi qikiwatқан pada baqquqilarmu öz padilirini epkelidu; ular Yerusalemnı qorxawoğa elip qedirlirini tikidu; ularning həmmisi əzi igiligən jayda pada baqidu. □

⁴ *Ular*: «Uningoğa qarxi jənggə təyyarlininglar! Turunglar, qūx waqtidin paydilinip hujum kilayli!», «Apla! Kün patay dəp qaptu, kəqtiki sayilər uzirawatidu!» — *dəydu, andin*: □

⁵ «Xunga, keqiqə hujum kilip qikayli, uning

□ **6:1 «Jeninglarnı kutkuzux üçün Yerusalemlə xəhridin keqinglar... dəhxətlik həlakət ximal tərəptin pəyda bolidu»** — 4-bab, 6-ayətnimə kərüp selixturung. Xu yərdə həlkkə, «Yerusalemoğa keqip kiringlar» deyilgən. Biraq hazir Yerusalemləning əzi həlak bolidu. ■ **6:1** Yər. 1:13,14 □ **6:3 «Yerusalemoğa qarxi qikiwatқан pada baqquqilarmu öz padilirini epkelidu; ular Yerusalemnı qorxawoğa elip qedirlirini tikidu; .. Həmmisi əzi igiligən jayda pada baqidu»** — 4-ayətkə qarışanda bu ayəttiki «pada baqquqiliri» wə ularning «padiliri» yat əllərnəng padixahliri həm həkəmdarliri wə ularning qoxunlirini kərsitidu. Bu həjwi, kinayilik gəp bolidu; qünki yukirida (məsilən 2:8d) Yerəmiya Israilning baqquqi boləqan padixahlirini «öz padiliri»ni baqqaslıki tūpəylidin əyibləydu. Biraq muxu yərdə Hudani tonumaydiəqan «yat əl padixahliri» öz «padiliri» boləqan həlki üçün yol kərsitip ularni baqidu. □ **6:4 «Ular: «Uningoğa qarxi jənggə təyyarlininglar! ....» — dəydu»** — «Ular» — əllərnəng «pada baqquqi»liri.

mustəhkəm ordilirini yokitayli!» — dəydu.□

6 — Qünki samawi koxunlarning Sərdari boləqan Pərwərdigar ularəqə mundaq dəydu: — Dərəhlərnə kesip, ular bilən Yerusalem ətrapida dēng-potəylərnə yasanglar; qünki u jazalanmisa bolmaydiəqan xəhərdur; uningda barliq ixlar zulum-zomigərliktur. 7 Kuduk öz sulirini urəqutup qikəroqandək, umu rəzilliklirini urəqutup qikərməqta; uningdin zulmət-zorawanlik wə həlakət sadaliri anglanməqta; mening kəz aldimda həmixə aəriq-kəsəllər həm yarilanəqanlar pəyda bolməqta. □ 8 I Yerusalem, təlim-tərbiyə kəbul kil; bolmisa jenim səndin waz keqidu, — bolmisa, Mən seni harabilik, adəmzatsiz bir zemin kiliwetimən.

9 Samawi koxunlarning Sərdari boləqan Pərwərdigar manga mundaq dəydu: — Ular üzüm telini pasangdiəquqilardək Israilning qaldisini pasangdaydu; xunga sən üzüm üzgüqidək üzüm telidiki xahlar üstidin yənə

□ 6:5 «(Ular): «... Turunglar, qūx waqtidin paydilinip hujum kilayli!», «Apla! Kūn patay dəp qaptu, kəqtiki sayilər uzirawatidu!» — dəydu (4-ayət), andin: Xunga, keqiqə hujum kilip qikəyli... » — dəydu» — 4- həm 5-ayəttiki bexarət xuni təkitliməkqiki, dūxmənlər kəlgəndə bəgūni bolmisa ətisi hujum kilidu, Yəhuda üstidin əqəlibə qilmay kətməydu; yənə kelip, ular hujumni baxliəqanda, Yəhudadikilər dūxmənni keqə-kündüz hujum kilip kəlixə mumkin, dəp həq dəm alalmaydu. □ 6:7 «kuduk öz sulirini urəqutup qikəroqandək, umu rəzilliklirini urəqutup qikərməqta» — baxqə birhil tərjimisi: «kuduk ekīn suni sakliəqandək, u rəzilliklirini sakliməqta».

bir qetim qolungni ötküzgin![□] ■

¹⁰ *Mən:* — Mən hazır kimgə söz qilip agahlanduray? Ulardin angliqudək zadi kim bar? Mana, ularning qulakliri sünnət qilinmiqan, ular heq angliyalmaydu. Mana, Pərwərdigarning sözi ularqa eşir kelidu; ularqa heq huxyakmaydu, — *dedim.*[□] ■

¹¹ — Qəlbim Pərwərdigarning oqəzəp otliri bilən tolup taxti; uni iqimgə siqduruxtin həlsirap kəttim; uni koqidiki balilar, yigitlarning məxrəp sorunliriqə təkkəysən. Ərayallar, qerilar həm yaxanoqanlarmu buningdin mustəsna bolmisun![□]

¹² — Ularning öyliri, etizliri ayalliri bilən billə özgilərgə tapxurulidu; qünki Mən qolumni zemindikilərgə sozimən, — dəydu Pərwərdigar. ■

¹³ — Qünki əng kiqikidin qongioiqə ularning

[□] **6:9** «Ular üzüm telini pasangdioquqilardək Israilning qaldisini pasangdaydu; xunga sən üzüm üzgüqidək üzüm telidiki xahlar üstidin yənə bir qetim qolungni ötküzgin!»

— bu sirlik jümlining mənisi bəlkim, Yerəmiya pəyoqəmbər Hudaning səzlrining wasitisi bilən, kelidioqan düxmənləarning heqnərsə qaldurmaydioqan bulang-talangliridin **ilgiri** Israilning «qaldisi»din tehi bəzi kixiləni qutquzuximu mumkin, degənlik.

■ **6:9** Yəx. 24:13 □ **6:10** «*Mən:* — Mən hazır kimgə söz qilip agahlanduray?... ularqa heq huxyakmaydu, — *dedim*» — «Mən» (səzligüqi) wə «dedim» degən səzler əslidiki tekistə yok, oqurmənlərgə tekistni qüxinixlik bolsun dəp kirgüzduk. Qünki bizningqə eytiloqan gəp pəyoqəmbərnin öziningki idi. ■ **6:10** Yər. 7:26 □ **6:11** «**Qəlbim Pərwərdigarning oqəzəp otliri bilən tolup taxti**» —

xübhəsizki, Yerəmiya pəyoqəmbər əzi toqruluk səzləwatidu. U Pərwərdigarning həlqigə qaratqan oqəzipigə əzini bir qilip, Pərwərdigardin oqəzipini ularqa təküxni tiləydu. ■ **6:12** Qan. 28:30

həmmisi aqkəzlikkə berilgən; pəyojəmbərdin kaħinoiqə həmmisi ohxaxla aldamqilik qilidu; ■ 14 ular: «Aman-esənlik! Aman-esənlik!» dəp həlkimning kızining yarisini susluq bilən kəl uqida qala tengip koydi. Lekin aman-esənlik yoktur! ■ 15 Ular yirginqlik ixlarni sadir kıləninidin hijil boldimu? — Yak, ular heq hijil bolmidi, hətta kızirixnimu ular heq bilməydu. Xunga ular yikilip əlgənlər iqidə yikilip əlidu; ularni jazalaxqa kəlginimdə ular putlixip ketidu, — dəydu Pərwərdigar.□

16 Xunga Pərwərdigar *Əz həlkiqə* mundak dəydu: — Silər tət aqa yolda turuwatisilər; xunga yolunqlarni obdan kərüp koyunqlar; kədimki, yahxilikkə elip barəjan yollarni sorap, ularda menginglar; xundak kıləqanda jeninglar obdan aram tapidu. Lekin ular: «Biz xularda mangmaymiz!» — dəydu.■

17 Mən: Silərgə «Kanayning agah sadasioqa kulak selinglar!» dəydiqan agah bərgüqi kəzətqilərnə tiklidim; lekin silər: «Kulak salmaymiz» dedinglar.

18 Xunga i əllər, anglanglar; guwahqilar bolup ular arisida bolidioqan ixlarni bilip koyunqlar!

□ 19 Angla, i yər-zemin! Kara, Mən bu həlkning bexioqa külpət, yəni ularning oy-hiyallirining

■ 6:13 Yəx. 56:11; Yər. 8:10 ■ 6:14 Yər. 8:11; Əz. 13:10 □ 6:15 «jazalaxqa kəlginimdə» — ibranıy tilida «yokliqinimda» deyilidu. «Yərəmiya»diki «(yenioqa) kelip...

jazalax» degən söz adətə ibranıy tilida «yoklax» degən birlə söz bilən ipadilinidu. ■ 6:16 Mat. 11:29 □ 6:18 «Xunga i əllər, anglanglar» — «əllər», Yəhüdiy əməs əllər. «Guwahqilar bolup...» baxqa birhil tərjimisi: «Əy, jamaət(qilik),...».

aqiwitini qūxūrimən; qūnki ular sōzlimgə kulaq salmioqan; Mening Təwrat-kanunumni bolsa, ular qətkə kəkkan.

²⁰ — Əmdi zadi nemə məqsəttə Xebadin qikқан huxbuy, yirak yurttin elip kelingən egir Manga sunulidu? Kəydürmə kurbanliqliringlar qobul kilarlik əməs, siləring «təxəkkür kurnanlik»liringlar Meni hursən kilmaydu.■

²¹ Xunga Pərwərdigar mundaq dəydu: — Mana, Mən bu həlk aldioqa putlikaxanglarni salimən; xuning bilən həm atilar həm oqullar billə putlixidu; koxnilar wə dostlar ohxaxla nabut bolidu.

²² Pərwərdigar mundaq dəydu: — Kara, ximaliy zemindin bir həlk kelidu, yər yüzining əng kəriliridin uluq bir əl kəzənilidu; ■ ²³ ular okya wə kiliq bilən korallinidu; ular zalim, heq rəhim kilmaydu; ularning awazi dengiz dolkunidək xawkunlaydu; ular atlaroqa minidu, jənggiwar adəmlərdək səp-səp bolup turidu; ular sanga qarxi jəng kilixka kelidu, i Zion kizi!

²⁴ «Biz ular toqruluk həwər angliduk; kəlimiz boxixip kətti; qəxlik, toloqakta kəloqan ayaldək azab bizni tutti» — *dedim*.■

²⁵ «Dalaqa qikmanglar, yollar bilən mangmanglar, qūnki dūxməning kiliqi bar, tərəp-tərəplərnə wəhimə basidu. ²⁶ I həlkimning kizi, sən əzūnggə bəz kiyim kiyiwal, küllər iqidə eqinap yat; əzūngning bir tal oqlungdin juda boləandək kattik yioqlap matəm tut; qūnki bulang-talang kiləuqi bizgə qarap tuyuksiz ke-

---

■ **6:20** Yəx. 1:11; 66:3; Am. 5:21; Mik. 6:6-8 ■ **6:22** Yər. 50:41,42,43 ■ **6:24** Yər. 4:31; 49:24; 50:43

lidu». □ ■

27 *Pərwərdigar manga:* — Mən seni roda sinojuqi kılıp tiklidim, həlkim bolsa huddi təkxürüldioğan rodidək bolidu; seni ularning yollirini kəzitiپ sinaxqa tiklidim, — *dedi*.

28 — Ularning hər biri asiyning asiysi, ular təhmət qaplap uyan-buyan katrap yürməktə; ular mis wə tēmürning əzidur, həmmisi qirip kətkəndur; □ ■ 29 tēmürqining kərükimu kəyüp kətti, qoşuxun bolsa otta yəm boldi; rodini eritip tawlox bikar boldi; həlkim yamanlardin haliy bolmidi. □ 30 Ular «daxqal kümüş» dəp atilidu; qünki Pərwərdigar ularni rət qildi. ■

□ 6:26 «**əzüngə bəz kiyim kiyiwal...**» — bəz kiyim kiyix, küllər içidə olturux yaki yetix qattıq matəm tutuxni yaki towa qılıxni bildüridu. ■ 6:26 Yər. 4:8 □ 6:28 «**ular mis wə tēmürning əzidur**» — bəlkim həlkning tax kəngüllüklükini həm xuning bilən bir waqıtta ularning «qirip kətkənlik»ning mümkünlikini kərsitidu. Nemila bolmisun ular tawliojuqi izdigən altun-kümüş əməs. ■ 6:28 Əz. 22:18 □ 6:29 «**tēmürqining kərükimu kəyüp kətti, qoşuxun bolsa otta yəm boldi; rodini eritip tawlox bikar boldi; həlkim yamanlardin haliy bolmidi**» — bu ayəttiki sözlər Yerəmiya pəyoğambərning Pərwərdigar Əzigə tapilioğan wəzipini orunliqandin keyin, Pərwərdigarə bərgən jawabi bolsa kərək (28-ayətni kərüng). Kümüşni tawlioğanda, tawliojuqi qoşqan qoşuxun bilən kümüşning daxqili birlixidu andin qoşuxun wə kümüşning daxqilining kəyüp tügixi bilən kümüş tawlinidu. Ləkin İsrail intayin naqar kümüştək bolup, həlkning «daxqal»i tolimu kəp boləqqa, tawlox jəryani bikarə kətti. «Qoşuxun ixlilitip tügəp boldi», hətta «kümüşqining otni püwlydioğan kərüki»mu kəyüp kətti. ■ 6:30 Yəx. 1:22

7

Bihudə diniy murasimlar

¹ Pərwərdigardin Yərəmiyağa mundaq bir söz kəldi: —

² Pərwərdigarning öyidiki dərwarzida turup muxu səzni jakarlap: «Pərwərdigarning səzini anglanglar, i Pərwərdigarğa ibadət kilix üqün muxu dərwarzilardin kiriwatқан barliq Yəhudalar!» — degin. ³ — «Samawi qoxunlarning Sədari boləqan Pərwərdigar — Israilning Hudasi mundaq dəydu: —

Yolliringlar həm qilmixliringlarni tüzitinglar; xundaq boləqanda Mən siləni muxu yərdə mukim turəquzimən. ■ ⁴ «Pərwərdigarning ibadəthanisi, Pərwərdigarning ibadəthanisi, Pərwərdigarning ibadəthanisi dəl muxudur!» dəp aldamqi səzlərgə tayinip kətmənglar.

□ ⁵ Əgər silər həkikətən yolliring həm qilmixliringlarni tüzətsənglar, — əgər kixilər wə qoxnanglar arisida adalət yürgüzsənglar, ■ ⁶ — əgər silər musapir, yetim-yesir həm tul hotunlarni bozək kilixtin, muxu yərdə gunahsiz qanlarni təküxtin, — xundaqla özünglarğa ziyan yətküzüp, baxқа ilahlarğa əgixip ketixtin qol üzsənglar, — ■ ⁷ xundaq qiloqininglarda

---

■ **7:3** Yər. 7:3; 18:11; 26:13 □ **7:4** «**Pərwərdigarning ibadəthanisi, Pərwərdigarning ibadəthanisi dəl muxudur!**» — xübhisizki, Israillar Hudaning ibadəthanisini birhil «tiltumar»dək, «Huda bizgə Öz ibadəthanisini tapxurəqandin keyin, nemə yamanliq kiliximizdin kət'iynezər heqkim bizgə təgməydu» — degəndək oyliəqanidi. ■ **7:5** Yər. 5:28 ■ **7:6** Yəx. 10:1, 2; 59:7

Mən silərnı muXu yərdə, yəni Mən atabowiliringlaroƣa kədimdin tartip mənnggügiƣə təkdim kıloƣan bu zemında muƣım turidioƣan kılımən.

⁸ Ləkin mana, silər heƣkandak payda yətküzməydioƣan aldamƣı səzlərgə tayinip kətkənsilər. ⁹ Əmdi nemə degülük?! Ooƣrilik, kətillik, zinahorluk kılıp, sahta kəsəm iqip, Baaloƣa isrik yekip wə silər heƣ tonumioƣan yat ilahlaroƣa əgixip, □ ¹⁰ andin Mening namimda ataloƣan muXu öygə kirip Mening aldimda turup: «Biz kütəkuzuloƣan!» dəmsilər?! MuXu lənətlik ixlarda turuwerix üqün kütəkuzuloƣanmusilər?!

¹¹ Mening namimda ataloƣan muXu öy silərnıng nəziringlarda bulangqılarnıng uwisimu?! Mana, Mən Əzüm bu ixlarnı kərgənmən, — dəydu Pərwərdigar.■

¹² Xunga, Mən əslidə Əz namimda turaloƣu kıloƣan Xiloƣ degən jayoƣa berip, həlkim İsrailning rəzilliki tıpəylidin uni nemə kiliwətkənlikimni kərip bekinglar! □ ■

¹³ Əmdi hazır, silər muXundak kilmixlarnı sadir kılöininglar tıpəylidin, — dəydu Pərwərdigar, — Mən silərgə tang səhərdə ornumdin turup sız kılıp kəldim, ləkin silər heƣ kulak salmidinglar;

□ **7:9 «Baaloƣa isrik yekip...»** — «Baal» degən intayin yirginlik birhil but. ■ **7:11** Mat. 21:13; Mar. 11:17; Luƣa 19:46 □ **7:12 «Mən əslidə Əz namimda turaloƣu kıloƣan Xiloƣ degən jayoƣa berip, ... uni nemə kiliwətkənlikimni kərip bekinglar!»** — İsrail Ƙanaanoƣa (Pələstingə) kirgəndin keyin, Musa pəyoƣəmbərnıng yetəkqilikidə yasaloƣan «muƣəddəs qedir» awwal Xiloƣ degən jayoƣa tikləngən. «1Sam.» 4-babni kəring. ■ **7:12** 1Sam. 4:11; Zəb. 78:60

Mən silərni qakirdim, lekin silər Manga jawab bərmidinglar — □ ■ 14 Əmdi Mən Xilohdiki əyni qandak qiloqan bolsam, silər tayanqan, xundakla namim qoyuloqan bu əyni wə Mən silərgə həm ata-bowiliringlaroqa təkdin qiloqan bu zeminnimu xundak qilimən; □

15 Mən silərnin barliq qerindaxliringlar, yəni Əfrayimning barliq nəslini həydiwətkinimdək silərnimu kəzümədin yirək həydeymən.

16 Əmdi sən, *Yərəmiya*, bu həlk üqün dua qılma, ular üqün nalə-pəryad kətürmə yaki tilək tilimə, Mening aldimda turup ularning *gunah*lirini heq tilimə, qünki Mən sanga kulak salmaymən. ■

17 Ularning Yəhuda xəhərliridə wə Yerusalem koqilirida nemə qiloqanlirini kəruwatmamsən?

18 Balilar otun teridu, atilar ot qalaydu, ayallar kəstən Meni rənjitixkə «Asmannin Hanixi» üqün poxkallarni selixka hemirni yuquridu, xuningdək yat ilahlaroqa «xarab hədiyə»lərni

---

□ **7:13 «Mən silərgə tang səhərdə ornumdin turup səz qilip kəldim»** — Hudaning «tang səhərdə ornumdin turup,...» degən səzliri bəlkim Uning ixtin heli awwal, əstayidillik bilən ix kəridioqanliqini kərsitidu; bəzi waqitlarda Uning qayta-qayta, izqil halda məlum bir ixni kəridioqanliqini kərsitidu. ■ **7:13** 2Tar. 36:15; Pənd. 1:24; Yəx. 65:12; 66:4; Yər. 7:21-28

□ **7:14 «Mən Xilohdiki əyni qandak qiloqan bolsam, silər tayanqan, xundakla namim qoyuloqan bu əyni wə Mən silərgə həm ata-bowiliringlaroqa təkdin qiloqan bu zeminnimu xundak qilimən»** — Huda duxmənlərnin wastisi bilən Xiloh degən jaydiki muqəddəs qedirini Əz xan-xəripidin juda qiloqan wə xundakla Israilni məoqlup qiloqan («1Sam.» 4-bab, «Zəb.», 78:40ni kərüng). ■ **7:16** Mis. 32:10; Yər. 11:14; 14:11

quyidu. □ ■ 19 Azablinip oʻzəpliniديوini Mənmu? — dəydu Pərwərdigar; — Өz yüzlirigə xərm qaplap, azablinidiوini əzliri əməsmu? 20 Xunga Rəb Pərwərdigar mundaq dəydu: — Mana, Mening oʻzəzipim wə kəhrim muxu jayəqə təkülidu; insan üstigə, haywan üstigə, daladiki dərəhlər üstigə, tupraktiki mewilər üstigə təkülidu; u həmmiini kəydüridu, uni heq əqürəlməydu.

21 Samawi qoxunlarning Sərdari boləqan Pərwərdigar — Israilning Hudasi mundaq dəydu: — Beriweringlar, kəydürmə qurbanlikliringlarni baxqa qurbanliklarəqə qoxup qoyunglar, barlik gəxlirini yəwelinglar!

□ ■ 22 Qünki Mən ularni Misir zeminidin kutkuzup qiqarəqan künidə ata-bowiliringlarəqə «kəydürmə qurbanlik»lar yaki baxqa qurbanliklar toqrisida gəp qilmioqan wə yaki əmr bərmigənidim; 23 bəlki Mən ularəqə mundaq əmr qilip: «Awazimoqə kulak selinglar, xundaq qilip Mən silərning Hudayinglar bolimən, silər Mening həlkim bolisilər; Mən

□ 7:18 «**Asmanning Hanixi**» — demisəkmü, «Asmanning Hanixi» birhül ayal but idi. ■ 7:18 Yəx. 65:11; Yər. 8:2; 19:13; 44:19; Yər. 44:19

□ 7:21 «**Beriweringlar, kəydürmə qurbanlikliringlarni baxqa qurbanliklarəqə qoxup qoyunglar, barlik gəxlirini yəwelinglar!**» — oqurmənlər bəlkim biliduki, «kəydürmə qurbanlik»larning barlik gəxliri «Hudaəqə pütünləy ibadət süpitidə atalsun» dəp qurbangah üstidə kəydürülətti. Muxu yərdə Muqəddəs Roh Yərəmiya arkilik: «Qurbanlikliringlarning həmmisi əhmiyətsiz, xunga «kəydürmə qurbanlik»larning gəxlirini kəydürsənglarmu, yesənglarmu, Manga bəribir» dəp Israiləqə həjwi, kinayilik gəp qilidu. ■ 7:21 Yəx. 1:11; Yər. 6:20; Am. 5:21

özünglərəyə yaxıllıq bolsun dəp buyruoan barlıq yolda mengınglar» — dəp buyruoanıdım.

■ 24 Lekin ular heq anglimioan, Manga heq kulak salmioan, bəlki öz rəzil kənglidiki jahıllıki bilən öz hiyal-hahıxlirioya əgixip mengiwərgən; ular aldioya əməs, bəlki kəynigə mangoan. □ ■ 25

Ata-bowiliringlar Misir zeminidin qıkkəndin tartip bögünki küngə kədər Mən kullirim boləan pəyətəmbərləni yeninglərəyə əwətip kəldim; Mən hərəküni tang səhərdə ornumdin turup ularni əwətip kəldim. 26 Lekin həlkim anglimioan, heq kulak salmioan; ular boynini kattıq kıləan; rəzilliktə ata-bowiliridin exip kətkən. ■ 27

Sən bu səzləni ularəyə eytisən; lekin ular sanga kulak salmaydu; sən ularni *towa kılıxka* qakirisən, lekin ular jawab bərməydu.

28 — Sən ularəyə: — «Pərwərdigar Hudasing awazini anglimioan wə heq tüzitixni qəbul kilmioan həlk dəl muxu!» — dəysən. Ulardın həkikət-wəpalıq yoqap kətti; bu ularning eozizidinmu üzölüp kətti. ■

Huda yənə Yəhudaəyə söz kılıdu

29 Qeqingni qüxürüp uni taxlıwət; yukiri jaylarda bir mərsiyə oquəin; qünki Pərwərdigar Öz oəzipini qüxürməkqi boləan bu dəwrni

■ 7:23 Mis. 19:5; Law. 26:12; Qan. 6:3 □ 7:24 «ular aldioya əməs, bəlki kəynigə mangoan» — baxka birhil təjimisı: «ular Manga yüz əldini kılmay, bəlki Manga kəynini kıləan».

■ 7:24 Yər. 2:27; 3:17; 16:12; 32:33 ■ 7:26 Nəh. 9:17,29; Yər. 17:23; 19:15 ■ 7:28 Yər. 5:1-3

rət kılıp, uningdin waz kəqti. ■ 30 Qünki Yəhudadikilər kəz aldında rəzillik kılğan, — dəydu Pərwərdigar, — ular Mening namimda ataloğan öygə yirginqlik nərsilərnı əkirip uni buloğan; 31 wə öz oqul-kızlırını otta qurbanlık kılıp kəydürüx üqün «Hınnomning oqlı»ning jiloşidiki Tofətning yukiridiki jaylarnı quroğan; bundak ixni Mən heq buyrumioğanmən, u oyumoğa heq kirip bakmioğandır. □ ■ 32 Xunga, mana, xundak künlər keliduki, — dəydu Pərwərdigar, — «Tofət» yaki «Ibn-Hınnomning jiloşisi» əmdi heq tiloğa elinmaydu, bəlki «Kətl jiloşisi» deyilidu; qünki ular Tofəttə jəsətlərnı yər qalmioquqə kəmidu. 33 Bu həlkning jəsətliri asmandiki uqar-qanatlarınq wə zemindiki janiwarlarınq taami bolidu; ularnı əlüklərdin qorkutup həydəydiğan heqkim bolmaydu. ■ 34 Mən Yəhuda xəhərliridin həm Yerusalem xəhərliridin oyun-tamaxining sadasini, xad-huramlıq sadasini wə toyi boluwatқан yigit-

■ 7:29 Ayup 1:20; Yəx. 15:2; Yər. 16:6 □ 7:31 «Tofət» — «Tofət» degən səz ibraniy tilida «oqak» həm «uyat» degənnimu bildüridu. U yənə «tükürük» degən səzning ahangioqimu ohxap ketidu. Bu yər «Hınnomning oqlı (Ibn-Hınnom)ning jiloşisi»oğa jaylaxқан, Yerusalem xəhərininq jənubiy tərripidə idi. Həlk axu yərdə əhlətlərnı wə napak nərsilərnı taxlap kəydürətti. Xuning bilən u intayin «haram», əng buloğanoğan jay dəp hesablandı. «Yukiri jaylar» — Israil wə Yəhuda uzundin beri taoq qokqiliri qatarlık jaylarda hərhil butlaroğa qokunup, hətta axu jaylarda «insan qurbanlıq»larnı kılıp kəlgən. Demisəkmü, «insan qurbanlıqı» kılıx Təwratta kət'iy mən'i kılinoğan. «Bundak bir ixni Mən heq buyrumioğanmən, heq oyumoğa kirip bakmioğandır». ■ 7:31 2Pad. 23:10; Yər. 2:23; 19:5, 6 ■ 7:33 Qan. 28:26; Yər. 34:20

qızining awazini məhrum qilimən; çünki zemin wəyranə bolidu.■

8

¹ Xu qaşda, — dəydu Pərwərdigar, — ular Yəhudaning padixahlirining ustihanlirini, ularning əmirlirining ustihanlirini, kahınlarning ustihanlirini, pəyoqəmbərlərnin ustihanlirini wə Yerusalemda turqanların ustihanlirini gərliridin elip qikiridu; ² xundaq kilip ular bularni kuyax, ay wə asmanlardiki barlik jisimlar astida yayidu; çünki ular bularni səygən, bularning kullukida bolqan, bularqa əgəxkən, bularni izdigən, bularqa qoqunqan; ularning jəsətliri bir yərgə heq yiqilmaydu, heq kəməlməydu; ular zemin yüzidə oşut bolup yatidu. ■ ³ Mən bulardin qaloqanlirini həydidən jaylarda, bu rəzil jəməttin barlik tirik qaloqanlar həyatning ornioqa mamatni tallaydu, — dəydu samawi qoxunların Sərdari bolqan Pərwərdigar.

Hudadin waz keqix həlakətini izdigənlik bilən barawər

⁴ Əmdi sən ularqa mundaq degin: Pərwərdigar mundaq dəydu:

— Adəmlər yikilsa qaytidin turmamdu? Birsı yoldin qikip kətsə qaytıp kəlməmdü? ⁵ Nemixqa Yerusalemdiki bu həlk həmixə yoldin qikix

■ **7:34** Yəx. 24:7; Yər. 16:9; 25:10; Əz. 26:13; Hox. 2:13 ■ **8:2** Yər. 7:18; 19:13

bilənla yenimdin yiraklap ketidu? Ular aldamaqilikni qing tutidu, yenimoqa kaytip kelixni rət kilidu. ⁶ Mən kəngül koyup anglidim; ləkin ular duruslukni səzliməydu; ularning rəzillikliridin: «Mən zadi nemilərnı kılıp koydum?!» dəp towa kılıdıoğan heqkim yok; at jənggə burulup etiloəndək hər birsi öz yolioğa burulup etilidu. ⁷ Həttə asmandiki ləyləkmü özige bekitilgən waqtilirini bilidu; pahtək, qarlıoəq wə turnilarmü kəqüp kelidıoğan waqtilirini esidə tutidu; lekım Mening həlkım Mən Pərwərdigarning ularoğa bekitkənlimni heq bilməydu. ■ ⁸ Silər kandaqmü: «Biz danadurmiz, Pərwərdigarning Təwrat-kanuni bizdə bardur!» dəysilər? Mana, bərhək, əlima-kəqürgüqilərnıng yaloəanqi kəlimi uni burmilioğan. □ ⁹ Danixmənlər hijil bolidu, ular yərgə qarap kaldı; mana, ular Pərwərdigarning səzini qətkə kəkəndin keyin, ularda zadi nemə danalıq kalidu? ¹⁰ Xunga Mən ularning ayallirini baxkılaroğa, ularning etizlirini yeni igilirigə tapxurup berimən; qünki əng kiqikidin qongioiqə ularning həmmisi aqkəzlükke berilgən; pəyoəəmbərdin kahinoiqə həmmisi sahta ix kəridu. ■ ¹¹ Ular: «Aman-esənlik! Aman-esənlik!» dəp həlkımning kizining yarisini susluk bilən kol uqida qala tengip

■ **8:7** Yər. 5:4, 5 □ **8:8** «əlima-kəqürgüqilərnıng yaloəanqi kəlimi uni burmilioğan» — «əlima-kəqürgüqilərnıng roli bəlkim Təwrat-kanunni kəqürüx wə uningoğa xərş berix boluxı mumkin. «Basmihanılar» bolmioəaqka Təwratni kəqürüx in-tayin muhim hizmət, əlwəttə. Oqurmənlər baxka hil tərjimilirini uqritixi mumkin. ■ **8:10** Yəx. 56:11; Yər. 6:12,13,14,15

qoydı. Lakin aman-esənlik yoxtur! ¹² Ular yirginlik ixlarni sadir kılöqinidin hijil boldimu? — Yax, ular heq hijil bolmıdı, hətta kizirixnimu ular heq bilməydu. Xunga ular yikilip ölgənlər iqidə yikilip ölidu; ularni jazalaxqa kəlginimdə ular putlixip ketidu, — dəydu Pərwərdigar. ¹³ Mən ularning həsulini elip taxlaymən, — dəydu Pərwərdigar; üzüm telida üzümlər, ənjür dərihidə ənjürlər heq qalmıdı; yopurmaqliri solixip kətti; Mən ularoqa nemə beoixliqan bolsam, əmdi xular ulardin ötküzüwelinidu. □ ■

Kelidioqan həlakət — Yərəmiya söz kılıdu

¹⁴ «Biz nemixqa muxu yərdə bikar olturuwerimiz? Yioqilayli, mustəhkəm xəhərlərgə kirip xu yərlərdə *kürəx kılıp* tügixəyli! Qünki Pərwərdigar Hudayimiz bizni tügəxtürüp, bizgə öt süyini bərdi; qünki biz Pərwərdigar al-dida gunah sadir kılduq. □ ■ ¹⁵ Aman-tinqlikni ümid kılıp kütüp kəlduq, lakin heq yaxilik bolmıdı; xipa waqtini küttuq, lakin mana, wəhimə bastı! ■ ¹⁶ Duxmən atlin-

□ **8:13** «...Mən ularoqa nemə beoixliqan bolsam, əmdi xular ulardin ötküzüwelinidu» — oqurmənlər baxqa hil tərjimilirini uqritixi mumkin. ■ **8:13** Yəx. 5:1-7; Mat. 21:19; Luqa 13:6-9 □ **8:14** «Yioqilayli, mustəhkəm xəhərlərgə kirip xu yərlərdə *kürəx kılıp* tügixəyli» — yaki «Yioqilayli, mustəhkəm xəhərlərgə kirip xu yərlərdə süküt kılalayli!» ibraniy tilida «süküt kılıx» wə «tügəxmək» ohxax bir söz bilənlə ipadilini-du. «Pərwərdigar Hudayimiz bizni tügəxtürüp,...» — yaki «Pərwərdigar Hudayimiz bizni süküt kıldurup...». Ibraniy tilida «süküt kılıx» wə «əlüh, tügəx» birlə söz (damam) bilən ipadilini-du. ■ **8:14** Yər. 4:5; 9:15; 23:15 ■ **8:15** Yər. 14:19

ing hartildaxliri Dan zeminidin tartip anglanmaқта; ayoqirlirining kixnəxliri pütkül zeminni qorkitip təwrətməktə. Ular zemin wə uningda turuwatқан һəmmini, xəһərnı wə uningda turuwatқанlarning һəmmisini yokitixқа kelidu!». □ ■

¹⁷ — Mana, Mən aranglaroqa yılanlarnı, yəni һeqkim sehırlıyəlməydiotan zəһərlik yılanlarnı əwətimən, ular silərnı qakıdu» — dəydu Pərwərdigar. □ ■

Pəyoqəmbərnıng nalə-pəryadı

¹⁸ *Mən*: «Mening dərd-əlimim dawalıoqusız! Yürikim zəyiplixip kətti!» — *dedim*. □

Pərwərdigarnıng mərsiyə səzliri

¹⁹ «Mana, һəlkimning kızining intayin yıraқ yurttin kətürülgən pəryadining sadası! *Ular* — «Pərwərdigar Zionda əməsmu? Zionning padixahı u yərdə turmamdu?!» — *dəydu*».

□ **8:16** «**Dan zemini**» — İsrail zeminining ximaliy qetidə idi; demək, düxmənlər allıқақан xu zeminoqa yetip boldi. ■ **8:16** Yər. 4:15 □ **8:17** «**Mən aranglaroqa yılanlarnı, yəni һeqkim sehırlıyəlməydiotan zəһərlik yılanlarnı əwətimən, ular silərnı qakıdu**» — bu yılanlar xübһisizki, kəqmə mənıdə bolup düxmənlərnı kərsitidu. ■ **8:17** Zəb. 58:4, 5 □ **8:18** «**Mening dərd-əlimim dawalıoqusız! Yürikim zəyiplixip kətti!**» — bu səzlər pəyoqəmbərnıng mərsiyəsi boluxı kerək. «**Mening dərd-əlimim dawalıoqusız!**» — baxқа birhil tərjimisi: «I dərd-əlimimgə təsəlli bərguqi!».

«Nemixka əmdi ular Meni oyma məbudliri bilən, ərziməs yat nərsilər bilən qəzəpləndüridu?!» □

Həlkinin bolidiqan nalə-pəryadi

²⁰ — «Orma waqti ətüp kətti, yaz tügidi, ləkin biz bolsaq yənila qutkuzulmiduk!»

Pəyoqəmbərnin mərsiyəsi

²¹ «Həlkinin qizinin sunuq yarisi tūpəylidin əzüm sunuqmən; matəm tutimən;

□ **8:19** «**Mana, həlkinin qizinin intayin yirək yurttin kətürülgən pəryadining sadasi!** Ular — «**Pərwədigar Zionda əməsmu? Zionning padixaşi u yərdə turmamdu?!**» — **dəydu**» — bu sözlər yəni Pərwədigarningki boluxi kerək, bolmisa pəyoqəmbərnin bolidu. Keyin biz həlkinin pəryadini anglaymiz: — (ular.. dəydu). «**intayin yirək yurttin kətürülgən pəryadining sadasi!**» — yəni «zemindiki hər bir bulung-puqqaqliridin qikən pəryadining sadasi!». «**Nemixka əmdi ular Meni oyma məbudliri bilən, ərziməs yat nərsilər bilən qəzəpləndüridu?!**» — bu sözlər Pərwədigarning pəyoqəmbərgə, xundaqla ihlassiz həlqə bərgən jawabidur.

Dəkkə-dükkə meni besiwaldi, —□

²² Gileadta tutiya tepilmamdikən?

U yərdə tewip yokmikən?

Nemixka əmdi mening həlkimning kizioğa dawa tepilmaydu?!».□ ■

9

Dawami

¹ Ah, mening bexim suning bexi,
Kəzüm yaxning buliği bolsiidi!

□ **8:21 «Həlkimning kizining sunuq yarisi tüpəylidin özüm sunuqmən; matəm tutimən; dəkkə-dükkə meni besiwaldi»** — oqurmənlərgə kaytidin təkrarlap ukturimizki, mawzularni (məsilən muxu yərdə «Pəyoqəmbərning mərsiyəsi») özimiz hərmətlik oqurmənlərgə yardimi bolsun dəp koxup kirgüzduk. Ular muqəddəs tekistning bir kismi əməs. 8-babtiki 21-ayəttin 9-babtiki 2-ayətkiqə həmmisi yaloquz Yərəmiya pəyoqəmbərning mərsiyəsimu, yaki buning iqidə Pərwərdigarning səzliri barmu? Qandaqla bolmisun, səzlər yaloquz pəyoqəmbərning səzliri bolsun, bolmisun, xubhisizki pəyoqəmbərning kayoqu-həsərtlik səzliri ohxaxla Pərwərdigarningmu kayoqu-həsərtlik səzlidir. □ **8:22**

«Gileadta tutiya tepilmamdikən?» — Gilead rayonida hərhil xipalik dorilar həm usta tewiplarning dangki bar idi. Xunga bu səz pəyoqəmbərning: «Jismaniy jəhəttə Pərwərdigar silər mening həlkimgə xundak rəhimdillik kəlip, ətraplik oylap, xipalik dorilarni wə danglik tewiplarni təminligən yərdə, Uning rohiy jəhəttimu silərning hərhil gunahiy kesəlliringlarni sakaytixka dora-amalliri mol əməsmu? — Əmdi nemixka silər Uning yenəyə kəlməysilər?!» degəndək bir soali ohxaydu. Bu 22-ayət Pərwərdigarning Əzining səzliri boluximu mumkin.

■ **8:22** Yar. 37:25; Yər. 46:11; 51:8

Undaқта həlqimning kızı arisidiki ɵltürɵlgɵnlər
ɵqun keqə-kɵndɵz yioqlayttim!■

² Ah, mən ɵqun qel-bayawanda yoluqlar
qɵxkidək bir turaloqu bolsiidi!

Undaқта həlqimni taxlap, ulardin ayriloan bo-
lattim!

Qunki ularning hɵmmisi zinahorlar,
Munapiklarning bir jamaitidir!»□ ■

Pərwardigarning sɵzining dawami

³ — Ular okyaqi ləxkərlər okyayini
egildürgəndək tilini yaloanqilikka egildürɵxkə
təyyarlioan; ular zeminda ɵstɵnlük kəzanoan,
birək bu səميمiylik bilən boləan əməs; ular
rəzillik ɵstigə rəzillik kiləan, Meni heq tonup
bilmigən» — dəydu Pərwardigar. □ ■ ⁴ —

Hərbiringlar əz yekininglardin hezi bolunglar,
kərindaxliringlarəa heq tayanmanglar; qunki
hərbir kərindax pəkətlə aldioqu, halas, hərbir
yekinliring bolsa təhməthorlukta yürməktə.

■ ⁵ Ular hərbiri əz yekinliriəa aldamqilik
kilməktə, heqkim həkikətni səzliməydu; ular
əz tilini yaloan səzləxkə əgitidu, ular kəbihlikte
əzlrini upritidu. ⁶ Ular jəbir-zulum ɵstigə
jəbir-zulum kilməktə, aldamqiliqtin yənə bir

■ **9:1** Yəx. 22:4; Yər. 4:19 □ **9:2** «**ularning hɵmmisi zinahorlar...**» — «zinahorlar» bəlkim rohiy jəhəttin eytilidu, ular Hudaəa wasasizlik kilip butlarəa qəkunup kətti. ■ **9:2**

Yər. 5:7, 8 □ **9:3** «**ular zeminda ɵstɵnlük kəzanoan, birək bu səميمiylik bilən boləan əməs...**» — baxka birhil tərjimisi: «xu zeminda ular ələibə kiləan, birək bu həkikətni tikləx ɵqun əməs...». ■ **9:3** Yəx. 59:4,13,15; Yər. 6:7 ■ **9:4**

Yər. 6:28

aldamqilikka otməktə; ular Meni tonuxni rət qilidu, — dəydu Pərwərdigar. □

⁷ Xunga samawi qoxunlarning Sərdari boləqan Pərwərdigar mundak dəydu: — Mana, Mən ularni eritip tawlap sinaymən; həlqimning kızining rəzillikigə Manga baxqa yol qalmidimu? ⁸ Ularning tili əjəl okidur; u aldamqilikni səzləydu; hər bir eəiz səzidə yekini bilən tinq-amanlikni səzləydu, ləkin kənglidə kiltak təyyarlaydu. ■ ⁹ Bu ixlar tūpəylidin ularni jazalimay qoyamdim? — dəydu Pərwərdigar, — Mening jenim muxundak bir əldin kisas almay qoyamdu?■

Kelidəqan apət üqün Yərəmiya mərsiyə okuydu

¹⁰ «Təqlardiki yaylaqlar üqün yioqa wə nalə-pəryad kətürimən,
Daladiki otlaklar üqün mərsiyə okuy mən;
Qünki ular kəyüp kəttiki, həqkim u yərdin otməydu;
Kalilarning hər kirəxliri anglanmaydu;
Həm asmandiki uqar-qanatlar həm
haywanatlar mu kəqip,
Xu yərdin kətti!».

□ **9:6** «**ular kəbihlikdə əzlrini upritidu (5-ayət)**» — 5-ayətning ahirki kismi həm 6-ayətning bax kismining baxqa birhil təjimis: «Ular kəbihlik qilip towani həq bilməydu. (6) sən (Yərəmiya) aldamqilik arisida turuwatisən; aldamqiligi tūpəylidin ular Meni tonuxni rət qilidu...». ■ **9:8** Zəb. 12:2-4; 28:3; 120:3-4; Pənd. 30:14 ■ **9:9** Yər. 5:9,29

Pərwərdigar səzini dawam qilidu

11 — Mən Yerusalemni harablaşqan top-top dəwə, qılberilərnin bir turaloqusi qilimən; Yəhuda xəhərlirini adəm turmaydioqan dərijidə wayranə qilimən. ■

12 — Kim bu ixlarni qüxinixkə danixmən bolidu? Kim Pərwərdigarning aozidin səz elip bularni qüxəndürələydu?

Nemixkə zemin wəyranə, heqkim ətmiğüdək, keyüp qəl-bayawandək bolup kətti?

13 Pərwərdigar dəydu, — Qünki ular Mən ular aldioqə koyoqan Təwrat-kanunni taxliwətkən, Mening awazimoqə kulək salmioqan wə uningda mangmioqan,

14 Bəlki öz kəlbidiki jahillikqə əgəxkən, ata-bowiliri ularoqə əgətkəndək Baallarning kəynigə əgixip kətkən, □

15 Xunga samawi koxunlarning Sərdari bolioqan Pərwərdigar, Israilning Hudasi mundaq dəydu: — Mana, Mən bu həlkəkə kəkrini yegüzimən, ularoqə ət süyini iqküzimən, ■ 16 ularni ular yaki ata-bowiliri ilgiri heq tonumaydioqan əllər arisioqə tarkitimən; Mən ularni yokatquqə ularning kəynidin qoqlaxkə qiliqni əwətimən. ■

17 Samawi koxunlarning Sərdari bolioqan Pərwərdigar mundaq dəydu: — Kəngül koyunqlar, matəmqi ayallarni kelixkə qakiringlar, yioqlaxkə əng usta bolioqan kiz-

---

■ 9:11 Yər. 10:22 □ 9:14 «(Yəhuda həlki) ...ata-bowiliri ularoqə əgətkəndək Baallarning kəynigə əgixip kətkən» — oqurmənlərnin esidə barki, «Baal»lar intayin yirginqlik bir hil butlar idi. ■ 9:15 Yər. 8:14; 23:15 ■ 9:16 Law. 26:33

ayallarni qaqirip kelixkə adəm əwətinglar!□

Yərəmiya Pərwərdigarning səzlidirigə jawab beridu

¹⁸ — Bərhək, ular tez kəlsun, biz üçün zor yioğa kətürsunki, bizning kəzlimizdinmu yaxlar taramlap təkülsun, qanaqlirimizdinmu yax tamqiliri aqsun — ¹⁹ qünki Ziondin yioğa awazi anglinip: — «Biz qanqilik bulangtalang qilindük! Qanqilik xərməndə boldük! Ular turaloqulirimizni ərüwətti, biz zeminimizni taxlidük!» — deyilidu.

²⁰ Pərwərdigarning səzini anglanglar, i ayallar, Uning aqzidiki səzgə kulak selinglar; Kizinglaroğa yioqlaxni өгitinglar, Hərbiringlar yekininglaroğa mərsiyə okutunglar;

²¹ Qünki өлüm bolsa derizilirimizdin yamixip kiringən, Orda-istihkamlirimizoqimu kiringən;

U balilarni koqilardin, Yigitlərnə rəstə-məydanlardin yulup taxliqan.

²² *Yekinliringlaroğa* ukturup: «Pərwərdigar mundak dəydu: —

Bərhək, jəsətlər dalada tezəktək yikilidu; Ular ormiqining oroqikining astioğa yikiloqan,

□ **9:17 «kəngül qoyunglar, matəmqi ayallarni kelixkə qaqiringlar, yioqlaxka əng usta boləqan kız-ayallarni qaqirip kelixkə adəm əwətinglar!»** — kona zamanlarda bəzi bay adəmlər uruq-tuoqanlirini dəpnə qilixta muxundak «yioqlaxka maqir» ayallarni «kəypiyatni yaritix» üçün yallaytti (məsilən, Injil, «Mat.» 9:37ni kərüng).

Lekin heçkim yioymaydioan baxaktək yərgə qeqilidu!» — dənglar!■

²³ Pərwərdigar mundak dəydu: —

Dana kixi danalıki bilən, küqlük kixi küqlüklüki bilən, bay baylikliri bilən pəhirlinip mahtanmisun; ■ ²⁴ pəhirlinip mahtioquci bolsa xuningdin, yəni Meni, yər yuzidə mehir-muhəbbət, adalət wə həkkanıylikni yürgüzgüci Mən Pərwərdigarni tonup yətkənlikidin pəhirlinip mahtansun; çünki Mening hursənlikim dəl muxu ixlardındur, — dəydu Pərwərdigar. ²⁵ Mana, xundak künlər keliduki, — dəydu Pərwərdigar, — Mən hətnə qilmioqanlarni hətnə qilinoqanlar bilən billə jazalaymən; ²⁶ yəni Misir, Yəhuda, Edom, Ammoniylar wə Moabiylar, jümlidin qəl-bayawanda turuwatқан, qekə qaqlirini qüxürüwətkən əllərnı jazalaymən; çünki bu əllərnıng həmmisi hətnisizdur; Israilning barlik

---

■ 9:22 Yər. 7:33 ■ 9:23 1Kor. 1:31; 2Kor. 10:17

jəmətimu kənglidə hətnisizdur. □ ■

10

Butlar əməs, Pərwərdigarla ibadətə layıqtur

¹ Pərwərdigarning silərgə eytkən səzigə kulak selinglar, i Israil jəməti: — ² Pərwərdigar mundak dəydu: — Əllərnin yollirini əgənmənglar; gərqə əllər asmandiki hədisə-alamətlərdin qorkup dəkkə-dükkigə qəmgən bolsimu, silər bulardın heq qəqüp kətmənglar. □ ³ Qünki əllərnin kaidə-yosunliri bimənilitur; həmmisi ormanliktin kesilgən dərəhtin, yaqəqqining iskinisi bilən oyuloqan

□ **9:26** «... **Bu əllərnin həmmisi hətnisizdur; Israilning barlik jəmətimu kənglidə hətnisizdur**» — bu 25- wə 26-ayətlər Yəhuda (Israil)qa intayin eoir kelixi kerək idi. Qünki Pərwərdigar ularni, əzliri kəmisitidiqan hətnə qilinmiqan «yat əllər» qatarida «hətnə qilinmiqan»dək həsəblaydu. Hudaning kəz aldida Yəhuda hətnisiz, yəni u İbrahım hətnə arkilik tüzgən əhdigə layik əməs bolup qaldı. «Kəngli hətnisiz» — «kəngli bu rəzil dunyadiki rəzil azzu-həwəsliridin kesilgən əməs, Huda wə uning ibaditi üqün rəzilliktin ayriloqan əməs» degən mənədə. «Əzakiyal»qa koxuloqan «koxumqə səzimiz»ni wə İnjl, «Rim.» 2-bab, «Fil.» 3:3, «Kol.» 2:11ni kəring). Yənə kelip hətnə «kənglidə əməs» bolsa, «qəkə qəqlirini quxürüwetix» (bəlkim butpərəslərnin matiminin bir ipadisi)tin heqqandak pərki yaki əhmiyiti yoktur. ■ **9:26** Law. 26:41; Rim. 2:28,29

□ **10:2** «**əllərnin yollirini əgənmənglar; gərqə əllər asmandiki hədisə-alamətlərdin qorkup dəkkə-dükkigə qəmgən bolsimu, silər bulardın heq qəqüp kətmənglar**» — yat əllər bundak «asmandiki hədisə-alamətlər»ni hurapiylik, yəni munəjjimlik yolida quxinətti, əlwəttə.

nərsigə asaslanoqandur. ■ 4 Ular buni altun-kümüş bilən həlləydu; uni yikilmisun dəp ular bolqa, mihtar bilən bekitidu. ■

5 Bundak butlar tərhaməklikdə turidiqan bir qaranqıktur, halas; ular heq səzliyəlməydu; ular baxkilar tərpidin kətürülüxi kerək, qünki ular mangalmaydu. Ulardin qorkmanglar; qünki ular rəzillik kiləlməydu, ularning kolidin yaxilik kilixmu kəlməydu. ■ 6 — Sanga ohxaydiqan heqkim yok, i Pərwərdigar; Sən uluq, küq-kudriting bilən naming uluqdur. ■

7 Kim Səndin qorkmay turalisun, i barlik əllər üstigə həkümran padixah!? Qünki bu Sanga tegixlikdur; qünki əllərdiki danixmənlər arisida wə barlik padixahlıqlar arisida Sanga ohxax heqkim yoktur. ■ 8 Əllərninğ həmmisi istisnasiz əqli yok, nadanlardur; bu ərziməslər yaqtaqtur, halas! Ular təlim berələmdu!? □ ■ 9 Sokup yalpaklanoqan kümüş Tarxixtin elip kelinidu; altunmu Ufəzdin elip kelinidu; andin hünərwən wə zərgərlərninğ kəli bu yasiqiniqə kək wə səsün rəht bilən kiyim kiygüzidu — bularning həmmisi xühşisizki, danixmən ustilərninğ əjridur!

10 Ləkin Pərwərdigar Hudaning Əzi həkikəttur; U həyat Hudadur, mənggülükning Padixahidur; Uning qəzipi aldidə yər-zəmin titrəydu; əllər

---

■ 10:3 Yəx. 44:14-17 ■ 10:4 Yəx. 41:7 ■ 10:5 Zəb. 115:4-7; Yəx. 41:23; 46:1, 7 ■ 10:6 Zəb. 86:8,10 ■ 10:7 Wəh. 15:4 □ 10:8 «Əllərninğ həmmisi istisnasiz əqli yok, nadanlardur; bu ərziməslər yaqtaqtur, halas! Ular təlim berələmdu!? » — okurmənlər ayətninğ baxka hil tərjimilərninğ uqritixi mumkin. ■ 10:8 Yəx. 41:29; Həb. 2:18; Zək. 10:2

Uning kəhrini kətürəlməydu. ¹¹ Ularoqa mundak degin: «Asman bilən zeminni yaratmioqan ilahlar, ular zemin yüzidin wə asman astidin yokaydu!».[□]

¹² *Pərwərdigar bolsa* yər-zeminni küq-kudriti bilən yasioqan,

Aləmni danaliki bilən bərpa qiləqan,

Asmanlarni əkil-parasiti bilən yayoquqidur. ■

¹³ U awazini koyuwətsə, asmanlarda sular xawqunlaydu;

U yər qətliridin bulut-tumanlarni ərlitidu;

U yaməqurlaroqa qaqmaqqlarni həmrah kilip bek-
itidu,

Wə xamalni öz həziniliridin qikiridu. ■

¹⁴ Muxu kixilərninğ hərbi əkilsiz, bilimdin məhrumlardur;

Zərgərlərninğ hərbi əzliri oyoqan but tərripidin xərməndigə kalidu;

Qünki uning kuyma həykili yaloqanqilik, ularda heq tinik yoktur. ■

¹⁵ Ular bimənilərdur, mazak obyektidur;

Jazalinix waqti ularning üstigə kəlgəndə, ular yokitilidu.

¹⁶ Yəqurpinğ Nesiwisi Boloquqi bulardək əməstur,

Qünki barlik məwjudatni yasioquqi Xudur;

□ **10:11** «Ularoqa mundak degin: «Asman bilən zeminni yaratmioqan ilahlar, ular zemin yüzidin wə asman astidin yokaydu!» — bu ayət ibraniy tilida əməs, bəlki aramiy tilida ipadilinidu. Enikki, Hudaning məksiti Öz həlkəninğ bu həkikətəni yat əllərgə ularning öz tilida bildürüxi kerək. ■ **10:12** Yar. 1:1; Ayup 9:8; Zəb. 104:2; Yəx. 40:22; 44:24; 51:13; Yər. 51:15 ■ **10:13** Zəb. 135:7; Yər. 51:16 ■ **10:14** Yər. 51:17,18

Israil bolsa Uning Öz mirasi bolqan kəbilidur;
Samawi qoxunlarning Sərdari bolqan
Pərwərdigar Uning namidur. □ ■

Yərəmiya həlki üçün mərsiyə oqup dua qilidu

¹⁷ Zemindin qıxıxqa yük-tağingni yioixturup al, i muhasirigə elinoquqi kız; □ ¹⁸ qünki Pərwərdigar mundaq dəydu: — «Mana, Mən bu waqıtta zemindikilərnı elip u yərdin qəriwetimən wə ularning kəngli tonup yətküqə azar berimən!». ■

Yərəmiya həlkiqə wəkil süpitidə söz qilidu

¹⁹ Jarahtim üçün həlimoqa way! Mening yaram dawalıqusizdur! Biraq əslidə mən: «Bu pəkət bir kesəllik, halas, uningoqa qidiqudəkmən» — dəptikənmən. □ ²⁰ Mening qedirim həlak boldi, barlıq tanilirim üzöldi; balilirim məndin juda bolup, ular yox boldi; qedirimni qaytidin sozup tikküdək, qedir pərdilirini asküdək həqkim qalmidi. ²¹ Qünki həlk padiqiliri əkilsiz bolup, Pərwərdigarnı izdöp yol sorımaydu; xunga ular danixmənlərdək ix kərəlməydu, ularning barlıq padisi tarkilip

---

□ **10:16 «Yakupning nesiwisi»** — «Yakup» muxu yərdə Yakup wə uning əwladlıri bolqan Israilnimu kərsitidu. «Yakupning nesiwisi» Hudaning Əzidur, əlwəttə. ■ **10:16** Zəb. 74:2; Yər. 51:19 □ **10:17 «muhasirigə elinoquqi kız»** — «kız» muxu yərdə xühşisizki, pütün həlknı bildüridu. ■ **10:18** Yər. 6:24 □ **10:19 «pəkət bir kesəllik»** — bəlkim həlkning bexioqa qüxkən külpətlər «pəkət waqtilik awarə, halas» degən həssiyatını kərsitidu. Sahta pəyqəmbərlər bundaq həssiyatni kəp kollaytti.

kətti. □ ²² Anglanglar! Bir gəpning xəpisi! Mana, u kelidu, ximaliy zemindin qıqqan zor bir quqan-sürən! Yəhüdaning xəhərlirini bir wəyrənə, qılberilərnin turaləusioqa aylanduruqu keliwatidu! ■ ²³ Bilimənki, i Pərwərdigar, insanning öz yolini bekitixi öz qolida əməstur; mengiwatqan adəmning əzidə kədəmlirini halioqanqə taxlax kudriti bolmastur; ■ ²⁴ Pərwərdigar, meni tüzigəysən, ləkin oəziping bilən əməs, adil həkümining bilən tüzigəysən; bolmisa Sən meni yokqa barawər kilisən. ■ ²⁵ Qəhringni Seni tonumaydioqan əllər həmdə naminqoqa nida kılmaydioqan jəmətlər üstigə təkkəysən; qünki ular Yakupni yəp kətkən; bərhək, ular uni yutup tügəxtürüp, turoqan jayini mutlək wəyrən qiloqan.■

11

Həlkning Hudaning əhdisini kəzga ilmioqanliki

¹ Yerəmiyaqa Pərwərdigardin kəlgən səz mundak idi: ² — Bu əhdining səzligə qulak selinglar; xundakla Yəhüda kixilrigə, Yerusalemda turuwatqanlaroqa ularni

---

□ **10:21** «həlk padiqiliri» — (yəni «pada bakquqiliri») xübhisizki, Yəhüdaning padixahı, wəzirliri, kaşinliri wə pəyoqəmbərlirini kərsitidu. ■ **10:22** Yər. 1:14; 4:6; 9:11 ■ **10:23** Pənd. 16:1; 20:24 ■ **10:24** Zəb. 6:1; 38:1; Yər. 30:11; 46:28 ■ **10:25** Zəb. 79:6; Yər. 8:16; 9:16

yətküzüŋlar, □ ³ — sən Yerəmiya ularoşa mundak eytkin: —

— Pərwərdigar, Israilning Hudasi mundak dəydu: — Bu əhdining sözlirigə kim boysunmisa u lənəttə qalidu; ■ ⁴ Mən bu əhdini ata-bowiliringlarni Misir zeminidin, yəni təmür tawlaydioğan humdandin kutkuzup qıkaroğan künidə ularoşa tapılap: «Awazimoşa kulak selip, bu sözlərgə, yəni Mən silərgə tapxuroğan barlık əmrlərgə əməl qilinglar; xundak qıləninglarda, silər Mening həlkim bolisilər, Mən silərnin Hudayinglar bolimən; ■ ⁵ xundak boləqinida Mən ata-bowiliringlaroşa: «Silərgə süt həm bal ekip turidioğan bir zemin təkdım qilimən» dəp iŋkən kəsəmni əməlgə axurimən» — degənidim. Silər bögünki kündə dəl xu zeminda turuwatisilər! Mən bolsam jawabən «Amin, Pərwərdigar!» — dedim. □ ■

⁶ Pərwərdigar mangu mundak dedi: —

□ **11:2 «Bu əhdining sözlirigə kulak selinglar»** — bu bexarət (11:1-17)ning asos temisi (yukirikı mawzuyimizdək) — «həlkning Hudaning əhdisini közgə ilmiəanliki». Bexarət bəlkim Yosiya padixah həküm sürgən waqtida ibadəthanidin tepiloğan «Təwrat-qanunning bir qismi» bilən munasiwətlik. U Təwratning qismi bəlkim «Qanun xərhi» idi, kitab Huda Musa pəyoəmbər arqılık Israil bilən tüzgən əhdini təkrarlaydu wə təkitləydu. «2Pad.» 22-23-bablarni, «2Tar.» 34-35-bablarni kəring. ■ **11:3** Qan. 27:26; Gal. 3:10 ■ **11:4** Law. 26:3,12; Qan. 4:20 □ **11:5 «Mən bolsam jawabən «Amin, Pərwərdigar!» — dedim»** — oqurmənlərgə ayanki, «Amin» degən söz «xundak bolsun!» degən mənidə. Muxu yərdə Yerəmiya Pərwərdigarning əhdisiğə boysunmioğan barlık kixilərnı (3-ayəttə) lənətkə qalduridioğanliqioşa qoxuluxni bildüridu. ■ **11:5** Qan. 7:12

Yəhudaning xəhərliridə, Yerusalemining koqilirida bu sözləni jakarla: — Bu əhdining barlıq səzlidirigə kulak selip əməlgə axurunglar!

□ ⁷ Qünki Mən ata-bowiliringlaroşa Misir zeminidin kutkuzup qıkaroşan künidin bügünki künigiqə «Mening awazimoşa kulak selinglar!» dəp jekiləp agahlandurup keliwatimən; Mən tang səhərdə ornumdin turup ularni agahlandurup kəldim. ■ ⁸ Lekin ular heq anglimioşan yaki kulak salmioşan; ularning hərbi rəzil kəngülliridiki jahillıqqa əgixip mangoşan; xuning bilən Mən bu əhdidiki barlıq sözləni ularning bexioşa qüxürdüm; Mən bularning həmmisini ularoşa tapilioşanmən, lekin ular heq əməlgə axurmioşan.■

⁹ Pərwərdigar manga mundak dedi: — Yəhudadikilər wə Yerusalemda turuwatqanlarning arisida bir suyikəst baykaldi; ¹⁰ ular səzlimni anglaxni rət kıloşan ata-bowilirining kəbihliklirigə kaytip kətti; ularning ibaditidə bolayli dəp baxqa ilahlaroşa əgixip kətti. İsrail jəməti həm Yəhuda jəməti ata-bowiliri bilən tüzgən əhdəmni buzdi.

¹¹ Xunga Pərwərdigar mundak dəydu: — Mana, Mən ularning üstigə heq kutulalmas apət qüxürimən; ular Manga pəryad kətüridu, lekin Mən ularni anglimaymən. ■ ¹² Andin Yəhudaning xəhərliri wə Yerusalemda

□ **11:6** «**Bu əhdining barlıq səzlidirigə kulak selip əməlgə axurunglar!**» — bexarət (11:1-17)ning asas temisi toqrisidiki 2-ayəttiki izahatni kərüng. ■ **11:7** Yər. 7:13,25 ■ **11:8** Yər. 3:17; 7:24,26; 9:14 ■ **11:11** Pənd. 1:28; Yəx. 1:15; Yər. 14:12; Əz. 8:18; Mik. 3:4

turuwatkanlar isriq yekip qokunoqan butlarni izdöp ularoqa peryad ketüridu; lekin apət qüxkən waqtida ular bularni heq kutkuzmaydu. ¹³ Qünki xəhərliring kanqə kəp bolqanseri, butliring xunqə kəp boldi, i Yəhuda; Yerusalemning koqiliri kanqə kəp bolqanseri, silər «yirginqlik boluquci»oqa xunqə qurbangahlarıni kurdunglar, yəni Baaloqa isriq yekix üqün qurbangahlarıni bərpa kıldinglar.■

¹⁴ Əmdi sən, *i Yərəmiya*, bu həlk üqün dua kıлма, ular üqün heq peryad yaki tilawət kıлма; qünki apət bexioqa qüxüxi bilən ular Manga nida kıloqan waqtida Mən ularni anglimaymən.■

¹⁵ — Mening səyümlük həlkimning öyümdə turuxioqa nemə həkki? Qünki kəpinqinglar özünglarning rəzil məxsətlirigə yetixkə orunisilər; silər rəzillikinglar əməlgə axkanda hursən bolsanglar, undakta «mukəddəs gəxlər» muxu asiyliqinglarni silərdin elip taxliyalamdu?

□ ¹⁶ Pərwərdigar ismingni «Yapyexil, mol mewilik, baraksan zəytun dərihi» dəp atioqanidi; lekin *Pərwərdigar* dərəhkə xawkunlaydioqan zor bir otni salidu wə xahliri yok kılinidu.

¹⁷ Qünki seni tikkən samawi koxunlarning Sərdari bolqan Pərwərdigar sanga qarap külpət bekitip jakarliqan; səwəbi, Israil jəməti wə Yəhuda jəməti əzining mənprəətini kəzləp

■ **11:13** Yər. 2:28 ■ **11:14** Yər. 7:16; 14:11 □ **11:15** «**mukəddəs gəxlər**» — qurbanliqlardiki gəxlər, əlwəttə. Oqurmənlər ayətning baxqa kəp hil tərjimilirini uqritixi mumkin, lekin omumiy mənisi tərjimimizdikidək bolidu.

rəzillik qilip, Baaloqa isriq yekip, Mening oʻzəzipimni kəltürdi.■

Yərəmiya oʻqə kilinid oʻqən suyikəstni Pərwərdigar uning oʻqə ayan qilidu

¹⁸ «Pərwərdigar mənə həwər yətküzdi, xuning bilən mən qüxəndim; U mənə ularning qilmixlirini ayan qildi; ¹⁹ mən bolsam huddi boʻquzlaxkə yetiləp mang oʻqən kənük paqlandək idim; mən əsli ularning mənə qarap: «Dərəhni mewisi bilən yokitayli, uning ismi kayta əskə heq kəltürülmisun, uni tiriklər zeminidin üzüp taxlayli» degən kəstlirini heq bilməyttim; ²⁰ lekin Sən, i adil həküm Qikəroquqi, adəmning wijdan-kəlbini Sinioquqi, samawi qoxunlarning Sərdari bol oʻqən Pərwərdigar, Sening ularning üstigə qüxürid oʻqən kisasingni əz kəzüm bilən kərüxkə nesip kil oʻqəysən; qünki dəwayimni Sangila ayan qilip tapxurdum».■

²¹ Xuning bilən Pərwərdigar *mənə* mundak dedi: — «Pərwərdigarning namida bexarət bərmə, bolmisa jening qolimizda tügixidu» — dəp sənə dok qilip yürgən Anatottiki adəmlər jeningni izdəp yüridu. Əmdi ular toʻqrisida mundak səzüm bar: — ²² — bu ixkə qarap samawi qoxunlarning Sərdari bol oʻqən Pərwərdigar mundak dedi: — Mana, Mən ularni jazalaymən; yigitlər kiliq bilən əlidu, oʻqul-kizliri bolsa kəhətoqilik bilən əlidu. ²³ Ulardin

■ **11:17** Yər. 2:21 ■ **11:20** 1Sam. 16:7; 1Tar. 28:9; Zəb. 7:9; 26:2; Wəh. 2:23

heqbir kaldisi qalmaydu; qünki Mən ular jazalinidiqan yilida, xu Anatottiki adəmlər üstigə apət qüxürimən.

12

Yerəmiya pəyojəmbərning Pərwərdigarəda dad eytixi dawamlixidu

¹ Mən dəwayimni aldingə elip kəlsəm, adil bolup kəlding, i Pərwərdigar; lekin Sən bilən Öz həkümliring toqruluk səzləxməqimən; nemixka rəzilləring yoli ronak tapidu? Asiylik qiloquqilarning həmmisi nemixka kəngri-azadilikdə turidu? ■ ² Sən ularni yər yüzigə tikkənsən, ularmu yiltiz tartqan; ular əsüp güllinidu, ular mewiləydu; Sən ularning aozioğa yəkin ohxaysən, lekin wijdanidin yirəksən; □ ■ ³ lekin Sən, i Pərwərdigar, meni bilisən; Sən meni kərüp kəlgənsən, Əzünggə bolqan sadiklikimni sinioqənsən. Ular ni boquz laxka bekitilgən qoylardək ayrip sərəp qikkaysən, ularni kətl künigə ayrioqəysən.

□ ■ ⁴ Zemin qaqanoqə qəoqiraydu, etizdiki

■ **12:1** Ayup 21:7; Zəb. 73:11-13; Həb. 1:3 □ **12:2** «**Sən ularning aozioğa yəkin ohxaysən, lekin wijdanidin yirəksən**» — «wijdan» degən söz muxu yərdə ibraniy tilida «bərəklər» bilən ipadilininidu. ■ **12:2** Yəx. 29:13 □ **12:3** «**...Ular ni boquz laxka bekitilgən qoylardək ayrip sərəp qikkaysən, ularni kətl künigə ayrioqəysən**» — Yerəmiya özining yurt-daxlirining suyikəstining obyektini bolup nuroqunliqan japa tartmaqta, lekin ular kəng-azadə yaxaydiqan ohxaydu. ■ **12:3** Zəb. 17:3; 139:1; Yər. 11:20

ot-qoʻplər qaçanoʻiqə kuroʻan hāləttə turidu? Zeminda turuwakənlarning rəzilliki tūpəylidin haywanlar həmə uqar-kanatlar qaçanoʻiqə yokaq tūgəydu? Qūnki bu həlk: «*Huda* aqiwitimizni hēq kərməydu» dəwatidu. □ ■

Pərwardigar Yərəmiyaqə jawab beridu

⁵ — Sən yūgūrgən ləxkərlər bilən bəsləxkəndə, ular seni halsiratқан bolsa, əmdi sən atlar bilən bəsləxsəng kəndək bolar? Sən pəkət aman-tinqlikta turoʻan zemindila hatirjəm bolup *Manga* ixinisən, əmdi Iordan dəryasi boyidiki qoyuq qatqalliklarda kəndək yūrisən? □

⁶ Qūnki hətta öz kərindaxliring, atangning jəmətimu sanga asiylik qiləan. Ularmu seni yokitix uqūn awazini qoyup bərgən. Gərqə ular sanga mehirlilik səzlərnə qiləan bolsimu, ularqə ixənmə!» ■

□ **12:4 «Bu həlk: «Huda aqiwitimizni hēq kərməydu» dəwatidu?»** — ibraniy tilidiki «Bu həlk: U aqiwitimizni hēq kərməydu» dəwatidu?» deyilidu. Bu degənliktiki «U»ni bəzi alimlar Yərəmiyani kərsitidu, dəp qaraydu. Lekin bizningqə həlkning: «Huda aqiwitimizni hēq kərməydu» degən səzi, Təwrat «Kan.» 32:30diki «Mən (Huda) ularning aqiwitini kərimən» degən səzning dəl əksidur, xunga biz «Huda» dəp tərjimə kilduk. ■ **12:4** Yər. 4:25; 7:20; 9:10 □ **12:5 «Iordan dəryasi boyidiki quyuq qatqalliklarda kəndək yūrisən?»** — bu yər xirlar yaxioʻan, intayin hətərlilik jay idi (49:14, 50:44ni kəring). Huda Yərəmiyaqə: «Ixliring tehimu qiyin, tehimu qatak, tehimu muxəkkətlik bolidu» dəp agaqlanduridu. ■ **12:6** Pənd. 26:25

Huda Yərəmiyaning dad kətürüxlirigə yənə bir jawab beridu

7 — Özüm ailəmdin waz keqimən, mirasimni taxliwetimən, jan-jigirimni düxmənlirining qoliqə tapxurimən. ⁸ Mening mirasim *boloqan həlk* bolsa Manga ormanlıktiki bir xirgə ohxax bolup qaldı; ular Manga qarxi awazini kətürdi; xunga Mən ularni yaman kərimən. ⁹ Mening mirasim Manga sar-bürküt yaki qilbəridək bolup qaldı əməsmu? Ləkin uning ətrəpiqə baxkə sar-bürkütlər olaxmaqta! Beringlar, ularni yəwetixkə barlıq daladiki həywanlarni yioqip kelinglar! □ ■ ¹⁰ Nuroqunlioqan həlk padiqiliri üzümzarimni həlak kilidu, ular Mening nesiwəmnı ayaq asti kilidu, ular Mening yekimlik nesiwəmnı qerib bir qəl-bayawanqə aylandırıdu; □ ■ ¹¹ ular uni qerib kiliwetidu; u Mening aldında qerib həm kaqjirək turidu; pütkül zemin qerib qalidu; əmma həq adəm buningqə kənglini

□ **12:9 «dalidiki həywanlar»** — bəlkim İsrailni bulang-talang kilməqəi boloqan yat əllərnı bildürıdu. Bu pərman («Beringlar...yioqip kelinglar») bəlkim pərixtilərgə eytilsa kərək.

■ **12:9** Yər. 7:33 □ **12:10 «Nuroqunlioqan həlk padiqiliri»** — bəlkim yat əllərnıng əmir-padixahlirini kərsitıdu. Bıraq İsrailnıng əzıdiki «həlk padiqiliri» (padixahlar, kaqınlar, pəyoqəmbərlər)ning wapəsızlıqı bilən bu aqıwətnı İsrailnıng bexiqə kəltürgən, xunga «nuroqunlioqan pada baqqıqiliri» ularnimu əz iqigə elixi mumkin. Huda «Mening üzümzarım», «Mening nesiwəm» degən ıbarilər bilən, bəlkim Əz həlqi İsrailni, jümlidin ularnıng zeminini kərsitıdu. İbraniy tilida bu ayəttin 13-ayətkiqə boloqan peillər «ətkən zaman»da ipadilınıdu; pəyoqəmbər bularnıng həmmisini «allıkaqan yüzbərgəndək», jəzmən yüz berıdu, dəp bilıdu. ■ **12:10** Yər. 6:3

bəlməydu. ¹² Qəl-bayawandiki barlıq egizliklər üstigə həlak kılıquqılar oquzuldap qıqip kelidu; qünki Pərwərdigarning kiliqi zeminning bir qetidin yənə bir qetigiqə həmmi yutidu; heq ət igisinin tinq-hatirjəmliki bolmaydu. ¹³ *Həlkim* buoqdayni terioqan bolsimu, lekin tekənlərni oriydu; ular əzlrini upratkini bilən, payda kərməydu; xunga *naqar* məhsulatliringlar tūpəylidin, Pərwərdigarning kəttik oqəzi tūpəylidin, yərgə qarap qalisilər.■

¹⁴ Mənki Pərwərdigar Əz həlkim Israilni waris kiloqan mirasqa qanggal saloqan, zeminnin- ing həmmə rəzil qoxniliri toquruluk mundak dəymən: — Mana, Mən ularni əz zemini- din yulup alimən, xuningdək Yəhuda jəmətini ular arisidin yuluwalimən; □ ■ ¹⁵ lekin xundak boliduki, ularni yuluwaloqandin keyin Mən bu yoldin yenip, ularoqə iqimni aqritimən, ularning hər birini əz mirasioqə, hər birini əz zeminiqə qayturimən.□

¹⁶ Xundak kilip, əgər (ular ətkəndə həlkimgə Baalning ismiqə kəsəm iqixni əgətkəndək) kəngül koyup həlkimning yollirini əgənsə, jümlidin Mening namimqə kəsəm iqixni əgənsə, — əmdi ularoqə həlkim arisidin *mukim*

■ **12:13** Law. 26:16; Qan. 28:38 □ **12:14** «**zeminim- ing həmmə rəzil qoxniliri**» — qoxna yat əllərni kərsitidu.

■ **12:14** Qan. 30:3; Yər. 32:37 □ **12:15** «**ularni ...ularning hər birini əz mirasioqə, hər birini əz zeminiqə qayturimən**» — bu Hudaning bu yat əllərnin hər birigə eytqan səzliri.

orun berilip, ular gülləndürüldü. □ ¹⁷ Birəq ular anglimisa, Mən xu əlni mutlək yulup taxlaymən, — dəydu Pərwərdigar.■

13

Qirip kətkən iq tambaldin aloqan sawək

¹ Pərwərdigar mənə mundəq dedi: — Barəqin, kanəp iq tambalni əl, belinggə baqla; ləkin uni suqə qilimə. ² Xungə Pərwərdigar mənə degəndək mən bir iq tambalni əldim wə belimgə baqləp kəydum.

³ Əmdi Pərwərdigarning səzi ikkinqi kətim mənə kelip mundəq deyildi: — ⁴ «Sən puləqə aloqan, belinggə baqlənoqan iq tambalni elip, ornungdin tur, Fratqə berip xu yərdə taxning

---

□ **12:16** «ularəqə həlkim arisidin mukim orun berilip, ular gülləndürüldü» — ibrəniy tilidə səzmusəz bolsa «ular həlkim arisidə kuralidü». Bu səz kəp jəhətlik bolup, etiqad, əhləq, danəlik, iqtisad wə parəwanlik, bolupmu hərhil rohiy bayliqlərnə kərsitidü. ■ **12:17** Yəx. 60:12

yerikioğa yoxurup qoy».[□]

⁵ Xunga mən bardim wə Pərwərdigar manga buyruoqandək uni Fratka yoxurup qoydum.

⁶ Kəp künlər ötkəndin keyin, Pərwərdigar manga: «Ornungdin tur, Fratka berip, Mən sanga xu yərgə yoxuruxka buyruoqan iq tambalni kolungoğa al» — dedi.

⁷ Xunga mən Fratka bardim; mən yoxuroqan yərdin iq tambalni kolap qikirip kolumoğa aldim; mana, iq tambal sesip qirip kətkənidi, pütünləy kiygüsiz bolənanidi. ⁸ Pərwərdigarning sözi manga kelip mundak deyildi: —

⁹ Pərwərdigar mundak dəydu: — Mən Yəhudaning pəhrini wə Yerusalemining qong pəhrini muxu həlda yökətimən; ¹⁰ Mening səzlimni anglaxni rət kəloqan, kənglidiki jahillikida mangidioqan, baxka ilahlarning kullukida bolup, ularoğa ibadət kəlixka

□ **13:4 «...ornungdin tur, Fratka berip,...»** — baxka birhil təjimesi: «...ornungdin tur, Əfrat (dəryasi)oğa berip...». Yərəmiyaning yurti Anatotoğa yəkin «Frat» degən kiçik bir yeza idi. Əfrat dəryasi bolsa Pələstindin 550 kilometr yirək. Əgər toqra təjimesi «Frat» bolsa, xübhəsizki, bu yənə səz oyuni arkilik «Əfrat dəryasi»ni, xuningdək Əfrat dəryasining boyida kuroloqan Asuriyə imperiyəsini, xundakla keyinki Babil imperiyəsini kərsitidu. Bu ikki imperiyəning Israiloğa andin keyin Yəhudağa (ular xu yərgə sürgün bolənan waqtida) etikadni buləydiyən təsiri bolənan. Asuriyəning butpərəslikining wə Babilning pulpərəslikining etikadni buləydiyən təsiri bar idi. İxning baxka birhil xərhi: ular əsli Pərwərdigaroğa «qing munasiwəttə baqlinix»i kərək idi. Ləkin bunun ornioğa ular Babiloğa baqlanmaqçi bolup (Həzəkəiya padixahning künliridə) buləyinip kətkən. Ləkin bizningqə bundak xərhi Yərəmiyaning dəwrigə uyğun kəlməytti.

intilidiqan bu rəzil həlk pütünləy kardin qıqқан bu iq tambaloqa ohxax bolidu. ¹¹ Qünki huddi iq tambal adəmning qatirikiqta qing baqlanoqandək, ularmu Manga *yekın* bir həlk bolsun, Manga nam-abruy, mədhiyə wə xan-xərəp kəltürsun dəp, Mən Israilning pütkül jəmətini wə Yəhüdaning pütkül jəmətini Özümgə qing baqlanduroqanmən — dəydu Pərwərdigar, — lekin ular heq kulaq salmidi.□

¹² Ularqta muxu səzni degin: — Israilning Hudasi boləqan Pərwərdigar mundak dəydu: — «Həmmə xarab idixi xarab bilən toluxi kerək». Ular sanga: «Əjəba, həmmə xarab idixi xarab bilən toluxi kerəklikini obdan bilməmdük?» — dəydu; □ ¹³ Sən ularqta mundak dəysən: «Pərwərdigar mundak

□ **13:11 «...huddi iq tambal adəmning qatirikiqta qing baqlanoqandək, ularmu Manga yekın bir həlk bolsun ... dəp, Mən Israilning pütkül jəmətini wə Yəhüdaning pütkül jəmətini Özümgə qing baqlanduroqanmən»** — bu təmsilning mənisi bəlkim xuki, Israil Hudaqta qing baqlanoqan bolsa, heq buləqanmaytti (təmsildə pəyoqəmbər əzi Hudaqta wəkil bolidu). Lekin bu ziq munasiwəttin ayrilsa, bəribir yat əllər (məsilən, Asuriyə, Babildək) tərpidin buləqinidu. 1-ayəttiki «suqta qilima» degən sirlək buyruq, bəlkim bu ziq munasiwətning heq ayrılmasliki kerəklikini təkittigən boluxi mumkin. □ **13:12 «Həmmə xarab idixi xarab bilən toluxi kerək»** — bəlkim həlk arisidiki maqal-təmsil boluxi mumkin — mənisi bəlkim «həmmə ix onguxluk bolidu» yaki «kəprək kütkün bolsang kəprək alisən» qatarliqlar. İbraniy tilida «idix» wə «əhmək» bir-birigə ohxap ketidu. Həlk pəqətlə öz kəyp-sapsini (xarab buning simwoli bolup) intilip qoqliqandin keyin Huda ularqta: «Mən silər izdigininglarni öz bexinglarqta qüxürimən, silər bir-biringlarni nabut kilisilər» dəp jawap bərgən ohxaydu.

dəydu: — Mana, mən bu zeminda barlıq turuwatqanlarni, Dawutka wəkil bolup uning təhtigə olturoqan padixahlarni, kahinlarni wə pəyoqəmbərlərnəni həmdə Yerusalemda barlıq turuwatqanlarni məstlik-bihoxluk bilən toldurimən. ¹⁴ Mən ularni bir-birigə, yəni ata bilən oqullirininimu ohxaxla bir-birigə sokuxka salimən, — dəydu Pərwərdigar; — Mən ularoqa iqimni aqritmaymən, ularni ayimaymən, ularoqa rəhim kilmaymən; ularni nabut kilixka heqnərsə meni tosumaydu. ¹⁵ Anglanglar, kulak selinglar, həli qong bolmanglar; qünki Pərwərdigar səz kiloqan. ¹⁶ Əmdi U bexinglaroqa zulmət qüxürgiqə, putunglar zawal qüxkən taqlarda putlaxkəndək putlaxkuqə, U silər izdigən nurni əlüm sayisoqa, kəpkərangotulukka aylanduroquqə, Pərwərdigar Hudayinglaroqa layiq xan-xərep qayturunglar! ■

Yərəmiya əz dərd-əlimini həlqkə bildüridu

¹⁷ Buni anglimisanglar, silərninğ hakawurlukunglar tūpəylidin jenim yoxurunqə yioqlaydu; aqqiq yioqlap kəz yaxlirim ekip taxidu; qünki silər, i Pərwərdigarning padisi, sürgün kilinisilər. ■

Pərwərdigarning səzi dawamlixidu

¹⁸ Padixah wə hanixka: «Təhtinglardin qüxüp yərgə olturunglar; qünki kərkəm

tajliringlar bexinglardin qüxürüldü» — degin.

□ 19 Jənuhdiki xəhərlər qorxiwelnip takilidu; ularni aqidioğan heqkim bolmaydu; pütkül Yəhuda sürgün bolidu; ularning həmmisi əsirgə qüxüp sürgün bolidu. □ 20 Bexingni kətür, *i Zion*, ximaldin qıqқанlaroğa qara; sanga tapxuruloğan pada, yəni yekimlik padang nəgə kətkəndü? □ 21 *Pərwərdigar* seni baxquruxқа dostliringni bekitkinidə sən nemə deyələytting? Əsli özüng ularoğa baxquruxni əgətkən tursang! Xu tapta toloqak tutқан ayaldək azab-okubətlər seni tutmamdu?□

22 Sən əgər kənglüngdə: Bu ixlar nemixқа beximoğa qüxti? — dəp sorisang, bu ixlar

---

□ 13:18 **«Padixah wə hanixқа: «Təhtinglardin qüxüp yərgə olturunglar... tajliringlar bexinglardin qüxürüldü» — degin»** — padixah wə hanix bəlkim Yəhoakin wə anisini kərsitidu. Ular miladiyədin ilgiri 597-yili sürgün boloğan («Yər.» 22:26, 29:2, «2Pad.» 24:14-16ni kərüng). □ 13:19

«Jənuhdiki xəhərlər qorxiwelnip takilidu; ularni aqidioğan heqkim bolmaydu» — demək, heqkim qıqalmaydu, heqkim kirəlməydu. □ 13:20 **«Bexingni kətür, i Zion, ximaldin qıqқанlaroğa qara; sanga tapxuruloğan pada, yəni yekimlik padang nəgə kətkəndü?»** — bu ayəttiki peillar «ayalqə rod»ta bolup, bu sözlər bəlkim Yerusalemoğa, yəni uningda turoğan «Hudaning həlqi boloğan pada bakquqiliri»oğa — padixahқа, kaşınlaroğa wə «pəyoqəmbərlər»gə eytilidu.

□ 13:21 **«Pərwərdigar seni baxquruxқа dostliringni bekitkinidə sən nemə deyələytting? Əsli özüng ularoğa baxquruxni əgətkən tursang!»** — Israilning ittapaqdaxliri («dostlar»i) awwal Asuriyə, andin Babilni öz iqiğə aloğanidi. Ularning həmmisi Israil bilən boloğan munasiwitidin paydilanmaqçı boloğan, halas (məsilən, «Yəxaya» 39-babni kərüng; Babilning əlqiliri Yəhudaning kəp məlumatlirini igiligəndin keyin ularoğa asiylük qıloğan).

kəbihliking intayin eəjir boləjanlikidin boldi — kəyniking saldurup taxlandi, yotiliring zorawanlikta axkarilandi. □ ■ ²³ Efiopiyəlik kəra terisini əzgərtələmdü? Yaki yilpiz qipar tənggilirini əzgərtələmdü? Undağ boləanda silər rəzillikni kəlixkə kəngənlərmu yahxilikni kəlalaydioəjan bolisilər! ²⁴ Əmdi qəl-bayawandiki xamal həydiwətkən samandək Mən silərnəni həydepə qaqimən.

²⁵ Bu sening akiwiting bolidu, Mən sanga bekitkən nesiwəng, — dəydu Pərwərdigar; qünki sən Meni untuəjansən, yaloəjanqilikka tayoəjansən. □ ²⁶ Xunga Mən kəynikingning pəxlirini yüzüng üstigə kətürüp taxlaymən, nomusung kərülidü. ²⁷ Ah, sening zinaliring, ayoqirningkidək pohur kixnəxliring, egizliklərdə wə etizlarda boləjan buzukqilikliringning pəskəxləki! — Barlik yirginqlikliringni kərdüm! Həlingəja way, i Yerusalem! Sən pak kəlinixni

---

□ **13:22 «yotiliring zorawanlikta axkarilandi»** — ibraniy tilida «tapanliring zorawanlikta yarilandi» — wapasiz ayal bəlkim öz yoldixi tərpidin xundağ muamiligə uqrixə mumkin.

■ **13:22** Yəx. 47:2, 3; Yər. 5:19; 16:10 □ **13:25 «sən Meni untuəjansən, yaloəjanqilikka tayoəjansən»** — «yaloəjanqilik» muxu yərdə bəlkim butlarnəni kərsitidu.

kaqanojiqə rət kilmakqisən?!□

14

Kuroqakqiliklar üstidə boləjan mərsiyə

¹ Yerəmiyağa qüxkən, Pərwərdigarning kuroqakqiliklar toqruluk səzi: —

Yərəmiyaning mərsiyəsi wə duasi

² Yəhuda matəm tutidu, uning dərweziliri zawaləja yüz tutmaqta, həlk yərgə qaplixip qarilik tutidu; Yerusalemdin nalə-pəryad kətürülməktə. □ ³ Mətiwərliri qaparmənlirini su əkilixkə əwətidu; ular su azgallirioja baridu, ləkin həq su tapalmaydu; ularning küpliri

□ **13:27** «Ah, sening zinaliring, ayoqirningkidək po-hur kixnəxliring, egizliklərdə wə etizlarda boləjan buzukqilikliringning pəskəxliki! ...» — bu ayət xübhəsisiziki, butpərəslikni kərsitidu. U Hudaning kəz aldida yirginq-lik zinahorlukqə ohxaxtur. Ləkin oqurmənlərgə xu bəlkim ayanki, mundək butpərəslik Hudağa wapasizlik bolup rohiy jəhəttə pahixiwazlik bolupla qalmay, Pələstindiki butpərəslikte kixilər butlirioja «ataləjan», buthanida turojan pahixə ay-allarəja pul berip ular bilən yatatti. □ **14:2** «**Yəhuda matəm tutidu, ... həlk yərgə qaplixip qarilik tutidu; Yerusalemdin nalə-pəryad kətürülməktə**» — bizningqə bu 2-9-ayətlər «Yərəmiyaning mərsiyəsi wə duasi». Bizningqə 1-ayəttə tiləja elinəjan «Pərwərdigarning kuroqakqiliklar toqruluk səzi» rəsmiy həlda 10-ayəttə baxlinidu. Bəzi al-imler 2-6-ayətləni Pərwərdigarning (bexarət beridəjan) səzi, 7-9-ayətləni Yərəmiyaning duasi dəp qaraydu. Xübhəsisiziki, 10-15-ayətlər andin bəlkim 16-18-ayətlər Pərwərdigarning jawabi idi.

quruk qaytip kelidu; ular yərgə qarap qalidu, sarasimigə qüxidu; ular bexini yepip təwən sanggilitidu. □ ⁴ Heq yamoqur bolmioqqa yər yüzi yerilip kətti; yər həydidüqilər yərgə qarap bexini yepip təwən sanggilitidu. ⁵ Maral bolsa dalada bala qozilaydu, andin qozisidin waz keqidu; qünki ot-qəp yok. ⁶ Yawa exəklər egizliklərdə turup qilbərildək həsirap ketidu; ozuk izdəp kəzliri qarangoqulixip ketidu, qünki ozuk yok. ■

Yərəmiyaning duasi

⁷ — I Pərwərdigar, qəbihliklerimiz bizni əyibləp guwahlik bərgini bilən, Əzüngning naming üqün bir ixni kiloqaysən! Qünki bizning yolungdin qikip ketiximiz intayin kəptur; biz Sening aldingda gunah sadir kildük. ⁸ I Israilning Arzusi, külpət qüxkəndə ularning kutkuzoquqisi Boloquqi, Sən nemixka bizgə zemnimizdiki musapirdək, bir keqila konmaqci bolqan bir yoluqidək bolisən? ⁹ Nemixka heq amalsiz kixidək, heqkimni kutkuzalmaydiqan bir palwanqə ohxax bolisən? Lekin Sən, i Pərwərdigar, arimizda turisən, biz Sening naming bilən ataloqandurmiz; bizdin waz keqip

---

□ **14:3 «ular ... sarasimigə qüxidu; ular bexini yepip təwən sanggilitidu»** — kona zamanlarda bexini yepix qattik puxyaman kilix, qattik azablinixni bildürətti. ■ **14:6** Yər. 12:4

kətmə!□

Pərwərdigarning səzi rəsmiy baxlinidu

¹⁰ Pərwərdigar muxu həlqkə mundaq dəydu: — Ular dərhəqiqət *məndin* tezip, kezixkə amraktur; ular kədəmlirini *yaman yoldin* heq tizginliməydu; Pərwərdigarning ulardin heqkandax hursənliki yok; əmdi hazır ularning kəbihlikini esigə kəltürüp ularning gunahlırini jazalaydu.

Yaloqan pəyoqəmbərlərgə ixinixkə bolqan jaza

¹¹ Andin Pərwərdigar mangu: — Bu həlkning bəht-bərikiti üqün dua qılma — dedi. ■ ¹² — Ular roza tutqanda, pəryadini anglimaymən; ular keydürmə kurbanlıqlarni axlık hədiyələr bilən sunoqanda, Mən ularni qobul qılmaymən; Mən ularni kiliq, kəhətqilik wə wabalar arkilik yokitimən.■

¹³ Mən bolsam: — Ah, Rəb Pərwərdigar! Mana, pəyoqəmbərlər ularqa: «Silər kiliqni heq kərməysilər, kəhətqilikkimu duq kəlməysilər; qünki Mən bu yərdə silərnin aman-esənlikinglarqa kapalətlilik qilimən» dəydu, — dedim.

□ **14:9 «biz Sening naming bilən ataloqandurmiz»** — məlum bir kixi baxqa birsining nami bilən ataloqan bolsa uningqa mənəsup wə uning məs'ulluqi wə himayisi astida turidu. «İsrail» (Huda bilən bolqan xahzadə) wə «Yəhuda» (mədhiyə) degən isimlar Hudaning ikki namini kərsətkən; Huda Əzi İsrailni «Mening həlkim» dəp atioqanidi. ■ **14:11** Mis. 32:10; Yər. 7:16; 11:14 ■ **14:12** Pənd. 1:28; Yəx. 1:15; Yər. 6:20; 7:21,22; 11:11; Əz. 8:18; Mik. 4:3

14 Əmdi Pərwərdigar munga mundak dedi: — Pəyoqəmbərlər Mening namimda yaloqan bexarətlər beridu; Mən ularni əwətmigənmən, ularni buyruoqan əməsmən, wə ularoqa gəp kıləninim yok. Ular silərgə sahta kərünüx, palqilik, ərziməs nərsilər toqruluk öz kənglidiki ham hiyallarni eytip bexarət bərməktə. □ ■

15 Xunga Pərwərdigar: — Mening namimda bexarət beriwatqan, Mən əwətmigən, yəni: «Kiliq wə kəhətqilik bu zeminəqa heq kəlməydu» dəydiəqan pəyoqəmbərlər toqruluk; — bu pəyoqəmbərlər kiliq wə kəhətqilik bilən yokitilidu; ¹⁶ ular bexarət bərgən həlkning bolsa, kiliq wə kəhətqilik tüpəylidin jəsətliri Yerusalem koqiliriəqa taxliwetilidu; ularning əzlrini, ayallirini, kiz-oqullirini kəmgüdək heqkim kəlməydu; Mən ularning rəzillikini öz bexiəqa təkimən. ¹⁷ Sən ularoqa xu səzni eytisən: — «Kəzlimdin keqə-kündüz yax tohtimisun; qünki mening pak kizim boləqan həlkim yarisi bəsülgəndək kattik bir zərb yəp, intayin eqir yarilandi», — dəydu. □ ■

□ **14:14** «Ular silərgə sahta kərünüx, palqilik, ərziməs nərsilər toqruluk öz kənglidiki ham hiyallarni eytip bexarət bərməktə» — «ərziməs nərsilər» bəlkim butlarni kərsitidu. ■ **14:14** Yər. 23:21; 27:15; 29:8, 9 □ **14:17** «**mening pak kizim boləqan həlkim**» — «pak **kizim** boləqan həlkim», wə «Zion **kizi**» «həlkimning **kizi**» qatarliq ibarilər Hudaning Öz həlkigə yaki baxqa həlk (məsilən, «Misirning **kizi**», 46:11)kə boləqan mehri-xəpkitini, ularoqa baqliəqan muhəbbitini kərsitidiəqan mənini öz iqigə alidu. ■ **14:17** Yər. 13:17; Yiq. 1:16; 2:18

Yərəmiya duasini dawam qilidu

18 Mən dalaqə qıksam, mana kiliqtin ɵltürɵlgənlər; xəhərgə kirsəm, mana kəhətqiliktin solixip kətkənlər! Qünki pəyoqəmbər həm kahin hər ikkisila bilimsiz-nadan bolup, ular zeminda ɵz sodisi bilənla bolup kətti. □

19 Sən Yəhudadin nemixka waz kəqting? Jening Ziondin Zeriktimu? Sən nemixka bizni xunqə dawaliqusiz dərijidə uroqaniding? Biz aram-tinqlikni kɵttuk, lekin heq kutluk kɵnlər yoktur; xipalik bir wakıtni kɵttuk, lekin mana dəkkə-dökkə iqididurmiz!

■ 20 I Pərwərdigar, rəzillikimizni, atabowilirimizning kəbihlikini tonup ikrar kilimiz; qünki Sening aldingda gunah sadir kilduk. ■

21 ɵzɵng naming ɵqun Yerusaleمني kɵzɵnggə ilmay koymioqaysən; xan-xərəplik təhting boləqan jayni rəsua kilmioqaysən; əhdəngni esinggə kəltürgəysən, uni buzmioqaysən! □

22 Əllər qokunidiqan «ərziməslər» arisida yamoqur yaqdurəuqi barmidu? Yeqinni asmanlar ɵzlrila berəmdu? *Bularni əməldə kərsətküqi* Sən əməsmu, i Pərwərdigar Hudayimiz! Xunga Seni təlpünüp kütimiz;

□ 14:18 «Qünki pəyoqəmbər həm kahin hər ikkisila ... zeminda ɵz sodisi bilənla bolup kətti» — pəyoqəmbərlər wə kahinlar soda bilən xuqullanmasliq kerək idi, əlwəttə. Muxu ayəttiki «sodisi» ularning «Hudaning səzini burmilap satidiqanliqi»ni kərsitidu. Baxka birhil tərijimisi: «... pəyoqəmbər həm kahin hər ikkisi heq bilməydiqan bir zeminoqə qikip kətti». ■ 14:19 Yər. 8:15 ■ 14:20 Zəb. 106:6; Dan. 9:8 □ 14:21 «xan-xərəplik təhting boləqan jayni rəsua kilmioqaysən» — «xan-xərəplik təhting» bəlkim Yerusalemda turəqan mukəddəs ibadəthanini kərsitidu.

qünki Sənla bularni qiloquqidursən. ■

15

¹ Pərwərdigar manga mundaq dedi: — «Musa yaki Samuil *pəyojəmbərlər* aldında turoqan bolsimu, kənglüm bu həlqkə heq karimaytti. Ularni kəz aldindin kətküzüwət! Ular Məndin neri qikip kətsun! □ ■ ² Əgər ular səndin: «Biz nəgə qikip ketimiz?» desə, sən ularqa: «Pərwərdigar mundaq dəydu: — Ölümgə bekitilgənlər ölümgə, kiliqqa bekitilgənlər kiliqqa, kəhətqilikkə bekitilgənlər kəhətqilikkə, sürgün boluxqa bekitilgənlər sürgün boluxqa ketidu» — dəysən. □ ■ ³ Qünki Mən tət hil jaza bilən ularning üstigə qüximən, — dəydu Pərwərdigar, — öltürüx üqün kiliq, titma-titma kiliq üqün itlar, yutux wə həlak kiliq üqün asmandiki uqar-qanatlar wə yər-zemindiki həywanatlarni jaza boluxqa bekittim; ■ ⁴ Yəhuda padixahı Həzəkiyaning oqlı Manassəhning Yerusalemda qiloqanliri tüpəylidin Mən ularni yər yüzidiki

■ 14:22 Zəb. 135:7; 147:8; Yəx. 30:23; Yər. 5:24; 10:13

□ 15:1 «Pərwərdigar manga mundaq dedi: — «Musa yaki Samuil (*pəyojəmbərlər*) aldında turoqan bolsimu,...» — oqurmənlərgə ayan boliduki, Musa wə Samuil həzrətlər Israil həlki üqün kəp kətim gunahlırini tiliwaloqan (məsilən, «Mis.» 32-bab, «1Sam.» 7-babni kərüng). ■ 15:1 Mis. 32:14; 1Sam. 7:9; Əz. 14:14 □ 15:2 «ölümgə bekitilgənlər ölümgə... ketidu» — muxu yərdə «ölüm» bəlkim waba arkilik boluqan ölümnı kərsitidu. ■ 15:2 Zək. 11:9 ■ 15:3 Law. 26:16; Yər. 7:33

barlıq padixahlıklar arisida wəhimigə saloquci bir obyekt kilimən. □ ■

⁵ Qünki kim sanga iqini aqritudu, i Yerusalem? Kim sən üqün aq-zar uridu? Kim əhwalingni soraxka yolda tohtap yeningoqa baridu? ■ ⁶ Sən Meni taxliwətkənsən, — dəydu Pərwərdigar, — sən qekinip kəttin; Mən üstünggə qolumni sozup seni nabut kilixka turdum; Mən *sanga* iqimni aqritixtin həlsirap kəttim. ■ ⁷ Xunga Mən ularni zemindiki xəhər kowuklirida yəlpügüq bilən soriwetimən; Mən ularni balilardin juda kilimən wə həlkimni nabut kilimən; ular öz yolliridin həq yanmidi. ■

⁸ Kəz aldında ularning tul hotunliri dengiz kumliridin kəpiyip ketidu; qüx waktida Mən ularoqa, yəni yigitlərnin anisoqa bir həlak kילוqucini elip kelimən; Mən uxtumtut ularning bexioqa dərd wə wəhimə qüxürimən. □

⁹ Yəttə balini tuoqkan ana solixip tinikidin qalay dəp qalidu; küpkündüzdə bu anining kuyaxi tuyuksiz *məşripkə* patidu; u xərməndə bolup horluq-həkarətlərgə ugraydu. Ulardin qaloqlarni bolsa Mən düxmənlər aldida kiliqka tapxurimən, — dəydu Pərwərdigar. ■

Yerəmiya dad-pəryad kətüridu, Pərwərdigar

□ 15:4 «**Yəhuda padixahi Həzəkiyaning oqlı Man-assəhning Yerusalemda kילוanliri ...**» — «2Pad.» 21-babni kərünq. ■ 15:4 Qan. 28:25 ■ 15:5 Yəx. 51:19 ■ 15:6 Yər. 5:7 ■ 15:7 Yər. 4:11 □ 15:8 «**qüx waktida Mən ularoqa, yəni yigitlərnin anisoqa bir həlak kילוqucini elip kelimən**» — «qüx wakti» bəlkim dəm alidoqlan wakıt, hujum kilixka muwapıq idi. ■ 15:9 Am. 8:9

jawab beridu

¹⁰ Ah, ana, halimoğa way, çünki sən meni pütkül zemin bilən qarixilixidioğan bir adəm, ular bilən elixidioğan bir adəm süpitidə tuoqkansən! Mən ularoğa əsümgə kərzmu bərmidim, yaki uların əsümgə kərzmu almidim; lakin ularning hər biri meni qaroyaydu! ■

¹¹ Pərwərdigar mundak dedi: — Bərħək, Mən bəhtinggə seni azad qilimən; külpət wə balayi'apət boloğan künidə Mən sanga düxmənni qiraylıq uqraxturimən. □

Həlkə bəloğan səz

¹² Təmür sunamdu? Ximaldin qıqқан təmür, yaki mis sunamdu? □ ■ ¹³ Bəlki qıloğan barlıq gunahliring tüpəylidin, u qetingdin bu qeting-giqə Mən baylıqliring həm həziniliringni olja

---

■ **15:10** Ayup 3; Yər. 20:14-18 □ **15:11** «**Bərħək, Mən bəhtinggə seni azad qilimən; külpət wə balayi'apət boloğan künidə Mən sanga düxmənni qiraylıq uqraxturimən**» — bu ayəttiki ibraniy tilini qüxinix təs. Həlkilik məsilə xuki, bu sözləni Huda Yərəmiyağa, yaki həlkə eytkanmu? Həlkə bolsa, təjimi bəlkim: «Mən sanga (ahirida) yahxi bolsun dəp seni (zeminədin) neri kətküzimən (demək, sürgün qilimən); külpət wə balayi'apət boloğan künidə Mən seni düxmən bilən kərüxtürimən». Bizningə sözlər Yərəmiyağa eytiloğan; 40-bab, 1-5-ayətləni kərüng. □ **15:12** «**Ximaldin qıqқан təmür, yaki mis sunamdu?**» — xu dəwrə «qara dengiz» boyida (ximaldin) intayın qattıq birhil təmür (əməliyəttə, polat) ixləp qıqırılattı. Əsli tekstni qüxinix təs. Bəxka bir təjimi: «(Silər) təmür wə mistək bir həlkəsilər, silər ximaldin kəlgən təmürni sunduralamsilər?». ■ **15:12** Yər. 6:28

boluxka həksiz tapxurimən; □ ■ 14 Mən seni düxmənliring bilən billə sən heq bilməydiqan bir zeminoqa etküzimən; qünki qəzipimdə bir ot qozqaldi, u üstünggə quxüp seni köydüridu. □ ■

Yərəmiya yənə dad eytidu

15 I Pərwərdigar, Sən həlimni bilisən; meni esingdə tutqaysən, manga yekin kelip məndin həwər aloqaysən wə manga ziyankəxlik kılquqilardin intikamimni aloqaysən; Sən ularoqa səwr-taqət kərsətküng bolsimu, meni yokatmioqaysən! Mening Seni dəp horliniwəqanlikimni bilgəysən. □ ■

16 Səzliringgə erixip, ularni yəwaldim; səzliring

□ 15:13 «**Bəlki kılqan barlıq gunəhliring tüpəylidin, u qetingdin bu qetinggiqə mən baylıqliring həm həziniliringni olja boluxka həksiz tapxurimən;** » — ayətning baxka bir hil tərjimisi: «Bəlki u qetingdin bu qetinggiqə kılqan barlıq gunəhliring tüpəylidin Mən baylıqliring həm həziniliringni olja boluxka həksiz tapxurimən». ■ 15:13

Yər. 17:3 □ 15:14 «**Mən seni düxmənliring bilən billə sən heq bilməydiqan bir zeminoqa etküzimən**» — baxka ikki hil tərjimisi: «... Mən ularni (baylıqliringni) düxmənliring bilən sən heq bilməydiqan bir zeminoqa etküzüp berimən» yaki «Silərnə heq bilməydiqan bir zeminda düxmənliringning kulluqiqa etküzüp berimən». ■ 15:14 Qan. 32:22 □ 15:15 «**Manga yekin kelip məndin həwər aloqaysən**» — ibraniy tilida «meni yokliqaysən». «**Sən ularoqa səwr-taqət kərsətküng bolsimu, meni yokatmioqaysən! Mening Seni dəp horliniwəqanlikimni bilgəysən**» — Yərəmiyaning deməkci boləqini, Huda düxmənlirigə səwr-taqət kılıp, əzini (Yərəmiyani) yənə əwətip, əzi arqilik ularoqa towa kılıx pursiti bərməkci bolsa, undaqta, əksiqə, ular towa kılmay, Yərəmiyani əltürüwetix həwp-hətiri bar idi. ■ 15:15 Yər. 11:20

həm meni xadlanduruqçı və kəlbimning huxallığı boləqan; çünki mən Sening naming bilən ataloqanmən, i Pərwərdigar, samawi qoxunlarning Sərdari boləqan Huda! ¹⁷ Mən bəzmə kəloquqilarning sorunida oynap-külüp olturmidim; Sening meni tutqan qolung tūpəylidin yaloquz olturdum; çünki Sən meni *ularning qəloqanliri bilən* kattıq oqəzəpləndürdüng. ■ ¹⁸ Mening azabim nemixka tohtimaydu, mening yaramning dawasi yok, nemixka xipa tapmaydu? Sən munga huddi «aldamçı erik» və tuyuksiz oqayib bolidioqan sulardək bolmaqisən? □ ■

Pərwərdigarning Yərəmiyaqə boləqan jawabi

¹⁹ Xunga Pərwərdigar mundaq dəydu: — Sən hazırkı halitingdin yenip yenimoqə qaytsang, Mən qaytidin seni aldimdiki hizməttə turuxka yandurup kelimən; sən qimmətlik *səzlər* bilən ərziməs *səzlərni* pərqləndürəlisəng, sən yənə aqzimdək bolisən; bu həlk sən tərəpkə qaytip kəlsun, lekin sən ularning tərəpigə hərgiz qaytmasliqəng kerək; ²⁰ Wə Mən seni bu həlkkə nisbətən mistin qopuruləqan, mustəhkəm bir sepil qilimən; ular sanga hujum qilidu, lekin ular üstüngdin oqəlibə qilalmaydu; çünki Mən

■ **15:17** Zəb. 1:1 □ **15:18** «Sən munga huddi «aldamçı erik» və tuyuksiz oqayib bolidioqan sulardək bolmaqisən?» — ottura xərktə, qəl-bayawanda bəzi eriklər tosattin yokaq kətkəqkə, «aldamçı erik»lar dəp atilidu. Xularoqə ixəngən, boylap mangidioqan yoluqilar həlkim usuzluqtin ölüp ketixi mumkin. ■ **15:18** Ayup 6:15-30; Yər. 30:15

seni kütquzuxқа, ulardin halas қilixқа sən bilən billidurmən, — dəydu Pərwərdigar. ■

²¹ — Bərһək, Mən seni rəzillərning qanggilidin kütquzimən; əxəddiylərning qanggilidin kütquzidioğan nijatkaring bolimən.

16

Yərəmiyağa toy қilmasliқ, matəm tutmasliқ wə bəzmilərgə қatnaxmasliқ buyrulidu

¹ Pərwərdigarning səzi mаngа kelip mundақ deyildi: — ² Sən ayal zatini əmringgə almaysən, xundaqlа muxu zeminda oоqul-qiz pərzənt tapmaysən. ³ Qünki Pərwərdigar bu yərdə tuoquloğan oоqul-qizlar, bu zeminda ularni tuoqan anilar wə ularni tuoqduroğan atilar tooqrisida mundақ dəydu: — ⁴ Ular ələmlik kesəllər bilən əlidu; ular üqün һeq matəm tutulmaydu, ular kəmülməydu; əlükliri tezəktək tupraq yüzidə yatidu, ular қiliq, kəһətqilik bilən yəp ketilidu; jəsətliri asmandiki uqarqanatlar wə zemindiki һaywanatlar üqün ozuқ bolidu. ■ ⁵ Qünki Pərwərdigar mundақ dəydu: — Sən *Yərəmiya*, һaza boluwatқан һeqbir öygə kirmə, yaki əlgənlər üqün аһ-zar kətürүx yaki өкүнүxкə barma; qünki Mən bu һəlkətin һatirjəmlikimni, meһir-muһəbbitimni wə rəһimdillikirimni elip taxlidim, — dəydu Pərwərdigar.

■ 15:20 Yər. 1:18 ■ 16:4 Yər. 7:33; 9:22; 14:16; 15:2, 3; 25:33; 34:20

⁶ Uluoqlardin tartip pəslərgiqə bu zeminda əlidu; ular yərgə kəmülməydu; heqkim ular üqün aħzar kətürməydu, yaki ularni dəp, ya ətlirini tilmaydu, ya qaqlirini qüxürüwətməydu; □ ■
⁷ ular qarilik tutkanlarni yoqlap, nan oxtumaydu, əlgənlər üqün kəngül sorimaydu; atanisi əlgənlər üqün heqkim təsəlli kədəhini sunmaydu. ⁸ Sən bolsang əl-yurt bilən billə yəp-iqixkə toy-bəzmə boləqan əygimu kirmə; ⁹ qünki samawi qoxunlarning Sərdari boləqan Pərwərdigar, Israilning Hudasi mundak dəydu: — Mana, Mən öz künliringlarda wə öz kəz aldinglarda, bu yərdin tamaxining sadasini, xadhuramlik sadasini wə toyi boluwatqan yigit-qizning awazlirini tohtitimən. ■

Sürgün bolux, andin zeminoja qayturulux

¹⁰ Xundak boliduki, sən bu həlkəqə bu sözlərninğ həmmisini eytkiningda, ular səndin: «Nemixka Pərwərdigar muxundak zor bir külpətni beximizə qüxürüxkə bekitkən? Bizning qəbihlikimiz zadi nemə? Pərwərdigar Hudayimiz aldida zadi sadir qiloqan nemə gunaħimiz bardu?» — dəp soraydu. □ ■

□ **16:6 «ətlirini tilix» wə «qaqni qüxürüx»** — bular qattik qayoquni bildürətti. «ətlirini kesix» aditi Təwratta mən'i qilinoqan. ■ **16:6** Law. 19:28; Qan. 14:1 ■ **16:9** Yəx. 24:7, 8; Yər. 7:34; 25:10; Əz. 26:13 □ **16:10 «Sən bu həlkəqə bu sözlərninğ həmmisini eytkiningda, ular səndin: «... Pərwərdigar Hudayimiz aldida zadi sadir qiloqan nemə gunaħimiz bardu?» — dəp soraydu»** — xübhəsizki, Yerəmiyaning ularning toy-nəzirlirigə kirməsliki ularning kizikixini qozoqaytti. ■ **16:10** Yər. 5:19

11 Əmdi sən ularoşa mundaq dəysən: — Qünki ata-bowiliringlar Məndin waz kəqkən, — dəydu Pərwərdigar, — həmdə baxka ilahlaroşa əgixip ularning kullukida boləqan, ularoşa qokunəqan; ular Məndin waz kəqkən, Təwrat-kanunumni heq tutmioqan; ¹² silər bolsanglar, ata-bowililiringlardin tehimu bəttər kiləqansilər; mana, hərbinglar öz rəzil kənglidiki jahillikning kəynigə kirip, Manga heq kulak salmioqansilər; ■ ¹³ Xunga Mən silərnı bu zemindin elip, silər yaki ata-bowiliringlar heq bilməydiəqan baxka bir zeminoşa taxlaymən; silər xu yərdə keqə-kündüz baxka ilahlarınq kullukida bolisilər; qünki Mən silərgə heq mehırni kərsətməymən.■

¹⁴ Xunga mana, xu künlər keliduki, — dəydu Pərwərdigar, — «Israillarnı Misir zeminidin kutkuzup qıkarəqan Pərwərdigarning həyati bilən!» degən kəsəm kaytidin ixlitilməydu, ■ ¹⁵ bəlki *xu künlərdə* «Israillarnı ximaliy zeminidin wə Əzi ularni həydidən barlıq zeminlərdin kutkuzup qıkarəqan Pərwərdigarning həyati bilən!» dəp kəsəm iqilidu. Qünki Mən ularni ata-bowiliriəqə təkdım kiləqan zeminiəqə kayturimən. ¹⁶ Həlbuki, mana hazır bolsa, Mən nuroqun belikqılarnı əwətip ularni tutkuzuxka qakirimən, — dəydu Pərwərdigar; — andin nuroqun owqılarnı əwətip ularni koəqlap owlaxka qakirimən; ular ularni hərbir taəqdin, hərbir egizliktin, qiya taxlarning əqar-

■ **16:12** Yər. 3:17; 7:26; 9:14; 11:10; 13:10; 17:23 ■ **16:13** Qan. 4:27; 28:64,65 ■ **16:14** Yər. 23:7, 8

qisilqakliridin tepiwalidu. □ 17 Qünki közlim ularning barlıq yolliri üstidə turidu; ular aldımda heq sukunalmidi, ularning kəbihlikini közlimdin heq yoxurulmidi. ■ 18 Ləkin Mən awwal ularning kəbihlikini wə gunahını bexioğa həssiləp qayturimən; qünki ular zemnimni yirginqlik nərsilərninğ ölükliri bilən buloioğan, Mening mirasimni lənətlik nərsiliri bilən tolduroğan. □ ■

Yərəmiya səz qısturidu

19 — I Pərwərdigar, Sən mening küqüm wə qoroqinimsən, azab-okubət künidə baxpanahimsən. Əllər bolsa yər yüzining qətqətliridin yeningoğa kelidu wə: «Bərək, ata-bowilirimiz yaloğanqilik həm bimənilikke mirashorluk qiloğan; bu nərsilərdə heq payda yoxtur. □ 20 İnsanlar öz-özige hudalarni yasiyalamdu?! Ləkin yasioqini Huda əməstur!» — dəydu.

Pərwərdigarning səzining dawami

□ 16:16 «Mən... nuroqun belikqilarni ... nuroqun owqilarni əwətip...» — «belikqilar» wə «owqilar» bolsa düxmənlərnı kərsitidu, əlwəttə. ■ 16:17 Ayup 34:21; Pənd. 5:21; Yər. 32:19 □ 16:18 «yirginqlik nərsiliri... lənətlik nərsiliri...» — butliri qatarlıqlarnı kərsitidu. «Yirginqlik nərsilirining ölükliri» — bəlkim «Dərwəkə, ərziməslər!» dəp taxliwətkən butlirini yaki xu butlaroğa qurbanlık qiloğan nərsilərnı kərsitixi mumkin. ■ 16:18 Yər. 3:2; Əz. 43:7 □ 16:19 «Bərək, ata-bowilirimiz yaloğanqilik həm bimənilikke mirashorluk qiloğan» — «yaloğanqilik həm bimənilik» yənə «sahta ilahlar», butlarnı kərsitidu.

21 — Xunga, mana, Mən bu qetim *bu rəzil həlkə* xuni obdan bildürimən, — ularoqa Mening qolum wə küq-kudritimni obdan bildürimən; xuning bilən ular Mening naminning Pərwərdigar ikənlikini bilidu! □ ■

17

1 Yəhudaning gunahı almas uqluq təmür kələm bilən taxtahtay kəbi yürəklirigə wə qurbangahlıridiki münggüzlərgə oyuloqan; ■
 2 balilirimu yexil dərəhlər boyida tiklängən, egiz dənglər üstidə yasioqan *butlirining* qurbangahlırini wə «Axərah»lırini hərdaim seşinidu. □ ■
 3 Mən taqliringlarda wə etizliringlarda, həm baylıqliringni həm həziniliringni, — sening «yukiri jaylar»ingmu buning sirtida əməs — bu qetingdin u qetinggiqə boluqan gunahıng tüpəylidin

---

□ 16:21 «Xunga, mana, Mən bu qetim bu rəzil həlkə xuni obdan bildürimən, — ularoqa Mening qolum wə küq-kudritimni obdan bildürimən...» — bu jümlidiki əng muhım söz «xunga»dur. Əgər kəlgüsidə «yat əllər» Hudani obdan tonuydiqan bolsa, undaқта Hudaning Öz həlki boluqan Israil Hudani tonuxi kerək əməsmu? ■ 16:21 Yər. 33:2 ■ 17:1 Yər. 11:13 □ 17:2 ««Axərah»lar — bəlkim butpərəslikkə beşixlanuqan dərəhliklərdur. Dərəhlər bəlkim «ayal məbud» xəklidə oyuluqan yaki nəşixlängən boluxi mumkin. ■ 17:2 Yər. 2:20

olja boluxka tapxurimən; □ ■ 4 Əzüngning xori, Mən sanga təkdim kıloan mirasing qolungdin ketidu; Mən sən tonumaydioan bir zeminda seni düxmənliringning kulluqioa tapxurimən; qünki silər oəzipimgə ot yekip uni qozoiqansilər; u mənggügə köyidu.■

Birnəqqə həkmətlik sözlər

⁵ Pərwərdigar mundak dəydu: —

— Adəmgə tayanəan, adəmning ət-küqini tayanqi kıləan, kəlbi Pərwərdigardin qətnigən adəmning həlioə lənət bolsun! ⁶ U qəl-bayawanda əskən kara arqa qatqilidək bolidu; bəht-yahxilik kəlsimu u buni kərməydu; u bəlki qəldiki kaəjirək yərlərdə, adəmzatsiz xorluq bir zeminda turidu. ⁷ Pərwərdigarəa tayanəan, Pərwərdigarni tayanq kıləan adəm bəht-bərikətlik bolidu! ■ ⁸ U sular boyida tikləngən, erik boyida kəng yiltiz tartkan dərəhdək; pizəjirim issiktin u qorkmaydu; uning yopurmaklıri həmixə yexildur; qurəaqqilik yili u solaxmaydu wə mewə berixtin qalmaydu.■

⁹ Kəlb həmmidin aldamqi, uning dawasi yoktur. Kimmu uni qüxinəlisun? ¹⁰ Mənki Pərwərdigar insan kəlbini kəzitip təxürimən; hərbiəsigə öz

□ **17:3** «Mən taqliringlarda wə etizliringlarda, həm bayliqliringni həm həziniliringni... tapxurimən» — baxka birhil tərjimisi: «Dalida turoan mening teqimni bolsa, həm bayliqliringni həm həziniliringni... tapxurimən». Israildiki «yukiri jaylar» butpərəslikkə ait, yirginlik jaylarəa aylan-durulojanidi. ■ **17:3** Yər. 15:13 ■ **17:4** Qan. 28:68; Yər. 15:14; 16:13 ■ **17:7** Zəb. 2:12; 34:8; Pənd. 16:20; Yəx. 30:18 ■ **17:8** Zəb. 1:3

yolliri boyiqə, kıloqan əməllirining mewisi boyiqə təksim kılıx üqün, insan wijdanini sinaymən.

□ ■ 11 Huddi əzi tuoqmioqan tuhumlarni besiwaloqan kəkliktək, haramdin bayliqlarəqə erixkən kiximu xundak bolidu; künlirining yerimi ətməyla erixkinidin ayrilidu, u ahirida əhmək bolup qıqıdu.□

¹² Xan-xərəplik bir təht, əzəldin yukirioqə tiklengən, dəl bizning baxpanahimiz boləqan jaydur; ¹³ i Pərwərdigar, Sən Israilning ümidisən! Səndin waz kəqkən həmməylən yərgə qarap qalidu; Səndin yiraklaxqanlar tupraqta yatqanlar arisida tizimlinidu; qünki ular həyatlik sulirining mənbəsi boləqan Pərwərdigardin waz kəqkən. ■ ¹⁴ Meni sakaytkin, i Pərwərdigar, mən xuning bilən jəzmən sakaytilimən! Meni kütquzoqin, xuning bilən jəzmən kütquzulimən! — Qünki Əzüng

---

□ **17:10** «**insan wijdanini sinaymən**» — «wijdan» ibraniy tilida «bərək» degən bilən ipadilinidu. ■ **17:10** 1Sam. 16:7; Zəb. 7:9 □ **17:11** «**Huddi əzi tuoqmioqan tuhumlarni besiwaloqan kəkliktək...**» — baxqa birhil təjimişi: «Huddi tuhumlarni besip lekin tərəldürməydiqan bir kəkliktək...». ■ **17:13** Zəb. 73:27; Yəx. 1:28; Yər. 2:13; Yh. 8:8

mening mədhiyəmdursən! □ 15 Mana, ular mangan: — Pərwərdigarning söz-bexariti keni?! Kəni, u əməlgə axurulsun!» — dəydu. ■
 16 Ləkin mən bolsam, Sanga əgəxkinimdə «pada bakquqi» boluxtin heq kaqkan əməsmən, wə əjəl künini heq arzu kilmioqanmən, — Sən bilisən! Aqzimdin barliq qikkənar Səning yüz aldingda boləjan. □ 17 Manga wəhimə bolmioqaysən; külpətlik künidə Sən mening baxpanahimdursən. ■ 18 Manga ziyankəxlik kəloquqilar yərgə karap qalsun, ləkin meni yərgə karatmioqaysən! Ular dəkkə-dükkigə qüxsun, ləkin meni dəkkə-dükkigə qüxürmigəysən; ularning bəxioqə külpət künini qüxürgəysən; ularni ikki həssilik həlakət bilən üzül-kesil paqaklap taxlioqaysən!■

«Xabat» küni — yəni xəmbə küni, yəni dəm

□ 17:14 **«meni kutkuzəjin, xuning bilən jəzmən kutkuzulimən!»** — bu ayəttiki «kutkuzux» hərgiz Yərəmiyaning əz həyatining aman-esən saqlinixini tilixila əməs. Muhiim ix xuki, u bu ayəttiki gəp bilən 1-11-ayətlərdiki bəxarətkə, bolurpmu: «Kəlb həmmidin aldamqi, uning dawasi yəktur» degəngə boləjan inkasi. U birinqidin əzining, ikkinqidin həlkəning kəlbining gunahining toluq tügutilixi (saqaytilixi)ni tiləydu. «Dawasi yəq» kəlbni bolsa pəkət həmmigə qadir bir Huda saqaytalaydu. Bu ix dəl «yengi əhdə»din ibarət — 31:31-34ni kərüng. ■ 17:15 Yəx. 5:19; 2Pet. 3:4 □ 17:16 **«pada bakquqi»** — xühisizki, pəyqəmbərning həlkə boləjan rolini kərsitidu. «Ləkin mən bolsam, Sanga əgəxkinimdə «pada bakquqi» boluxtin heq kaqkan əməsmən» degənnin baxqa birhil tərijimisi: «Mən bolsam, balayi'apətni qüxürux üqün Sanga esilmidim!» ■ 17:17 Yər. 16:19 ■ 17:18 Zəb. 35:4-5; 40:14-15; Yər. 15:15

elix küni — rəhim pursiti

¹⁹ Pərwərdigar manga mundak degən: — Barəin, Yəhuda padixahliri xəhərgə kiridioğan wə qikidioğan «Həlkning baliliri» degən dərwarzida, həmdə Yerusalemning barlıq dərwarzilirida turəin, ularəa mundak degin: — □ ²⁰ Pərwərdigarning səzini anglanglar, i muxu dərwarzilardin kiridioğan Yəhudaning padixahliri, barlıq Yəhuda wə Yerusalemda turuwatқан halayıq! ²¹ Pərwərdigar mundak dəydu: — Öz jeninglarəa həzi bolunglar! «xabat» künidə heqkandak yükni kətürmənglar, Yerusalemning dərwarziliridin heqnərsini epkirmənglar; ■ ²² xabat künliridə öyliringlardin heq yükni kətürüp elip qıkmanglar, wə heqkandak əmgək kılmanglar; bəlki Mən ata-bowiliringlarəa buyruəinimdək, xabat künini Özümgə ataloğan mukəddəs bir kün dəp qaranglar. □ ■ ²³ Lekin ular heq anglimioğan yaki kulak salmioğan, bəlki anglimaslıkқа həm tərbiyini kəbul kılməslikқа boynini kattik kıloğan. ■ ²⁴ Xundak boliduki,

□ **17:19 «xabat küni»** — bu bezarət (19-27-ayət)ning temisi «xabat küni», yəni xəmbə küni, yəni dəm elix küni. Huda muxu yərdə bu kün arkilik həlkigə mehır-xəpkitini kərsətməkqi. ■ **17:21** Nəh. 13:19 □ **17:22 «xabat künliridə öyliringlardin heq yükni kətürüp elip qıkmanglar, wə heqkandak əmgək kılmanglar... xabat künini Özümgə ataloğan mukəddəs bir kün dəp qaranglar»** — oqurmənkərgə ayanki, Huda Musa pəyoqəmbər arkilik Yəhudiyarəa, «xabat küni» (xəmbə küni)ni Özini seəinixқа, heqkandak mehnət kılmay hər adəm wə mal-waraning dəm alidioğan küni bolsun dəp buyruəin. ■ **17:22** Mis. 20:8; 23:12; 31:13; Əz. 20:12 ■ **17:23** Yər. 11:10; 13:10; 16:12

silər awazimni kəngül qoyup anglisanglar, — dəydu Pərwərdigar, — yəni xabat künidə xəhər dərwaziliridin heq yükni elip kirmisənglar wə heq əmgək qılmaslıq arkilik xabat künini Manga pak-mukəddəs bir kün hesablisanglar, ²⁵ bu xəhər dərwaziliridin Dawutning təhtigə olturidiqan padixahliri wə əmirliiri jəng hərwiliriqə olturup wə atlarqə minip kiridu; ular, ularning əmirliiri, Yəhudadikilər wə Yerusalemda turuwatqanlarmu kirip-qikixidu; bu xəhər mənggü awat bolidu.

■ ²⁶ Xundak qilsanglar, həklər Yəhuda xəhərliridin, Yerusalem ətrapidiki yezilardin, Binyaminning zeminidin, *qərbtiki* «Xəfəlah» egizlikidin, jənubtiki *taqlıqtin*, Yəhudadiki jənubiy bayawanlardin Pərwərdigarning öyigə «kəydürmə kurbanlıq»lar, «inaklıq kurbanlıqliri», «axlıq hədiyə»lər wə huxbuylarni tutup, *Pərwərdigarqə boləjan* rəhmətlirini eytixqə kiridiqan bolidu. ²⁷ Ləkin silər Manga kulak salmisanglar, yəni xabat künini Özümgə pak-mukəddəs hesablimay, xabat künidə Yerusalemning dərwaziliridin yük kətürüp kirsənglar, əmdi Mən dərwazilarqə bir ot yaqimən, u Yerusalemdiki ordilarni yəwetidu,

uni heq eqürəlməydu.□

18

Sapalqidin alojan sawaḳ

¹ Bu söz Pərwərdigardın Yərəmiyağa kelip, mundaq deyildi: —

² «Ornungdin tur, sapalqining öyigə qüxkin, Mən sanga sözlirimni anglitimən».

³ Xunga mən sapalqining öyigə qüxtum; wə mana, sapalqi oḳaltək üstidə bir nərsini yasawatqanıdı. ⁴ U seḳiz laydin yasawatqan qaqa turup-turup qoli astida buzulatti. Xu qaḳda sapalqi xu laydin əzi layıq kərgən baxqa bir qaḳını yasaytti.

⁵ Wə Pərwərdigarning sözi manga kelip mundaq deyildi: — ⁶ «I Israil jəməti, bu sapalqi kıləandək Mən sanga kılalmamdım? — dəydu Pərwərdigar. — Mana, seḳiz layning sapalqining qolida boləiniəqa ohxax, silər Mening

□ **17:27 «Lekin silər Manga kulak salmisanglar, yəni xabat künini Əzümgə pak-muḳəddəs hesablimay, ... əmdi Mən dərwazilarəqa bir ot yaḳimən, u Yerusalemdiki ordilarni yəwetidu...»** — bu 19-27-ayətlərnin intayın muḳim bir əlahidiliki wə əḳmiyiti bar. Pərwərdigar Israiləqa meḳri-xəḳkitini bildürəx üqün, Əz Təwrat-ḳanunining tələplirini pəḳət birlə pərmanəqa, yəni «xabat künini hərmətlənglar» degəngə yiqinḳaḳlaydu; ular pəḳət muxu addiy tələpkilə əməl ḳilsə, U ularning pəs əḳwalini pütünləy əzgərtəlytti. Xundaq bolsimu, ular hər bir yən ilə bu kiḳik pərmanəqa əməl ḳilalmiəqan. Adəmlərnin insaniy gunah təbiiti hər daim xundaqtur!

qolumdisilər, i İsrail jəməti. ■ 7 Bəzidə Mən məlum bir əl, məlum bir məmlikət toqruluk, yəni uning yulunuxi, buzuluxi wə həlak kılınixi toqruluk səzləymən; ■ 8 xu qaş Mən ağahlandıroqan xu əl yamanlıkidin towa kılıp yansa, Mən ularoqa kılmaqçı boləqan yamanlıqtin yanimən. 9 Mən yənə bəzidə məlum bir əl, məlum bir məmlikət toqruluk, yəni uning quruluxi wə tikip ətürüluxi toqruluk səzləymən; 10 xu qaş xu əl kəz aldimda yamanlık kılıp awazimni anglimisa, Mən yənə ularoqa wədə kıləqan, ularni bərikətliməkçı boləqan yaxxiliqtin yanimən.

11 Əmdi hazır Yəhudadikilərgə wə Yerusalemda turuwatqanlaroqa mundak degin: — «Pərwərdigar mundak dəydu: — Mana, Mən silərgə yamanlık təyyarlawatimən, silərgə qarxi bir pilan tüzawatimən; xunga hərbinglar rəzil yolunglardin yeninglar, yolliringlarni wə kilmixliringlarni tüzitinglar.■

12 — Ləkin ular: «Yak! Ham hiyal kılma! Biz öz pilanlirimizoqa əgixiwerimiz, öz rəzil kənglimizdiki jahillikimiz boyiqə kiliwerimiz» — dəydu.□ ■

13 Xunga Pərwərdigar mundak dəydu: — Əllər arisidin: «Kim muxundak ixni anglap bakqan?!» dəp soranglar. «Pak kız» İsrail dəhxətlik yirginqlik ixni kıləqan! ■ 14 Liwan qarlıri aydaladiki kıyalıqtin yoqap ketəmdü? Uning yi-

■ 18:6 Yəx. 45:9; 64:8; Rim. 9:20 ■ 18:7 Yər. 1:10 ■ 18:11 2Pad. 17:13; Yər. 7:3; 25:5; 26:13; 35:15 □ 18:12 «Yak! Ham hiyal kılma!» — ibraniy tilida «Yak! Ümid yoq!». ■ 18:12 Yər. 2:25 ■ 18:13 Yər. 2:10

rağtın qüxxən muzdək suliri qurup ketəmdü?
 15 Ləkin Məning həlkim bolsa Məni untuoqan;
 ular yoq bir nərsilərgə huxbuy yaqıdu; mana,
 bular ularni yaxawatqan yolidin, yəni kədimdin
 boləqan yollardin putlaxturup, kətürülüp tüz
 kılınmioqan bir yolda mangduroqan. ■ 16 Xuning
 bilən ularning zeminini dəhxət basidioqan həm
 daim kixilər ux-ux kılidioqan obyekt kılıdu;
 uningdin ətüwatqanlarning həmmisini dəhxət
 besip, bəxini qaykixidu. □ ■ 17 Mən huddi
 xərktin qıqqan xamaldək ularni düxmən aldida
 tarkitiwetimən; Mən balayi'apət künidə ularəqə
 yüzümni əməs, bəlki arqamni kılımən».□ ■

*Yərəmiya əzigə ziyankəxlik kıləuqılarning
 yamanlıqını əz bəxiəqə qüxürüxini tiləydu*

18 Kixilər: «Kəlinglər, Yərəmiyaəqə kəst
 kıləyli; qünki ya kahınlardin kənun-
 tərbiyə, ya danixmənlərdin əkil-nəsihət ya
 pəyqəmbərlərdin səz-bəxarət kəmlək kıləmaydu.
 Kəlinglər, tilimizni bir kılip uning üstidin

■ 18:15 Yər. 2:32; 3:21; 6:16; 13:25 □ 18:16 «... ularning zeminini dəhxət basidioqan həm daim kixilər ux-ux kılidioqan obyekt kılıdu; uningdin ətüwatqanlarning həmmisini dəhxət besip, bəxini qaykixidu» — bu hərəkətlər (ux-ux kılax, baxni qaykixix) bəlkim həyran boləqanlıqı, yaqı mazaq kıləqanlıqını bildüridu. ■ 18:16 Yər. 12:11; 19:8; 49:13; 50:13 □ 18:17 «xərktin qıqqan xamal» — Qənaanda (Pələstində), adəttə həmmini qurutidioqan, qang-topa tarkitidioqan dəhxətlik xamal bolıdu. ■ 18:17 Yəx. 27:8; 29:6; Yər. 4:11,12,13; 13:24

xikayət kilayli, uning sōzlidiridn heqkaysisiōa kulaq salmayli» — deyixti. □ ■

¹⁹ — I Pərwərdigar, manga kulaq saloqaysən; manga qarxilixidiōanlarning dawatqanlirini angliōqaysən.

²⁰ Yahxilikkə yamanlik kilix bolamdu? Qünki ular jenim üqün ora koliōan; mən ularōa yahxi bolsun dēp, oəzipingni ulardin yandurux üqün Sening aldingda *dua kilip* turoqanlikimni esingdə tutqaysən.

²¹ Xunga baliliringni kəhətqilikkə tapxuroqaysən, kiliqning bisioa elip bərgəysən; ayalliri baliliridin juda kilinip tul qalsun; ərliri waba-өлüm bilən yokalsun, yigitlər jəngdə kiliqlansun. ■

²² Ularning üstigə basmiqilarni elip kəlginingdə öyliridin nalə-pəryad anglansun; qünki ular meni tutuxqə ora koliōan, putlirim üqün qismaklarni yoxurun saloqan.

²³ Əmdi Sən, i Pərwərdigar, ularning meni kətl kilixqə boloqan kəstlirining həmmisini obdan bilisən; ularning kəbihliklirini kəqürmigəysən, ularning gunahlirini kəzüng aldidin yumioqaysən; bəlki ular Sening aldingda yikitilsun; oəziping

□ **18:18** «Kelinglar, Yerəmiyaōa kəst kilayli; qünki ya kahinlardin kanun-tərbiyə, ya danixmənlərdin əkil-nəsihət ya pəyoqəmbərlərdin sōz-bexarət kəmlik kilmaydu» — ular Yerəmiyani kəstləp öltürüxkə bahənə-səwəb tapmaqci idi. Kөрünərlikki, xu qaoqdiki Təwrat-kanun oğitidiōan kahinlar, «danixmənlər» wə atalmix «pəyoqəmbərlər» Yerəmiyaning sēzi toqruluk süküt kilatti yaki ularōa zit sezlərnı kilatti. Ular: «Biz bəribir diniy adəmlərmiz, diniy ərbablarning sēzini anglawatimiz» dēp Hudaning sēzini rət kilip Yerəmiyani öltürüxni kəstləytti. ■ **18:18** Yər. 9:7; Mal. 2:7 ■ **18:21** Zəb. 109:10

qūxkən künidə ularni bir tərəp kילוaysən.

19

Qekילוan kozidin alojan sawak

¹ Pərwərdigar mundak dəydu: — Baroĵin, sapalqıdın bir sapal kozını aloĵin; andın əlning aĵsaĵalliridin wə kaĵınlarning aĵsaĵalliridin birnəqqını apirip, ² «Sapal parqılıri» dərwasısıoĵa yekın boloĵan «Ĥinnomning ooqlining jילוısı»oĵa berip xu yərdə Mən sanga eytideoĵan səzlərnı ĵakarlıoĵın. □

³ Mundak deĵin: — Pərwərdigarning səzını anglanglar, i Yəĵudaning padıxaĵlırı wə Yerusalemdikilər! Samawı qoxunlarning Sərdarı boloĵan Pərwərdigar, İsrailning Ĥudası mundak dəydu: — Mana, Mən muxu yərgə balayı'apətni qūxürimənki, kimki uni anglısıla qulaklırı zingildap ketidu. ■ ⁴ Qünki bu həlk Məndin waz keqıp, bu yərnı Manga «yat» kילוan, uningda nə əzliri, nə ata-bowiliri, nə Yəĵuda padıxaĵlırı heq tonumioĵan baxĵa ilaĵlaroĵa huxbuy yakĵan; ular bu yərnı gunahsızlarning ĵanlırı bilən tolduroĵan.

□ **19:2** «Ĥinnomning ooqlining jילוısı» — bəzidə «Ĥinnomning jילוısı» (ıbranıy tilida «Gə-Ĥinnom») dəp atıldı. Kərünüp turuptıki, bəlkim sapalqılar xu yərdə sapal parqılırını taxlıwetətti. Keyin, həlk xu yərgə hərhil əhlətlərnı tökkəqkə, u yər «dozah»ning bir simwoli bolup qaloĵan. Xuning bilən «gə-ĵinnom» deĵən söz «dozah»ni bildürideoĵan söz bolup qaloĵan. Ərəb tili arĵılık bu söz «ĵəĵənnəm» xəklidə uyoĵur tilioĵa kirgən. ■ **19:3** 1Sam. 3:11; 2Pad. 21:12

■ 5 Ular Baaloğa öz balilirini köydürmə qurbanlıklar süpitidə köydürüx üçün Baalning «yukiri jaylar»ini kuroğan; Mən bundak bir ixni heqqağan buyrup bakmioğan, heq eytmioğan, u hərgiz oyumoğa kirip bakmioğan. 6 Xunga mana, xundak künlər keliduki, — dəydu Pərwərdigar, — bu yər kəlgüsidə «Tofət», yaki «Hinnomning oqlining jilojisi» dəp atalmaydu, bəlki «Kətl jilojisi» dəp atilidu. ■ 7 Mən bu yərdə Yəhuda həm Yerusalemning pilantədbirlirini kuruk kiliwetimən; Mən ularni düxmənlirining kiliqi bilən, yəni janlirini izdigüqilərnin qolida yikitimən; Mən jəsətlirini asmandiki uqar-kanatlaroğa wə yər-zemindiki haywanatlaroğa ozuk boluxqa beriwetimən. ■ 8 Mən bu xəhərnə dəhxət basidioğan həm kixilər ux-ux kilidioğan obyekt kilimən; uningdin etüwatkanlarning həmmisi uning barlıq yara-wabaliri tüpəylidin dəhxət besip üxkirtidu. 9 Mən ularni düxmənlirining həm janlirini izdigüqilərnin qattik kistaydioğan qorxawining besimi astida oqullirining gəxini həm kizlirining gəxini yəydioğan kilimən, ularning hərbiəri öz yəkinining gəxini yəydu. ■ 10 Əmdi sən özüng bilən billə aparoğan həmrahliringning kəz aldida həliki kozini qəkiwətkin; 11 xundak kilip ularoğa mundak degin: — Samawi qoxunlarning Sərdari boloğan Pərwərdigar mundak dəydu: — Birsə sapalqining kozisini qaytidin heq

■ 19:4 Yəx. 65:11; Yər. 2:13,17,19; 5:7,19; 7:6; 15:6; 17:13

■ 19:6 Yər. 7:32 ■ 19:7 Yər. 15:3; 16:4 ■ 19:9 Law. 26:29;

Qan. 28:53; Yioq. 4:10

yasiyalmoqudək dərijidə qeqiwətkinidək Mənmü bu həlkə wə bu xəhərnü xundak qeqiwetimən. Ular jəsətlirini Tofəttə kəmidü, həttə kəmgüdək yər qəlmioquqə. ■ 12 Mən bu yərni wə buningda turuwatqanlarnimu muxundak qilimən, — dəydu Pərwərdigar, — bu xəhərnü Tofətkə ohxax qilimən. □ 13 Yerusalemdiki öylər wə Yəhuda padixahlirining öyliri, — yəni ularning əgziliridə turup asmandiki barlik yultuz-səyyarilərgə huxbuy yaqqan wə Məndin baxka yat ilahlarəqa «xarab hədiyə»lərnü təkən barlik öyliri huddi Tofət degən jaydək buloqanoqan jaylar bolidü.■

14 Wə Yerəmiya Pərwərdigar uni bexarət berixkə əwətkən Tofəttin kaytip kelip, Pərwərdigarning öyining həylisioqa kirip turup barlik həlkəkə mundak dedi: 15 — Samawi qoxunlarning Sərdari boləqan Pərwərdigar, Israilning Hudasi mundak dəydu: — Mana, Mən bu xəhər wə uning barlik xəhərlirigə qarap eytkən balayi’apətning həmmisini ularning bexioqa qüxürimən; qünki ular boynini kattik qilip Mening səzlimni heqqaqan anglimioqan.■

■ 19:11 Yər. 7:32 □ 19:12 «Tofət» — bu yər tooqruluk 7:31ni wə izahatni kərüng. «Tofət» degən söz ibraniy tilida «oqak» həm «uyat» degənnimu bildüridu. U yənə «tükürük» degən sözning ahangioqumu ohxap ketidu. Bu yər «Hinnomning oqli (Ibn-Hinnom)ning jiloqisi»qa jaylaxqan, Yerusalem xəhiringing jənubiy tərpidə idi. Həlkə axu yərdə əhlətlərnü wə napak nərsilərnü taxlap köydürətti. Xuning bilən u intayin «haram», əng buloqanoqan jay dəp hesablandi. ■ 19:13 Yər. 7:18

■ 19:15 Yər. 7:26; 17:23

20

Yərəmiyaning darriga besilip, qamap qoyuluxi

¹ Əmdi Imməarning oqli, kaħin Paxhur — u Pərwərdigarning öyidə «amanlik saqlax begi»mu idi, Yərəmiyaning bu bexarətlərnı bərgənlikini anglidi.

² Paxhur Yərəmiya pəyoqəmbərnı uruquzdi wə uning putini Pərwərdigarning öyidiki «Binyaminning yukiri dərwezisi»ning yenidiki taqakqa saldi. □

³ İkkinqi küni, Paxhur Yərəmiyani taqaktin boxatti; Yərəmiya uningqa: — Pərwərdigar ismingni Paxhur əməs, bəlki «Magor-missabib» dəp atidi, dedi. □

⁴ — Qünki Pərwərdigar mundak dəydu: — Mana, Mən seni özünggə wə barlik aqiniliringgə wəħimə salquqi obyekt qilimən; ular duxmənlirining kiliqi bilən yikilidu; sən öz kezüng bilən buni kərisən; Mən barlik Yəhuda ni Babil padixahining qolıqə tapxurimən; u ularni Babiloqa sürgün kılıp elip ketidu həmdə ularni kiliq bilən uridu.

⁵ Mən bu xəhərnıng həmmə baylikliri — barlik məhsulatliri, barlik kimmət nərsiliri wə Yəhuda padixahirining barlik həzinilirini duxmənlirining qolıqə tapxurimən; ular ularni

---

□ **20:2 «Paxhur Yərəmiya pəyoqəmbərnı ... taqakqa saldi»** — «taqak» ibraniy tilida «burıquq» degən bolup, pəqət adəmning putlirini tutupla qalmaq, yənə bəlkim bədinini burap adəmni kıyınaydıqan birhil əswab idi. □ **20:3 «Pərwərdigar ismingni Paxhur əməs, bəlki «Magor-missabib» dəp atidi»** — «Paxhur»ning mənisi bəlkim «ərkinlik». «Magir-missabib» — «tərap-tərəplərnı wəħimə basidu» degən mənidə.

olja kılıp buliwelip Babiloqa elip ketidu. ■ ⁶ Sən bolsang, i Paxhur, həmmə əydikiliring birgə sürgün bolup ketisilər; sən Babiloqa kelisən; sən xu yərdə dunyadin ketisən, xu yərgə kəmülisən; sən həm sening yaloqan bexarətliringgə qulak saloqan aqiniliringmu xundak bolidu.

Yərəmiya yənə dad kətüridu

⁷ I Pərwərdigar, Sən meni qayil kılıp *pəyoqəmbərlikkə* kəndürdüng, mən xundakla kəndürüldüm; Sən məndin zor kəlding, xundakla oqəlibə kilding; mən pütün kün tapa-təning obyektı bolimən; həmmə kixi meni mazak kılıdu. □ ⁸ Mən qağanla söz kılsam, «Zorawanlıq həm bulangqılık kelidu» dəp jakarlıxim kerək; xunga Pərwərdigarning sözi meni pütün kün ahanət wə məshirining obyektı kılıdu. ■ ⁹ Lekin mən: «Mən uni tiloqa almaymən, wə yaki Uning nami bilən ikkinqi söz kılmaymən» desəm, Uning sözi qəlbimdə lawuldap ot bolup, səngəkliringgə kapsaloqan bir yalkun bolidu; iqingə siqduruxqa halim

■ **20:5** Yər. 15:13; 17:3 □ **20:7** «Sən meni ... kəndürdüng...» — «kəndürdüng» degən bu sözni xərhləx səl təs. Adəttə u «ezitkuluk kılix», «aldax» degənni bildüridu. Təwrat, «Hox.» 2:14-ayəttə bolsa u «kəngül elix»ni bildüridu. Təwəndiki ayətlər (8-13)gə qarışqanda Huda Yərəmiyani heq aldimidi — uning pəyoqəmbərlikining japa-muxəkkətlilikini aldin'ala uningoqa kərsətkən (məsilən, 1-babta). Xunga bizninggə «kəndürük» toqra kelidu; xundak deginimiz bilən, Yərəmiya muxu yərdə bəlkim, «manga duq kəlgən japa-muxəkkətlər əsli oyliqinimdin kəp», «Sən meni aldap qoydung» degənni puritip dadlıoqan boluximu mumkin. ■ **20:8** Yəx. 57:4

qalmay, eytmay qidap turalmaymən. ¹⁰ Xundak, kiliwerimən, gərqə mən nuroqun kixilərnin piqirlaxkan kəstlirini anglisammu; tərəp-tərəplərnə wəhimə basidu! «Uning üstidin ərz kilinglar! Uning üstidin ərz kılayli!» dəp, barlıq ülpət-həmrahlırim putlixip ketiximni paylap yürməktə; ular «U bəlkim aldinar, xundak bolqanda biz uning üstidin oqəlibə kımız, uningdin intikam alalaymız» deyixiwatidu.

□ ¹¹ Ləkin Pərwərdigar bolsa kudrətlik wə dəhxətlik bir palwandək mən bilən billidur; xunga mənə ziyankəxlik kıləuqılar putlixip oqəlibə kılalmaydu; ular muwəppəkiyət kəzanmiqəqka, kattik hijil bolup yərgə karap kalidu; ularning bu rəsəwəqilik kənggölük bolup, hərgiz untulmaydu. ■ ¹² Əmdi Sən, i həkkanıylarni sinaydiqan, insanning wijdani wə kəlbini kəridiəqan samawi qoxunlarning Sərdari boləqan Pərwərdigar, ularning üstigə boləqan kisasingni mənə kərgüzgəysən; qünki mən dəwayimni aldingə qəyoqanmən. □ ■

¹³ Pərwərdigarni küy eytip mahtanglar, Uni mədhıylənglər; qünki U namrat kixini rəzillik kıləuqılardın kütquzəqan. □

□ **20:10 «tərəp-tərəplərnə wəhimə basidu»** — ibraniy tilida «magor-missabib». 3-ayəttiki izahətni kərüng. ■ **20:11**

Yər. 1:8,19; 15:20; 17:18; 23:40 □ **20:12 «həkkanıylarni**

sinaydiəqan, insanning wijdani wə kəlbini kəridiəqan...» — «wijdan» ibraniy tilida «bərək» degən səz bilən ipadillinidu.

■ **20:12** Yər. 11:20; 12:3; 15:15; 18:19-23 □ **20:13 «U namrat**

kixini rəzillik kıləuqılardın kütquzəqan» — «namrat kixi» bəlkim Yerəmiyaning əzini kərsitidu.

Qamaktin qikiq yənə qüxkünükkə qüxüx

¹⁴ Mening tuoquloqan künümgə lənət bolsun; apam meni tuoqkan küni mubarək bolmisun!

■ ¹⁵ Atamoqa həwər elip: «sanga oqul bala tuoquldi!» dəp uni alamət xadlanduroqan adəmgə lənət bolsun! ■ ¹⁶ Bu adəm Pərwərdigar rəhim kilmay oqulatqan xəhərlərdək bolsun; u ətigəndə nalə, qüxtə aləqzədilik quqanlirini anglisun — □ ■ ¹⁷ qünki u meni baliyatqudin qüxkinimdila əltürüwətmigən; apam mening gөрüm bolsiidi, uning qorsiqi mən bilən təng həmixə qong bolsiidi! ¹⁸ Nemixka mən jəpə-muxəkkət, azab-oqubətni kөрüxkə, künlirimni hijalət-aqanət iqidə ətküzüxkə baliyatqudin qikkəndimən?■

21*Pərwərdigar Yerusalemni düxmənlərgə tapxuridu*

¹ Padixah Zədəkiya Malkiyaning oqli Paxhurni həm Maaseyahning oqli, kahin Zəfaniyani

■ **20:14** Yər. 15:10 ■ **20:15** Ayup 3:3 □ **20:16** «**Atamoqa həwər elip: «Sanga oqul bala tuoquldi!» dəp uni alamət xadlanduroqan adəmgə lənət bolsun! (15-ayət) Bu adəm Pərwərdigar rəhim kilmay oqulatqan xəhərlərdək bolsun...»** — pəyoqəmbərning əzining qayoqu-həsərəttin qikkən bu aqqiq səzlrini xübhisizki, Hudaning yolyoruki bilən biz üqün hatiriligini bilən, biz: «Huda bularni qoqum əməlgə axuroqan», dəp qarimaymiz. Pəyoqəmbərning bu səzlrini hatiriləxtiki məqsiti bizning pəyoqəmbərning xunqə qiynilip kətkənlikini obdan qüxiniximiz üqündur. ■ **20:16** Yar. 19 ■ **20:18** Ayup 3:20

əwətkəndə, Yerəmiyağa Pərwərdigardin təwəndiki munu bir söz kəldi: — □² (*Ular*: «Biz üçün Pərwərdigardin yardım soriqin; çünki Babil padixahı Nebokədnəsar bizgə hujum kilidu; Pərwərdigar Özining *ətkənki* karamət kılolan ixliri boyiqə, bizgimu ohxax muamilə kılıp, uni yenimizdin yandurarmikin?» — *dəp soridi*.³ Yerəmiya ularğa: — Zədəkiyağa mundak dənglar, — dedi)

⁴ — Israilning Hudasi Pərwərdigar mundak dəydu: — Mana, Mən kolliringlar tutqan, silərnı kərxıwaləqan Babil padixahı həm kaldıylərgə sepil sirtida jəng kılıxka ixlitidıqan, jəng kərxıwalıqlarını kəyriwetimən wə bularını bu xəhərning otturisida yiqıwalımən; □

⁵ Mən Özümü sozuləqan qolum wə küqlük bilikim bilən, qəzipim bilən, kəhrim bilən wə həsiləngən aqqıqım bilən silərgə jəng kılımənlə! ⁶ Mən bu xəhərdə turuwatqanlarını, insan bolsun, haywan bolsun urimən; ular dəhxətlik bir waba bilən əlidu. ⁷ Andin keyin, — dəydu Pərwərdigar, — Yəhuda padixahı Zədəkiyani, hizmətkarlırını, həlkni, yəni bu xəhərdə wabadin, kiliqtin wə

□ **21:1 «Malkıyaning oqlı Paxhur»** — demisəkmü, bu 20-babtiki «Paxhur» əməs; ləkin bu Paxhurmu keyinki wəqıtlarda Yerəmiyağa ziyankəxlik kılıdıqan adəm bolıdu (29:25-27ni kərüng). «Zəfaniya» bolsa əzining mustəkil kəzqarixi yəq boləqan yənə bir «yumıləq tawuz»ğa ohxaydu. (29:29diki wəqəni kərüng). U bəlkim ahirda Babilning «qarawul begi» tərıpıdın əlümgə məhkum kılınəqan «Zəfaniya»ğa ohxax adəm idi (52:24-27ni kərüng). □ **21:4 «kaldıylər»** — demisəkmü, «kaldıylər» Babilliklari, bolupmu Babil ləxkərlirini kərsitidu.

kəhətqiliktin kəlip qaloqanlar bolsa, Mən ularni Babil padixahi Nebokadnəsarning kəlioqa, ularning düxmənlirining kəlioqa wə jenini izdigüqilərninğ kəlioqa tapxurimən; Nebokadnəsar ularni kəliq tiqi bilən uridu; u nə ularni ayimaydu, nə ularqa iqini həq aqritmaydu, nə rəhim kilmaydu.

⁸ Ləkin sən bu həlkkə mundak deyixing kerək: «Pərwərdigar mundak dəydu: — Mana, Mən aldinglarda həyat yoli wə mamat yolini salimən; □ ⁹ kim bu xəhərdə qalmakqi bolsa, kəliq, kəhətqilik wə waba bilən əlidu; ləkin kim xəhərdin qikip, silərnə korxiwaləqan kaldiylərgə təslim bolsa, u həyat qalidu; uning jeni əzigə aləqan oljidək bolidu. ■ ¹⁰ Qünki Mən bu xəhərgə yaxilik üqün əməs, bəlki yamanlik kəlix üqün yüzümni karatquzdum, — dəydu Pərwərdigar; u Babil padixahining kəlioqa tapxurulidu, u uni ot selip kəydüriwetidu.

Ordidikilər toqıruluk

¹¹ Wə Yəhuda padixahining jəməti toqıruluk Pərwərdigarning səzini anglanglar: — ¹² I Dawutning jəməti, Pərwərdigar mundak dəydu: — hər ətigəndə adalət bilən həküm qikiringlar, bulanoqan kixini əzgüqining kolidin kutkuzunglar; bolmisa, kəlioqlirininglərninğ rəzilliki tüpəylidin, kəhrim partlap, ottək həmmiini kəydüridu; uni əqürələydiyən

□ **21:8** «ləkin sən bu həlkkə mundak deyixing kerək» — «bu həlk» Yerusalemda qaməlip qaloqan həlknə kərsitidu.

■ **21:9** Yər. 38:2

həqkim bolmaydu; □ ■ 13 Mana, Mən sanga qarxidurmən, i jiloğa üstidə, tüzləngliktiki kiyada olturoquqi, yəni «Kim üstimizgə qüxüp hujum kılalisun, kim öylirimizgə besip kirəlisun?!» degüqi, — dəydu Pərwərdigar. □ 14 Mən siləring kilmixinglarning mewisi boyiqə silərgə yəkinlixip jazalaymən, — dəydu Pərwərdigar; wə Mən uning ormanlıqida bir ot yaqimən, u bolsa uning ətrapidiki həmmiini köydürüp tügitudu. □ ■

22

□ 21:12 «I Dawutning jəməti, ...: — hər ətigəndə adalət bilən həküm qikiringlar» — qarışanda, padixahning sotliri ətigəndə ötküzülətti. Yənə kelip «hər ətigəndə» degən ibarə bəlkim «adalət birinci ix bolsun, hər künidə əng muhim ix bolsun» degən kəqmə mənədə ixlilitgən boluxi mumkin. ■ 21:12 Yər. 22:3 □ 21:13 «jiloğa üstidə... kiyada olturoquqi...» — bizningqə bu ordida olturoqan padixah-əmirlərnəni kərsitudu. Əslidə padixah ordisining quruluşi üqün, Yerusalemdiki ikki taq arisidiki kiçik jiloğa «tüzlənglik» kılıp tinduruloqan andin uning üstigə orda quruloqan. Xundak kılıp Kidron jiləisi üstidə, — yəni «pələkkə taqaxqan» bir intayin bihətər jayda — orda kərünətti. Demək, bu sözlər padixah həm ordidikilərgə eytiloqan boluxi kerək. Bəzi təjimanlar bu ayət Yerusalem xəhirini kərsitudu, dəp qaraydu. Padixahning ordisining alahidə əhwali wə kəynidiki ayətlərgə qarışanda, bizningqə u ordidikilərnəng əzlrini kərsitudu. □ 21:14 «Mən uning ormanlıqida bir ot yaqimən» — «ormanlıq» nəmin kərsitudu? Ordining bir pəhri boləqan Sulayman padixah bina kıləqan həywətlik «Liwanning kedir yaşıqidin yasaləqan) idi. 22:6nimu kərüng. ■ 21:14 Yər. 17:27

Padixahqa eytiloqan bir söz

¹ Pərwərdigar manga mundak dedi: «Baroqin, Yəhuda padixahining ordisoqa qüxüp bu sözni xu yərdə kiloqin: — □ ² Pərwərdigarning sözini angla, i Dawutning təhtigə olturoquqi, Yəhuda padixahi — Sən, ələmdar-hizmətkarliring wə muxu dərwezilardin kirip-qikidioqan həlking, — ³ Pərwərdigar mundak dəydu: Adalət wə həkkaniylik yürüzümlər; bulanoqan kixini əzgüqining kolidin kütqüzümlər; musapirlarni, yetim-yesirləni wə tul hotunlarni heq harlimanglar yaki bozək kilmanglar, gunahsiz kanlarni bu yərdə təkmənglar. ■ ⁴ Silər bu əmrlərgə həkikətən əməl kilsanglar, əmdi Dawutning təhtigə olturoqan padixahlar, yəni ular, ularning əməldar-hizmətkarliri wə həlki jəng hərwilirioqa olturup wə atlaroqa minip bu öyning dərweziliridin kirip qikixidu. □ ■ ⁵ Birək silər bu sözləni anglimisanglar, Mən Əz namim bilən kəsəm iqqənki, — dəydu Pərwərdigar, — bu orda bir harabə bolidu. □ ⁶ Qünki Pərwərdigar Yəhuda padixahining öyi

□ **22:1** «Baroqin, Yəhuda padixahining ordisoqa qüxüp bu sözni xu yərdə kiloqin» — bizningqə, bu söz bəlkim Zədəkiyadin ilgiriki bir padixahqa eytiloqan bolsa kerək, qünki bu söz birhil «kütqüzux» ümidini elip kelətti; ləkin 21-bab, 12-14-ayətlərdə Zədəkiya pəqət «jazalax»ni kütidu (uningoqa ikki hil jaza elip kelinidu). ■ **22:3** Yər. 7:6; 21:12 □ **22:4** «**Dawutning təhtigə olturoqan padixahlar, yəni ular, ularning əməldar-hizmətkarliri...**» — muxu yərdiki «ular» ibraniy tilida «u». Məlum bir zamanda Dawutning təhtigə olturoqan padixah pəqət bir bolidu, əlwəttə. ■ **22:4** Yər. 17:25 □ **22:5** «**Mən Əz namim bilən kəsəm iqqənki..**» — ibraniy tilida «Mən Əzüm bilən kəsəm iqqənki...».

toʻqiruluk mundak deydu: — Sən Manga huddi Gilead, Liwanning qoʻqqisidək bolōining bilən, bərhək Mən seni bir qəl-bayawan, adəmlər waz kəqkən xəhərlərdək qilimən. □ ⁷ Mən hərbi yəxi qorallanōan wəyran qiloʻuqilarni sanga qarxi əwətimən; ular «esil kedirliringni» kesiwetip, otka taxlaydu. □ ■ ⁸ Nuroʻun əllər bu xəhərdin ətəp, hərbi yekinidin: «Nemixka Pərwərdigar bu uluq xəhərnə bundak qiloʻandu?» dəp soraydu.■

⁹ Wə ular jawabən: «Qünki ular Pərwərdigar Hudasing əhdisidin waz keqip, baxka ilahlarōa qoʻkunup ularning kullukioʻa kirgən» — deydu.

1-bexarət — Yəhoahaz padixahning jazasi

¹⁰ Əlginigə yioʻlimanglar, uning üqün ah-zarlimanglar; bəlki sürgün bolōini üqün kattik yioʻlanglar, qünki u əz yurtioʻa heqqaqan

---

□ **22:6 «Sən Manga huddi Gilead, Liwanning qoʻqqisidək...»**

— Gilead wə Liwan güzəl ormanliqliri bilən dangki qikkən jaylardur. Yukirida eytkinimizdək, padixahning ordisi hərhil yaoʻaqlar bilən bezəlgənidi. □ **22:7 «Mən hərbi yəxi qorallanōan wəyran qiloʻuqilarni sanga qarxi əwətimən; ular «esil kedirliringni» kesiwetip, otka taxlaydu»** —

ordidiki qirayliq yaoʻaq tüwrük-yasaklar toʻqiruluk yukirikə 6-ayəttiki izahatni kərüng. ■ **22:7** Yər. 15:6 ■ **22:8** Qan. 29:23; 1Pad. 9:8

qaytip kəlməydu. □ ¹¹ Qünki Yəhuda padixahı Yosiyaning ooqli, yəni atisi Yosiyaning ornioğa təhtigə olturoqan, bu yərdin sürgün bolqan Xallum toqruluk Pərwərdigar mundaq dəydu: U hərgiz bu yərgə qaytmaydu; □ ¹² qünki u əsir kəlinip apiriloqan yurtta əlidu, u bu zeminni ikkinqi kərməydu. □

□ **22:10 «Əlginigə yioqlimanglar, uning üqün ah-zarlimanglar; bəlki sürgün bolqini üqün kattik yioqlanglar...»** — (izahət: — təwəndiki 10-30-ayətlər bolsa, Yəhudaning üq padixahining jazasi toqruluk bexarətlərdin ibarət. Xunga, bexarətlər miladiyədin ilgiri 609-597-yillar məzgilidə berilgən; xübhəsizki, Yərəmiyaningmu bu yərdə ularni bir yərdə bayan kəlixning məksiti, bu ərziməs padixahlarni 23-babtiki bexarəttə kərsitilgən «həkiqiy baqquqi» — yəni Məsih bilən selixturuxtin ibarəttur. Padixahlar («həlkni baqquqi») əyiblik (22), Yerusalemdikilər əzlimu əyiblik (20-23), qünki ular bu padixahlar («baqquqilar»)ning əyx-ixrətlük turmuxioğa kizikqan, həxəmətlük ordisidin pəhirləngən; ular yənə bu padixahlarning qokunoqan butlirioğa qokunoqan, xuningdək ularning yat əlning padixahliri («sening axniliring») bilən bolqan ittapaqlixixlirini toluk kollioqan. Undaq ittapaqlixix Pərwərdigaroğa tayanmasliktin ibarət idi). (1-bexarət (10-12) toqruluk izahət: — miladiyədin ilgiri 609-yili Yosiya padixah Misir padixahı Pirəwn tərpidin jəngdə əltürəlgən. U adalətlük-diyənətlük padixah bolup, nuroqun həlk uning əlümigə kattik əkünüxti. Yəhoahəz təhtidə üq ayla olturoqan, andin miladiyədin ilgiri 609-597-yilliri Pirəwn tərpidin sürgün kəlinəqan. Bu bexarət xu qaoqda berilixi kerək idi. Xunga bexarəttiki «əlgini» bolsa Yosiyani, «sürgün bolqini» bolsa Yəhoahəzni kərsitidu). □ **22:11 «Xallum»** — Yəhoahəznin birinqi ismi, mənisi «həساب elix» boləqəqka, Yərəmiya bəlkim uni muxu yərdə kəstən ixlitidu; uningdin həساب elinidəqan bolidu. □ **22:12 «u əsir kəlinip apiriloqan yurtta əlidu, u bu zeminni ikkinqi kərməydu.»** — bu bexarətnin əməlgə axuruluxi toqrisida «2Pad.» 34:23ni kərug.

2-bexarət — Yəhoakim padixahning jazasi

¹³ Əyini adilsizlik bilən, balihana-rawaqlirini adalətsizlik bilən kuroqanning həlioqa way! U qoxnisini bikar ixlitip, əmgikigə heqkandak hək bərməydu; □ ■ ¹⁴ u: «Əzümgə kəngtaxa bir ordini, azadə rawaqlar bilən qoxup salimən; tamlirioqa derizilərnəni kəng qikirimən; tamlirini kedir tahtaylar bilən bezəymən, əylirini pərəng sirlaymən» — dəydu. *Uning həlioqa way!*

¹⁵ Sən kedir yaolıqıdın yasaloqan tahtaylarni qaplap, *ata-bowiliring* bilən bəsləxsəng qandakmu padixah boluxka layik bolisən? Sening atang yəp-iqixkə təxəkkür eytip, adalət wə durus ixlarni yürgüzgən əməsmu? Xunga u buning yahxilikini kərgən. □ ¹⁶ U məminlərnin wə namratlarning dəwasini toqra sorioqan; xunga həlkning əhwali yahxi idi. Bundak ix Meni tonuxtın ibarət əməsmu?» — dəydu Pərwərdigar. ¹⁷ — Birak kəzüng wə kənglüng bolsa pəkət öz jazanə-mənpətinggə

□ **22:13** «**Əyini adilsizlik bilən, balihana-rawaqlirini adalətsizlik bilən kuroqanning həlioqa way!...**» — bu Yəhoakimni kərsitidu. Bu bexarət (13-19, 20-23) Yəhoakim toqruluk bexarət. «2Pad.» 23:34-24:6dimu hatiriləngən, Pirəwn Yəhoahazni sürgün qiloqandın keyin ukisi Yəhoakimni «kəonqak padixah» boluxka tikligən. U on bir yil təhtkə olturoqan, rəzil padixah idi. Yəhudiy tarihxunas yosefus Yəhoakimning əlümi bexarəttək boləanlikini hatiriləngən (Yosefusning «Kədimki ixlar»i, 10-bab, 6:3). ■ **22:13** Law. 19:13; Qan. 24:14,15; Həb. 2:9 □ **22:15** «**Sening atang yəp-iqixkə təxəkkür eytip, adalət wə durus ixlarni yürgüzgən əməsmu?**» — «atang» bolsa durus padixah Yosiya idi. «...yəp-iqixkə təxəkkür eytip...» ibraniy tilida pəkət səzmusəz bolsa: «u yegən wə iqkən...» deyilidu.

erixix, gunahsizlarning kenini təküx, zorluq-zumbuluk wə bulangqilik kılıx pəytini kəzləp tikilgəndur.

¹⁸ Xunga Pərwərdigar Yəhuda padixahi Yosiyanning oqli Yəhoakim toqruluk mundak dəydu: — Həlk uning ölümidə: «Ah, akam! Ah, singlim!» dəp ah-zarlar kətürməydu; yaki uning üqün: «Ah, begim! Ah, uning həywisi!» dəp ah-zarlar kətürməydu; ■ ¹⁹ u exəkning dəpnisidək kəmülidu, jəsiti Yerusalem dərwezilirining sirtioqa qərüp taxlinidu. □ ■

Yerusalemdikilərgə agah berix

²⁰ Liwanəqa qikip pəryad kıl, Baxanda awazingni kətür, Abarimning qoqqiliridinmu nalə kətür; qünki sening «axniliring»ning həmmisi nabut kılindi. □ ²¹ Mən aman-esən turəqiningda sanga agahlandırdum; lekin sən: «Anglimaymən!» — deding. Yaxlikingdin tartipla bundak kılıp

---

■ **22:18** Yər. 16:4, 5, 6 □ **22:19** «u exəkning dəpnisidək kəmülidu, jəsiti Yerusalem dərwezilirining sirtioqa qərüp taxlinidu» — Yəhüdiy tarihxunas Yosefusning degini boyiqə boləqanda, Nebəqadnəsar uning jəsitini Yerusalemning sepilidin sirtka taxliwətkənidi. ■ **22:19** Yər. 15:3; 36:30 □ **22:20** «Liwanəqa qikip pəryad kıl, Baxanda awazingni kətür, Abarimning qoqqiliridinmu nalə kətür» — bu üç jay (Liwan, Baxan, Abarim) həmmisi «yukiri jay»lar idi. Israilning eqir bir gunahı bolsa «yukiri jay»larəqa qikip xu yərdə butlarəqa «tawapgaq» yasap ularəqa qoqunuxtın ibarət. Lekin ularəqa «axnilar» boləqan butlarning həmmisi düxmən tərripidin buzulidu yaki bulinip ketidu (22-ayətnimu kərüng). «Axnilar» ikkinqi mənisi həlkim ular ittəpaqdaq kilməqci boləqan «yat əllər»nimu kərsitidu (22-ayətnimu kərüng).

Mening awazimoğa kulak salmaslik däl sening yolung bolup kəlgən. □ ■ 22 Xamal barliq «bakquqi»liringoğa «bakquqi» bolup ularni uqurup ketidu, xuning bilən axniliring sürgün boluxka qikidu; bərhək, sən xu qaşda barliq rəzilliking tüpəylidin hijil bolup rəswa bolisən. □ 23 I «Liwan»da turoquqi, kedir dərəhliri üstigə uwiloquqi, sən toloqak tutқан ayalning azablidək, dərd-ələmlər bexingoğa qüxkəndə qanqilik ingrap ketərsən!□

3-bexarət, 24-30-ayət ••• Koniya, yəni «Yəhoakin» padixah sürgün qilinip qaytip kəlməydu

24 Öz həyatim bilən kəsəm iqimənki, — dəydu Pərwərdigar, — sən Yəhoakimning oqli Koniya hətta ong qolumdiki məhürlük üzük bol-sangmu, Mən seni xu yərdin yulup taxlaymən;

□ 22:21 «Mən aman-esən turoqiningda sanga agahlandurdum» — bu bəlkim Yərəmiyadin ilgiriki pəyoqəmbərlərnin səzlidirini kərsitidu. ■ 22:21 Yər. 5:23; 7:23-28; 11:7, 8; 13:10, 11; 16:12; 17:23; 18:12; 19:15 □ 22:22 «bakquqilar» — «bakquqilar», xübhisizki, padixahlar, atalmix «pəyoqəmbərlər» wə kaşinlarni kərsitidu. «Axnilar» bolsa bəlkim ular qokunon butlarni həmdə yənə əzi butlaroğa qokunon ittifaqdax qilməqci bolon «yat əllər»nimu kərsitidu (22-ayətnimu kərunğ). □ 22:23 «qanqilik ingrap ketisən» — yaki, «nemidegən eqinarliq bolarsən-hə!»

□ 25 Mən seni jeningni izdigüqilərninğ qolioğa wə sən kərkkən adəmlərninğ qolioğa, yəni Babil padixahı Nebokədnəsarninğ qolioğa wə kaldiyələrninğ qolioğa tapxurimən. 26 Mən seni həm seni tuoqan anang ikkinglarni özünqlar tuoqlmioğan yat bir yurtğa qəriwetimən; silər xu yərdə əlisilər. 27 Jeninglar qayıtip kelixkə xunqə təxna boləğan bu zeminoğa bolsa, silər hərgiz qayıtip keləlməysilər. 28 Koniya degən bu kixi qeqiləğan, nəzərgə elinmaydioğan sapal kozimu? Həqkim qarımaydioğan bir qaqimu? Əmdi nemixkə ular, yəni u wə uning nəslı boləğanlar qəriwetilgən, ular tonumaydioğan bir yurtğa taxliwetilidu? 29 I zemin, zemin, zemin, Pərwərdigarninğ səzini angla! 30 Pərwərdigar mundəq dəydu: — Bu adəm «pərzəntsiz, öz künidə həq oqəlibə qılalmioğan bir adəm» dəp yazoqin; qünki uning nəslidin həqkəndəq adəm oqəlibə qılıp, Dawutning təhtigə olturup Yəhuda

□ 22:24 «Sən Yəhoakimning oqlı Koniya həttə ong qolumdiki məhürlük üzük bolsangmu, Mən seni xu yərdin yulup taxlaymən...» — bu bexarət (24-30) Yəhoakin (kışka ismi, Koniya) padixah toquruluqtur. Yəhoakin miladiyədin ilgiri 597-yili atisi Yəhoakimning ornini besip, üq ayla təhttə olturoğan. U rəzil padixah bolup, Babil padixahı Nebokədnəsar tərıpidin sürgün qılinoğan. Bu ixlar «2Pad.» 23:34-24:6də hatiriləngən). Əməliyəttə Yəhoakin (Koniya, yaki Yəkoniyah) wə Yəhudaning barlıq padixahliri Pərwərdigarninğ hokukining wəkili boləoqəqə, ularni uning «məhürlük üzük»i degili bolatti. Oqurmənlər bir padixahning «məhürlük üzük»ining əzıgə xunqə muhım wə qədırlıq bolıdıoğanlıqını təsəwwur qılalaydu; əgər Huda «məhürlük üzük»ni taxliwətkən bolsa, undəqta üzükte intayın yırınqlıq bir ix qoqum pəyda boləğan boluxı kərək idi.

arisida həküm sürməydu. □

23

*Yaloqan bakquqilar wə həkikiy bakquqi;
sürgünlüktin qayıp kəlgən bir həlk, yeni
bakquqilar*

¹ Mening yaylıkımdiki qoylarni həlak kəloquqi wə tarkitiwətküqi pada bakquqilarning həlioqa way! — dəydu Pərwərdigar. □ ■ ² Xunga Israilning Hudasi boləqan Pərwərdigar Öz həlkini xundaq bekiwatqan bakquqilarəqa mundaq dəydu: «Silər Mening padamni tarkitiwətkənsilər, ularni həydiwətkənsilər wə ularni izdimigənsilər wə ulardin heq həwər almioqansilər; mana, Mən silərnin qilmixliringlarning rəzillikini öz bexinglarəqa qüxürimən, — dəydu Pərwərdigar — ³ wə padamning kəldisini bolsa, Mən ularni həydiwətkən barlıq padixahliklərdin yioqimən, ularni öz yaylaqlirioqa qayıturimən; ular awup kəpiyidu. ⁴ Mən ularning üstigə ularni həkikiy bakidioqan bakquqilarni tikləymən; xuning bilən ular ikkinqi qorqmaydu yaki parakəndə bolmaydu, ulardin heqkaysisi kəm bolmaydu,

□ 22:30 «Bu adəm «pərzəntsiz, öz künidə heq oqəlibə kəlalioqan bir adəm» dəp yazoqin; qünki uning nəslidin heqkəndə adəm oqəlibə kəlip, Dawutning təhtigə olturup Yəhuda arisida həküm sürməydu» — bu 30-ayəttiki muhim bir bexarət toqruluk «Koxumqə səz»imizgə qarang. □ 23:1 «yaylıkımdiki qoylar» — Yəhudiy həlkini kərsitidu, əlwəttə.

■ 23:1 Əz. 34:2

— dəydu Pərwərdigar. ■ ⁵ Mana, xu künlər keliduki, — dəydu Pərwərdigar, — Mən Dawut üçün bir «Həkkəniy Xah»ni östürüp tikləymən; u padixah bolup danalığ bilən həküm sürüp, zeminda adalət wə həkkəniylik yürğüzidu. □ ■ ⁶ Uning künliridə Yəhuda kütquzulidu, Israil aman-tinqliqta turidu; u xu nami bilən atiliduki — «Pərwərdigar Həkkəniylikimiz». □ ■ ⁷ Xunga mana, xu künlər keliduki, — dəydu Pərwərdigar, — «Israillarni Misir zeminidin kütquzup qıkarəqan Pərwərdigarning həyati bilən!» degən kəsəm kaytidin ixlitilməydu, ■ ⁸ bəlki xu künlərdə «Israillarni ximaldiki zemindin wə Əzi ularni həydidəqan barlıq padixahlıqlardin kütquzup qıkarəqan Pərwərdigarning həyati bilən!» dəp kəsəm iqilidu. Andin ular öz yurtida turidu.

Sahta pəyoqəmbərlər toqrisida

■ **23:4** Əz. 34:11,12 □ **23:5** «Mən Dawut üçün bir «Həkkəniy Xah»ni östürüp tikləymən; u padixah bolup danalığ bilən həküm sürüp, zeminda adalət wə həkkəniylik yürğüzidu» — Yəhoahaz, Yəhoakim wə Yəhoakinning əlüxi yaki sürgün boluxi bilən Dawutning jəməti «kəsilgən bir dərəh»ning kətikidək holidu. Ləkin Huda Məsih («Həkkəniy Xah») bilən yənıla bu dərəhni kaytidin kəklitidu. «Yəx.» 11:1-6ni wə «Zək.» 3:8 wə 6:12ni kəring. ■ **23:5** Yəx. 4:2; 40:11; Yər. 33:14,15; Dan. 9:24; Luqa 1:32,33 □ **23:6** «Uning künliridə Yəhuda kütquzulidu, Israil aman-tinqliqta turidu; u xu nami bilən atiliduki — «Pərwərdigar Həkkəniylikimiz»» — bu bexarət: (1) Məsihning Hudalığ təbiitini; (2) kəlgüsidə Yəhuda (ikki kəbilə)ning wə Israil (on kəbilə)ning kaytidin bir holidoqanlıqini kərsitidu. «Qoxumqə sez»imiznimu kəring. ■ **23:6** Qan. 33:28 ■ **23:7** Yər. 16:14,15

⁹ Pəyoqəmbərlər tooqruluk: — Mening kənglüm iq-baoqrimda sunuktur; səngəklirimning həmmisi titrəydu; mən məst boləqan adəm, xarab tərpidin yəngilgən adəmgə ohxaymən; bundaq boluxum Pərwərdigar wə Uning pak-mukəddəs səzliri tūpəylidindur; □ ¹⁰ qünki zemin bolsa zinahorlarəqə toləqan; ularning yūgürüxliri tooqra yolda əməs; ularning həkuki həkqaniylik yolida əməs. Xunga *Pərwərdigarning* ləniti tūpəylidin zemin qəoqjiraydu; daladiki ot-qəp solixidu; □ ■ ¹¹ qünki həm pəyoqəmbər həm kahin haram boldi; hətta Əz əyümdimu ularning rəzil qilmixlirini baykidim, — dəydu Pərwərdigar. ■ ¹² — Xunga ularning yoli əzlrigə qarəngəqulukta mangidioqan, teyiloqak yollardək bolidu; ular bu yollarda putlixip, yikilidu; qünki ular jazalinidioqan yilida Mən ularning bexioqə yamanlik qūxürimən, — dəydu

---

□ **23:9 «bundaq boluxum Pərwərdigar wə Uning pak-mukəddəs səzliri tūpəylidindur»** — kəz aldidiki (təwəndə, 10-40-ayətlərdə eytiləqan) gunahlar, sahtilik wə xundakla həlkning (uning Pərwərdigarning həkikiy səzlrini ularəqə yətküzüxi tūpəylidin) əzini rət qiloqanliki Yerəmiyaning kənglini parakəndə wə sunuk qiloqan. □ **23:10 «zemin bolsa zinahorlarəqə toləqan»** — bu «zinahorlar»ning kim ikənliki təwəndiki 11-ayəttə ayan qilinidu — yəni əz həkukini haram yolda ixlitidioqan kahinlar wə sahta pəyoqəmbərlər. Ularning «zinahorlukı» bəlkim həm jismani yəhəttiki zinahorluk wə Hudəqə wəpasizlik qilip butlarəqə qəqunuxnimu kərsitidu. Pələstindiki butpərəslik hərdaim buthanidiki «pahixə ayallar» bilən baqlıq idi. ■ **23:10** Yər. 5:7, 8; 9:2 ■ **23:11** Yər. 6:13; 8:10; 14:18

Pərwərdigar. □ ■ 13 Mən awwal Samariyədiki pəyoğəmbərlərdə əhməklikni kərgənmən; ular Baalning namida bexarət berip, həlkim İsrailni azdurğan; 14 birək Yerusalemdiki pəyoğəmbərlərdimu yirginqlik bir ixni kərdum; ular zinahorluk qilidu, yaloğanlikta mangidu, rəzillik qiloquqilarning qolini küqəytiduki, nətijidə həqkaysisi rəzillikidin yanmaydu; ularning həmmisi Manga Sodomdək, *Yerusalemda* turuwatqanlar Manga Gomorradək boldi. □ ■ 15 Xunga samawi qoxunlarning Sərdari boloğan Pərwərdigar pəyoğəmbərlər tooqruluk mundak dəydu: — Mana, Mən ularni əmən bilən ozuqlandurimən, ularoqa öt süyini iğküzimən; çünki Yerusalemdiki pəyoğəmbərlər həramlikning mənəbəsi bolup, həramlik ularin pütkül zeminəqa tarkilip kətti. ■

□ **23:12** «**ular jazalinidoğan yili**» — ibraniy tilida «ularni yoklixim kerək boloğan yili» dəp ipadiliniidu. ■ **23:12** Zəb. 35:6; 73:18; Yər. 13:16 □ **23:14** «**Yerusalemdiki pəyoğəmbərlərdimu yirginqlik bir ixni kərdum; ular zinahorluk qilidu, yaloğanlikta mangidu, rəzillik qiloquqilarning qolini küqəytiduki, nətijidə həqkaysisi rəzillikidin yanmaydu...**» — Samariyədiki pəyoğəmbərlərnin sahta bexarət («Baalning namida») bərgənliki həqkandək əjəblinərlik ix əməs; Samariyə (İsrail, yəni «ximaliy padixahlik») butpərəs padixahlar astida baldurla Hudaning yolidin qıqqanidi. Birək Yerusalemlə (Yəhuda)da Huda əwətkən həqikiy pəyoğəmbərlər kəp boləqəqka, həqikətne ularoqa nisbətən helila obdan bilixi kerək idi. «**ularning həmmisi Manga Sodomdək, Yerusalemda turuwatqanlar Manga Gomorradək boldi**» — oqurmənlərgə məlumki, Sodom wə Gomorra ikki intayin rəzil xəhərlər bolup, Huda ular üstigə ot yaqdurup wəyran qiliwətkənidi («Yər.» 19-babni kəring). ■ **23:14** Yəx. 1:9 ■ **23:15** Yər. 8:14; 9:15

16 Samawi qoxunlarning Sərdari boloqan Pərwərdigar mundaq dəydu: — Silərgə bexarət beriwatqan pəyoqəmbərləning səzliyə qulak salmanglar; ular siləni bimənilikkə yetəkləydu; ularning səzliri Pərwərdigarning aqzidin qikkən əməs, bəlki əz kənglidə təsəwwur qiloqan bir kərunüxni səzləwatidu. 17 Ular Pərwərdigarning səzini kəzige ilmaydioqanlarqə: «Silər aman-tinqlikta turisilər» dəydu wə əz kənglining jahillikida mangidioqanlarning hər birigə: «Həqkəndəq yamanlik bexinglarqə qüxməydu» — dəydu.

□ ■ 18 Birəq ulardin qaysi birsi Pərwərdigarning kəngixidə Uning səz-kalamini bayqəp qüxinix wə anglax üqün turəqan? Ulardin kim Uning səzini qulak selip angliqan? 19 Mana, Pərwərdigardin qikkən bir boran-qəpqu! Uningdin kəhr qikti; bərhək, dəhxətlik bir qara kuyun qikip kəldi; u pirkirəp rəzilləning bexiqə qüxidu. ■ 20 Uning kənglidiki niyətlirini ada qilip toluq əməl qiloquqə, Pərwərdigarning qəzipi yanmaydu; ahirki künlərdə silər buni obdan qüxinip yetisilər. 21 Mən bu pəyoqəmbərləni əwətmigənmən, ləkin ular həwəni jar qilixqə qatriqan; Mən ularqə səz qilmidim, ləkin ular bexarət bərgən. ■ 22 Həlbuki, ular Mening kəngiximdə

□ 23:17 «Ular Pərwərdigarning səzini kəzige ilmaydioqanlarqə: «Silər aman-tinqlikta turisilər» dəydu wə...» — bəxqə birhil tərijimisi: «Ular mənə kəmsitidioqanlarqə: «Pərwərdigar mundaq dəydu: Silər aman-tinqlikta turisilər» dəwəridu wə...». ■ 23:17 Yər. 6:14; 8:11; Əz. 13:10; Zək. 10:2 ■ 23:19 Yər. 30:23, 24 ■ 23:21 Yər. 14:14

turoqan bolsa, Mening həlkimgə səzlimni anglatkuzoqan bolsa, əmdi həlkimni rəzil yolidin wə kılmixlirining rəzillikidin yanduroqan bolatti.

²³ Mən pəkət bir yərdila turidioqan Hudamu? — dəydu Pərwərdigar, — Mən yirək-yirəqlardiki hərjayda turidioqan Huda əməsmu? □

²⁴ Birsı yoxurun jaylarda məküwalsa Mən uni kərəlməmdimən? — dəydu Pərwərdigar; — asman-zemin Mən bilən tolduruloqan əməsmu? — dəydu Pərwərdigar. ■ ²⁵ Mən

Mening namimda yaloqan bexarətlər beridioqan pəyoqəmbərləning: «Bir qüx kərdüm! Bir qüx kərdüm!» degənlirini anglidim; ²⁶ bundaq pəyoqəmbərlər yaloqan bexarətləni beridu, ular əzining kənglidiki ezitku təsəwwurliridin pəyoqəmbərlər boluxiwaloqan. Əmdi ular

bundaq ixlarni kaqanoqıqə kəngligə pükidu? ²⁷ Ular hər biri kaqanoqıqə öz yekiniqə eytkən qüxliri arkilik (huddi ata-bowilirining Baaloqə qokunup namimni untuqiniqə ohxax) həlkimgə namimni untulduruxni pəmləydu?■

²⁸ Qüxni kərgən pəyoqəmbər, qüxni eytip bərsun; Mening səzümni anglioqan kixi bu səzümni əstayidillik bilən səzlisun; pahalning buqday bilən selixturuqulik nemisi bardu? — dəydu Pərwərdigar. ²⁹ — Mening səzüm huddi keydürgüqi bir ot wə taxni qaqidioqan bazoqan

---

□ **23:23** «Mən pəkət bir yərdila turidioqan Hudamu?» — ibraniy tilida «Mən pəkət yekında turidioqan Hudamu?».

■ **23:24** Zəb. 139:7-12; Am. 9:2, 3 ■ **23:27** Hək. 3:7; 8:33,34

əməsmu? — dəydu Pərwərdigar.

³⁰ Xunga mana, Mən pəyoqəmbərlərgə qarxidurmən, — dəydu Pərwərdigar, — ularning hər biri öz yekininin «Mening səzlim»ni oqrilap doramqilik qilidu. ■

³¹ Mana, Mən pəyoqəmbərlərgə qarxidurmən, — dəydu Pərwərdigar, — ular öz tillirini qaynap: «*Pərwərdigar* dəydu...» dəp bexarət beridu.

³² Mana, yaloqan güxlərnin bexarət qilip bularnin yətküzüp, yaloqanqiliki wə baxbaxtaqliki bilən Mening həlkimni azdurqanlarqə qarxidurmən, — dəydu Pərwərdigar; — Mən ularnı əwətmigənmən, ularnı buyruqan əməsmən; ular bu həlkkə heqkandəq payda yətküzməydu, — dəydu Pərwərdigar. ■

³³ Əmdi yaki bu həlk, yaki pəyoqəmbər, yaki kahin səndin: «Pərwərdigarning sanga yūkligən səzi nemə?» dəp sorisa, sən ularqə: «Kaysi yūk?! Mən silərnin Əzümdin yirəq taxlaymən, — dəydu Pərwərdigar. □

³⁴ «Pərwərdigarning yūkligən səzi» dəydiqan hər kaysi pəyoqəmbər, kahin yaki həlk bolsa, Mən bu kixini əyidikilər bilən tənq jazalaymən.

■ **23:30** Qan. 18:20; Yər. 14:14,15 ■ **23:32** Zəf. 3:4

□ **23:33** «*Pərwərdigarning sanga yūkligən səzi nemə?... Kaysi yūk?!...*» — oqurmənlərgə ayan holiduki, ibraniy tilida «yūk» wə «eqir bexarət» degənlər ohxax bir səz bilənla ipadilididu. Pərwərdigarning jawabi «Silər əzünglar Manga yūk!» degən mənədə. Həlkning Yərəmiyadin «Pərwərdigarning (sanga) yūkligən səzi» toqruluk sorixi həjwiw, kinayilik gəp idi — bu səzning tegidə: «Yərəmiya hərdaim bizgə eqir səzlər, xum həwərnin yətküzidü» degən mənə bar idi. Ularning qulaqliri Pərwərdigarning səzigə heq eqilmioqanidi.

35 Əmdi silərninğ hərbinglar öz yekininidin wə hərbinglar öz qerindixidin muxundak: «Pərwərdigar nemə jawab bərdir?» wə «Pərwərdigar nemə dedi?» dəp sorixinglar kerək. 36 Silər «Pərwərdigarning yükligən səzi» degənni kaytidin aqzinqlaroqa almaysilər; qünki hərbinglarning öz səzi özigə yük bolidu; qünki silər Hudayimiz, samawi qoxunlarning Sərdari bolıqan Pərwərdigar, tirik Hudaning səzlrini burmiliqansilər. □

37 Hərbinglar pəyqəmbərdin muxundak: «Pərwərdigar sanga nemə dəp jawab bərdir?» wə «Pərwərdigar nemə dedi?» dəp sorixing kerək. 38 Lekin silər: «Pərwərdigarning yükligən səzi» dəwərgininglar tıpəylidin, mana Pərwərdigar mundak dəydu: — Qünki silər: «Pərwərdigarning yükligən səzi» dəwerisilər wə Mən silərgə: ««Pərwərdigarning yükligən səzi» demənglər» dəp həwər əwətkənmən, 39 xunga mana, Mən silərnı pütünləy untuymən, Mən silərnı silərgə wə ata-bowiliringlaroqa təkdim qıloqan xəhər bilən təng yüzümdin yirək taxlaymən; □ 40 Mən üstinglaroqa mənggü rəswaqilik wə hərgiz untulmaydıqan

□ **23:36 «hərbinglarning öz səzi özigə yük bolidu»** — Yərəmiyaning bu degini bizningqə mundak: «Silərninğ yaloqan səzlinglar, jümlidin sahta pəyqəmbərlərninğ səzlrini silərgə jaza epkelidu; pəyqəmbərlərninğ yaloqan səzlrini silər yahxi dəp qobul qılıp, xundakla bir-biringlaroqa kaytilap eytisilər; bu yaloqan bexarətlər Hudaning həqıkiy «yükligən səzi» əməs, bəlki bexinglaroqa Hudaning eqir jazasi bolıqan «yük» qüxürıdıqan səzdur. □ **23:39 «Mən silərnı pütünləy untuymən»** — yaki «silərnı yirəkqa elip ketimən...»

mənggülik xərməndilikni qüxürimən! ■

24

Yahxi ənjürlər, yaman ənjürlər

¹ Babil padixahı Nebokadnəsar Yerusalemdin Yəhoakimning oqlı, Yəhuda padixahı Yəkoniyah, Yəhuda əmir-xahzadiliri, hünərwənlər wə təmürqilərnı əsirgə elip Babilə sürgün kıləndin keyin, Pərwərdigar mənə Əz ibadəthanisi aldidiki ikki sewət ənjürni «mana kər» dəp kərsətkən. ■ ² Bir sewəttə dəsləpki pixkən ənjürdək intayin yahxi ənjürlər bar idi; ikkinqi sewəttə yegili bolmaydioqan, intayin naqar ənjürlər bar idi.

³ Andin Pərwərdigar mənə: «Nemə kərdüng, Yerəmiya?» — dəp soridi. Mən: «Ənjürlərnı kərdüm; yaxiliri bolsa intayin yaxikən; naqarliri yegili bolmaydioqan, intayin naqar ikən» — dedim. ⁴ Pərwərdigarning səzi mənə kelip mundaq deyildi: —

⁵ Israilning Hudasi boləqan Pərwərdigar mundaq dəydu: — Mən Yəhudadin sürgün boləqanlarnı, yəni Mening bu yərdin kaldiyələrnıng zeminiqə əwətkənlirimni bu yahxi ənjürlərdək yahxi dəp qarəymən; ⁶ Mən ularəqə yaxhi bolsun dəp kəzümni ularəqə tikimən wə ularni bu zeminiqə qayturimən; Mən ularni oqulitip taxliməymən, bəlki ularni kərimən; ularni yulup taxliməymən, bəlki tikip əstürimən. ⁷ Mən

ularoqa Mening Pərwərdigar ikənlikimni bilidioqan, Meni tonuydioqan bir kəlbni təkdım kılımə; xuning bilən ular Mening həlkim bolıdu, Mən ularning Hudasi bolimən; qünki ular pütün kəlbi bilən yenimoqa kəytidu. ■

⁸ Ləkin naqar ənjürlər, yəni yegili bolmaydioqan, intayın naqar ənjürlər kəndək boləqan bolsa, — dəydu Pərwərdigar, — Bərək, Mən Yəhuda padixahı Zədəkiyani, əmir-xahzadilirini wə Yerusalemdikilərnıng kələqan kışmini, bu zemında kələqanlarnı wə Misirda turuwatqanlarnı xuningə oħxax kılımə; ■ ⁹ Mən ularnı yər yüzidiki barlıq padixahlıqlaroqa wəhımə saloquı bir obyekt boluxkə, külpətkə qüxüxkə tapxurimən; mən ularnı həydiwətkən barlıq jaylarda ularnı rəsəqilikning obyektı, səz-qəqək, tapa-təning obyektı wə lənət səzliri boluxkə tapxurimən. □ ■ ¹⁰ Mən ularoqa

həm ata-bowiliriəqa təkdım kıləqan zemindin yokitiloquə ular arisioqa kiliq, kəhətqilik wə wabani əwətimən.

25

■ **24:7** Kən. 30:6; Yər. 30:22; 31:33; 32:38,39; Əz. 11:19; 36:26,27 ■ **24:8** Yər. 29:17 □ **24:9** «**Mən ularnı**

yər yüzidiki barlıq padixahlıqlaroqa wəhımə saloquı bir obyekt boluxkə, külpətkə qüxüxkə tapxurimən...» — baxkə birhil təjimisı: «Mən ularnı həryək-həryəklaroqa yər yüzidiki barlıq padixahlıqlaroqa həydilixkə, balayı'apət qüxüxkə tapxurimən....» ■ **24:9** Kən. 28:25,37; 1Pad. 9:7; 2Tar. 7:20; Yər. 15:4; 29:18; 34:17; 42:18

Söz-kalamni anglimasliq tüpəylidin yətmix yil-lik kullukta bolux

¹ Yosiyaning oqli, Yəhuda padixahi Yəhoakimning tətinqi yilida (yəni Babil padixahi Nebokədnəsarning birinqi yilida) Yəhudaning barlik həlki toqruluk Yerəmiyaəqa kəlgən söz,

² Bu sözni Yerəmiya pəyoələmbər Yəhudaning barlik həlki wə Yerusalemda barlik turuwatqanlarəqa eytip mundak dedi: —

³ Amonning oqli, Yəhuda padixahi Yosiyaning on üqinqi yilidin baxlap bügünki küngiqə, bu yigirmə üq yil Pərwərdigarning səzi manga kelip turəqan wə mən tang səhərdə ornumdin turup uni silərgə səzləp kəldim, lekin silər heq kulak salmidinglar; ⁴ wə Pərwərdigar silərgə barlik hizmətkarlıri boləqan pəyoələmbərləni əwətip kəlgən; U tang səhərdə ornidin turup ularni əwətip kəlgən; lekin silər kulak salmay heq anglimidinglar. ■ ⁵ Ular: «Silər hərbinglar yaman yolunglardin wə qilmixliringlarning rəzillikidin towa kilip yansanglar, Mən Pərwərdigar silərgə wə atabowiliringlarəqa kədimdin tartip mənggügiqə təkdim kiləqan zeminda turuwerisilər. ■ ⁶ Baxqa ilahlarəqa əgixip ularning kullukida bolup qokunmanglar; Meni qolliringlar yasioqanlar bilən oqəzəpləndürmənglar; Mən silərgə heq yamanlik kəltürməymən» — dəp jakarlıqan. □

■ 25:4 Yər. 7:13,25; 11:7,8,10; 13:10,11; 16:12; 17:23; 18:12; 19:15; 22:21 ■ 25:5 2Pad. 17:13; Yər. 18:11; 35:15; Yun. 3:8 □ 25:6 «**qolliringlar yasioqanlar...**» — muxu səzlər yaki yasioqan butlarni yaki yaman qilmixlirini kərsitidu.

⁷ Lekin silər Manga kulak salmidinglar, Meni qolliringlar yasioqanlar bilən oʻzəpələndürüp oʻzünglaroʻya ziyan kəltürdünglar, — dəydu Pərwərdigar.

⁸ Xunga samawi qoxunlarning Sərdari boləjan Pərwərdigar mundak dəydu: — «Silər Mening səzliringə kulak salmioqan boləqəqka, ⁹ mana, Mən ximaldiki həmmə jəmətlərnə wə Mening qulumni, yəni Babil padixahə Nebokədnəsarnə qakirtimən, ularni bu zeminəqə, uningda barlik turuwatqanlarəqə həmdə ətraptiki həmmə əllərgə qarxilixixqə elip kelimən; Mən *muxu zemindikilər wə atraptiki əllərnə* pütünləy wəyran kilip, ularni tolimu wəhimilik kilimən həm ux-ux obyekt, daimlik bir harabilik kilimən; ■ ¹⁰ Mən ulardin tamaxining sadasini, xad-huramlıq sadasini, toyi boluwatqan yigit-kizining awazini, tügmən texining sadasini wə qiraq nurini məhrum kilimən; ■ ¹¹ bu pütkül zemin wəyranə wə dəhxət saloquqi obyekt bolidu, wə bu əllər Babil padixahining yətmix yil kulluqida bolidu.□

¹² Wə xundak boliduki, yətmix yil toxqanda, mən Babil padixahining wə uning elining bexioqə, xundakla Kaldiylərnəning zemini üstigə oʻz kəbihlikini qüxürüp, uni mənggügə harabilik kilimən. ■ ¹³ Xuning bilən Mən xu zemin üstigə

■ 25:9 Yər. 19:8 ■ 25:10 Yəx. 24:7; Yər. 7:34; 16:9; Əz. 26:13

□ 25:11 «**bu əllər...**» — Yəhuda wə uning ətrapidiki barlik əllərnə kərsitidu (9-ayətəni kərüng). «Babil padixahining yətmix yil kulluqida bolux» toqruluk «qoxumqə sez»imizni kərüng.

■ 25:12 2Tar. 36:22; Əzra 1:1; Yər. 29:10; Dan. 9:2

Mən uni əyibligən barlıq səzlimni, jümlidin bu kitabta yeziloqanlarni, yəni Yərəmiyaning barlıq əllərni əyibligən bexarətlirini qüxürimən. ¹⁴ Qünki kəp əllər həm uluq padixahlar *bu padixah həm qowmlirinimu* kul qilidu; Mən ularning qiloqan ixliri wə qolliri yasiloqanliri boyiqə ularni jazalaymən. □ ■

Həm Yəhuda həm əllərninğ Hudaning oşəzipigə uqrixı toşruluk bir alamət kərünüx

¹⁵ Qünki Israilning Hudasi Pərwərdigar manga *alamət kərünüxtə* mundak dedi: — Mening qolumdiki oşəzipimğə toloqan kədəhni elip, Mən seni əwətkən barlıq əllərgə iqküzgin; □ ■ ¹⁶ ular iqidu, uyan-buyan iroqanglaydu wə Mən ular arisioğa əwətkən qiliq tüpəylidin sarang bolidu.

¹⁷ Xunga mən bu kədəhni Pərwərdigarning qolidin aldim wə Pərwərdigar meni əwətkən barlıq əllərgə iqküzdüm, ¹⁸ — yəni Yerusalemoğa, Yəhudaning xəhərlirigə, uning padixahlirioğa wə əmir-xahzadilirigə, yəni ularni bügünki kündikidək bir harabə, wəhimə, ux-ux obyektı boluxqa həm lənət səzliri

---

□ **25:14** «**bu padixah həm qowmlirinimu**» — ibraniy tilida «ularnimu» deyilidu. Bizningqə bu «Babil padixahı həm qowmliri»ni kersitidu. ■ **25:14** Yər. 27:7 □ **25:15** «**Mening qolumdiki oşəzipimğə toloqan kədəhni elip, Mən seni əwətkən barlıq əllərgə iqküzgin**» — bu səzlərni Huda Yərəmiyağa alamət kərünüxtə eytkən, dəp qaraymiz. ■ **25:15** Yər. 13:12

boluxka kədəhni iqküzdü; □ 19 Misir padixahı Pirəwngə, hizmətkarlıriya, əmir-xahzadiliriya həm həlkiyə iqküzdü; ■ 20 barlıq xaloqut əllər, uz zeminidiki barlıq padixahlar, Filistiylərnin zeminidiki barlıq padixahlar, Axkelondikilər, Gazadikilər, Əkrondikilərgə wə Axdodning qalduklıriya iqküzdü; □ ■ 21 Edomdikilər, Moabdikilər wə Ammoniylar, ■ 22 Turning barlıq padixahliri həm Zidonning barlıq padixahliri, dengiz boyidiki barlıq padixahlar, □ ■ 23 Dedandikilər, Temadikilər, Buzdikilər wə qekə qaqlirini qüxürüwətkən əllər, ■ 24 Ərəbiyədiki barlıq padixahlar wə qəlbayawanda turuwatқан xaloqut əllərnin barlıq padixahliri, ■ 25 Zimridiki barlıq padixahlar, Elamdiki barlıq padixahlar, Medialiklərnin barlıq padixahliri, ■ 26 ximaldiki barlıq padixahlarə, yiraqtiki bolsun, yekindiki bolsun, bir-birləp iqküzdü; jaħandiki barlıq padixahlilikləre iqküzdü; ularning arkidin Xexakning padixahimu *kədəhni*

□ 25:18 «**bügünki kündikidək**» — bu ibarə bəlkim bexarət əməlgə axuruloqandin keyin qoxuloqan; bolmisa, baxқа bir mənə: «bügünki künidimu bu ixlar boluqili turdi» boluxi mumkin. ■ 25:19 Yər. 46 □ 25:20 «**barlıq xaloqut əllər**» — bəlkim Misirda turoqan, Misirliklar bilən «arilixip kətkən» baxқа millətlərnə kərsitidu. ■ 25:20 Yər. 47:4-7 ■ 25:21 Yər. 48; 49:1-22 □ 25:22 «**dengiz boyidiki barlıq padixahlar**» — bəlkim Tur wə Zidon bilən munasiwətlik boluqan, ularə beqinoqan «ottura dengiz» boyidiki padixahlarnə kərsitidu. ■ 25:22 Yər. 47:4 ■ 25:23 Yər. 9:25; 49:8 ■ 25:24 Yər. 49:31 ■ 25:25 Yər. 49:34

iqidu. □ 27 Andin sən ularoqa: «Israilning Hudasi, samawi qoxunlarning Sərdari boloqan Pərwərdigar mundak dəydu: — Iqinglar, məst bolunglar, qusunglar, Mən aranglaroqa əwətkən kiliq tüpəylidin yikilip qaytidin dəs turmanglar» — degin.

28 Wə xundak boliduki, ular qolungdin elip iqixni rət qilsa, sən ularoqa: «Samawi qoxunlarning Sərdari boloqan Pərwərdigar mundak dəydu: — Silər qoqum iqisilər!» — degin. 29 Qünki mana, Mən Öz namim bilən ataloqan xəhər üstigə apət qüxürgili turoqan yərdə, silər jazalanmay qalamsilər? Silər jazalanmay qalmaysilər; qünki Mən yər yüzidə barliq turuwatqanlarning üstigə kiliqni qüxüxkə qakirimən, — dəydu samawi qoxunlarning Sərdari boloqan Pərwərdigar. ■

30 Əmdi sən *Yərəmiya*, ularoqa muxu bexarətning səzlrining həmmisini jakarliqin:

—
Pərwərdigar yukiridin xirdək hərkirəydu,
Öz muqəddəs turaloqusidin U awazini
qoyuwetidu;
U Əzi turuwatqan jayi üstigə hərkirəydu;

□ 25:26 **«Xexakning padixahi»** — Babilning padixahini kərsitidu. Ibraniy tili eliphəsidə «Babil» (Babilon) degən səz, «Xexak» degən səzning «tətür»isi; yəni, ibraniy tilida 2-ğərp «b»ni hərpləni ahiridin sanioqanda, 2-ğərp («x») bilən almax-turoqili bolidu. Barliq baxqa hərpləni «tətür»isi bilən ohxax yolda almaxturoqili bolidu. Nemixka Babil (Babilon)ni kərsitix üqün muxu «xifirlik» yol ixlitilidu? Xübhisizki, xu künlərdə xu dəwərdiki əng küqlük məmlikətning «zawaləya yüzlinixi»ni kərsitix üqün bəzidə muxundak «daritma gəp»ni ixlitix qolayliq idi. ■ 25:29 1Pet. 4:17

U üzüm qəyliyüqilər towliqəndək yər yüzidə barlıq turuwatqanlarni əyibləp towlaydu.■

³¹ Sadasi yər yüzining qətlirigiqə yetidu; Qünki Pərwərdigarning barlıq əllər bilən dəwasi bar;

U ət igilirining həmmisi üstigə həküm qikiridu; Rəzillərnə bolsa, ularni qiliqqa tapxuridu; — Pərwərdigar xundak dəydu.

³² Samawi koxunlarning Sərdari bolqan Pərwərdigar mundaq dəydu: —

Mana, balayi'apət əldin əlgə həmmisi üstigə qikip tarkilidu;

Yər yüzining qət-qətliridin dəhxətlik buran-qapqun qikidu.

³³ Pərwərdigar əltürgənlər yərning bir qetidən yənə bir qetigiqə yatidu; ularqə matəm tutulmaydu, ular bir yərgə yiqilmaydu, heq kəməlməydu; ular yər yüzidə tezəktək yatidu.□ ■

³⁴ I bakkuqilar, zarlanglar, nalə kətürənglar! Topa-qang iqidə eqininglar, i pada yetəkkiliri! Qünki kiroqin kilinix künliringlar yetip kəldi, Mən silərnə tarkitiwetimən; Silər ərəlgən esil qinidək parqə-parqə qekilisilər.□ ■

■ **25:30** Yo. 3:16; Am. 1:2 □ **25:33** «Pərwərdigar əltürgənlər yərning bir qetidən yənə bir qetigiqə yatidu...»

— demisəkmə, bu bexarət Babil imperiyəsining Pars imperiyəsi tərpidin bitqit kilinixidin ahirki zamanqə atlap, xu künlərdiki wəqələrnə kərsitidu. ■ **25:33** Yər. 16:4 □ **25:34** «I bakkuqilar,...

i pada yetəkkiliri!...» — demisəkmə, «bakkuqilar» wə «pada yetəkkiliri» muxu ayəttə əllərnəng hərhil yetəkkilirini kərsitidu. ■ **25:34** Yəx. 65:12; Yər. 4:8; 6:26; 9:16; 12:3; 13:14,24; 18:17

35 Pada bakquqilirining baxpanahi,
 Pada yetakqilirining qa qar yoli yoka p ketidu.
 36 Bakquqilarning azablik paryadi,
 Pada yetakqilirining zarlaxliri anglinidu;
 Qunki Pərwərdigar ularning yaylaqlirini
 wəyran qilay dəwatidu;
 37 Pərwərdigarning dəhxətlik qəzipi tūpəylidin,
 Tinqlik kotanliri harabə bolidu.
 38 Pərwərdigar Əz uwisini taxlap qikkan
 xirdəktur;
 Əzgüqining wəhxiylik tūpəylidin,
 Wə *Pərwərdigarning* dəhxətlik qəzipi
 tūpəylidin,
 Ularning zemini wəyranə bolmay qalmaydu. □

26

*Yərəmiya «sahta pəyoqəmbər» dəp xikayət
 kilinidu*

¹ Yəhuda padixahi Yosiyaning oqli Yəhoakim
 təhtkə olturoqan məzgilning bexida xu səz
 Pərwərdigardin kelip mundak deyildi: —

² Pərwərdigar mundak dəydu: — Sən
 Pərwərdigarning əyining həylisida turup
 ibadət qilix üqün Pərwərdigarning əyigə kirgən
 Yəhudaning barlik xəhərliridikilərgə Mən
 sanga buyruoqan hər bir səzləрни jakarlioqin;

□ **25:38 «əzgüqining wəhxiylik»** — yaki «əzgüqining kiliqi».

əynən eytkin! □ ³ Ular bəlkim anglap qoyar, hər biri öz rəzil yolidin yanar; xundak kilsa, Mən qilmixlirining rəzilliki tüpəylidin bexioqa külpət qūxürməkqi boləjan niyitimdin yanimən. ■ ⁴ Sən ularəja mundak degin: — «Pərwərdigar mundak dəydu: — Manga kulak salmay, Mən silərninğ aldinglarəja koyəjan Təwrat-kanunumda mangmisanglar, ⁵ Mən tang səhərdə ornumdin turup əwətkən hizmətkarlim boləjan pəyoqəmbərlərninğ səzlrini anglimisanglar (silər ularəja heq kulak salmay kəlgənsilər!), ■ ⁶ undakta, Mən Xilohni kəndak qiləjan bolsam, əmdi bu əynimu xuningəja ohxax qilimən, bu xəhərnəni yər yuzidiki barliq əllərgə lənət səzi qilimən». □ ■ ⁷ Xuning bilən kahinlar, pəyoqəmbərlər wə barliq həlk Yərəmiyaning bu səzlrini Pərwərdigarning əyidə jakarliəjanliqini anglidi.

□ **26:2** «Sən Pərwərdigarning əyining həylisida turup ... Yəhudaning barliq xəhərliridikilərgə Mən sanga buyruəjan hər bir səzlərnəni jakarliəjan; əynən eytkin! » — 26-babtiki hatirilər wə bexarət bəlkim 7-babtumu hatiriləngən, ibadəthana iqidə boləjan wəxəning təkrarlinixi boluxi mumkin. 3-6-ayətlər Yərəmiyaning xu qəqda ibadəthanida bərgən bexaritinəni yəküni. Muxu yərdiki təkrarlinixning məksiti bolsa, həlkning bexarətkə boləjan inkasini təkitləx üqündur. ■ **26:3** Yər. 18:8 ■ **26:5** Yər. 7:13,25; 11:7; 25:3 □ **26:6** «Mən Xilohni kəndak qiləjan bolsam, əmdi bu əynimu xuningəja ohxax qilimən» — Pərwərdigarning ibadət qədri əsli «Xiloh» degən xəhərdə tikilgən. Israilning Hudaəja boləjan wapasiqliki tüpəylidin u wəyran qilinip, Hudaning «əhdə sanduqi» düxmən tərripidin u yərdin bulap ketilixi bilən Xiloh «Hudaning xan-xəripi uningdin yoqap kətkən jay» dəp ataləjan («1Sam.» 4-babni kəring). ■ **26:6** 1Sam. 4:12; Zəb. 78:60; Yər. 7:12,14

8 Xundak boldiki, Yerəmiya barliq həlkə Pərwərdigar uningə tapiliqan bu sözləning həmmisini eytip bərgəndin keyin, kaşınlar wə pəyoqəmbərlər wə barliq həlkə uni tutuwelip: «Sən qoqum əlūxūng kerək! 9 Sən nemixka Pərwərdigarning namida bexarət berip: «Bu əy Xilohdək bolidu, bu xəhər harabə, adəmzatsiz bolidu!» — deding?» — dedi.

Xuning bilən Pərwərdigarning əyidiki barliq həlkə Yerəmiyaqə dok qilip uni oriwelixti.

10 Yəhuda əmirliiri bu ixlarni anglidi; ular padixahlıq ordisidin qikip Pərwərdigarning əyigə kirdi, Pərwərdigarning əyidiki «Yengi dərwaza»da sotka olturdi. 11 Kaşınlar wə pəyoqəmbərlər əmirlərgə wə həlkə sözləp: «Bu adəm əlūmgə layıq, qūnki silər əz kulaklıringlar bilən angliqandək u muxu xəhərni əyibləp bexarət bərdi» — dedi.

12 Andin Yerəmiya barliq əmirlərgə wə barliq həlkə sözləp mundak dedi: — «Pərwərdigar meni bu əyni əyibləp, bu xəhərni əyibləp, silər angliqan bu barliq sözlər bilən bexarət berixkə əwətkən. 13 Həzir yolliringlarni wə qilmixinglarni tüzitinglar, Pərwərdigar Hudayinglarning awazini anglanglar! Xundak bolqanda, Pərwərdigar silərgə jakarliqan külpəttin yanidu. ■ 14 Ləkin mən bolsam, mana, qolliringlardimən; manga kəzünglərgə nemə yahxi wə durus kərülsə xundak qilinglar; 15 pəkət xuni bilip qoyunglarki, meni əltürwətsənglər gunahsiz qanning jazasını əz bexinglarqə, bu xəhərgə wə

uningda turuwatqanlarning bexioʻla qūxūrisilər; qūnki deginim hək, Pərwərdigar həkikətən bu sözlərninḡ həmmisini qulakliringlaroʻla deyixkə meni əwətkən».

¹⁶ Əmirlər wə barliq hək kahinlaroʻla wə pəyoʻəmbərlərgə: «Bu adəm ölümḡə layiḡ əməs; qūnki u Pərwərdigar Hudayimizning namida bizḡə sözlidi» — dedi. ¹⁷ Andin zemindiki bəzi aḡsaḡallar ornidin turup hək kengixiḡə mundaq dedi: —

¹⁸ «Morəxətlik Mikah, Yəhuda padixahi Həzəkiyaning künliridə barliq Yəhuda həkigiḡə bexarət berip: —

«Samawi qoxunlarning Sərdari bololan Pərwərdigar mundaq dəydu: —

Zion teʻqi etizdək aʻqdurulidu,

Yerusalem dəng-təpilər bolup qalidu,

«Əy jaylaxqan taʻq» bolsa,

Ormanliḡning otturidiki yuḡiri jaylarla bolidu,

halas» — degənidi. □ ■

¹⁹ Yəhuda padixahi Həzəkiya wə barliq Yəhuda həlki Mikahni əlümgə məhkum kiləjanmu? Həzəkiya Pərwərdigardin qorqup, Pərwərdigardin ətüngən əməsmu? Wə Pərwərdigar ularəqa kılmaqçı bolup jakarlıəjan külpəttin yanəjan əməsmu? Biz *bu yoldin yanmisak* öz jenimiz üstigə zor bir külpətni qüxürgən bolmamdimiz?».

²⁰ (Pərwərdigarning namida Yerəmiyaning barliq degənliridək bu xəhərnı wə bu zeminni əyibləp bexarət bərgən, Kiriət-Yearimlik Xəmayaning oqli Uriya isimlik yənə bir adəm bar idi. ²¹ Padixah Yəhoakim wə barliq palwanlıri, barliq əmirliiri uning səzlırını angliəqanda, padixah uni ətürüxkə intilgən; lekin Uriya buni angliəqanda qorqup, Misirəqa qaçtı. ²² Lekin Yəhoakim qararmənlərnı, yəni Akborning oqli Əlnatan wə baxkılarıni

□ **26:18 «Morəxətlik Mikah»** — Mikah pəyoqəmbərnıng yurtı «Morəxət» idi («Mik.» 1:1). «**Əy jaylaxqan taq» bolsa, ..**» — Mikah «mukəddəs əy» yaki «ibadəthana» deməydu — ularning gunahlıri tüpəylidin u pəkət addiy bir «əy» bolup qaləjan. Bu bexarət Həzəkiya padixahni bəlkim qongkur təsirləndürgən. 100 yildin keyin bu aqsakallar bexarətning Həzəkiyaəqa boləjan təsırını tiləqa elıp, padixahi Yəhoakimoqa təsıir yətküzməkçi bolup, bexarətnı nəkil kəltürıdu. «**Əy jaylaxqan taq» bolsa, ormanlıqning otturısidiki yukıri jaylarla bolıdu**» — «Mik.» 3:12. «Yukıri jaylar» degını kinayılık, həjwiyy gəptur. Qünki Yəhudadıkılər hərdaım «yukıri jaylar»da buthanılarnı selıp xu yərlərdə butlarəqa qokunəjan. Lekın xu qaqlarda Yerusalem butqa qokunəjan jaydək «haram» bolup qalıdu, həmdə ormanlıqning kixılərnıng kəzıgə azpaz qelıkıdıəjan bır kısmıdın ıbarət bolıdu, halas! ■ **26:18** Mik. 1:1; 3:12

Misiroqa əwətkən; ²³ ular Uriyani Misirdin elip qikip padixah Yəhoakimning aldioqa aparəqan; u uni kiliqlap, jəsitini pukralarning gərlükigə taxliwətkən.) □ ²⁴ — Həlbuki, xu qaoqda Xafanning oqli Ahikam ularning Yerəmiyani əlümgə məhkum kilip həlkning qolioqa tapxurmasliki üqün, uni kollidi.

27

Yerəmiya həlkni Babiloqa təslim boluxqa dəwət kilidu

¹ Yəhuda padixahi Yosiyaning oqli Zədəkiyaning təhtkə olturoqan dəsləpki məzgilidə, xu səz Yerəmiyaqa Pərwərdigardin kelip mundaq deyildi: —□

² Pərwərdigar manga mundaq dedi: — Asarətlər wə boyunturuklarni yasap əz boynungoqa sal; ■

³ bu boyunturuklarni Edomning padixahioqa, Moabning padixahioqa, Ammoniylarning padixahioqa, Turning padixahioqa wə Zidonning

---

□ **26:23** «**ular Uriyani Misirdin elip qikip padixah Yəhoakimning aldioqa aparəqan; u uni kiliqlap, jəsitini pukralarning gərlükigə taxliwətkən**» — bu wəqə bəlkim Yerəmiyaning səzliridin keyin yüz bərgən. Ləkin uning təpsilatlrini muxu yərdə (20-23-ayəttiki tirnaq iqiğə) kirgüzüxtiki məqsət, Yerəmiya uqrioqan həwp-hətərnəni kərunərlik kilip kərsitixtin ibarət. □ **27:1** «**Yəhuda padixahi Yosiyaning oqli Zədəkiya...**» — bəzi kona kəqürmilərdə muxu ayəttə «Zədəkiya»ning ornida «Yəhoakim» deyilidu. Xühşisizki, «Zədəkiya» toqridur (3-ayətni kərüng). Bu bəbtiki wəqələr bəlkim Zədəkiyaning tətinqi yilida yüz bərgən.

■ **27:2** Yər. 28:10

padixahioğa Yerusalemoğa, Yəhuda padixahining aldioğa kəlgən ularning öz əlqilirining qoli arkilik əwətkin; □ ⁴ hər birini öz hojayinlirioğa xundak bir həwərnə yətküzüxkə buyruoğın: —

Samawi koxunlarning Sərdari boləjan Pərwərdigar — Israilning Hudasi mundak dəydu: — Öz hojayinliringlaroğa mundak dənglar: — ⁵ Mən zemin wə zemin yüzidə turuwatқан adəmlər wə haywanlarni zor kudritim wə sozuləjan bilikim bilən yaratқанmən; wə kim kəzümgə layik kərünsə, bularni xularoğa təkdim kilimən.

■ ⁶ Həzir Mən bu zeminlarning həmmisini Babil padixahı, Mening qulum boləjan Nebokadnəsarning qolioğa tapxurdum; hətta daladiki haywanlarnimu uning qulluqida boluxkə təkdim kildim.■

⁷ Barlik əllər uning, ooqlining həm nəwrisining qulluqida bolidu; andin öz zeminining waqti-saiti toxkanda, kəp əllər wə uluq padixahlar unimu qulluqkə salidu. ⁸ Xundak boliduki, qaysi əl yaki padixahlik Babil padixahı Nebokadnəsarning qulluqida boluxni, yəni boynini Babil padixahining boyunturuki astioğa koyuxni rət kilsa, Mən xu əlni

---

□ **27:3 «bu boyunturuqlarni Edom..., Moab.. , Ammoniyalar., Turning padixahioğa wə Zidonning padixahioğa Yerusalemoğa, Yəhuda padixahining aldioğa kəlgən ularning öz əlqilirining qoli arkilik əwətkin»** — tarihtin ispat barki, bu əlqilərnin Yerusalemoğa kelixniki məxsiti Zədəkiyani Edom, Moab, Ammon, Tur wə Zidon padixahlrining Babil imperiyəsigə kətürməkqi boləjan isyanəğa ittipakdax kilixtin ibarət. ■ **27:5** Dan. 4:14,22 ■ **27:6** Yər. 25:9

Nebokadnəsarning qoli arkilik yokatkuzoquqə kiliq, kəhətqilik wə waba bilən jazalaymən, — dəydu Pərwərdigar. ⁹ — Silər bolsanglar, «Babil padixahining kulluqida heq bolmaysilər» degən pəyoələmbərliringlaroqa, palqiliringlaroqa, qüx kərgüqiliringlaroqa, rəm aqkuqiliringlaroqa yaki jadugərliringlaroqa kulak salmanglar; □ ¹⁰ qünki ular silərgə yaloqanqilik kilip bexarət beridu; *gəplirigə kirsənglar*, siləрни өз yurtunglardin sürgün kilidu; qünki Özüm siləрни yurtunglardin həydəymən, silər nabut bolisilər. ¹¹ Ləkin kaysi əl boynini Babil padixahining boyunturuqi astioqa koyup kulluqioqa kirsə, xu əlni öz yurtida turəuzimən, ular uningda terikqilik kilip yaxaydu.

¹² — Mən Yəhuda padixahi Zədəkiyaəqimu xu səzlər boyiqə mundak dedim: «Boyunglarni Babil padixahining boyunturuqi astioqa koyup uning wə uning həlking kulluqida bolsanglar, hayat qalisilər. ¹³ Əmdi nemixka Pərwərdigarning Babil padixahining kulluqioqa boysunmioqan hərkaysi əllər toqrisida deginidək, sən wə həlking kiliq, kəhətqilik wə waba bilən əlməkqi bolisilər?»

¹⁴ Pəyoələmbərləning: «Babilning kulluqida bolmaysilər» degən səzligə kulak salmanglar; qünki ular silərgə yaloqanqiliktin bexarət kilidu.

■ ¹⁵ Mən ularni əwətkən əməs, — dəydu Pərwərdigar, — ləkin ular Mening namimda yaloqandin bexarət beridu; bu səzləning aqiwiti

□ **27:9** «qüx kərgüqiliringlar» — yaki «qüx erügüqiliringlar». ■ **27:14** Yər. 14:14; 23:21; 29:8

xuki, Mən silərnı yurtunglardın həydiwetimən, xuningdək nabut bolısilər; silər wə silərgə bexarət bərgən pəyoqəmbərlər nabut bolısilər».

¹⁶ Andın Mən kahınlaroqa wə bu barlıq həlkəə mundaq dedim: — Pərwərdigar mundaq dəydu: — Silərgə bexarət berıdıoqan pəyoqəmbərlərnıng: «Mana, Pərwərdigarınng öyıdıkı kımətlik qaqa-kuqılar pat arıda Babıldın kayturulıdu» degən səzlırıgə kulak salmanglar; qünki ular silərgə yaloqanqılıqtın bexarət kılıdu. ■ ¹⁷ Ularoqa kulak salmanglar; Babil padıxahınng kullukıda bolsanglar, hayat qalısilər; bu xəhər nemıxka wəyran bolsun?

¹⁸ Əgər bular həkıkətən pəyoqəmbərlər bolsa həm Pərwərdigarınng səzi ularda bolsa, ular hazır Pərwərdigarınng öyıdə, Yəhuda padıxahınng ordısıda wə Yerusalemnıng özıdə qaloqan kımətlik qaqa-kuqılar Babiloqa elıp ketılmısın dəp samawı qoxunlarınng Sərdarı boloqan Pərwərdigaroqa dua-tilawət kılsun!

¹⁹ Qünki samawı qoxunlarınng Sərdarı boloqan Pərwərdigar ikki *mis* tüwrük, *mis* «dengız», das hərwiliri wə bu xəhərdə qaloqan *kımətlik* qaqa-kuqılar toqruluk mundaq dəydu: — □ ²⁰ (bularnı bolsa Babil padıxahı Nebokədnəsar Yəhoakımınng oqlı Yəhuda padıxahı Yəkoniyaıni Yəhudadıki wə Yerusalemdıki barlıq esilzad-əmirlər bilən təng

■ **27:16** Yər. 28:3 □ **27:19** «**mis dengız**» — ıbadəthanıda kahınlar yuyunıdıoqan, mıstın yasaloqan qong bir kəlpək das. «Das hərwiliri» (yaki «das təglikliri») «dengız»dın kıqıkrək boloqan daslarnı yətkəxkə ıxlıtıdıoqan qaklık təgliktur. «1Pad.» 7-babnı kərüng.

Yerusalem din Babiloqa sürgün qiloqanda u elip kətmigənidi) ■ ²¹ Bərħək, Israilning Hudasi Pərwərdigarning öyidə, Yəhuda padixahining ordısında wə Yerusalem da qaloqan *qimmətlik* qaqa-kuqilar toqruluk samawi qoxunlarning Sərdari bolqan Pərwərdigar mundak dəydu: — ²² ularmu Babiloqa elip ketilidu; ular Mən ulardin qaytidin həwər alidoqan küngiqə xu yərdə turidu, — dəydu Pərwərdigar: — xu wakit kəlgəndə, Mən ularni elip bu yərgə qayturup berimən. □ ■

28

Sahta pəyoqəmbərnin Yərəmiyaqə qarxi qiqixi

¹ Xu yilda, Yəhuda padixahi Zəkəriya təhtkə olturoqan dəsləpki məzgildə, yəni tətinqi yili, bəxinqi ayda, Azzurning oqli, Gibeon xəhiridiki Hənanıya pəyoqəmbər, kahinlar wə barliq halayik aldida Pərwərdigarning öyidə manga: —

² Samawi qoxunlarning Sərdari bolqan Pərwərdigar — Israilning Hudasi mundak dəydu: — «Mən Babil padixahining

---

■ **27:20** 2Pad. 24:14,15 □ **27:22** «**Men ulardin qaytidin həwər alidoqan küni**» — ibraniy tilida «Mən ularni yoqlaydiqan küni». ■ **27:22** 2Pad. 25:13; 2Tar. 36:18,22; Yər. 29:10

boyunturukini sunduriwəttim! □ 3 Babil padixahi Nebokadnəsar muxu yərdin epkətkən, Babilə aparəan, Pərwərdigarning öyidiki қақа-қуқилarning һəmmisini bolsa, ikki yil өtməyla Mən muxu yərgə қayturup epkelimən; ■ 4 wə Mən Yəhuda padixahi, Yəhoakimning oqli Yəkoniyahni Yəhudadin Babilə sürgün қilinoqanlarning һəmmisi bilən təng muxu yərgə қayturup берimən, — dəydu Pərwərdigar, — qünki Mən Babil padixahining boyunturukini sundiriwetimən!» — dedi.

5 Andin Yərəmiya pəyoqəmbər kahinlar wə Pərwərdigarning öyidə turoqan barliқ halayiq aldida Hananiya pəyoqəmbərgə sөz қildi.

6 Yərəmiya pəyoqəmbər mundaқ dedi: «Amin! Pərwərdigar xundaқ қilsun! Pərwərdigar sening bexarət bərgən sөzliringni əməlgə axursunki, U Əzining öyidiki қақа-қуқилar wə Yəhudadin Babilə sürgün қilinoqanlarning һəmmisini muxu yərgə қaytursun! 7 Lekin өз қulikingoqa wə barliқ һəlkning қuliqioqa selip қoyulidioqan mening bu sөzümni angla!

8 — Mening wə seningdin burun, қədimdin tartip boləan pəyoqəmbərlərmu nuroqun padixahliқlar wə uluq dölətlər toqruluk, urux, apət wə wabalar toqruluk bexarət берip кəlgən; 9 tinliқ-awatliқ toqruluk bexarət bərgən

---

□ 28:2 «Mən Babil padixahining boyunturukini sunduriwəttim!» — xübhisizki, bu sahta pəyoqəmbərnin sөzi Yərəmiya 27-babta «Nebokadnəsarning buyunturukini қobul қilixinglar kerək» wə «Pərwərdigarning öyidə қaloqan қақа-қуқилarmu epketilidu» degən bexarətni inkar қilixtin ibarət. ■ 28:3 Yər. 27:16

pəyoʻlambər bolsa, xu pəyoʻlambərning səzi əməlgə axuruloqanda, u həkikətən Pərwərdigar əwətkən pəyoʻlambər dəp tonuloqandur!».

¹⁰ Andin Hənanিয়া pəyoʻlambər Yeremiya pəyoʻlambərning boynidiki boyunturukni elip uni sunduriwətti. □ ¹¹ Hənanিয়া həlk aldidə səz kilip: «Pərwərdigar mundə dəydu: — Mən xuningoqə ohxəx, ikki yil ətəyylə Babil padixəhi Nebokədnəsarning boyunturukni barlik əllərning boynidin elip sunduriwetimən!» — dedi.

Xuning bilən Yeremiya pəyoʻlambər qikip kətti.

¹² Hənanিয়া pəyoʻlambər Yeremiya pəyoʻlambərning boynidiki boyunturukni elip uni sunduriwətkəndin bir'əz keyin, Pərwərdigarning səzi Yeremiyaqə kelip mundə deyildi: —

¹³ Barəlin, Hənanিয়াqə mundə degin: — Pərwərdigar mundə dəydu: — «Sən yaqəqtin yasəloqə boyunturukni sunduroqining bilən, lekin uning orniqə təmürdin boləqə boyunturukni selip qoydung! ¹⁴ Qünki samawi qoxunlarning Sərdari boləqə Pərwərdigar — Israilning Hudasi mundə dəydu: — Mən xuningoqə bu barlik əllərning boyniqə təmürdin yasəloqə boyunturukni salimənki, ular Babil padixəhi Nebokədnəsarning kullukidə bolidu; bərhək, ular uning kullukidə bolidu; Mən uningoqə həttə daladiki həywanlarnimu təkdim kiləqənmən».■

¹⁵ Andin Yeremiya pəyoʻlambər Hənanিয়া

□ **28:10** «Yeremiya pəyoʻlambərning boynidiki boyunturuk» — 27:2ni kəring. ■ **28:14** Yər. 27:6

pəyoʻlambərgə: «Kulak sal, Hananiya! Pərwərdigar seni əwətkən əməs! Sən bu həlkni yaloʻanqilikka ixəndürgənsən! ¹⁶ Xunga Pərwərdigar mundak dəydu: Mana, Mən seni yər yüzidin əwətiwetimən! Sən dəl muxu yilda əlisən, çünki sən adəmlərnə Pərwərdigarə asiylək kəlixkə dəwət kəloʻansən». □ ■

¹⁷ Hananiya pəyoʻlambər dəl xu yili yəttinqi ayda əldi.

29

Yerəmiya sürgün kəlinəlanəroja yazəjan hət

¹ Yerəmiyaning Yerusalemdin sürgün boləjanlar arisidiki həyat kəloʻan aksakallarə, kahinlarə, pəyoʻlambərlərgə wə Nebokədnəsar əsir kəlip Babilə elip kətkən barlık həlkə Yerusalemdin yolləjan hetə: —

² (hət padixah Yəkoniyah, hanix, wəzirlər, Yəhuda wə Yerusalemdiki xəzadə-əmirlər wə hünərwənlər Yerusalemdin kətkəndin keyin, ■

³ Xafanning oqli Əlasahning wə Həlkəyaning oqli Gəmarianing kəli bilən yolləjan — Yəhuda padixah Zədəkiya bu kixilərnə Babil padixah Nebokədnəsarning aldiə yolləjan). Yolləjan hət mundak: —

⁴ Samawi qəxunlarning Sərdari boləjan Pərwərdigar — Israilning Hudasi Yerusalemdin

□ **28:16** «seni yər yüzidin əwətiwetimən» — Huda bu sahta pəyoʻlambərnə əslidə «əwətkən əməs» lekin hazır U uni «əlümgə əwətidu»! ■ **28:16** Qan. 13:6; Yər. 29:32 ■ **29:2** 2Pad. 24:12

Babiloqa sürgüngə əwətkənlərnin həmmisigə mundak dəydu: —

⁵ Əylərnin kurunglar, ularda turunglar; baqlarnin bərpə kilinglar, ularning mewisini yənglar; ⁶ əylininglar, oqul-kizlik bolunglar; oqulliringlar üqün kizlarnin elip beringlar, kizliringlarnin ərlərgə yatlik kilinglar; ularmu oqul-kizlik bolsun; xu yərdə kəpiyinglarki, aziyip kətmənglar; □ ⁷ Mən silərnin sürgüngə əwətkən xəhərnin tinq-awatlikini izdənglar, uning üqün Pərwərdigarə qə dua kilinglar; qünki uning tinq-awatliki bolsa, silərmu tinq-awat bolisilə.

⁸ Qünki samawi koxunlarning Sərdari boləan Pərwərdigar — Israilning Hudasi mundak dəydu: — Aranglardiki pəyoqəmbərlər wə silərnin palqiliringlar silərnin aldap kəymisun; silər ularə qərgüzgən qüxlərgə kulak salmanglar; □ ■ ⁹ qünki ular Mening namimda yaləandin bəxarət beridu; Mən ularnini əwətkən əməsmən, — dəydu Pərwərdigar.

¹⁰ Qünki Pərwərdigar mundak dəydu: — Babiloqa bəkitilgən yətmix yil toxkanda, Mən silərnin yeninglarə kelip silərgə iltipət kərsitimənki, silərnin muxu yurtkə qəyturuxum bilən silərgə qiləan xapəətlilik wədəmni ada

---

□ **29:6** «oqul-kizlik bolunglar» — ibraniy tilida «oqul-kizlarnin tuəqdurunglar». □ **29:8** «silər ularə qərgüzgən qüxlərgə kulak salmanglar» — helkning palqilarə «Biz tooqruluk bir qüx kərup bərsingiz» degən təlipi intayin kükilik, xu qəəqdiki həlk həkikətən xu dərijidə nadanlixip kətkən bolsa kərak. ■ **29:8** Yər. 14:14; 23:31; 27:15

qilimən; □ ■ 11 Qünki Əzümning silər toqruluk pılanlirimni, apət elip kelidioqan əməs, tinq-awatlıq elip kelidioqan, ahirda silərgə ümidwar keləqəkni ata kilidioqan pılanlirimni obdan bilimən, — dəydu Pərwərdigar. 12 Xuning bilən ilər Manga nida qilip, yenimoqa kelip Manga dua qilisilər wə Mən silərnı anglaymən. ■

13 Silər Meni izdəysilər wə Meni tapisilər, qünki silər pütün kəlbınglar bilən Manga intilidioqan bolısilər. □ 14 Mən Əzümni silərgə tapkuzimən, — dəydu Pərwərdigar — wə Mən silərnı sürgünlüktin kayturup əsligə kəltürimən, Mən silərnı həydiwətkən barlıq əllərdin wə həydiwətkən barlıq jaylardin yioqimən, — dəydu Pərwərdigar, — Mən silərnı elip, əsli sürgün qilip ayrioqan yurtka kayturimən.■

15 Silər: «Pərwərdigar bizgə Babilda pəyoqəmbərlərnı tiklidi» desənglar, □ 16 əmdi Pərwərdigar Dawutning təhtigə olturoqan padixah wə bu xəhərdə turuwatqan barlıq

□ 29:10 «Babiloqa bekitilgən yətmix yil toxkanda, Mən silərnıng yeninglaroqa kelip silərgə iltipət kərsitimənki...»

— bu «yətmix yil» toqrısida «Qoxumqə sez»imizni kəring.

■ 29:10 2Tar. 36:22; Əzra 1:1; Yər. 25:12; Dan. 9:2

■ 29:12 Dan. 9 □ 29:13 «Silər Meni izdəysilər

wə Meni tapisilər, qünki silər pütün kəlbınglar bilən Manga intilidioqan bolısilər» — yaki «Silər pütün kəlbınglar bilən Meni izdəyidioqan bolsanglar, silər Meni izdəp tapisilər».

■ 29:14 Yər. 23:3 □ 29:15 ««Pərwərdigar bizgə Ba-

bilda pəyoqəmbərlərnı tiklidi» desənglar...» — bu ayəttiki «pəyoqəmbərlər» xübhısizki, yaloqan ümidlərnı qozoyaydioqan sahta pəyoqəmbərlərnı kərsitidu. Muxu bexarəttin kəp etməy, Daniyal həm Əzakıyal degən həkikiy pəyoqəmbərlər Babilda bexarət qilixka baxlıdi.

həlk, yəni silər bilən billə sürgün kilinmiöqan kərindaxliringlar toqruluk xuni dəydu: —

¹⁷ Samawi koxunlarning Sərdari bolöqan Pərwərdigar mundak dəydu: — Mana, Mən ularni azablaydiöqan kiliq, kəhətqilik wə waba əwətimən; xuning bilən ularni huddi sesioqan, yegili bolmaydiöqan naqar ənjürlərdək kilimən; ■ ¹⁸ ularni kiliq, kəhətqilik wə waba bilən kooqlaymən, ularni yər yüzidiki barlik padixahliklaröqə həydəp apirimən; ularni xu əllərgə wəhimə, lənət, dəhxət, ux-ux kilinidiöqan wə rəsua kilinidiöqan obyekt kilimən. ■ ¹⁹ qünki Mən tang səhərdə ornumdin turup, hizmətkarlim bolöqan pəyöəmbərlərnə əwətip səzlimni ularöqə eytkinim bilən, ular kulaq salmiöqan; silər *sürgün bolöqanlarmu* həq kulaq salmiöqansilər, — dəydu Pərwərdigar. ²⁰ Ləkin i silər sürgün bolöqanlar, Mən Yerusalemdin Babilöqə əwətkənlər, Pərwərdigarning sözini anglanglar: —

²¹ Samawi koxunlarning Sərdari bolöqan Pərwərdigar — Israilning Hudasi mundak dəydu: — Mening namimda silərgə yaloqandin bexarət beridiöqan Kolayaning oqli Ahab toqruluk wə Maaseyahning oqli Zədəkiya toqruluk mundak dəydu: — Mana, Mən ularni Babil padixahi Nebokadnəsarning keliöqə tapxurimən, u ularni kəz aldinglarda ölümgə məhküm kilidu; ²² xuning bilən ular misal kilinip Babilda turoqan Yəhudadiki barlik

■ **29:17** Yər. 24:8,10 ■ **29:18** Qan. 28:25,37; Yər. 15:4; 24:9,10

sürgün qılinoqlarining aqlzida: «Pərwərdigar seni Babil padixahi Nebokadnəsar otta kawab qiloqlan Zədəkiya wə Ahabdək qilsun!» degən lənət səzi bolidu; ²³ qünki ular Israil iqidə iplasliq qiloqlan, qoxnilarning ayalliri bilən zina qiloqlan wə Mening namimda yaloqlan səzləрни, Mən ularqla heq tapilmioqlan səzləрни qiloqlan; Mən bularни Bilgüqi wə guwah Boloquqidurmən, — dəydu Pərwərdigar.

Xemaya Babildin Yərəmiya tooqluluk yazoqlan hət •••• Yərəmiya pəyoqləmbərninq yollioqlan jawab heti •••• Hudaning buning tooqluluk Yərəmiyaqla eytqlan səzi

²⁴ «Sən Yərəmiya Nəhələmliq Xemayaqla mundaq degin: —

²⁵ Samawi qoxunlarning Sərdari bolioqlan Pərwərdigar — Israilning Hudasi mundaq dəydu: — Qünki sən öz namingda Yerusalemdeki barliq həlkkə, kahin bolioqlan Maaseyahning ooqli Zəfaniyaqla wə barliq kahinlarqla hətlər yollioqlaninq tüpəylidin, — ²⁶ (sən Zəfaniyaqla mundaq yazoqlan: «Pərwərdigar seni kahin Yəhuyadaning ornioqla kahin tikligən əməsmu? U seni Pərwərdigarning öyidə xuningqla nazarətqi qiloqlanki, bexarət beridioqlan pəyoqləmbər boluwaloqlan hərbiq təlwinini besix üqün puti wə boynioqla taqak

selixing kerək. □ ■ 27 Əmdi sən nemixka silərgə özini pəyoqəmbər kiliwaloqan Anatotluk Yerəmiyani əyiblimiding? 28 Qünki u hətta Babilda turuwatqan bizlərgimu: «Xu yərdə boləqan waktinglar uzun bolidu; xunga öylərnı selinglar, ularda turunglar, baqlarnı bərpa qilinglar, ularning mewisini yənglar» dəp hət yollidi!» 29 — Zəfaniya muxu hətnı Yerəmiya pəyoqəmbər aldida oqıdı.

30 Andin Pərwərdigarning səzi Yerəmiyaqə ke-lip mundaq deyildi: —

31 Barlıq sürgün boləqanlarqə hət yolla p mundaq degin: — Pərwərdigar Nəhələmlık Xəmaya toqruluk munaq dəydu: Qünki Mən uni əwətmıgən bolsammu, Xəmayaning silərgə bexarət berip, silərnı yaloqanqılıkka ixəndürgənlikı tüpəylidin, ■ 32 Xunga Pərwərdigar mundaq dəydu: — Mana, Nəhələmlık Xəmayanı nəslı bilən billə jazalaymən; muxu həlk arisida uning heqkandak nəslı tepilmaydu; u Mən Öz həlkim üqün kılmakqi boləqan yahxilıknı heq kərməydu, — dəydu Pərwərdigar: — qünki u adəmlərnı Manga asiylıkka kutratti.■

□ 29:26 «U seni ... nazarətqi kıloqankı, bexarət berıdıoqan pəyoqəmbər boluwaloqan hərбір təlwını besix üqün putı wə boynioqə takak selixing kerək» — oqurmənlər baxqa hil tərijimilərnı uqritixı mumkin. Lekin omumiy mənsı tərijimimizningkidək bolıdu. ■ 29:26 Yər. 20:1, 2, 3 ■ 29:31 Yər. 28:15 ■ 29:32 Yər. 28:16

30

Hudaning həlkiyə təsəlli, rıqəbət və ümid berix üçün Yerəmiyaning kitab yezixi

¹ Pərwərdigardin Yerəmiyağa kəlgən söz: —□

² İsrailning Hudasi Pərwərdigar mundak dəydu: — Mən sanga hazır dəydiğan muxu barlıq səzlimni yazmıya yazoın; □ ³ Qünki mana, xundak künlər keliduki, — dəydu Pərwərdigar, — Mən həlkim İsrail həm Yəhudani sürgünlüktin qayturup əsligə kəltürimən, ularni ata-bowiliriya təkdım kılğan zeminoğa qayturimən, ular uningoya igə bolidu.

⁴ Pərwərdigarning İsrail toqruluk və Yəhuda toqruluk degən səzliri təwəndikidək: —

⁵ Qünki Pərwərdigar mundak dəydu: — Anglilidü alakzadilik həm kərkuñlukning awazi, Bolsun nədə aman-tinqlik!

⁶ Soranglar, xuni kərüp bekinglarki, ər bala tuoqamdu? Mən nemixka əmdi toloqakka qüxkən ayaldək hər bir ər kixining qatirikini

---

□ **30:1 «Pərwərdigardin Yerəmiyağa kəlgən söz..»** — oqurmənlərnin esidə barki, Pərwərdigar Yerəmiyağa «Yulux, səküx, həlak kılıx və ərüx» həm «kürux və terip ətürüx»ni jakarlıxka qaqıroğan (1:10). U «yulux, səküx, həlak kılıx və ərüx» toqruluk bexarətlər bərgəndin keyin, hazır uningoya «kürux və terip ətürüx» toqruluk bexarətlər (30-33-bablar) berilidu. □ **30:2 «Mən sanga hazır dəydiğan muxu barlıq səzlimni yazmıya yazoın»** — «muxu barlıq səzlim» bəlkim 30-31-bablarda kərüldü. Səzlər bəlkim qüx arkilik Yerəmiyağa tapxuruloğan (31:26ni kərüng). Ular əsli ayrim oram kitabqə boluxi kərək idi.

qoli bilən tutkanlığını kərimən? Nemixqa
 yüzliri tatirip kətkəndu? ■ 7 Ayhay, xu küni
 dəhxətliktur! Uningoqa heqkandak kün ohx-
 imaydu; u Yakupning azab-okubət künidur;
 lekin u uningdin kutkuzulidu. □ ■ 8 Xu
 künidə əməlgə axuruliduki, — dəydu samawi
 qoxunlarning Sərdari boləyan Pərwərdigar, —
 Mən uning boyunturukini boynungdin elip sun-
 duruwetimən, asarətliringni buzup taxlaymən,
 yat adəmlər uni ikkinqi kullukqa qüxürməydu.
 □ 9 Xuning ornida ular Pərwərdigar Hudasining
 həmdə Mən ular üqün kaytidin tikləydiəyan
 Dawut padixahining kullukida bolidu. □ ■
 10 Əmdi sən, i kulum Yakup, kərkma, —
 dəydu Pərwərdigar; — aləzadə bolma,
 i Israil; qünki mana, Mən seni yirək
 yərlərdin, sening nəslingni sürgün boləyan
 zemindin kutkuzimən; Yakup kaytip kelidu,
 aram tepip azadə turidu wə heqkim uni
 kərkutmaydu. ■ 11 Qünki Mən seni

■ 30:6 Yər. 4:31; 6:24 □ 30:7 «u Yakupning azab-okubət
 künidur» — «Yakup» muxu yərdə Yakupning əwladliri boləyan
 Israil həlkini kərsitidu, əlwəttə. Bexarət Babilin kayturuluxini
 kərsətkini bilən, «Yakupning azab-okubət küni»ning toluq
 əməlgə axuruluxi ahirki zamanda bolsa kerək. ■ 30:7 Yo. 2:11;
 Zəf. 1:15 □ 30:8 «Mən uning boyunturukini boynungdin
 elip sunduruwetimən» — «uning boyunturukini» degini muxu
 yərdə awwal Nebokadnəsarning kullukini, həmdə ahirki za-
 mandiki Babil padixahı «dəjjal»ning kullukinimu kərsitidu.
 □ 30:9 «Mən ular üqün kaytidin tikləydiəyan Dawut
 padixahı...» — «Dawut padixahı» xübhısizki, Dawutning
 əzidin uluq boləyan əwladi Kutkuzoquqi-Məsihi kərsitidu.
 ■ 30:9 Əz. 34:23,24; 37:24; Hox. 3:5 ■ 30:10 Yəx. 41:13;
 43:5; 44:1; Yər. 46:28

kutkuzux üqün sən bilən billidurmən, — dəydu Pərwərdigar; — Mən seni tarkitiwətkən əllərninğ həmmisini tügəxtürsəmmu, lekin seni pütünləy tügəxtürməymən; pəkət üstüngdin həküm qikiriş tərbiyə-sawak berimən; seni jazalimay koyup koymaymən. ■

Pərwərdigar Yəhudaning yarisini sakaytidu

¹² Qünki Pərwərdigar mundak dəydu: Sening zedəng dawalıqusiz, sening yarang bolsa intayin eqirdur. ■ ¹³ Sening dəwayingni soraydıqan heqkim yok, yarangni tangıuqı yoktur, sanga xipalıq dorilar yoktur; ¹⁴ sening barlık axniliring seni untuqan; ular sening halingni heq sorimaydu. Qünki Mən seni düxməndək zərb bilən urıqanmən, rəhimsiz bir zalimdək sanga sawak bolsun dəp urıqanmən; qünki sening kəbihliking həddi-hesabsiz, gunahliring həddidin ziyadə bolıqan. □ ■

¹⁵ Nemixka zedəng tıpəylidin, dərd-əliming dawalıqusiz bolıqanlıki tıpəylidin pəryad kətürisən? Kəbihlikingning həddi-hesabsiz bolıqanlıkidin, gunahliring həddidin ziyadə bolıqanlıkidin, Mən xularni sanga kılıqanmən. ■

¹⁶ Lekin seni yutuwalıqanlarning həmmisi yutuwelinidu; sening barlık kuxəndiliring

■ **30:11** Yəx. 27:8; Yər. 4:27; 5:10,18; 10:24; 46:28 ■ **30:12**

Yər. 10:19; 15:18 □ **30:14** «**sening barlık axniliring seni untuqan**» — «axniliring» muxu yərdə (1) Israilıqa «silərgə ittipakdax bolayli» deqən butpərəs əllərni (2) Yəhudadikilər qokunıqan həm tayanıqan butlarni kərsitixi mumkin. ■ **30:14**

Yər. 22:20 ■ **30:15** Yər. 5:6; 13:17

bolsa sürgün bolidu; seni bulioqanlarning hëmmisi bulang-talang kilingidu; seni ow kilinganlarning hëmmisini owlinidioqan kilingimën. ■ 17 Qünki Mën sanga tengiq tengip koyimën wë yariliringni sakaytimën — dëydu Përwërdigar; — qünki ular seni: «Qerib-biqarë, heqkim halini sorimaydioqan Zion dël muxudur» dëp hëqarëtligen.

Përwërdigar Israil wë Yëhudani ësligë këlüridu

18 Përwërdigar mundaq dëydu: —

Mana, Mën Yakupning qedirlirini sürgünlükting qayturup ësligë këlürimën,

Uning turaloquliri üstigë rëhim kilingimën;

Xëhër harabiliri ul kilingip kaytidin qurulidu,

Orda-kël'ë öz jayida yënë adëmzatlik bolidu. □

19 Xu jaylardin tëxëkkür küyliri wë xad-huramlik sadaliri anglinidu;

Mën ularni këpëytimënki, ular ëmdi azaymaydu;

Mën ularning hërmittini axurimën, ular heq pës bolmaydu. ■

20 Ularning baliliri këdimdikidäk bolidu; ularning jamaiti aldimda mëzmut turuquzulidu;

Ularни horliqanlarning hëmmisini jazalaymën.

21 Ularning bexi özliridin bolidu,

■ 30:16 Mis. 23:22; Yëx. 41:11; Yër. 10:25 □ 30:18 «xëhër harabiliri ul kilingip kaytidin qurulidu» — «xëhër» Yerusalemni kërstitixi keräk. «Xëhër»ning baxqa birhil tërjimisi «hërbir xëhër...». ■ 30:19 Yër. 31:4

Ularning həküm sürgüqisi əzliri otturisdin qikidu;

Mən uni öz yenimoğa kəltürimən, xuning bilən u Manga yekın kelidu;

Qünki yenimoğa kəlgüqi *jenini* təwəkkül qiloquqi əməsmu? — dəydu Pərwərdigar.□

²² — Xuning bilən silər Mening həkım bolisilər, Mən silərnıng Hudayinglar bolimən.■

²³ Mana, Pərwərdigardin qikқан bir boran-qapқun!

Uningdin kəhr qikti;

Bərһək, dəһxətlik bir kara kuyun qikip kəldi;

U pırқırap rəzillərnıng bexioğa qüxidu.■

²⁴ Kənglidiki niyətlirini ada qilip toluқ əməl qiloquqə,

Pərwərdigarning kattıq qəzipi yanmaydu;

Ahirқи күnlərdə silər buni qüxinip yetisilər.

31

Dawami

¹ Xu waқıtta, — dəydu Pərwərdigar, — Mən Israilning jəmətlirining Hudasi bolimən, ular Mening həkım bolidu.

□ **30:21** «Ularning bexi əzliridin bolidu, ularning həküm sürgüqisi əzliri otturisdin qikidu...» — bu ayət yənə Dawutning əvladi bolқан Məsiһni kərsitidu. Ayət Uning һəm padıxaһ һəm kaһın (baxқılaroға wəkil bolup Hudaning aldioға dua qilixқа kelidioğan) bolidioğanlıқını ayan qilidu. «Koxumqə söz»imizni kərüng. ■ **30:22** Yər. 24:7; 31:1,33; 32:38 ■ **30:23** Yər. 23:19, 20; 25:32

*Israil, yəni «10 kəbilə» əsligə kəltürülüp
Yəhudaşa baqlinip, Huda aldida ibadət qilidu*

² Pərwərdigar mundak dəydu: — Kiliqtin aman qaloqan həlk, yəni Israil, qəl-bayawanda iltipatka igə bolqan; Mən kelip ularni aram tapquzimən. □ ³ Pərwərdigar yirak yurttə bizgə kərünüp: «Mən seni mənggü bir muhəbbət bilən səyüp kəldim; xunga Mən əzgərməs mehribanlıq bilən seni Əzümgə tartip kəlgənmən. ⁴ Mən seni qaytidin qurimən, xuning bilən sən qurulisən, i Israil kizi! Sən qaytidin dapliringni elip xad-huram qiloqlanlarning ussullirioqa qikisən. ■

⁵ Sən qaytidin Samariyəning taqliri üstigə üzümzarlar tikisən; ularni tikküqilər əzliri tikip, mewisini əzliri yəydu. □ ■ ⁶ Qünki Əfraimning egizlikidə turoqan kəzətqilər: «Turunqlar, Pərwərdigar Hudayimizioqa ibadət qilixka

□ **31:2 «Kiliqtin aman qaloqan həlk, yəni Israil, qəl-bayawanda iltipatka igə bolqan»** — «Israil» muxu yərdə Asuriyə imperiyəsi miladiyədin ilgiriki 722-yili əzigə sürgün qiloqan on kəbilini kərsitidu. «Kiliqtin aman qaloqan həlk» yənə Babilioqa sürgün bolqan Yəhudani kərsitidu (51:50ni kərüng). «Qəl-bayawanda iltipatka igə bolqan» degən sözlər, Israil Misirdin kutquzulup qikip, qəl-bayawandin etüp nuroqun karamət ixlarni kərgəndək, muxu sürgün bolqan Israil bilən Yəhuda Babil wə baxka ximaliy tərəplərdin təng kutquzulup, qəl-bayawandin etüp Hudaning iltipati bilən nuroqun karamət ixlarni kəridu. ■ **31:4** Yər. 30:19 □ **31:5 «Sən qaytidin Samariyəning taqliri üstigə üzümzarlar tikisən; ularni tikküqilər əzliri tikip, mewisini əzliri yəydu»** — üzümzarni

əstürüx üqün uzun wəqit kərək boləqqa, ularning məwjut boləqlanlıqı xu qəoqning aman-tinqlıq künlər ikənlikini kərsitidu. ■ **31:5** Yəx. 65:21

□ **31:2 «Kiliqtin aman qaloqan həlk, yəni Israil, qəl-bayawanda iltipatka igə bolqan»** — «Israil» muxu yərdə Asuriyə imperiyəsi miladiyədin ilgiriki 722-yili əzigə sürgün qiloqan on kəbilini kərsitidu. «Kiliqtin aman qaloqan həlk» yənə Babilioqa sürgün bolqan Yəhudani kərsitidu (51:50ni kərüng). «Qəl-bayawanda iltipatka igə bolqan» degən sözlər, Israil Misirdin kutquzulup qikip, qəl-bayawandin etüp nuroqun karamət ixlarni kərgəndək, muxu sürgün bolqan Israil bilən Yəhuda Babil wə baxka ximaliy tərəplərdin təng kutquzulup, qəl-bayawandin etüp Hudaning iltipati bilən nuroqun karamət ixlarni kəridu. ■ **31:4** Yər. 30:19 □ **31:5 «Sən qaytidin Samariyəning taqliri üstigə üzümzarlar tikisən; ularni tikküqilər əzliri tikip, mewisini əzliri yəydu»** — üzümzarni əstürüx üqün uzun wəqit kərək boləqqa, ularning məwjut boləqlanlıqı xu qəoqning aman-tinqlıq künlər ikənlikini kərsitidu. ■ **31:5** Yəx. 65:21

Zionğa qikayli!» — dəp nida kətüridioğan küni kelidu. □ ■

⁷ Qünki Pərwərdigar mundak dəydu: —
Yakup üqün xad-huramlıq bilən nahxa eytinglar,
Əllərnıng bexi boluquı üqün ayhay
kötürünglar;
Jakarlanglar, mədhıyə okup: «I Pərwərdigar,
Sening həlqıngni,
Yəni İsrailning qaldisini kütquzoaysən!» —
dənglar! □

⁸ Mana, Mən ularni ximaliy yurtlardın epkelimən,

□ **31:6 «Əfrainning egizlikidə turoğan kəzətqilər: ...»**

— «Əfrain» degənlik muxu yərnı «İsrail», yəni «ximaliy padıxahlıq»ni kərsitidu (ximaliy padıxahlıqtıki on kəbilə bəzi waqıtlarda kışkıqə «Əfrain» dəp ataloğan). «İsrail» Yəhudadin ayrılıp qıkkən waqtıda, İsrailning padıxahı öz puqralırını burunkidək Yəhuda bilən billə Yerusalemdiki ibadəthanıda ibadət kılsa, undaқта əzidin yüz ərüp ketixi yaki yaltiyixi mumkin dəp qarap, ularning Yerusalemoğa barmaslıkı üqün əzining «ibadəthana»sini qurup uningə butlarnı saloğan. Muxu bexarət, kəlgüsidə muxundaq həsəthorluk məwjut bolmaydu, Yəhuda wə Əfrainning Hudaning ibaditidə kəlbi bir bolıdu, dəydu. **«kəzətqilər»** — bularning adəttiki burqı, düxmənlərnıng yekın kəlgənlikı toqruluk agah berix. Lekin xu күnlər tinq-aman boluqaqka, ularning birdinbir burjı «yengi ay»ni baykap, bayram-heytlarning yetip kəlgənlikini, xuningdək Yerusalemoğa qikayli, dəp jakarlastın ibarət bolıdu.

■ **31:6** Yəx. 2:2, 3; Mik. 4:2 □ **31:7 «Yakup üqün xad-huramlıq bilən nahxa eytinglar, əllərnıng bexi boluquı üqün ayhay kötürünglar; jakarlanglar, mədhıyə okup...dənglar!»** — bu sözlər kimlərgə eytilidu? Yakup «əllərnıng bexi» dəp ataloqaqka, bu sözlər «yat əllər»gə eytilixi mumkin (10-ayətnı kərüng); yaki bolmısa sürgünlüktın yurtka baldur kaytip keliwatқан Yəhudağa, yaki qerındaxlırioğa dua kılıxni dəwət kılıp eytilidu.

Yər yüzining qət-qətliridin yioqimən;
Ular arisida əmalar wə tokurlar bolidu;
Hamilidar wə tuoqay degənlər billə bolidu;
Ular uluq bir jamaət bolup qayıtip kelidu.■

⁹ Ular yioqa-zarlar kətürüp kelidu,
Ular dua-tilawət kiloqanda ularni yetəkləymən;
Mən ularni erik-əstənglər boyida, heq putlax-
maydioqan tüz yol bilən yetəkləymən;
Qünki Mən Israiloqa ata bolimən,
Əfraim bolsa Mening tunji oqlumdur.■

¹⁰ Pərwərdigarning səzini anglanglar, i əllər,
Dengiz boyidiki yirək yurtlaroqa: —
«Israilni tarkatkuqi uni qayıtidin yioqıdu,
Pada bakkuqi padisini bakqandək U ularni
bakıdu;

¹¹ Qünki Pərwərdigar Yakupni bədəl tələp
qutulduroqan,
Uningoqa Həmjəmət bolup əzidin zor küqlük
boluquqining qanggilidin qutkuzoqan!» — dəp
jakarlanglar.■

¹² Ular kelip Ziondiki egizliklərdə xad-
huralıqta towlaydu,
Pərwərdigarning iltipatidin, yəni yengi
xarabtin, zəytun meyidin, mal-waranning
qoziliridin bərək uridu;
Ularning jeni huddi mol suqiriloqan baqdek
bolidu,
Ular ikkinqi heq solaxmaydu.■

¹³ Xu qaoqda kızlar ussulda xadlinidu,
Yigitlər wə moysipitlarmu təng xundək bolidu;

■ 31:8 Yər. 3:18 ■ 31:9 Mis. 4:22 ■ 31:11 Yəx. 40:10;
49:24,25 ■ 31:12 Yəx. 61:11

Qünki Mən ularning ah-zarlrini xad-huramliqqa aylundurimən;

Mən ularoşa təsəlli berip, dərd-əlimining ornişoşa ularni xadliqqa qəmdürimən.

¹⁴ Mən kaşinlarni molqilik bilən toyşuzimən, Həlkim iltipatişoşa kənaət qilidu, — dəydu Pərwərdigar.

¹⁵ Pərwərdigar mundaq dəydu: —

Ramaş xəşiridə bir sada,

Aqqiқ yioşoşa-zarning pişani anglinidu,

— Bu Raşiləning əz baliliri üqün kətürgən ah-zarliri;

Qünki u baliliri bolmişoşoşoşa, təsəllini qobul qilmay pişan kətüridu. □ ■

¹⁶ Pərwərdigar *uningoşa* mundaq dəydu: —

Yioşoşa-zaringni tohtat, kəzliringni yaxlardin tart; qünki munu tartқан japayingdin mewə bolidu,

— dəydu Pərwərdigar; — ular düxməning zeminidin kaytidu; ¹⁷ bərhək, keləqiking

ümidlik bolidu, — dəydu Pərwərdigar; — wə sening baliliring yənə əz qəgrisidin kirip kelidu.

¹⁸ Mən dərwəkə Əfrainning əzi toşruluk əkünüp:

«Sən bizgə xax torpaқqa tərbiyə bərgəndək sawaқ-tərbiyə bərding;

□ **31:15** «**Ramaş xəşiridə bir sada, aqqiқ yioşoşa-zarning pişani anglinidu,...**» — «Ramaş» bolsa Bəyt-Əl wə Bəyt-Ləşəm arisidiki yeza; Yaқupning ayali Raşilə (bala tuşқinida) xu yərdə əlöp kəmişgənidi. Raşilə «İsrail»diki on kəbilining iqidiki ikki qong kəbilining əjdadi bolşan Əfrain wə Manassəşning qong apisi idi; muxu yərdə u ularning İsrail zeminidin (sürgün bolup) əlwida ayrilip kətkenliki üqün yioşlap taxlişanliқioşa simwol qilinidu. ■ **31:15** Mat. 2:17,18

Əmdi bizni towa kılduroᵗaysən,
 Biz xuning bilən towa kılıp qayıtip kelimiz,
 Qünki Sən Pərwərdigar Hudayimizdursən; □ ■
 19 Qünki biz towa kılduruluximiz bilən
 həkikətən towa kılduk;
 Biz özimizni tonup yətkəndin keyin, yotimizni
 urduk;

Biz yaxlıqımızdiki *kilmixning* xərm-hayasi
 tūpəylidin nomus kılıp, hijaləttə qalduk!» —
 degənlikini anglidim. □ ■

20 — Əfraim Manga nisbətən jan-jigər balam
 əməsmu?

Qünki Mən uni əyibligən təkdirdimu, uni
 hərdaim kənglümdə seᵗinimən;

Xunga iᵗ-baᵗrim uningᵗa aᵗriwatidu;

Mən uningᵗa rəhim kilmisam bolmaydu, —
 dəydu Pərwərdigar.

21 — Xunga əzünggə yol bəlgilirini bekitip
 qoyᵗin;

Sən sürgüngə mangoᵗan yolᵗa, xu kətürülgən
 yolᵗa kəngül qoyup dikᵗət kılᵗin;

□ 31:18 «Mən dərwəᵗə Əfraimning əzi toᵗruluk əkünüp:
 «Sən bizgə xax torpaᵗқа tərbiyə bərgəndək sawaᵗ-tərbiyə
 bərding; əmdi bizni towa kılduroᵗaysən, ... qünki Sən
 Pərwərdigar Hudayimizdursən» — ibraniy tilida Əfraimning
 seᵗlirining həmmisi «mən», «meni» qatarlıᵗ almaxlar bilən
 ipadilinidu. Qüxinixlik bolsun dəp muxu ayəttə wə 19-ayəttə
 Əfraim bayan kılinoᵗanda, «mən» degən seᵗni «biz» dəp tərjimə
 kılduk. Ibraniy tilida «towa kılıx» wə «qayıtip kelix» bir seᵗ
 bilənla ipadilinidu. Muxu yərdə xübhısizki, həm həlkning towa
 kılıxini wə əz yurtioᵗa qayıtip kelixinimu kərsitidu. ■ 31:18
 Yioᵗ. 5:21 □ 31:19 «biz özimizni tonup yətkəndin
 keyin, yotimizni urduk» — «yotini urux» degən hərikət qattik
 puxayman, qattik hijalətni bildürətti. ■ 31:19 Qan. 30:2

Həzir xu yol bilən qayıp kəl, i jan-jigirim İsrail kızı,

Muxu xəhərliringgə qarap qayıp kəl!

²² Sən qaçanoñiqə tenəp yürisən, i yoldin qıkkıuqi kizim?

Qünki Pərwərdigar yər yüzidə yengi ix yaritidu: — Ayal kixi baturning ətrapida yepixip həwər alidu!□

Yəhuda əsligə kəltürüldü

²³ Samawi qoxunlarning Sərdari boləjan Pərwərdigar — İsrailning Hudasi mundak dəydu: — Mən ularni sürgünlüktin qayturup əsligə kəltürginimdə Yəhudaning zeminida wə xəhərliridə həqlər yənə *Yerusalem toqruluk*: «Pərwərdigar seni bəhtlik qıləy, i həkkanıylik turəjan jay, pak-mukəddəslikning teqi!» dəydiəjan bolidu. ■ ²⁴ Xu yərdə Yəhuda —

xəhərliridikilər, dehqanlar wə pada bakkuqi kəqmən qarwiqilar həmmisi billə turidu.

²⁵ Qünki Mən hərıp kətkən jan igilirining həjitidin qikimən, hər bir həlidin kətkən jan igilirini yengilandurimən.

²⁶ — Mən *Yerəmiya* buni anglap oyoqandim,

□ **31:22** «Pərwərdigar yər yüzidə yengi ix yaritidu: — ayal kixi baturning ətrapida yepixip həwər alidu!» — bu əjəyib bexarət toqruluk «Qoxumqə səz»imizni kərüng. Bizningqə u Məsihning pak qız Məryəmdin tuquluxini öz iqigə alidu.

■ **31:23** Yər. 50:7

ətrapka qaridim, nahayiti tatliq uhlaptimən. □

Israil wə Yəhuda qaytidin ahalilik bolidu

²⁷ Mana, xu künlər keliduki, — dəydu Pərwərdigar, — Mən Israil jəmətidə wə Yəhuda jəmətidə insan nəslini wə həywanlarning nəslini terip ətürimən. ²⁸ Xundak boliduki, Mən ularni yulux, səküx, həlak kilix, aqdurux üqün, ularoqa nəzirimni saloqandək, Mən ularni qurux wə tikip ətürüx üqünmu ularoqa nəzirimni salimən, — dəydu Pərwərdigar.

Yengi əhdə

²⁹ Xu künlərdə ular yənə: «Atilar aqqıq-qüqük üzümlərnı yegən, xunga balılarning qixi kəriq sezilidu» degən muxu maqalni həq ixlətməydu.

□ ■ ³⁰ Qünki hər birsi öz gunahı üqün əlidu;

□ **31:26** «— Mən Yerəmiya buni anglap oyoqandim, ətrapka qaridim, nahayiti tatliq uhlaptimən» — bəzi alimlar bu ayət kəlgüsidiki Israilning əhwalini kərsitip: «Ular xu qaoqda: «Biz hazır oyoqinip ətrapka qarısak, yaxşı uyqudin bəhrimən bolduk» dəydu» dəp tərcimə kilidu. Bizningqə bəlkim Hudaning sözi Yerəmiyaqə qüxidə kəlgəndur. □ **31:29** «**Atilar aqqıq-qüqük üzümlərnı yegən, xunga balılarning qixi kəriq sezilidu**» — demək, ata-bowimiz yaman ix kıloqan, biraq biz uning yaman aqiwitini, Hudaning jzasasını kərimiz. 30-ayətni kərüng. ■ **31:29** Əz. 18:2, 3

aqqıq-qüqük üzümlərni yegənlərning bolsa, özining qixi kəriq sezilidu.□

³¹ Mana, xu künlər keliduki, — dəydu Pərwərdigar, — Mən Israil jəməti wə Yəhuda jəməti bilən yengi əhdə tüzimən; ■ ³² bu əhdə ularning ata-bowiliri bilən tüzgən əhdigə ohximaydu; xu əhdini Mən ata-bowilirini kolidin tutup Misirdin kütquzup yetəkliginimdə ular bilən tüzgənidim; gərqə Mən ularning yoldixi boləqan bolsammu, Mening ular bilən tüzüxkən əhdəmni buzoqan, — dəydu Pərwərdigar.

³³ Qünki xu künlərdin keyin, Mening Israil jəməti bilən tüzidioqan əhdəm mana xuki:

— Mən Öz Təwrat-kanunlirimni ularning iqiğə salimən,

Həmdə ularning kəlbigimu yazimən.

Mən ularning İlahi bolimən,

Ularmu Mening həlkim bolidu.□ ■

³⁴ Xundin baxlap heqkim öz yeqinioqa yaki öz kerindixioqa: — «Pərwərdigarni tonuqin» dəp əgitip yürməydu; qünki ularning əng kiqikidin qongioqiqə həmmisi Meni tonup

□ **31:30 «aqqıq-qüqük üzümlərni yegənlərning bolsa, özining qixi kəriq sezilidu»** — bu 30-ayəttiki maqal 29-ayəttiki məqulning əksidur. «Əzakiyal pəyoqəmbər» kitabida izahliqinimiz («qoxumqə səz»imizdə, «Əz.» 18:12 toqruluk eytiləqan)dək, ata-bowilirining gunahliri bala-əwladliriqə məlum bir təsiri bardur, dəp əks etidu; lekin Huda hazır yengi əhdini (31-34ni kərüng) ular bilən tüzməkqi boliduki, ularning hər birining Huda bilən alahidə munasiwət-dostluqi bar bolidu, etkəndiki ixlar ularqə heqkəndək təsir yətküzməydu.

■ **31:31** İbr. 8:8 □ **31:33 «xu künlərdin keyin»** — bəlkim Huda həlkini öz yurtioqa qayturoqandin keyin. ■ **31:33** Yər. 24:7; 30:22; 31:33

boləqan bolidu; qünki Mən ularning kəbihlikini kəqürimən həmdə ularning gunahini hərgiz esigə kəltürməymən, — dəydu Pərwərdigar.■

Yengi əhdigə kapalət berix

³⁵ Kuyaxni kündüzdə nur bolsun dəp bərgən, ay-yultuzlarni keqidə nur bolsun dəp bəlgiligən, dolkunlirini xarkiritip dengizni kəzoqaydioqan Pərwərdigar mundak dəydu (samawi kəoxunlarning Sərdari boləqan Pərwərdigar Uning namidur): —■

³⁶ — Muxu bəlgiligənlirim Mening aldimdin yokap kətsə, — dəydu Pərwərdigar, — əmdi Israilning əwladlirimu Mening aldimdin bir əl boluxtin mənggügə kəlixu mumkin.

³⁷ Pərwərdigar mundak dəydu: — Yukirida asmanlar məlgərlənsə, təwəndə yər ulliri təkxürülüp bilinsə, əmdi Mən Israilning barliq əwladlirining kəloqan həmmə kəlmixliri tūpəylidin ulardin waz kəqip taxliəuqi bolimən, — dəydu Pərwərdigar.

Yerusalem xəhiri kəngəytilidu

³⁸ Mana, xu künlər keliduki, — dəydu Pərwərdigar, — xəhər məhsus Manga atilip «Hənaniyəlning munari»din «Dokmux dərwasasi»əqiqə kəytidin kəurulidu; ³⁹ əlqəm tanisi kəytidin əlqəx üqün xu yərdin «Garəb dəngi»əqiqə, andin Goatka burulup sozulidu; ⁴⁰ jəsətlər wə kəurbanlik külliri

■ **31:34** Yəx. 54:13; Yər. 33:8; Mik. 7:18; Yh. 6:45; Ros. 10:43

■ **31:35** Yar. 1:16; Yəx. 51:15

taxlinidioqan pütkül jiloqa, xundaqla Kidron dəryasioiqə həm xərkkə qaraydioqan «At dərwezisi»ning dokmuxioiqə yatkan etizlarning həmmisi Pərwərdigarqa pak-muqəddəs dəp hesablinidu; xəhər qaytidin heq yulup taxlanmaydu, hərgiz qaytidin aqdurup taxlanmaydu.□

32

Yerəmiya bir etizni setiwalidu

¹ Yəhuda padixahı Zədəkiyaning oninçi yili, Yerəmiyaqa Pərwərdigardin kəlgən səz təwəndə hatiriləngən (xu yil Nebokədnəsarning on səkkizinçi yili idi; ² Xu qaqda Babil padixahining koxuni Yerusalemni qorxuwaloqanidi; Yerəmiya pəyoqəmbər bolsa Yəhuda padixahining ordisidiki qarawullarning hoylisida kəmap koyuloqanidi. ³⁻⁵ Qünki Yəhuda

□ **31:40 «jəsətlər wə kurbanlik külliri taxlinidioqan pütkül jiloqa»** — muxu «jiloqa» «Hinnomning jiloqisi» (Gə-Hinnom)ni kərsitidu (7-bab, 31-32-ayət wə izahatinimu kəring). Bu jiloqoqa əhlətlər həm hərhil napak nərsilər taxlinatti. Bu intayin napak, paskina jiloqining kəlgüsi zamanda (ayətning ikkinçi qismida eytiloqandək) Hudaqa atap muqəddəs bolidioqanliki əjayib ix bolidu. Demək, Hudaning xəpkiti bilən pütkül xəhər wə uning həmmisi intayin pak-muqəddəs bolidu. Yerusalem xəhirining hazırki ətrapliri bu ayətlərdə kərsitilgən jaylarda kəngəytməktə. **«jəsətlər... taxlinidioqan... jiloqa» .. «Kidron dəryasi»... «At dərwezisi»** — xəhərnin jənubiy təripigə, «Kidron dəryasi» xərkiy təripigə, «At dərwezisi» bolsa bəlkim ximaliy təripigə jaylaxqanidi.

padixahı Zədəkiya uni əyibləp: «Nemixka sən: «Mana, Mən bu xəhərnı Babil padixahının qolıqə tapxurımən; u uni ixoqal kılıdu; Yəhuda padixahı Zədəkiya kaldıylərnın qolidin kəqıp qutulalmaydu; qünki u Babil padixahının qolıqə tapxurulmay qalmaydu; u unıng bilən yüz turanə səzlixidu, əz kəzi bilən unıng kəzıgə qaraydu. U Zədəkiyani Babiloqə apırıdu, u mən unıngoqə yekınlıxıp toluq bir tərəp qılıoquqə xu yərdə turıdu, dəydu Pərwərdıgar; silər kaldıylər bilən qarxılaxsanglarmu oqəlibə qılalmaysılər! — dəydu Pərwərdıgar» — dəp bexarət berısən?» — dəp uni kamap qoyoqanıdı). ■ ⁶ Yərəmiya: — Pərwərdıgarının səzi manga kelıp mundaq deyıldı — dedi: —

⁷ Mana, taqanq Xallumnın oqlı Hənaməəl yeningoqə kelıp: «Əzünq üqün Anatottiki etizimni setıwal; qünki uni setıwelıxka senıng həmjəmətlik hokukunq bar» — dəydıoqan bolıdu.□

⁸ Andın Pərwərdıgarının deqınıdək taqamının oqlı Hənaməəl, qarawullarının həylısıda yenımoqə kelıp manga: «Bınyamının zeminıdiki menıng Anatottiki etizimni setıwaloqaysən; qünki həmjəmət hokukı senıngkidur; əzünq üqün setıwal» — dedi; andın mən bunıng həkıkətən Pərwərdıgarının

■ 32:3-5 Yər. 34:3 □ 32:7 «**həmjəmətlik hokukı**» — Musa pəyoqəmbərgə qıxürülgən qanun boyıqə, hərбір Israillıqka bir parqə zemin təksım qılınıoqan. Əgər bu zemınnı satmaqı bolsa, awwal əz jəmətıdıkılərgə setıwelıx pırsıtı berıxı kerək ıdı; ular bu «həmjəmət hokukı» boyıqə uni setıwelıxınnı halmısa, andın baxqılaroqə setıxka bolattı.

səzi ikənlikini bilip yəttim. ⁹ Xunga mən taoqamning oqli Hənaməəldin Anatottiki bu etizni setiwaldim; pulni, yəni on yəttə xəkəl kümüxni girgə selip əlqidim. □ ¹⁰ Mən tohtam hetigə imza qoyup, üstigə məhürni besip peqətlidim; buningə guwahqilarni guwah bərgüzdüm, kümüxni taraziya saldim; ¹¹ tohtam hetini qoluməya aldim, — birsidə soda tüzümi wə xərtliri hatirilinip peqətləngən, yənə birsi peqətlənmigənidi — ¹² wə mən taoqamning oqli Hənaməəlning kəz aldida, bu soda hetigə imza qoyqan guwahqilar wə qarawullarning həylisida olturoqan Yəhudiylarning həmmisi aldida hətlərnə Maaseyahning nəwrəsi, Neriyaning oqli boləqan Barukqa tapxurdum. ¹³ Ularning aldida mən Barukqa mundaq tapilap dedim: — ¹⁴ Samawi qoxunlarning Sərdari boləqan Pərwərdigar — Israilning Hudasi mundaq dəydu: — Bu hətlərnə, yəni peqətləngən wə peqətlənmigən bu tohtam hətlirini elip, bular uzun wəqitkiqə saqlansun dəp sapal idix iqiğə saləqin; ¹⁵ Qünki samawi qoxunlarning Sərdari boləqan Pərwərdigar — Israilning Hudasi mundaq dəydu: — Kəlgüsidə bu zeminda həm əylər, həm etizlər, həm üzümzarlar kaytidin setiwelinidu. ¹⁶ Mən tohtam hetini Neriyaning oqli boləqan Barukqa tapxuroqandin keyin, Pərwərdigarəya dua kilip mundaq dedim: — ¹⁷ «Ah, Rəb Pərwərdigar! Mana, Sən asman-zeminni Əzüngning zor qudriting wə sozuloqan

□ **32:9 «on yəttə xəkəl kümüx»** — bir xəkəl 11.4 gram idi; 17 xəkəl 194 gram idi.

biliking bilən yasioqansən; Sanga heqkandak ix təs əməstur; □ ¹⁸ Sən minglioqan kixilərgə rəhim-xəpkət kərsitisən həmdə atilarning kəbihlikining jazasinimu keyin balilirining qoynioqa kayturusən; ah Sən uluq, Qudrət Igisi Təngridursən — Samawi qoxunlarning Sərdari boləqan Pərwərdigar Sening namingdur; ■ ¹⁹ oy-nixanliringda uluq, qiloqan ixliringda kudrətliksən; kəzliring bilən insan balilirining əz yolliri wə qiloqanlirining mewisi boyiqə hər birigə *inam yaki jaza* kayturux üqün, ularning barliq yollirini kəzligüqidursən; ■ ²⁰ — Sən bügünki künqiqə Misir zeminida, Israil iqidə həm barliq insanlar arisida məjizilik alamətləni həm karamətləni ayan kilip kəlgənsən; xunglaxqa bügünqiqə Sening naming eozidin-eozioqa tarkilip kəlməktə. ²¹ Sən məjizilik alamətlər, karamətlər kudrətlik qolung, sozuləqan biliking wə dəhxətlik wəhxət arkilik Əz həlqing Israilni Misir zeminidin qikarəqansən; ■ ²² Sən ularəqa ata-bowilirioqa təqdim kilimən dəp kəsəm qiloqan, süt həm bal ekip turidioqan bu zeminni təqdim qiloqansən. ²³ Ular dərwəkə zeminəqa kirip uningəqa igə boləqan; lekin ular Sening awazingəqa kuləq salmioqan, Təwrat-qanununəda mangmioqan; ularəqa əmr qiloqanlarning heqkaysisioqa əməl qilmioqan; xunga Sən bu külpətləning

□ **32:17** «Sanga heqkandak ix təs əməstur» — ibraniy tilida «Sanga heqkandak ix karamət əməstur». ■ **32:18** Mis. 34:7

■ **32:19** Ayup 34:21; Pənd. 5:21; Yəx. 28:29; Yər. 16:17; 17:10

■ **32:21** Mis. 6:7; 2Sam. 7:23; 1Tar. 17:21

həmmisini ularning bexioja qüxürgənsən.
 24 Mana, xəhərnı besip kirix üqün sepiloja selip qikirilojan dönglük-potəylərgə qarilojaysən! Kiliq, kəhətqilik wə waba tıpəylidin xəhər hujum kiliwatkan kaldiyələning qolioja tapxurulmay qalmaydu; Sən aldin'ala eytkining hazır əməlgə axuruldi; mana, Əzüng kərisən.
 25 Ləkin Sən, i Rəb Pərwərdigar, gərgə xəhər kaldiyələning qolioja tapxurulidijan bolsimu, manga: «Əzüng üqün etizni kümüxkə setiwal wə buni guwahqilaroja kərgüzgin!?» — deding».

26 Andin Pərwərdigarning səzi Yeremiyoja kelip mundak deyildi: —

27 Mana, Mən Pərwərdigar, barliq ət igilirining Hudasidurmən; Manga təs qüxidijan birər ix barmidu? □ ■ 28 Xunga Pərwərdigar mundak dəydu: — Mana, Mən bu xəhərnı kaldiyələning qolioja wə Babil padixaği Nebokadnəsarning qolioja tapxurimən; ular uni igiliwalidu. 29 Bu xəhərgə hujum kiliwatkan kaldiyələr uningəja besip kirip ot qoyup uni kəydüriwetidu; ular

□ 32:25 «Sən, i Rəb Pərwərdigar, gərgə xəhər kaldiyələning qolioja tapxurulidijan bolsimu, manga: «Əzüng üqün etizni kümüxkə setiwal wə buni guwahqilaroja kərgüzgin!?» — deding» — mumkinqiliki barki, gərgə Pərwərdigar Yeremiya wə baxka pəyoqəmbərlər arkilik kəp kətim Yəhudəja: «Mən silərnı sürgün kildürimən» dəp aqağlandırojan bolsimu, Yeremiya yənila: ««ahirkı minutta» Yəhudani Babilin kutkuzidu» dəp oylidi. □ 32:27 «Manga təs qüxidijan birər ix barmidu?» — ibraniy tilida «Manga karamət qüxidijan birər ix barmidu?». ■ 32:27 Qəl. 16:22

xəhərdikilərninğ öylirininu keydüriwetidu; ular bu öylərninğ əgziliri üstidə Meni şəzəpləndürüp Baaloğa isriq yakқан, yat ilahlaroğa «xarab hədiyə»lərni kuyoğan. ■

³⁰ Qünki Israillar wə Yəhūdalar yaxliqidin tartip kəz aldimda pəkət rəzillikla kılıp kəlməktə; Israillar pəkətlə öz kolliri yasioğanlar bilən şəzəzimni kəzoşoğanidin baxқа ix kilmioğan, — dəydu Pərwərdigar. □ ³¹ Qünki bu

xəhər kuruşoğan künidin tartip büğünki künğiqə Mening şəzəzim wə kəhrimni xundak kəzoşoşuqi bolup kəldiki, Mən uni Öz yüzüm aldidin yokətmisam bolmaydu. ³² Israillar wə

Yəhūdalar — ular wə ularning padixahliri, əmirliiri kəhınliiri, pəyoəmbərliri, Yəhuda adəmliri wə Yerusalemda turuwətkənlərninğ meni şəzəpləndürgən barliq rəzilliki tūpəylidin *xəhərnii yokitimən.* ³³ Ular Manga yüzini

kəratқан əməs, bəlki Manga arkisini kılıp tətür kərioğan; gərqə Mən tang səhərdə ornumdin turup ularoğa əgətkən bolsammu, ular anglimay təlim-tərbiyini kəbul kılıxni rət kılıoğan. ■ ³⁴ Ular Öz namim bilən ataloğan əyde

yirginqlik butlirini selip uni buloşoğan; ³⁵ ular öz oşul-kizlirini ottin ətküzüp «Molək»kə atəp kurbənlilik kılıx üqün «Hinnomning oşlining

---

■ **32:29** Yər. 21:10 □ **32:30 «yaxliqidin tartip...»** — bəlkim Israilning «əl boləşininidin tartip», yəni «Misirdin qikixtin tartip» degən mənide. Bolmisa «etizni al» degən səzninğ nemə mənisi bar? Jawəb təwəndiki ayətlərdə, əlwəttə. **«kolliri yasioğanlar»** — degən səzlər yəki yasioğan butlarni yəki yaman kilmixlirini kərsitidu. ■ **32:33** Yər. 2:27; 7:13,24,25; 25:3; 26:5; 29:19

jiloşisi»diki, Baaloğa beoixlanoğan «yukiri jaylar»ni kurup çikқан; Mən ularning bundak ix kilixini zadi buyrup bakmioğanmən; ularning Yəhudani gunahқа patkuzup, muxundak lənətlik ix kilsun degən oy-niyəttə heqқаqan bolup bakmioğanmən. □ ■

³⁶ Silər muxu xəhər toqruluk: «Dərhəkiqət, u kiliq, kəhətqilik wə waba arkilik Babil padixaһining koliqа tapxurulidu!» — dəwatisilər; lekin Pərwərdigar — Israilning Hudasi muxu xəhər toqruluk hazır mundak dəydu: —

³⁷ Mana Mən, Mən ularni oqəzipim, kəhrim wə zor aqqikim bilən həydiwətkən barlik padixaһliklardin yioqimən; Mən ularni kaytidin muxu yərgə epkelimən, ularni aman-tinqliqta turoquzimən. ■ ³⁸ Ular Mening həlkim bolidu, Mən ularning Hudasi bolimən. ■ ³⁹ Mən ular wə ulardin keyin boloğan balilirini barlik künliridə Məndin əyminip yahxilik kərsun dəp, ularoğa bir kəlb, bir yolni ata qilimən.

⁴⁰ Mən ularoğa iltipat kilixtin qolumni ikkinqi üzməslikim üqün ular bilən mənggülük bir əhdə tüzimən; ularning kaytidin yenimdin qətliməsliki üqün Mən kəlbige qorkunqumni salimən. ⁴¹ Mən ularoğa yahxilik ata kilixtin huzur elip xadlinimən wə pütün kəlbim, pütün jenim bilən ularni muxu zeminoğa tikip turoquzimən! ■

□ **32:35** «Molək» — Ammoniylarning qokunoğan buti.

■ **32:35** Yər. 19:5 ■ **32:37** Yər. 23:3; 29:14; 31:10 ■ **32:38**

Yər. 24:7; 30:22; 31:1,33 ■ **32:41** Yər. 24:6; Am. 9:15

42 Qünki Pərwərdigar mundak dəydu: — Mən huddi bu həlkning bexioğa bu dəhxətlik külpətning həmmisini qüxürginimdək, Mən ular toqruluk wədə kılqan barlıq bəht-bərikətləni ularning üstigə qüxürimən;

43 Silər muxu zemin toqruluk: «Ü wəyrənə, adəmzatsız wə haywanatsızdur; kaldiyələning kolioğa tapxuruloğan!» dəysilər. Lekin kəlgüsidə uningda etizlar qaytidin setiwelinidu!

44 Binyaminning yurtida, Yerusalemining ətrapidiki yezilirida, Yəhudaning xəhərliridə, jənubtiki taqlıq xəhərliridə, qərbtiki «Xəfəlah» egizlikidiki xəhərlərdə, Yəhudaning jənubiy bayawanliridiki xəhərlərdimu kixilər qaytidin kümüxkə etizlarni setiwalidu, tohtam hətlirigə imza koyidu, mähürləp, guwahqilarni guwahqa hazır kilidu; qünki Mən ularni sürgünlüktin qayturup əsligə kəltürimən — dəydu Pərwərdigar.

33

Pərwərdigar Israil wə Yəhudani əsligə kəltürimən, dəp ikkinqi qetim wədə kilidu

1 Yərəmiya tehi qarawullarning həylisida qamap koyuloğan waqtida, Pərwərdigarning səzi uningqa ikkinqi qetim kelip mundak deyildi: —

2 İxni kılquqi Mən Pərwərdigar, ixni xəkilləndürgüqi həm uni bekitküqi Mənki Pərwərdigar mundak dəymən — Pərwərdigar

Mening namimdur — □ ³ Manga iltija qil, Mən sanga jawab kayturimən, xundakla sən bilməydiyən, büyük həm tilsimat ixlarni sanga ayan qilimən. ⁴ Qünki *düxməning* döng-potəylirigə həm kiliqioğa taqabil turuxqa istihkamlar kilix üqün qekiloğan bu xəhərdiki öylər wə Yəhuda padixahlirining ordiliri toqruluk Israilning Hudasi Pərwərdigar mundak dəydu: —

⁵ «Kaldiylər bilən qarxiliximən» dəp xəhərgə kirgənlərnin həmmisi, pəkət Mən şəzipim wə qəhrimdə uriwətkənlərnin jəsətliri bilən bu öylərnin toldurux üqün kəlgənlər, halas. Qünki Mən ularning barliq rəzilliki tūpəylidin yüzümni bu xəhərdin örüp yoxuroğanmən. □ ⁶ Həlbuki mana, Mən bu xəhərgə xipa kilip dərdigə dərman bolimən; Mən ularni sakaytimən, ularğa qəksiz arambəhx həm həkikətni yexip ayan qilimən. □ ⁷ Mən Yəhudani həm Israilni sürgündin kayturup əsligə kəltürimən; ularni awwalkidək kurup qikimən. ■ ⁸ Mən ularni

□ **33:2 «ixni qilouqi»** — nemə ix ikənliki bəkim keyinki 4-26-ayətlərdə təswirlinidu. □ **33:5 ««Kaldiylər bilən qarxiliximən» dəp xəhərgə kirgənlər... pəkət Mən şəzipim wə qəhrimdə uriwətkənlərnin jəsətliri bilən bu öylərnin toldurux üqün kəlgənlər, halas. Ularning barliq rəzilliki tūpəylidin yüzümni bu xəhərdin örüp yoxuroğanmən»** — oqurmənlər ayəttiki baxqa hil təjrimilərnin uqritixi mumkin. Lekin omumiy mənsi təjrimimizningkidək bolidu. □ **33:6 «Həlbuki mana, Mən bu xəhərgə xipa kilip dərdigə dərman bolimən; Mən ularni sakaytimən, ...»** — xübhəsizki, Huda Yərəmiyagə eytqan «büyük həm tilsimat ixlər» bu ayəttin baxlap uningğa eqip kərsitilidu. ■ **33:7** Yər. 24:6; 31:4; 32:44

Mən bilən qarxilixip gunahqa petip sadir qiloqan barlik kəbihlikidin paklandurimən, Mening aldimda gunahqa petip, Manga asiylik qiloqan barlik kəbihliklerini kəqürimən; ■⁹ yər yüzidiki barlik əllər Mən ularoqa yətküzgən barlik iltipatni anglaydu, xuning bilən bu *xəhər* kixini xadlandurup, Əzümgə mədhiyələni qozoqap, xan-xərəp kəltürüp nam-xəhrət hasil qilidu; əllər Mən ularoqa yətküzgən barlik iltipat wə arambəhxliktin *Məndin* qorqup titrəydiqan bolidu.

¹⁰ Pərwərdigar mundaq dəydu: — Silər muxu yər toqruluk: «U bir harabilik, adəmzatsiz wə haywanatsiz boldi!» dəysilər — durus. Lekin harabə bolqan, adəmzatsiz, aqalisiz, haywanatsiz bolqan Yəhudaning xəhərliridə wə Yerusalem koqilirida ¹¹ yənə tamaxining sadasi, xad-huramlik sadasi wə toyi boluwatqan yigit-kizning awazi anglinidu, xundaqla Pərwərdigarning öyigə «təxəkkür qurbanliqliri»ni aparqanlarning «Samawi qoxunlarning Sərdari bolqan Pərwərdigaroqa təxəkkür eytinglar, qünki Pərwərdigar mehribandur, uning muhəbbiti mənggüldür» dəydiqan awazliri qaytidin anglinidu; qünki Mən sürgün bolqanlarni qayturup zemindiki awatliqni əsligə kəltürimən, — dəydu Pərwərdigar.■

¹² Qünki samawi qoxunlarning Sərdari bolqan Pərwərdigar mundaq dəydu: — Harabə bolqan adəmzatsiz wə haywanatsiz bolqan bu yərdə wə uning barlik xəhərliridə qoy baqquqilarning

öz padilirini yatkuzidioğan kətanliri kaytidin bar bolidu. □ ¹³ *Jənubiy* taqlıktiki xəhərlərdə, *şərbətiki* Yəhudaning «Xəfəlah» egizlikidiki xəhərlərdə, jənubiy bayawanlardiki xəhərlərdə, Binyaminning yurtida, Yerusalemining ətrapidiki yezilirida wə Yəhudaning xəhərliridimu qoy padiliri ularni sanioquqining qoli astidin kaytidin etidu, — dəydu Pərwərdigar.□

¹⁴ Mana, xu künlər keliduki, — dəydu Pərwərdigar, — Mən İsrail jəmətigə həm Yəhuda jəmətigə eytkən xəpəkətlik wədəmgə əməl kilimən.■

¹⁵ Xu künlər wə u qaoqda Mən Dawut nəslidin «Həkkəniy Xah»ni zeminda əstürüp qikirimən; U zeminda toqra həküm wə həkkəniylik yürgüzidu. □ ■ ¹⁶ Xu künlərdə Yəhuda kətquzulidu, Yerusalem arambəxtə

□ **33:12 «Harabə boləqan adəmzatsiz wə haywanatsiz boləqan bu yərdə wə uning barlıq xəhərliridə qoy bakquqilarning öz padilirini yatkuzidioğan kətanliri kaytidin bar bolidu»** — 4-, 10- wə bu 12-ayəttə, Pərwərdigar Yərəmiyaqə «Sən bilip bakmioğan həm büyük həm tilsimat ixlarni sanga kərsitimən» degən wədisi boyiqə, kəlgüsi zamanda karamət ixlarni kərsitidioğan üq bexarət bizgə tonuxturulidu.

□ **33:13 «sanioquqining qoli astidin etüx»** — bəlkim qoylar qətanəqə kaytip kirgəndə, uların heqkəsisining kəm qalmasıqı üqün təxürülüxtur. ■ **33:14** Yər. 29:10 □ **33:15 «...u qaoqda Mən Dawut nəslidin «Həkkəniy Xah»ni zeminda əstürüp qikirimən...»** — oqurmənlərnin esidə barki, Huda Dawut padixah-pəyoqəmbərgə: «Kətquzoquqi-Məsih» senin nəslingdin qikidu» dəp wədə bərgən (məsilən, «2Sam.», 7-babni, Zəburdiki 18-, 45- wə 72-küyləni həm məzkur kitab 23:5nimu kəring). ■ **33:15** Yər. 23:5

turidu; *xu qaoqda* Yerusalem: «Pərwərdigar həkkaniylikimizdur» degən nam bilən atilidu.

¹⁷ Qünki Pərwərdigar mundaq dəydu: — Dawutning Israil jəmätining təhtigə olturuxqa layiq nəsli üzülüp qalmaqdu, ¹⁸ yaki Lawiylardin boləqan kaşinlardin, «kəydürmə qurbanlıq», «axlıq hədiyə» wə baxqa qurbanlıqlarni Mening aldimda daim sunidiəqan adəm üzülüp qalmaqdu.■

¹⁹ Pərwərdigarning sözi Yerəmiyaəqə kelip mundaq deyildi: —

²⁰ Pərwərdigar mundaq dəydu: — Silər Mening kündüz bilən tüzgən əhdəmni wə keqə bilən tüzgən əhdəmni buzup, kündüz wə keqini öz waktida kəlməydiəqan kilip qoysanglar, ²¹ *xu qaoqda* Mening Kulum Dawut bilən tüzgən əhdəm buzulup, uningəqə: «Əz təhtinggə həküm süridiəqan bir oqlung daim bolidu» deginim əməlgə axurulmaqdu wə hizmətkarlırim, kaşinlar boləqan Lawiylar bilən tüzgən əhdəm buzuləqan bolidu.

²² Asmanlardiki qoxunlar boləqan yultuzlarni sanap boləqili bolmiəqandək, dengizdiki kumlarni əlqəp boləqili bolmiəqandək, mən kulum Dawutning nəslini wə Əzümgə hizmət qilidiəqan Lawiylarni kəpəytimən.

²³ Pərwərdigarning sözi Yerəmiyaəqə kelip mundaq deyildi: —

²⁴ Bu həlqning: «Pərwərdigar Əzi talliəqan bu ikki jəmättin waz keqip, ularni taxlıdi» deginini bayqimidingmu? Xunga ular Mening

---

■ 33:18 Yər. 17:26

həlkimni: «Kəlgüsidə heq bir əl-dələt bol-maydu» dəp kəzgə ilmaydu. □ ²⁵ Pərwərdigar mundak dəydu: — Mening kündüz wə keqini bekitkən əhdəm özgirip kətsə, yaki asman-zemindiki qanuniyətlərnı bekitmıgən bolsam, ²⁶ Mən Yakupning nəslidin wə Dawutning nəslidin waz keqıp ularni taxlaydıoqan bolımən, xuningdək İbrahım, İshak wə Yakupning nəslı üstıgə həküm sürüx üqün *Dawutning* nəslidin adəm tallımaydıoqan bolımən! Qünki bərhək, Mən ularni sürgünlüktın qayturup ularni əslıgə kəltürımən, ularoqa rəhımdıllıq kərsıtımən. ■

34

Pərwərdigar Zədəkiyoqa xum həwər yətküzıdu

¹ Babil padıxaı Nebokədnəsar, pütün qoxuni wə həkümranlıkıoqa bekınoqan barlıq padıxaılıklar wə əllərnıng həmmısı Yerusalemoqa wə unıng ətrapıdıkı barlıq xəhərlərgə jəng kıləoqan wəktıda,

□ **33:24 «Pərwərdigar Əzi tallıoqan bu ikki jəməttın waz keqıp, ularni taxlıdı...»** — «ıkkı jəmət» xübıhsızkı, İsrail wə Yəhudanı, yəni Hudanıng pütün həlkını kərsıtıdu; demək, pütkül İsrail həlkı əzıning keləqıkı toqruluk ümıdsızlınıp kətkən. Bəzi alımlar «ıkkı jəmət» «Dawut jəmətı həm Lawıy jəmətı»ni kərsıtıdu, dəp qaraydu; ləkin bızıngqə keyınkı «Mening həlkımnı ... kəzgə ilmaydu» degən ıbarə həm 25-, 26-ayətlər «Yakupning nəslı»ni, yəni Hudanıng pütün həlkı (İsrail wə Yəhuda)ni kərsətkəqkə, 24-ayətmu pütün həlkını kərsıtıxı kerək. ■ **33:26** Yər. 31:20

Pərwərdigardin Yerəmiyağa kəlgən söz: —

■² İsrailning Hudasi Pərwərdigar mundak dəydu: — Zədəkiyaning yenioğa berip uningğa mundak degin: — Pərwərdigar mundak dəydu: — Mana, bu xəhərnə Babil padixahining kolioğa tapxurimən, u uningğa ot qoyup köydüriwetidu.

■³ Sən bolsang, uning kolidin qaçalmaysən; bəlki sən tutulup uning kolioğa tapxurulisən; sening közliring Babil padixahining közligə qaraydu, uning bilən yüz turanə sözlaxisən wə sən Babiloğa sürgün bolup ketisən.■

⁴ Ləkin, i Yəhuda padixahi Zədəkiya, Pərwərdigarning sözini angla; Pərwərdigar sening tuoqrangda mundak dəydu: — Sən kiliq bilən əlməysən; ⁵ sən aman-tinqliqta əlisən; ata-bowiliring boloqan əzüngdin ilgiriki padixahlar üqün matəm tutup huxbuy yakqandək ular ohxaxla sən üqünmu *huxbuy* yakidu; ular sən üqün: «Ah, xahim!» dəp matəm tutidu; qünki Mən xundak wədə kiləqanmən, — dəydu Pərwərdigar.□

⁶ Andin Yerəmiya pəyoqəmbər bu sözlərninğ həmmisini Yəhuda padixahi Zədəkiyağa Yerusalemda eytti. ⁷ Xu qaoqda Babil padixahining qoxuni Yerusalemda wə Yəhudadiki qaloqan xəhərlərdə, yəni Lakixta

---

■ **34:1** 2Pad. 25; Yər. 52 ■ **34:2** Yər. 21:10; 32:29 ■ **34:3** Yər. 32:4 □ **34:5** «**Sən üqün huxbuy yakidu**» — ibraniy tilida sözmusez bolsa «sən üqün köydüridu» degənliktur. Həklərninğ köydürgini bolsa, bizningqə huxbuy boluxi kerək idi. Əməliyəttə Təwrat həm İnildə əlgənlər üqün hərəkəndək qurbanlıq-ğədiyə, nəzir-qiraətninğ heçqəndək paydisi yok, dəp kərsitilidu.

wə Azikahta jəng kiliwatatti; qünki Yəhudadiki mustəhkəm xəhərlər arisidin pəkət bularla ixoqal bolmioqanidi.

Əz kullirioqa uwal qiloqanlaroqa agah berix

⁸ Padixah Zədəkiya *kullirimizoqa* azadlik jakarlayli dəp Yerusalemdikilərninğ həmmisi bilən əhdini kesip tüzgəndin keyin, Pərwərdigardin təwəndiki bu söz Yərəmiyaqa kəldi □ ■ ⁹ (əhdə boyiqə hərbi əz ibraniy kullirini, ər bolsun, kiz-ayal bolsun, qoyuwetixi kerək idi; heqkaysisi əz kerindixi bolqan Yəhudiyni kulluqta qaldurmasliki kerək idi. □ ¹⁰ Əhdigə qoxuloqan barliq əmirələr wə barliq həlk xuningoqa, yəni hərkaysimiz əz quli yaki dedikini qoyuwetəyli, ularni kulluqta qalduruwərməyli degən səzigə boysundi. Ular boysunup ularni qoyuwətti. ¹¹ Ləkin uningdin keyin ular bu yoldin yenip qoyuwətkən qul-dedəklərnəni əzigə

□ **34:8 «əhdini kesip tüzüx»** — kona zamanlarda ikki tərəp bir-biri bilən əhdə tüzməkci bolsa, awwal kala yaki qoyni soyup, nimtə (ikki parqə) qilip parqilaytti; andin ikki tərəp soyup ikki parqə qiloqan malning otturisidin təng ötüp bir-birigə kəsəm qilatti. Bu ixning əhmiyiti bəlkim: «Kaysimiz əhdini buzsak, Huda uni bu soyoqan maləqa ohxax qilsun!» deməkluktur. 18-20-ayətlərnəni kərüng. ■ **34:8 Mis. 21:2** □ **34:9 «əhdə boyiqə hərbi əz ibraniy kullirini, ... qoyuwetixi kerək idi; heqkaysisi əz kerindixi bolqan Yəhudiyni kulluqta qaldurmasliki kerək idi»** — mumkinqiləli barki, bu əhdə pəkət bu əmirlərgə qolayliq boluxi üqün tüzülgənidi. Qəhətqilik bolqan waqitta, əz kullirioqa ozuq berix məs'uliyitidin qeqip, kullirini kətküziwətətti.

qayturuwaladi. Ular bularni kaytidin məjburiy qul-dedək kiliwaladi).□

12 — Xu qaşda Pərwərdigarning sözi Yerəmiyağa kelip mundaq deyildi: —

13 İsrailning Hudasi Pərwərdigar mundaq dəydu: — Mən ata-bowiliringlarni Misirning zeminidin, yəni «kulluq öyi»din qıkarəşinimda, ular bilən əhdə tüzgənidim; 14 *xu əhdə boyiqə* hərbinglar yəttinqi yilida silərgə özini satqan hərkaysi kərindixinglar boləşan ibranıy kixilirini qoyuwetixinglar kərək; u kulluqungda altə yıl boləşandin keyin, sən uni azadlıqqa qoyuwetixing kərək, degənidim. Ləkin ata-bowiliringlar buni anglımay həc qulak salmişan. ■ 15 Ləkin silər bolsanglar, *xu yaman yoldin* yenip, kəz aldimda durus ixni kərüp, hərbinglar öz yekinişə «azad bol» dəp jakarlidinglar, xuningdək Öz namim bilən ataləşan öydə əhdə tüzüdinglar; 16 ləkin silər yənə yenip Mening namimşə daş kəltürüp, hərbinglar öz rayişə qoyuwətkən qulni həm ihtiyarişə qoyuwətkən dedəkni qayturuwelip kaytidin özünglarşə qul-dedək boluxşə məjburlidinglar.

17 Xunga Pərwərdigar mundaq dəydu: —

□ 34:11 «Ləkin uningdin keyin ular bu yoldin yenip qoyuwətkən qul-dedəkləni özigə qayturuwaladi... qul-dedək kiliwaladi» — bu wəşə Babilning qoxuni Yerusalemni qorxiwelixtin waqitlik waz keqip Misir bilən jəng kixişə kətkən waqtida boləşan boluxi mumkin. Əmirilər wə həlk bəlkim hətərlik pəyt bizdin etüp kətti, Hudadin qorqiweriximizning həjiti yoş, deyixi mumkin idi. 21-22-ayətləni 35-bab, 5-7-ayətlər bilən selixturing. ■ 34:14 Mis. 21:2; Qan. 15:12

Silər manga kulak salmidinglar, hər biringlar öz qerindixinglaroqa, hər biringlar öz yekininglaroqa azad bolunglar dəp heq jakarlimidinglar; mana, Mən silərgə bir hil azadlıqni — yəni kiliqqa, wabaqqa wə kəhətqilikkə bolqan bir azadlıqni jakarlaymən; silərnı yər yüzidiki barlıq padixahlıqlaroqa bir wəhxət baskuqi kiliqni.

■ 18 Xuning bilən Mən əhdəmnı buzoqan, kəz aldimda kesip tüzgən əhdining səzlırigə əməl qilmioqan kixilərnı bolsa, ular əzlıri soyup ikki parqə kiliq, otturısidin ötkən həliqi mozaydək kiliqni; 19 Yəhudaning əmirliri wə Yerusalemnıng əmirliri, ordidiki ələmdarlar, kahınlar, xuningdək mozayning ikki parqisining otturısidin ötkən barlıq həlkni bolsa, 20 Mən ularnı düxmənlirining qolioqa, jəninı izdigüqilərnıng qolioqa tapxurimən; xuning bilən jəsətliri asmandiki uqar-qanatlaroqa wə zemindiki haywanlaroqa ozuq bolidu;

■ 21 Yəhuda padixahi Zədəkiya wə unıng əmirlirininı düxmənlirininıng qolioqa, jəninı izdigüqilərnıng qolioqa, xundakla silərgə hujum kiliqni qikinip turoqan Babil padixahininıng qoxunininıng qolioqa tapxurimən. ■ 22 Mana, Mən əmr kiliqni, — dəydu Pərwərdigar, wə ular bu xəhər aldioqa yənə kelidu; ular unıngoqa hujum kiliqni ot koyup keydüriwetidu; wə Mən Yəhudaning xəhərlirinı wəyranə, heq adəmzatsiz kiliqni.

■ 34:17 Qan. 28:25; Yər. 15:4; 24:9,10 ■ 34:20 Yər. 7:33; 16:4; 19:7 ■ 34:21 Yər. 37:11

35

Yəhudaning wapasizliki, Rəkablarning wapadarliki

¹ Yəhuda padixahi Yosiyanning oqli Yəhoakimning künliridə, Pərwərdigardin Yerəmiyaoqa söz kelip: —□

² «Rəkabning jəmətidikilərning yenioqa berip ular bilən sözlixip ularni Pərwərdigarning öyigə apirip, uning kiçik öylirining birigə təklip kilip ularning aldioqa xarab tutqin» — deyildi.

³ Xuning bilən mən Habazziniyaning nəwrisi, Yerəmiyaning oqli Jaazaniyani, uning ukilirini wə barliq bala-qakilirini, xuningdək Rəkabning pütkül jəmətini elip kelixkə qıktim; ⁴ Mən ularni Pərwərdigarning öyigə, Igdaliyaning oqli, Hudaning adimi boloqan Hənanning oqullirioqa təwəlik öygə apardim; bu öy əmirlərning öyining yenida, Xəllumning oqli, ixikbəqar Maaseyahning öyining üstidə idi; ⁵ mən Rəkabning jəmətidikilərning aldioqa xarabka liq toloqan piyalilər wə kədəhlərni koyup ularoqa: «Xarabka əqiz teginglar!» — dedim.

⁶ Ular mənga mundak dedi: «Biz xarabni iqməymiz; qünki əjdadimiz Rəkabning oqli Yonadab bizgə: «Silər wə oqul-əwladliringlar zadi xarab iqmənglar; ⁷ yənə kelip öylərni kurmanglar, nə uruk terimanglar, nə üzümzarlərni tikmənglar, nə bulardin

□ **35:1** «Yəhoakimning künliridə» — bu wəkə Zədəkiya padixah təhtkə olturoqan wakıtta, yəni yukirida eytiloqan bəxarətlərdin ilgiri boloqanidi, əlwəttə.

heqkaysisioqa zadi igə bolmanglar; barlik künliringlarda qedirlarda turunglar; xuning bilən silər turuwatқан zeminda uzun künlərni kərisilər» — dəp əmr qaldurəqan.

⁸ Xuning bilən bizning əjdadimiz Rəkabning oqlı Yonadabning: «Barlik kününlərdə zadi xarab iqmənglar» degən awazioqa kulak selip, biz wə bizning ayallirimiz həm oqlul-qizlirimiz uning əmrigə toluq əməl kilip kəlgənmiz; ⁹ biz yənə turəqudək əylərni salmiəqan; bizdə heq üzümzar, etiz, uruk degənlər yok; ¹⁰ bəlki biz qedirlarda turup kəlduk, əjdadimiz Yonadabning bizgə barlik əmr kiləqanlirioqa əməl kilip kəlduk. □

¹¹ Ləkin Babil padixaħi Nebəqadnəsar zeminoqa besip kirgəndə, xundak ix boldiki, biz: «Barayli, Kaldiylərning qəxuni həm Suriyəning qəxunidin qəqip Yerusalem xəħirigə kirəyli» — deduk. Mana xu səwəbtin Yerusalemda turuwatimiz».

¹² Andin Pərwərdigarning səzi Yərəmiyaəqa kelip mundak deyildi: —

¹³ «Samawi qəxunlarning Sədari boləqan Pərwərdigar — Israilning Hudasi mundak dəydu: — Barəqin, Yəħudadikilər wə Yerusalemda turuwatқанlarəqa mundak degin: — Buningdin tərbiyə almamsilər, xuningdək Mening səzliringə kulak salmamsilər? —

□ **35:10 «biz qedirlarda turup kəlduk, əjdadimiz Yonadabning bizgə barlik əmr kiləqanlirioqa əməl kilip kəlduk»** — jəmiy bolup 250 yillik məzgil iqidə. «Rəkabning oqlı Yonadab» bəlkim «2Pad.» 10:15də tiləqə elinəqan «Rəkabning oqlı Yəħonadab» boluxi mumkin.

dəydu Pərwərdigar. ¹⁴ — Mana, Rəkabning oqli Yonadabning oqul-pərzəntlirigə «xarab iqmənglar» dəp tapilioqan səzlrigə əməl kəlinip kəlgən; bəgünki künqigə ular heq xarab iqip bakmioqan, qünki ular atisining əmrigə itaət kəloqan. Ləkin Mən tang səhərdə ornumdin turup silərgə səz kəlip kəlgən bolsammu, silər Manga heq kəlak salmioqansilər. ■ ¹⁵ Mən tang səhərdə ornumdin turup kullirim boləqan pəyqəmbərlərnə əwətip: «Hərbiringlar həzir əz rəzil yolunglardin yenip, kəlmixinglarnə tüzitinglar, baxkə ilahlarəqə əgixip qəkunmanglar; xundak kəlsanglar Mən ata-bowiliringlarəqə təkdim kəloqan zeminda turuwerisilər» dəp kəlgənmən; ləkin silər Manga kəlak salmay heq anglimioqansilər. ■ ¹⁶ Bərhək, Rəkabning oqli Yonadabning əwladliri atisining ularəqə tapilioqan əmrigə əməl kəloqan; ləkin bu həlkə Manga heq kəlak salmioqandur. ¹⁷ Xunga samawi qəxunlarning Sərdari boləqan Pərwərdigar — Israilning Hudasi mundak dəydu: — Mana, Mən Yəhudaning üstigə həm Yerusalemning üstigə Mən aldın'ala eytkən barlik balayi'apətnə qəxürimən; qünki Mən ularəqə səz kəloqan, ləkin ular anglimioqan; Mən ularnə qəkiroqan, ləkin ular jawab bərmigən».

¹⁸ Andin Yerəmiya Rəkab jəmətigə mundak dedi: — Samawi qəxunlarning Sərdari boləqan Pərwərdigar — Israilning Hudasi mundak dəydu: — Qünki silər atanglar Yonadabning əmrigə itaət kəlip, barlik yolyoruklirini tutup,

■ **35:14** Yər. 11:7; 25:3; 26:5; 29:19; 32:33 ■ **35:15** Yər. 18:11; 25:5

silərgə tapilənanlirining həmmisi boyiqə ix kərüp kəlgənsilər, — ¹⁹ əmdi samawi qoxunlarning Sərdari boləqan Pərwərdigar — Israilning Hudasi mundak dəydu: — Rəkabning oqli Yonadabning nəslidin aldimda hizmət qiloquqi hərgiz üzülüp qalmaydu. □

36

Padixah Yəhoakim bexarət hatiriləngən oram yazmini kəydüridu

¹ Yəhuda padixahi Yosiyaning oqli Yəhoakimning tətinqi yili, Yərəmiya oqa Pərwərdigardin təwəndiki səz kəldi: —

² Əzünggə oram kəqəz aləqin; uningəqa Yosiyaning künliridə sanga səz qiloqinimdin tartip bügünki küngiqə Mən Israilni əyibligən, Yəhudani əyibligən həm barliq əllərnə əyibligən, sanga eytkən səzlərnəng həmmisini yazəqin. ■

³ Yəhudaning jəməti bəlkim Mən bexiqə qüxürməkqi boləqan barliq balayi'apətni anglap, hərbi əzlirining rəzil yolidin yanarmikin; ular xundak qilsa, Mən ularning kəbihlikini wə gunahini kəqürüm qilimən. ⁴ Xuning bilən Yərəmiya Neriyaning

□ **35:19** «Rəkabning oqli Yonadabning nəslidin aldimda hizmət qiloquqi hərgiz üzülüp qalmaydu» — ularning Huda aldida nemə hizmət qilidiənanliki Muqəddəs Kitabta hatiriləngən əməs; əmma Yəhudiylarning keyinki hatiriliri boyiqə ularning keyinki ibadəthanida qurbangahta ot üqün otun elip berix hizmiti bar idi. Rəkabiylar toqruluq yənə «Koxumqə səz»imizni kərüng. ■ **36:2** Yəx. 8:1; Yər. 30:2

oqli Barukni qakirdi; Baruk Yərəmiyaning aozidin qikkanlirini anglap Pərwərdigarning uningoa eytkan səzlirining həmmisini bir oram kəqəzɡə yezip bərdi. ⁵ Yərəmiya

Barukka tapilap mundaq dedi: — Özüm kamap koyuloanmən; Pərwərdigarning öyigə kirixingə ruhsət yok; lekin özüng berip kirgin; ⁶ Pərwərdigarning öyidə roza tutkan bir künidə, sən aozimdin qikkanlirini anglap yazoan, Pərwərdigarning bu oram yazmida hatiriləngən səzlrini həlkning kulaklirioa yətküzgin; həmmə xəhərlərdin kəlgən Yəhudadikilərninɡ kulikioimu yətküzgin.

⁷ Ular bəlkim Pərwərdigar aldioa dua-tilawitini kilip hərbiəri əzlrining rəzil yolidin yanarmikin; qünki Pərwərdigarning bu həlkə agahlandıroan oəziپی wə kəhri dəhxətliktur.

⁸ Neriyanning oqli Baruk Yərəmiya pəyoəmbər uningoa tapiloiinining həmmisini ada kilip, Pərwərdigarning öyidə Pərwərdigarning səzlrini okup jakarlidi.□

⁹ Yəhuda padixahi Yosiyanning oqli Yəhoakim təhtkə olturoan bəxinqi yili tokkuzinqi ayda xundaq boldiki, barlik Yerusalemdikilər həmdə Yəhuda xəhərliridin qikip Yerusalemoa kəlgən

---

□ **36:8 «Neriyanning oqli Baruk Yərəmiya pəyoəmbər uningoa tapiloiinining həmmisini ada kilip, Pərwərdigarning öyidə Pərwərdigarning səzlrini okup jakarlidi»** — Barukning qong atisi Maaseyah Yerusalemninɡ xəhər baxliki boləanidi (32:12ni həm «2Tar.» 34:8ni kərüng). U muxu ixni kiləanda bəlkim əzining jenini wə keləqikini təwəkkül kiləan. Uning Yərəmiyaoa həmrah boluxning intayin japalik wə hətərlilik ikənlikini qüxinix üqün 45-babni kərüng.

barlıq həlk üqün, Pərwərdigar aldida bir məzgil roza tutuximiz kerək dəp elan kılindi.

¹⁰ Xu wəqit Baruk Pərwərdigarning öyigə kirip, pütükqi Xafanning oqlı Gəməriyaning öyidə turup, Yerəmiyaning səzlrini barlıq həlkning kulikiqə yətküzüp okudi; bu öy Pərwərdigarning öyining yukiriki həyolisidiki «Yengi dərwezə»qə jaylaxkanıdi. □

¹¹ Xafanning nəwrisi, Gəməriyaning oqlı Mikah bolsa yazmidin Pərwərdigarning səzlrining həmmisigə kulak saldi. ¹² Andin u padixahning ordisiqə quxüp pütükqining öyigə kiriwidi, mana, əmirlərninğ həmmisi xu yərdə olturatti; pütükqi Əlixama, Xəmayaning oqlı Delaya, Akborning oqlı Əlnatan, Xafanning oqlı Gəməriya wə Hənanıyaning oqlı Zədəkiya qatarlıq barlıq əmirlər xu yərdə olturatti.

¹³ Xuning bilən Mikah Barukning səzligənlirini həlkning kulikiqə yətküzüp okuqəanda əzi angliqan barlıq səzlərnı ularqə bayan kildi.

¹⁴ Xuning bilən barlıq əmirlər Kuxining əwrisi, Xələmiyaning nəwrisi, Nətaniyaning oqlı Yəhudiyni Barukning yeniqə əwətip uningqə: «Sən həlkning kulikiqə yətküzüp okuqan oram yazmini qolungqə elip yenimizqə kəl» — dedi. Xuning bilən Neriyaning oqlı Baruk oram yazmini qoliqə elip ularning yeniqə

□ **36:10 «pütükqi Xafan»** — Xafan toqruluk «1Pad.» 22-babni kərüng. «**yukiriki həyola**» — bolsa «1Pad.» 6:36 həm 7:12də «iqki həyola» degən nam bilən atalqan. «Yengi dərwezə» «Yer.» 26:10də tilqə elinqan. Xübhisizki, Baruk xu yərdə turup Yerəmiyaning səzini okuytti, barlıq həlk angliyalaytti.

kəldi. ¹⁵ Ular uningə: «Oltur, uni kuliqimizəyə yetküzüp okup bər» — dedi. Baruk uni ularəyə anglitip okudi.

¹⁶ Xundak boldiki, ular barlik səzləni angliəanda, alakzadə bolup bir-birigə qarixip: «Bu səzləning həmmisini padixahəyə yetküzmisək bolmaydu» — dedi. ¹⁷ Andin Baruktin: «Bizgə degin əmdi, sən bu səzləning həmmisini kəndak yazding? Ularni Yerəmiyaning əz əqzidin anglingmu?» — dəp soridi.

¹⁸ Baruk ularəyə: «U bu səzləning həmmisini əz əqzi bilən manga eytti, mən oram kəqəzəgə siyah bilən yazdim» — dedi.

¹⁹ Əmirlər Barukə: «Barəin, sən wə Yerəmiya məküwelinglar. Kəyərdə bolsanglar həqkingə bildürmənglar» — dedi. ²⁰ Xuning bilən ular oram yazmini pütükqi Əlixamaning əyigə tikip qoyup, ordiəyə kirip padixahning yenəyə kelip, bu barlik səzləni uning kuliqiyəyə yetküzdi.

²¹ Padixah Yəhudiyni yazmini elip kelixkə əwətti, u uni Əlixamaning əyidin epkəldi. Yəhudiy uni padixahning kuliqiyəyə wə padixahning yenida turəyan barlik əmirləning kulakliriəyə yetküzüp okudi. ²² Xu qaq tokkuzinqi ay bolup, padixah «kixlik əy»idə olturatti; uning aldidiki oqakta ot kalaklik idi. ²³ Xundak boldiki, Yəhudiy uningdin üq-tət səhipini okuəanda, padixah kələmtiraxi bilən bu kismini kesip, yazmining həmmisini bir-birləp otta kəyüp yəkiəyəyə oqaktiki otka taxlidi.

□ 24 Ləkin bu bərlək səzlərnə angliqan padixah yaki hizmətkarlırınınə həkqaysisi kərkəmidə, ulardın kiym-keqəklirini yırtqanlar yək idi. 25 Unıng üstigə Əlnatan, Delaya wə Gəmarıyalar padixahtin oram yazmını kəydürməslikini ətüngənidi, ləkin u ularqə kulaq salmıdi. 26 Padixah bolsa xahzadə Yerahməəl, Azriəlning oqlı Seraya wə Abdəəlning oqlı Xələmiyani pütükqi Barukni wə Yərəmiya pəyoqəmbərni qolqə elixkə əwətti; ləkin Pərwərdigar ularni yoxurup saklıdi.

İkkinqi oram yazma

27 Padixah Baruk Yərəmiyanıng aqzidin anglap yazqan səzlərnə hatiriligən oram yazmını kəydürüwətkəndin keyin, Pərwərdigarning səzi Yərəmiyaqə kelip mundak deyildi: —

28 Yənə bir oram kəqəzni elip, unıngqə Yəhuda padixahi Yəhoakim kəydürüwətkən birinqi oram yazmıda hatiriləngən bərlək səzlərnə yazqın. 29 Wə Yəhuda padixahi Yəhoakımqə mundak degin: — Pərwərdigar mundak dəydu: — Sən bu oram yazmını kəydürüwəttıng wə Mening toqruluk; Sən bunıngqə: «Babil padixahi qokum kelip bu zeminni wəyran kılıdu, unıngdın həm insanni həm haywannı yokıtidu» — dəp yezixkə kandakmu petındıng?» — dedıng. 30 Xunga Pərwərdigar Yəhuda

□ 36:23 «**kələmtirax bilən kesix**» — adəttə bu saymannı diwanbegi yaki pütükqi «oram yazmılar»ni yasap təyyarlxkə ixlitətti. Muxu yərdə əksiqə kimmətlik bir oram yazmını yokıtix üqün ixlətkən.

padixahı Yəhoakim toqruluk mundak dəydu: — Uning nəslidin Dawutning təhtigə olturuxka heq adəm bolmaydu; uning jəsiti sirtka taxli-wetilip kündüzdə issikta, keqidə kirawda oquq yatidu. ■ ³¹ Mən uning wə nəslining bexioqa, hizmətkarlırining bexioqa kəbihlikining jzasini qüxürimən; Mən ularning üstigə, Yerusalemda turuwatqanlarning üstigə həm Yəhudaning adəmliri üstigə Mən ularoqa agahlandıroqan barlıq külpətlərnı qüxürimən; qünki ular Manga heq kulak salmioqan. ³² Xuning bilən Yərəmiya baxka bir oram kəoqəzni elip Nerıyaning oqli Barukka bərdi; u Yərəmiyaning aozioqa karap Yəhuda padixahı Yəhoakim otta kəydürüwətkən oram yazmida hatiriləngən həmmə səzlərnı yazdı; ular bu səzlərgə ohxaydioqan baxka kəp səzlərnımu koxup yazdı.□

37

Zədəkiya padixahı boləjan qaoqdiki bəzi wəqəlar — kirix səz

¹ Babil padixahı Nebokədnəsar Zədəkiyani Yəhudaning zeminiəqa padixahı kildi; xuning bilən u Yosıyaning oqli Yəhoakimning oqli Koniyaning ornioqa həküm süridi. □

■ **36:30** Yər. 22:19 □ **36:32** «u Yərəmiyaning aozioqa karap Yəhuda padixahı Yəhoakim otta kəydürüwətkən oram yazmida hatiriləngən həmmə səzlərnı yazdı» — birinçi «oram yazma»ning məzmuni bəlkim «Yərəmiya»diki 1-20-bablar idi. □ **37:1** «**Koniya**» — «Yəkoniya»ning baxka bir atilixi.

² U, yaki hizmətkarliri, yaki zemindiki həlk Pərwərdigarning Yerəmiya pəyoqəmbər arqilik eytkən səzlidirigə heq kulaq salmidi.

Zədəkiya Hudadin yardım tiləydu

³ Padixah Zədəkiya Xələmiyaning oqli Yəhukalni həm kahin Maaseyahning oqli Zəfaniyani Yerəmiya pəyoqəmbərning yenioqa əwətip uningoqa: «Pərwərdigar Hudayimizioqa biz üqün dua kılqaysən» — degüzdi ⁴ (xu qaqda Yerəmiya zindənda kamaqlıq əməs idi; u həlk arisioqa qıqip-kirixkə ərkin idi. ⁵ Pirəwnning qoxuni Misirdin qıqqanidi; Yerusaleمني qorxiwaloqan Kaldiylər bularning həwirini anglap Yerusalemdin qekinip kətkənidi). □ ■

⁶ Andin Pərwərdigarning səzi Yerəmiya pəyoqəmbərgə kelip mundak deyilidi: —

⁷ Israilning Hudasi Pərwərdigar mundak dəydu: — Silərnı manga iltija kıldurup izdəxkə əwətkən Yəhuda padixahioqa mundak dənglar: — Mana, silərgə yardım berimiz dəp qıqip kəlgən Pirəwnning qoxuni bolsa, öz zeminioqa, yəni Misioqa kaytip ketidu. ⁸ Andin Kaldiylər bu xəhərgə kaytip kelip jəng kilip uni ixoqal kilidu, uni ot qoyup kəydürıwetidu. ⁹ Pərwərdigar mundak dəydu: — Öz-özünqlarnı aldap: «Kaldiylər bizdin qekinip kətkən» —

□ **37:5** «Pirəwnning qoxuni Misirdin qıqqanidi; Yerusaleمني qorxiwaloqan kaldiyələr bularning həwirini anglap Yerusalemdin qekinip kətkənidi» — xu wəxə bəlkim miladiyədin ilgiri 588-yili bolqanidi; «Pirəwn» Misirning padixahı Pirəwn-Hofrani kərsitidu (44:30ni kəring). ■ **37:5**
Yər. 34:21

demənglar; ular kətkən əməs! ¹⁰ Qünki gərçə silər əzünqlərçə jəng kıldioqan Kaldiyləning toluq qoxunini uruwətkən bolsanglarmu wə ularningkidin pəkət yarılanoqanlarla qaloqan bolsimu, ularning hərbiəri yənıla öz qediridin turup bu xəhərnı ot qoyup köydürüwətkən bolatti.

Yerəmiya qoloqa elinip ərz qilinidu

¹¹ Pirəwnning qoxuni tüpəylidin Kaldiyləning qoxuni Yerusalemdin qekinip turoqan waqıtta, xu wəkə yüz bərdi: —

¹² Yerəmiya Binyamındiki zeminəqa yol elip, xu yərdiki yurtdaxlırı arısidin öz nesiwisini igiləx üqün Yerusalemdin qıqkanda, ¹³ u «Binyamin dərwezisi»qa yətkəndə, Hənanıyaning nəwrısı, Xələmiyaning oqlı kəzət begi Iriya xu yərdə turatti; u: «Sən Kaldiylərgə qekinip təslim bolmaqçısən!» dəp uni tutuwaldi. ¹⁴ Yerəmiya: «Yaloqan! Mən Kaldiylər tərəpkə keqıp təslim bolmaqçı əməsmən!» — dedi. Lekin u uningəqa qulak salmidi; Iriya Yerəmiyani qoloqa elip uni əmirlər aldıqan apardı.

¹⁵ Əmirlər bolsa Yerəmiyadin oqəzəpliniq uni uruquzup, uni diwanbegi Yonatanning öyidiki qamakhanioqa solidi; qünki ular xu öyni zin-

danəja aylandurojanidi. □ 16 Yerəmiya zindandiki bir gundihaniəja qamili, xu yərdə uzun künlər yatqandin keyin, 17 Zədəkiya padixah adəm əwətip xu yərdin ordisiəja elip kəldi. U xu yərdə astirtin uningdin: «Pərwərdigardin söz barmu?» dəp soridi. Yerəmiya: «Bar; sən Babil padixahining kəliəja tapxurulisən» — dedi.

18 Yerəmiya Zədəkiya padixahka iltija kilip: — «Mən sanga yaki hizmətkarliringəja yaki bu həlkəyə nemə gunah kiləqinimoəja, bu zindanoəja qamap qoyduqlar? 19 Silərgə bexarət berip: «Babil padixahı sanga yaki bu zeminəja jəng kilixka qikmaydu!» degən pəyoəmbərliringlar kəni?» — dedi

20 — «Əmdi i padixah təksir, sözliringəyə qulak selixingni ətünimən; iltijayim aldingda ijabət bolsun, dəp ətünimən; diwanbegi Yonataning əyigə meni qaytkuzmiəjaysən; sən undak qilsang, xu yərdə əlimən».

21 Zədəkiya padixah pərman qüxürüp, Yerəmiyani qarawullarning həylisida turozuxni, xuningdək xəhərdiki həmmə nan tügəp kətmisila, uningəja hər küni «Naway koqisi»din bir nan berilixni tapilidi; xuning bilən Yerəmiya qarawullarning həylisida turdi.■

□ 37:15 «**Əmirlər bolsa Yerəmiyadin əjəzəplinip uni urəjuzup,...**» — muxundak rəzillik kiləjan əmirlər Zədəkiya padixahlikidiki əmirlər idi. 36-babta kərsitilən, Hudadin qorqқан yahxi əmirlər bolsa, Yəhoakim padixahlikidiki əmirlər idi; bu wəqədin ilgirila ular Yəkoniyah padixah bilən billə (miladiyədin ilgiriki 597-yili) Babiləja sürgün boləjanidi. ■ 37:21 Yər. 32:2

38

Yerəmiya hain dəp ərz kəlinip su azgilioə taxlinidu

¹ Mattanning oqli Səfatiya, Paxhurning oqli Gədaliya, Xəməliyaning oqli Jukal wə Malkiyaning oqli Paxhurlar bolsa Yerəmiyaning həlkəkə: — ² «Pərwərdigar mundak dəydu: — Bu xəhərdə kəlip kəloqan adəmlər bolsa kiliq, kəhətqilik wə waba bilən əlidu; ləkin kimki qikip Kaldiylərgə təslim bolsa həyat kəlidu; jeni əzigə oljidək kəlidu; u həyat kəlidu. ■

³ Pərwərdigar mundak dəydu: — Bu xəhər qokum Babil padixahining koxunining kəlioə tapxurulidu, u uni ixətal kəlidu» — dəwatқан səzlrini anglidi.

⁴ Əmirələr padixahka: «Silidin ətünimiz, bu adəm əlümgə məhkum kəlinsun; qünki nemixka uning bu xəhərdə kəlip kəloqan jənggiwar ləxkərləning kəllirini wə həlkəning kəllirini ajiz kəlixioə yol kəyulsun? Qünki bu adəm həlkəning mənprəətini əməs, bəlki ziyinini izdəydu» — dedi.

⁵ Zədəkiya padixah: «Mana, u siləning kəlliringlarəə tapxuruldi; siləning yolunglarni toskudək mən padixah kənqilik bir adəm idim?» — dedi.

⁶ Xuning bilən ular Yerəmiyani tutup kərawullarning həylisidiki xahzadə Malkiyaning su azgilioə taxliwətti; ular Yerəmiyani arəqamqilar bilən uningəə qüxərdi; azgaldə bolsa su bolmay, pəkət patkakla bar idi; Yerəmiya patkakka pətip kətti.

Efiopiyəlik aqwat Yerəmiyani azgaldin kütquzidu

⁷ Əmma padixahning ordididiki bir aqwat Efiopiyəlik Əbəd-Mələk Yerəmiyaning su azgiloqa kamap qoyuloqanlikini anglidi (xu qaqda padixah bolsa «Binyamin dərwezisi»da olturatti). □ ⁸ Əbəd-Mələk ordidin qikip padixahning yenioqa berip uningoa: ⁹ «I padixahı'aləm, bu adəmlərnin Yerəmiya pəyoqəmbərgə barlik kiloqini, uni su azgiloqa taxliwətkini intayin əsəbiy rəzilliktur; u axu yərdə kəhətqiliktin əlöp qalidu; qünki xəhərdə ozuk-tülük qalmidi» — dedi.

¹⁰ Padixah Efiopiyəlik Əbəd-Mələkkə buyruq berip: «Muxu yərdin ottuz adəmni əzüng bilən elip berip, Yerəmiya pəyoqəmbərnəni əlöp kətməsliki üqün su azgilidin elip qikəroqin» — dedi. ¹¹ Xuning bilən Əbəd-Mələk adəmlərnəni elip ularoa yetəkkilik kilip, padixahning ordididiki həzinining astidiki öygə kirip xu yərdin lata-puta wə jul-jul kiyimlərnəni elip, xularni tanilar bilən azgaloqa, Yerəmiyaning yenioqa qüxürüp bərdi. ¹² Efiopiyəlik Əbəd-Mələk Yerəmiyaoqa: — Bu lata-puta wə jondaq kiyimlərnəni qoltuqliring həm tanilar arisioqa tikip qoyoqin — dedi. Yerəmiya xundaq kildi. ¹³ Xuning bilən ular Yerəmiyani tanilar bilən tartip, su azgilidin qikardi; Yerəmiya yənila qarawullarning hoqylisida turdi.

□ **38:7 «bir aqwat Efiopiyəlik»** — «aqwat» degən bu söz bəzidə pəqət «əməldar»nila bildüridu.

*Zədəkiya astirtin məslihət soraydu, Yərəmiya
jawab beridu*

¹⁴ Padixah Zədəkiya adəm əwətip Yərəmiya pəyoqəmbərnəni Pərwərdigarning öyidiki üqinqi kirix ixikigə, öz yenioqa aparquzdi. Padixah Yərəmiyaqə: — Mən səndin bir ixni sorimakqimən; uni məndin yoxurmiqaysən — dedi.

¹⁵ Yərəmiya Zədəkiyaqə: «Mən uni sanga ayan kılsam, sən meni jəzmən ölümgə məhkum kılmamsən? Mən sanga məslihət bərsəm, sən anglımaysən!» — dedi.

¹⁶ Padixah Zədəkiya Yərəmiyaqə astirtin kəsəm iqip uningə: «Bizgə jan-tinik ata kılqan Pərwərdigarning həyatı bilən kəsəm iqimənki, mən seni ölümgə məhkum kılmaymən, yaki seni jeningni izdigüqi kixilərnin qolıqə tapxurmaymən» — dedi.■

¹⁷ Yərəmiya Zədəkiyaqə: Samawi qoxunlarning Sərdari bolqan Pərwərdigar — İsrailning Hudasi mundak dəydu: — Sən ihtiyarən Babil padixahining əmirlirinin yenioqa qikip təslim bolsang, jening həyat qalidu wə bu xəhər otta köydürüwetilməydu; sən wə eydikiliring həyat qalisilər. ¹⁸ Ləkin sən qikip Babil padixahining əmirlirigə təslim bolmisang, bu xəhər kaldiyələrnin qolıqə tapxurulidu, ular uningə ot qoyup köydürüwetidu, sən ularning qolidin qaqalmaysən — dedi.

¹⁹ Padixah Zədəkiya Yərəmiyaqə: «Mən Kaldiyərgə qikip təslim bolqan Yəhudiylərdin qorkimən; Kaldiyələr bəlkim meni ularning qolıqə tapxuruxi, ular meni kıyin-kistak kılixı

mumkin» — dedi.

²⁰ Yerəmiya mundaq dedi: — Ular seni tapxurmaydu. Səndin ətünimənki, gepimgə kirip Pərwərdigarning awazioğa itaət kiloşaysən; xundaq kilsang sanga yahxi bolidu, jening həyat qalidu. ²¹ Ləkin sən qikip təslim boluxni rət kilsang, Pərwərdigar manga ayan kiloşan ix mundaq: — ²² mana, Yəhuda padixahining ordısında qaloşan barliq kiz-ayallar Babil padixahining əmiririning aldioğa elip ketilidu. Xuning bilən bu *kiz-ayallar* sanga *tənə kilip*: «Sening jan dostliring seni ezikturdi; ular sening üstüngdin oşolibə kildi; əmdi hazır putliring patkəkka pitip kətkəndə, ular yüz örüp sanga arkisini kildi!» — dəydi. □ ²³ Sening barliq ayalliring həm baliliring kaldiyərgə elip ketilidu. Sən özüng ularning qolidin qaşalmaysən; qünki sən Babil padixahining qoli bilən tutuwelinisən, xundakla sən bu xəhərnin otta kəydürüwetilixigə səwəbqi bolisən.

²⁴ Zədəkiya Yerəmiyağa mundaq dedi: — Sən bu səhbitimizni baxka həqkingə qandurmioşin, xundila sən əlməysən. □

²⁵ Əmirələr mening sən bilən səzləxkinimni anglap yeningoğa kelip səndin: «Sening

---

□ **38:22** «**sening jan dostliring seni ezikturdi**» — «sening jan dostliring» padixahning «məsləhətqi»liri həm «pəyoşəmbərliri»ni kərsitidu. Ular padixahni «Misiroğa ittipakdax bolup Babiloğa isyan kətürəyli» dəp azdurup balayi'apətni kəltürgənidi. □ **38:24** «**qandurmioşin ...sən əlməysən**» — bəlkim padixah uningə təhdit selix üçün əməs, bəlkə «Misiroğa ittipakdax bolayli» degən əmirələr bu səhbatning məzmunini anglap qalsa Yerəmiyani eltürüxi mumkin, deməkqi.

padixahğa nemə degənliringni, xundakla uning sanga qandak sözləni kılınanlığını bizgə eyt; uni bizdin yoxurma; xundak kılsang biz seni öltürməymiz» desə, ²⁶ undakta sən ularoqa: «Mən padixahning aldiqə: «Meni Yonatanning öyigə kaytkuzmiqaysən, bolmisa, mən xu yərdə ölimən» — degən iltijayimni qoyqanmən» — dəysən.

²⁷ Dərwəqə əmirləarning həmmisi Yərəmiyaning yenioqa kelip xuni soridi; u ularoqa padixah buyruqan bu barlıq sözlər boyiqə jawab bərdi. Xuning bilən ular jimip ketip uning yenidin qikip kətti; qünki bu ix heqkimgə qandurulmiqanidi. ²⁸ Xundak kılıp Yerusalemlə ixqal kılinoquqə Yərəmiya qarawullarning həylisida turdi.

39

Yerusalemləning ixqal kılınixi wə keyinki wəqələr

¹ Yerusalemlə ixqal kılinoqanda təwəndiki ixlar yüz bərdi: — Yəhuda padixahı Zədəkiyaning tokkuzinqi yili oninqi ayda, Babil padixahı Nebokadnəsar wə barlıq qoxuni Yerusalemoqa jəng kılıxka kelip uni muhasirigə aldi; ■ ² Zədəkiyaning on birinqi yili, tətinqi ayning tokkuzinqi künidə, ular xəhər sepilidin bəsüp kirdi. ³ Xuning bilən Babil padixahıning əmiririning həmmisi, yəni

■ 39:1 2Pad. 25:1; Yər. 52:4

Samgarliq Nərgal-Xarəzər, bax həziniqi Nebu-Sarsekim, bax sehırgər Nərgal-xarəzər wə Babil padixahliqining baxqa əməldarliri kirip «Ottura dərwaza»da olturdi. □

⁴ Yəhuda padixahı Zədəkiya wə barliq jənggiwar ləxkərlər ularni kərüp qaçmaqçı bolup, tün keqidə xəhərdin bədər tikiwetixtı; u padixahning baqçisi arkilik, «ikki sepil» arilikidiki dərwezidin qikip *Jordan jiloşidiki* «Arabah tüzəngliki»gə karap keqixtı.

⁵ Kaldiylərnıng qoxuni ularni qoqlap Yeriho tüzənglikidə Zədəkiyaqa yetixip uni koloqa elip Hamat zeminidiki Riblah xəhirigə, Babil padixahı Nebokədnəsarnıng aldiqa apardı; u xu yərdə unıng üstidin həküm qikardı.

⁶ Babil padixahı Riblah xəhidə Zədəkiyanıng oqullirini kəz aldida ɵltürüwətti; Babil padixahı Yəhudadiki barliq mətiwərlərnımu ɵltürüwətti.

⁷ U Zədəkiyanıng kəzlrini oyup, uni Babiloqa apirix üqün mis kixənlər bilən kixənləp koydı.

⁸ Kaldiylər padixahning ordisini wə pukralarnıng ɵylirini ot koyup keydürüp Yerusalemning sepillirini kəmürüp taxlıdı.

⁹ Xahənə karawul begi Nebuzar-Adan xəhərdə kelip qaloqan baxqa həlkni, ɵzigə təslim bolup qikqanlarni, yəni qaloqan həlkning həmmisini koloqa elip, Babiloqa sürgün kildi. ¹⁰ Həlbuki, karawul begi Nebuzar-Adan Yəhuda zeminida

□ **39:3 «bax həziniqi»** — ibraniy tilidiki «Rab-Saris» deyilidu. Bu sözning toluk mənisi bizgə naməlum, «bax həziniqi» bizning pərimiz. **«Ottura dərwaza»da olturdi** — kona zamanlarda xəhər dərwezisi əməldarlar yaki mətiwərlər sot qilidiqan, həküm qikridiqan jay idi.

heq təwəliki bolmioqan bəzi namratlarni qaldurdi; xu qaoqda u ularoqa üzümzarlar wə etizlarni təksimləp bərdi.

11-12 Babil padixahi Nebokədnəsar Yerəmiya toqruluk qarawul begi Nebuzar-Adan arkilik; «Uni tepip uningdin həwər al; uningoqa heq ziyan yətküzmə; u nemini halisa xuni uningoqa kilip bər» — dəp pərman qüxürgənidi.

13 Xunga qarawul begi Nebuzar-Adan, xundakla bax həziniqi Nebuxazban, bax sehırgər Nərgal-Xarəzər wə Babil padixahining baxka bax əməldarlırining həmmisi adəm əwətip □

14 Yerəmiyani «Qarawullarning həyolisi»din elip Xafanning nəwrisi, Ahikamning oqli Gədaliyaning öz öyigə apirixi üqün uning qolıoqa tapxuruquzdi. Lekin Yerəmiya puqralar arisida turdi.□

□ **39:13 «bax həziniqi Nebuxazban»** — 3-ayəttə «Neb-u-Sarsekim» isimlik yənə bir «bax həziniqi» tiloqa elinidu.

□ **39:14 «Xafanning nəwrisi, Ahikamning oqli Gədaliya»** — bu ayəttiki «Xafan» 36:10-11də tiloqa elinoqan «Xafan» boluxi mumkin. Qarioqanda, uning ailisidikilər Yerəmiyaqqa yaxxi muamilə kilip kəlgən. **«Yerəmiyani ... elip .. Gədaliyaning öz öyigə apirixi üqün ...»** — alimlarning bu ayəttiki «öz öyigə» degən səz toqrisida ikki pikri bar, yəni «öz öyi» (1) Yerəmiyaning yurti, yənə Anatotni yaki (2) Gədaliyaning «öz öyi»ni kərsitidu. Gədaliya Nebokədnəsarning buyruqi bilən Pələstingə waliy dəp bekitilgənidi (40:5ni wə «2Pad.» 25:22ni kəring). Bizningə ikkinqi pikir toqra, qünki 40:5də Nebuzar-Adanning Yerəmiyaqqa «Gədaliyaning yenioqa kaytkin» degən səzini bayqaymiz. Muxu waqıtta Yerəmiya waliy öyidə kəng-azadilikdə turuxni əməs, bəlki namrat həlk arisida turuxni tallidi.

Hudaning sadıq adimi Əbəd-Mələkkə boləjan wədisi

¹⁵ Yərəmiya «Kərawullarning həylisi»da kəmap kəyuləjan wəktida, Pərwərdigarning səzi uningə kelip mundak deyilgənidi: —

¹⁶ Barəqin, Efiopiyəlik Əbəd-Mələkkə mundak degin: «Samawi kəxunlarning Sərdari boləjan Pərwərdigar — Israilning Hudasi mundak dəydu: — Mana, Mən öz səzlimni muxu xəhər üstigə qüxürimən; awat-hələwət əməs, bəlki balayi'apət qüxürimən; xu küni bu ixlar öz kəzüng əldida yüz beridu. ¹⁷ Ləkin xu küni Mən seni kütquzimən, — dəydu Pərwərdigar; — Sən kərkidiəjan adəmlərnin kəliəja tapxurulmaysən; ¹⁸ qünki Mən qəqum seni kütquzimən; sən kiliqlanmaysən, bəlki öz jening özünggə oljidək kəlidu; qünki sən Manga tayinip kəlgənsən — dəydu Pərwərdigar».

40

Yərəmiya ikkinqi kətim əzad kəlinip kəyuwətəlidu

¹ Kərawul begi Nebuzar-Adan uni Ramah xəhiridin kəyuwətkəndə, Pərwərdigar Yərəmiyaəja səz kildi. U qəqda Nebuzar-Adan Yerusəlem həm Yəhudadiki bərlək əsirlərnə elip Babiləja sürgün kilməqəji idi; Yərəmiyamu ularning ərisida zənjir bilən

baqlanılan halda elip mengiloqanidi. □

² Qarawul begi Yerəmiyani bir qətkə tartip uningqa mundak dedi: «Pərwərdigar Hudaying muxu yərgə balayi'apət qüxürimən dəp agahlandurdi; ³ Mana, Pərwərdigar Öz degini boyiqə xundak qilip uni kəltürdi; qünki silər Pərwərdigar aldida gunah sadir qiloqansilər wə uning awaziqə kulak salmioqansilər; xunga bu ix bexinglarqə qüxti. ⁴ Ləkin mən qolungni ixkəlləngən zənjirlərdin yexip seni qoyuwetimən; mən bilən billə Babilqə berix sanga muwapik kərünsə, keni kəl, mən səndin həwər alimən; əmma mən bilən billə Babilqə berixni muwapik əməs dəp qarısang, kerək yok. Mana, pütkül zemin aldingda turidu; qəyergə berix sanga layik, durus kərünsə xu yərgə barqin».

⁵ Yerəmiya tehi yenidin mangmay turup, Nebuzar-Adan uningqa: «Boldi, Xafanning nəwrəsi, Ahikamning oqli Gədaliyaning yeniqə qayt; Babil padixaşi uni Yəhudadiki xəhərlərgə həkümranlik qilixka bəlgiligən; həlk arisida uning bilən billə turiwər, yaki hərəkəndak baxka yərgə baray desəng xu yərgə barqin»

□ **40:1 «Qarawul begi Nebuzar-Adan uni Ramah xəhiridin qoyuwətkəndə, Pərwərdigar Yerəmiyaqə söz kildi...»** — Nebuzar-Adan allıkaqan Yerəmiya toqruluk «Yerusalemda turuwərsun» dəp pərman qüxürgənidi (39:11-14ni kərüng). Uning «həlk arisida» turoqanlıqı tüpəylidin, bəlkim tasadipiyliktin ular sürgün qilinoqanda ular bilən təng elip ketilgənidi. «Pərwərdigarning sözi Yerəmiyaqə kəldi» — 2-5-ayətlərgə qarıqanda, Pərwərdigarning bu sözi «kapir» bolqan, Babillik ləxkər Nebuzar-Adan arqilik kəldi!

— dedi. Xuning bilən qarawul begi uningoa ozuk-tülük həmdə bir sowqat berip uni koyuwətti. ⁶ Xuning bilən Yərəmiya Mizpah xəhriyə, Xafanning nəwrisi, Ahikamning oqli Gədalıyaning yenioğa kəldi; u uning bilən billə, pukralar arisida turdi.

Mizpah xəhiri «Yəhuda əlkə»sining yengi mərkizi kəlinidu

⁷ Dalada kəloqan Yəhudaning ləxkər baxliqliri həm ləxkərliri Babil padixahining Xafanning nəwrisi, Ahikamning oqli Gədalıyani zemin üstigə həkümranlik kilixkə bəlgiligənlikini, xuningdək uningoa Babiloğa sürgün bolmioqan zemindiki yoksul ər-ayallar bala-qaqiliri bilən tapxuruloqanlikini anglap kəldi; ⁸ xuning bilən bu ləxkər baxliqliri adəmliri bilən Mizpah xəhriyə, Gədalıyaning yenioğa kəldi; baxliqliri bolsa Nətaniyaning oqli Ixmail, Kareahning oqulliri Yoħanan həm Yonatan, Tanhumətning oqli Seraya, Nətofatlik Əfayning oqulliri wə Maakatlik birsining oqli Yəzaniya idi. □

⁹ Xafanning nəwrisi, Ahikamning oqli Gədalıya ular wə adəmlirigə: «Kaldiylərgə bekinixtin qorkmanglar; zeminda olturaklixip Babil padixahioğa bekininglar, xundak qilsanglar silərgə yahxi bolidu. ¹⁰ Mən bolsam Kaldiylər zeminoğa kəlgəndə *silərgə* wəkil bolup ularning aldida turux üqün Mizpah xəhridə turimən; silər bolsanglar, xarab, ənjür-hormilar

□ 40:8 «Maakatlik birsining oqli Yəzaniya» — «Jəzaniya»ning baxkə xəkli «Yaazaniya» — «2Pad.» 25:23ni kəring.

wə zəytun meyi məhsulatlirini elip küp-idixinglaroqa qoyunglar, özunglar tutqan xəhərlərdə turiweringlar» — dəp kəsəm iqtı.

¹¹ Ohxaxla Moabda, Ammoniyar arisida, Edomda həm baxqa hərbi yurtlarda turoqan Yəhudiylarmu Babil padixahi Yəhudada həlkning bir qaldisini kalduroqan wə ular üstigə həkümranlıq qilixqa Xafanning nəwrisi, Ahikamning oqli Gədaliyani bəlgiligən dəp anglidi; ¹² xuning bilən barlıq Yəhudiylar həydəp tarkitiwetilgən həmmə jay-yurtlardin kaytip, Yəhuda zeminiqə, Mizpah xəhirigə, Gədaliyaning yeniqə kəldi. Ular xarab, ənjür-hormilarning məhsulatlirini zor kəngriqiliktə aldi.

Ixmail Gədaliyani əltürüwetidu, Mizpahdiki həlkni əsirgə alidu

¹³ Kareahning oqli Yoħanan wə dalada qaloqan ləxkərləning barlıq baxlıqliri Mizpah xəhirigə, Gədaliyaning yeniqə kelip uningqə: ¹⁴ «Sən Ammoniyar padixahi Baalis Nətanianing oqli Ixmailni seni əltürüxkə əwətkənlikini bilməmsən?» — deyixti. Ləkin Ahikamning oqli Gədaliya ularning gepigə ixənmidi.

¹⁵ Kareahning oqli Yoħanan Mizpahda Gədaliyaqə astirtin səz qilip: «Manga ruhsət kiloqaysən, baxkilar uningdin həwər tapquqə mən berip Nətanianing oqli Ixmailni əltürəy; heqkim buni bilməydu. Uning seni əltürüp, xuning bilən ətrapingqə yiqiləqan Yəhudadikiləning həmmisi tarkitiwetilip,

Yəhudaning qaldisi yoqitiwetilixining nemə həjiti bar? — dedi.

¹⁶ Birak Gədalıya Kareahning oqli Yoħananə: «Sən undak qılma; qünki sən İxmail toqruluk yaloqan eytiwatisən» — dedi.

41

¹ Əmdi yəttinqi ayda xundak boldiki, xahzadə, xundakla padıxahning bax əməldarlıridin biri boləqan Əlixamaning nəwrısı, Nətaniyaning oqli İxmail on adəm elip Mizpahəqə, Ahikamning oqli Gədalıyaning yenioqə kəldi; ular xu yərdə, yəni Mizpahda nan oxtup oqızalanəqanda, □ ■ ² Nətaniyaning oqli İxmail həm u epkəlgən on adəm ornidin turup, Ahikamning oqli Gədalıyaəqə kiliq qapti; ularning xundak qilixi Babil padıxahı Yəhuda zemini üstigə həkümranlıkka bəlgiligənni əltürüxtin ibarət idi. ³ İxmail Mizpahda Gədalıyaəqə həmrah boləqan barlıq Yəhudiylar wə xu yərdə turuwatqan barlıq Kaldiy jənggiwar ləxkərlərnı əltürüwətti.

⁴ Xundak boldiki, Gədalıyani əltürüwətkəndin keyin, ikkinqi künigiqə həqkim tehi uningdin həwər tapmiəqanidi, ⁵ mana Xəkəm, Xiloħ həm Samariyədin səksən adəm yetip kəldi. Ular sakilini qüxürgən, kiyimlirini yirtqan, ətlirini tiləqan, Pərwərdigarning öyigə sunuxka

□ **41:1** «padıxahning bax əməldarliri...» — «padıxah» qoqum Zədəkiyani kərsitidu. ■ **41:1** 2Pad. 25:25

qolida hədiyyələri həm huxbuyni tutqan halda kəlgənidi. □ ⁶ Nətanianing oqli Ixmail ularni qarxi elixqa mangoşiniqə yiqliqanqə selip Mizpahdin qikti; ularqə: «Mərhəmət, Ahikamning oqli Gədaliya bilən kəruxüxkə apirimən» — dedi.

⁷ Xundak boldiki, ular xəhər otturisiqə yətkəndə, Nətanianing oqli Ixmail wə uning bilən billə bolqan adəmlər ularni əltürüp jəsətlirini su azgiliqə taxliwətti.

⁸ Həlbuki, ular arisidin on adəm Ixmailqə: «Bizni əltürüwətmə, qünki dalada bizning yoxurup koyqan buqday, arpa, zəytun meyi wə həsəl qatarliq ozuq-tülükimiz bar» — dedi. Xunga u qolini yiqip, buradərliri arisidin ularni əltürmidi. ⁹ Ixmail əltürgən adəmlərnin jəsətlirini taxliwətkən bu azgal bolsa, intayin qong idi; uni əsli padixah Asa Israil padixahi Baaxadin qorkup kolap yasiqanidi. Nətanianing oqli Ixmail bu azgalni jəsətlər bilən toldurdi. □ ¹⁰ Ixmail Mizpahta turoqan

□ **41:5 «Ular saqilini qüxürgən, kiyimlirini yirtqan, ətlirini tiləqan...»** — demisəkmü, həlk bundak hərəkətlər arkilik qattik kayoquni bildürətti. Xübhəsiszki, muxu yərdə ularning kayoqusi Hudaning Yəhuda wə Israil üstiqə jaza qüxürgənliki tüpəylidin bolqan. Əməliyəttə kayoquni bildürüxkə «ətlirini tilix» Təwratta qət'iy mən'i qilinqan. □ **41:9 «Ixmail əltürgən adəmlərnin jəsətlirini taxliwətkən bu azgal bolsa, intayin qong idi; uni əsli...»** — baxqa hil təjimisii:

«Xu azgal Ixmail Gədaliya bilən billə əltürgən adəmlərnin jəsətlirini taxliqan yər bolup, uni əsli...» — əyni ibraniy tilidiki tekistni qüxinix təs. **«Baaxadin qorkup...»** — Asa padixah bəlkim azgalni Mizpah muhasirigə elinqanda su saqlax üqün koliqanidi.

həlkning qaldisining həmmisini, jümlidin qarawul begi Nebuzar-Adan Ahikamning oqli Gədalıyaqa tapxuroqan padıxahning kızlırı wə Mizpahda qaloqan barlıq kixilərnı əsirgə elip kətti; Nətaniyaning oqli İxmail ularnı əsirgə elip Ammoniylarning qexioqa ətüxkə yol aldı.

*Yohanan həlkni İxmailning qanggilidin
kutulduridu*

¹¹ Kareahning oqli Yohanan wə uning qexidiki həmmə ləxkər baxlıqlırı Nətaniyaning oqli İxmail sadir kıloqan barlıq rəzillıktın həwər taptı; ¹² xuning bilən ular barlıq adəmlirini elip Nətaniyaning oqli İxmailoqa jəng kılıxqa qıkti; ular Gibeondiki qong kəl boyıda uning bilən uqraqtı. ¹³ İxmailning qolıda turoqan barlıq həlk Kareahning oqli Yohanan həm uning həmrahlırı boləqan barlıq ləxkər baxlıqlırını kərgəndə huxal boldı. ¹⁴ İxmail Mizpahdin elip kətkən barlıq həlk yoldın yenip, Kareahning oqli Yohananınq yenioqa kəldi. ¹⁵ Ləkin Nətaniyaning oqli İxmail səkkiz adımı bilən Yohananınq keqıp, Ammoniylar tərıpıgə ətüp kətti. ¹⁶ Andın Kareahning oqli Yohanan həm uning həmrahlırı boləqan barlıq ləxkər baxlıqlırı Nətaniyaning oqli İxmail Ahikamning oqli Gədalıyani ətürgəndın keyın Mizpahdin elip kətkən həlkning qaldisining həmmisini əz qexioqa aldı; u ularnı, yəni jənggiwar ləxkərlər, kız-ayallar, balılar wə orda əməldarlırını Gibeondın elip kətti. ¹⁷ Ular Kaldıylərdın əzlırını qaqurux üqün Misiroqa qarap yol

elip Bəyt-Ləhəmgə yəkin boləjan Gerut-Kimhamda tohtap turdi. ¹⁸ Səwəbi bolsa, ular Kaldiylərdin kərkətti; qünki Babil padixahı zemin üstigə həkümranlıqqa bəlgiligən Ahikamning oqli Gədalıyani Nətaniyaning oqli İxmail öltürüwətkənidi.

42

Qalojanlar Pərwərdigardin yol soraydu, birək uningə qulək salmaydu

¹ Barlıq ləxkər baxlıqliri, jümlidin Kareahning oqli Yohanan həm Hoxayaning oqli Yəzaniya wə əng kiqikidin qongioiqə barlıq həlk □

² Yərəmiya pəyoqəmbərnin yəniqə kelip uningdin: «Təlipimizni ijabət kiləysən, Pərwərdigar Hudayingə həlkning qaldisi boləjan bizlər üqün dua kiləysənki (kəzüng kərginidək burun kəp boləjan bizlər hazır intayin az qaldıq), ³ Pərwərdigar Hudaying bizgə mangidiojan yol, kilidiojan ixni kərsətkəy» — dəp iltija qildi.

⁴ Yərəmiya pəyoqəmbər ularə: «Maqul! Mana, mən Pərwərdigar Hudayinglarə səzliringlar boyiqə dua qilimən; xundək boliduki, Pərwərdigar silərgə qandək jawab bərsə, mən uni silərgə həqnemisini qaldurmay toluki bilən bayan qilimən» — dedi.

□ **42:1 «Hoxayaning oqli Yəzaniya»** — bu «Yəzaniya» 40:8də tilə elinəjan «Yəzaniya» boluxi mumkin.

5 Ular Yərəmiyağa: «Pərwərdigar Hudaying seni əwətip bizgə yətküzidiğan sözning həmmisigə əməl kilmisak, Pərwərdigar bizgə həqiqiy, gepidə turudiğan guwahqi bolup əyiblisun!» — dedi. 6 «Biz seni Pərwərdigar Hudayimizning yenioğa əwətimiz; jawab yahxi bolsun yaman bolsun, uning awazioğa itaət kilmiz; biz Hudayimizning awazioğa itaət kילוqanda, bizgə yahxi bolidu».■

7 Xundak boldiki, on kündin keyin, Pərwərdigarning sözi Yərəmiyağa kəldi.

8 U Kareahning oqli Yoħanan, ləxkər baxliqlirining həmmisi wə əng kiqikidin qongioiqə barliq həlkni qakirip 9 ularoğa mundak dedi: — «Silər meni təlipinglarni Israilning Hudasi Pərwərdigarning aldiğa yətküzüxkə əwətkənsilər. U mundak dedi:

10 «Silər yənla muxu zeminda turiwərsənglarla, Mən silərnı kurup qikimən; silərnı oqulatmaymən; Mən silərnı tikip əstürimən, silərnı yulmaymən; qünki Mən bexinglaroğa qüxürgən balayi'apətkə ökünimən. ■ 11 Silər korkidiğan Babil padixahidin korkmanglar; uningdin korkmanglar, — dəydu Pərwərdigar, — qünki Mən silərnı kutkuzux üqün, uning qolidin kutuldurux üqün silər bilən billə bolimən. 12 Mən silərgə xundak rəhimdillikni kərsitimənki, u silərgə rəhim kılıdu, xuning bilən silərnı öz zemininglaroğa kaytixka yol koyıdu.

13 Birak silər Pərwərdigar Hudayinglarning

awazioqa kʉlak salmay «Bu zeminda kʉt'iy turmaymiz» — desənglar ¹⁴ wə: «Yaq, biz Misir zeminiqa barayli; xu yərdə nə uruxni kərməymiz, nə kanay-agah signalini anglimaymiz, nə nanoqa zar bolmaymiz; xu yərdə yaxaymiz» — desənglar, ¹⁵ əmdi Pərwərdigarning səzini anglanglar, i Yəhudaning bu qaldisi boləqan silər: Samawi qoxunlarning Sərdari boləqan Pərwərdigar — Israilning Hudasi mundaq dəydu: — «Silər Misiroqa kirip, xu yərdə olturaklixixka kʉt'iy niyətkə kəlgən bolsanglar, ¹⁶ əmdi xundaq boliduki, silər kərkidiəqan kiliq Misirda silərgə yetixiwalidu, silər kərkidiəqan kəhətqilik Misirda silərgə əgixip qoqlap baridu; xu yərdə silər əlisilər. ¹⁷ Xundaq boliduki, Misiroqa kirip xu yərdə turayli dəp kʉt'iy niyət kiləqan adəmləarning həmmisi kiliq, kəhətqilik wə waba bilən əlidu; ularning həqkaysisi tirik qalmaydu wə yaki Mən bexioqa qūxūridiəqan balayi' apəttin qutulalmaydu.

¹⁸ Qūnki samawi qoxunlarning Sərdari boləqan Pərwərdigar — Israilning Hudasi mundaq dəydu: — Oʻzəzipim wə kəhrim Yerusalemdikiləarning bexioqa qūxūrūlgəndək, silər Misiroqa kirgininglarda, kəhrim bexinglarəqa qūxūrūlidu; silər lənətkə qalidiəqan wə dəhəxət basidiəqan obyekt, lənət səzi həm rəsəwəqilikning obyektu bolisilər wə silər bu zeminni kaytidin həq kərməysilər. ■

¹⁹ Pərwərdigar silər, yəni Yəhudaning qaldisi

■ **42:18** Yəx. 65:15; Yər. 7:20; 18:16; 19:8; 24:9; 25:9,18; 26:6; 29:18

toʻqʻruluk: «Misiroʻja barmanglar!» — degən. — Əmdi xuni bilip qoyunglarki, mən bögünki künidə silərnı agahlandırdum!».

²⁰ — Silərnıng menı Pərwərdıgar Hudayinglarnıng yenıoʻja əwətkınınglar «Pərwərdıgar Hudayımızoʻja biz üqün dua kılqaysən; Pərwərdıgar Hudayımız bizgə nemə desə, bizgə yətküzüp bərsəng biz xuning həmmısıgə əməl kılımız» degüzgıngınglar əzünglarnı aldap jeninglaroʻja zamin boluxtıın ıbarət boldı, halas. □ ²¹ Mən bögünki kündə silərgə Uning degınını eytıp bərdım; lekıın silər Pərwərdıgar Hudayinglarnıng awazıoʻja wə yaki Uning menı silərnıng yeninglaroʻja əwətkən heqkaysı ıxta Uningoʻja itaət kılmidınglar. □ ²² Əmdi hazır xuni bilip qoyunglarki, silər olturaklıxaylı dəp barıdıoʻjan jayda kılıq, kəhətqılık wə waba bilən əlısılər».

43

¹ Xundak boldıki, Yerəmiya ularnıng Hudasi

□ **42:20 «— Silərnıng menı Pərwərdıgar Hudayinglarnıng yenıoʻja ... «Pərwərdıgar Hudayımızoʻja...» degüzgıngınglar əzünglarnı aldap jeninglaroʻja zamin boluxtıın ıbarət boldı, halas»** — ayətnıng baxka birhil tərjımısı «Silərnıng menı Pərwərdıgar Hudayinglarnıng yenıoʻja: «Pərwərdıgar Hudayımızoʻja ... » degüzüp əwətkınınglarda əzünglar jeninglarnı aldap qoyoʻqansılər, halas». □ **42:21 «Mən bögünki kündə silərgə Uning degınını eytıp bərdım; lekıın ... Hudayinglarnıng awazıoʻja wə yaki Uning menı silərnıng yeninglaroʻja əwətkən heqkaysı ıxta Uningoʻja itaət kılmidınglar»** — xübhısızki, ularnıng kənglıdıki, yəni: «Hudanıng səzıgə heq itaət kılmaymız» degən pozıtsıyısı pəyoʻləmbərgə ayan ıdı.

Pərwərdigarning həmmə sözlirini barlıq həlkə eytip tügətti (Hudasi Pərwərdigar Yerəmiyani ularoşa bu barlıq sözləni eytix üçün əwətkən), — ² xuning bilən Hoxiyaning oqli Azariya wə Kareahning oqli Yohanan wə xundakla barlıq həli qong adəmlər Yerəmiyaşa mundak dedi: — «Sən yaloqan eytiwatisən! Hodayimiz Pərwərdigar seni bizgə: «Silər Misirda olturaklixix üçün barmanglar!» deyixkə əwətkən əməs; □ ³ bəlki Neriyaning oqli Baruk qokum seni bizgə qarxilaxturup, bizni Kaldiylərnin qolışa tapxuruxka küxkürtməktə; xuning bilən ular bizni əlümgə məhkum qilidu yaki bizni Babiloşa sürgün qilidu».

⁴ Xuning bilən Kareahning oqli Yohanan, ləxkər baxlıqlirininin həmmisi wə barlıq həlkə Pərwərdigarning: «Yəhuda zeminida turup kelinglar» degən awazişoşa qulak salmidi; ⁵ bəlki Kareahning oqli Yohanan wə barlıq ləxkər baxlıqliri həydiwetilgən barlıq əllərdin Yəhuda zeminida olturaklixixka qaytip kəlgən Yəhudaning pütün qaldisini, ⁶ yəni ərlər, qiz-ayallar, balılar wə padixahning qizlirini, jümlidin qarawul begi Nebuzar-Adan Ahikamning oqli Gədalioşa tapxuroşan hər bir kixini həmdə Yerəmiya pəyoşəmbər həm Neriyaning oqli Barukni elip, ⁷ Misir zeminioşa kirip kəldi; ular Pərwərdigarning əmrigə itaət qilmidi. Ular Tahpanəs xəhirigə yetip kəldi.

□ **43:2 «Hoxayaning oqli Azariya»** — bu adəm 42:1diki «Hoxayaning oqli Yəzaniya» degən adəm bilən bir boluxi mumkin.

Bexarət — Nebokadnəsar Misiroğa besip kirip, bulang-talang kılıdu

⁸ Pərwərdigarning sözi Yərəmiyağa Tahpanəstə kelip mundaq deyildi: —

⁹ Yəhudiylarning kəz aldidila, kolungğa birnəqqə qong taxlarni elip Pirəwnning Tahpanəstiki ordisining kirix yolining yenediki hixlik yoldiki seqiz layğa kəmüp yoxurup, ¹⁰ ularğa mundaq degin: — Samawi qoxunlarning Sərdari boləqan Pərwərdigar — Israilning Hudasi mundaq dəydu: — Mana, Mən Mening kulum boləqan Babil padixahi Nebokadnəsarni qaqirip epkelimən, u mən kəmüp yoxuroqan bu taxlar üstigə öz təhtini salıdu; ularning üstigə xahənə qedirini yeyip tikıdu. ■ ¹¹ U kelip Misir zeminida jəng kılıdu; ölümgə bekitilgənlər əlıdu; sürgün boluxka bekitilgənlər sürgün bolıdu; kiliqka bekitilgənlər kiliqlinıdu. □ ■ ¹² Mən Misirdiki butlarning əylirigə ot yakturozımən; u ularni kəydürüp, butlirini elip sürgün kılıdu; qoy padiqisi öz tonini kiygəndək Nebokadnəsarmu Misir zeminini əzigə kiyıwalıdu; u xu yərdin aman-esən

---

■ **43:10** Yər. 25:9; 27:6 □ **43:11** «U (Nebokadnəsar) kelip Misir zeminida jəng kılıdu; ölümgə bekitilgənlər əlıdu» — bu ayəttiki «ölüm» bəlkim wabani kərsitıdu. 15:2nimu kəring.

■ **43:11** Yər. 15:2; Zək. 11:9

qikidu. □ 13 U Misir zeminidiki «Kuyax ibadəthanisi»diki tüwrüklərni qeqiwetidu; u Misirdiki butlirining öylirigə ot qoyup köydüriwetidu.□

44

*Pərwardigarning Misiroğa qaqqan
Yəhudiylaroğa butpərəsliki tüpəylidin
qüxüridioğan jazasi*

¹ Misirda turoğan, yəni Migdolda, Tahpanəstə, Nofta wə *Misirning jənubiy tərifi* Patros zeminida turoğan barlıq Yəhudiylar toqıruluk bu söz Yərəmiyağa kelip mundaq deyildi: —□

□ 43:12 «**Koy padiqisi öz tonini kiygəndək Nebokədnəsar mu Misir zeminini özigə kiywalidu**» — baxqa birhil tərjimi: «U (Nebokədnəsar) koy padiqisi öz tonidiki pitlarni tərgəndək Misir zeminidin həqnərsə qaldurmay həmmi teriwalidu». Ayəttiki ibraniy tili ikki bislik boləraqqa, ikkila tərjimi bəlkim toqra boluximu mumkin. Yənə xuni deyimiz kerəkki, koylar wə koy padiqiliri Misirliklaroğa intayin yirginqilik boləğan («Yar.» 46:34ni kəring). Xuning bilən hexarət Misirliklar üçün intayin kinayilik, eqir gəp boluxi kerək idi. □ 43:13 «**Kuyax ibadəthanisi**» — Misirdiki «Heliopolis», yəni «On» degən xəhərgə jaylaxkan. U hazırki Qəhirə xəhirining on kilometr xərk tərpidə. «**U Misirdiki butlirining öylirigə ot qoyup köydüriwetidu**» — miladiyədin ilgiri 568-yili Nebokədnəsar Misiroğa tajawuz qiləğan; bu wəxədin ilgiri baxqa bir tajawuzlukning bar-yoklukü toqıruluk tehi həwərimiz yok. □ 44:1 «**Nof**» — keyin «Məmfis» dəp ataləğan. Migdol, Tahpanəs, Nof wə Patros degən jaylar asasen Misirning pütkül terriyəsini öz iqiğə aləğanidi.

2-3 «Samawi qoxunlarning Sərdari bolqan Pərwərdigar — Israilning Hudasi mundak dəydu: — Mən Yerusalem həm Yəhudadiki həmmə xəhərlər üstigə qūxūrgən barliq balayi'apətni kərgənsilər; mana, ularning sadir qiloqan rəzilliki tūpəylidin būgūnki kūndə ular harabilik bolup, adəmzatsiz qaldı; qūnki ular nə əzliri, nə silər, nə ata-bowiliringlar bilməydiqan yat ilahlarqə qəqunuxqə, huxbuy yeqixqə berip, Meni qəzəpləndūrgən.

4 Mən tang səhərdə ornumdin turup kullirim bolqan pəyoqəmbərlərnı silərgə əwətip: «Mən nəprətlinidiqan bu yirginxlik ixni qiloquqi bolmanglar!» — dəp agahlandıraqanmən.

5 Lekin ular itəət qilmıqan, heq kulak salmiqan; ular rəzillikidin, yat ilahlarqə huxbuy yeqixtin qolını zadi üzmiqən. 6 Xuning bilən kəhrim həm qəzipim *ularqə* təkūlgən, Yəhudadiki xəhərlərdə həm Yerusalemdiki rəstə-koqılarda yeqiloqan, kəyqən; ular būgūnki kūndə wəyranə wə harabilik bolup qaldı. ■

7 Xunga samawi qoxunlarning Sərdari bolqan Huda Pərwərdigar — Israilning Hudasi mundak dəydu: — Silər nemixqə əz-əzūnglarqə zor külpət kəltürməqsisilər, əzūnglarqə heqkandak qaldı qaldurmay əzūnglardın, yəni Yəhudaning iqidin ər-ayal, bala-bowaklarnı üzməqsisilər!? 8 Nemixqə əz qolliringlarning yasiqini bilən, silər olturaklaxqan Misir zeminida yat ilahlarqə huxbuy yeqip Meni qəzəpləndürisilər? Xundak qilip silər halak bolup yər yūzidiki barliq

■ 44:6 Yər. 7:20; 42:18

əllər arisida lənət sözi wə rəswa kilinidiqan bir obyekt bolisilər. ⁹ Silər Yəhuda zeminida həm Yerusalemling rəstə-koqilirida sadir kilinoqan rəzillikni, yəni ata-bowiliringlarning rəzillikini, Yəhuda padixahlirining rəzillikini wə ularning ayallirining rəzillikini, silərnin öz rəzillikinglarni həm ayalliringlarning rəzillikini untup qaldinglarmu? ¹⁰ Būgünki kungə kədər həlkinglar özini heq təwən tutmidi, Məndin heq qorkmidi, ular Mən silərnin aldinglaroqa həm ata-bowiliringlarning aldiqoqa koyoqan Təwrat-kanunumda yaki bəlgilimilirimdə heq mangoqan əməs.

¹¹ Xunga samawi qoxunlarning Sərdari boloqan Pərwərdigar — Israilning Hudasi mundaq dəydu: — Mana, Mən bexinglaroqa külpət quxürüp, barliq Yəhudani həlak qiloquqə silərgə yüzümni qaritimən; ■ ¹² Mən Misir zeminioqa xu yərdə olturaklixayli dəp kət'iy niyət qiloqan Yəhudaning qaldisioqa qol salimən, ularning həmmisi Misir zeminida tūgixidu; Misir zeminida yikilidu; ularning əng kiqikidin qongioiqə qiliq bilən, kəhətqilik bilən əlidu; ular qiliq bilən wə kəhətqilik bilən əlidu, ular lənət oqulidiqan wə dəhət baskuqi obyekt, lənət sözi həm rəswa kilinidiqan bir obyekt bolidu. ■ ¹³ Mən Misir zeminida turuwatqanlarni Yerusalemlni jazaliqandək qiliq bilən, kəhətqilik bilən wə waba bilən jazalaymən; ¹⁴ xuning bilən Misir zeminida olturaklixayli dəp xu yərgə kirgən

■ 44:11 Yər. 21:10; Am. 9:4 ■ 44:12 Yər. 42:15,16,17,22

Yəhudaning kaldisidin Yəhuda zeminioʻa qaytixka heqkaysisi qaqalmaydu yaki heqkim qalmaydu; xu yergə kaytip olturaklixixka intizar bolsimu, qaqaliqan az bir kismidin baxkiliri heqkaysisi kaytmaydu».

¹⁵ Andin ez ayallirining yat ilahlaroʻa huxbuy yakidioʻanlikini bilgən barlik ərlər, wə yenida turoʻan barlik ayallar, — zor bir top adəmlər, yəni Misirning *ximaliy tərifi wə jənubiy tərifi* Patrostin kəlgən barlik həlk Yərəmiyoʻa mundak jawab bərdi: — □ ¹⁶ «Sən Pərwərdigarning namida bizgə eytqan səzgə kəlsək, biz sanga heq kulak salmaymiz! ¹⁷ Əksiqə biz qoqum ez aozimizdin qikkən barlik səzlərgə əməl kilimiz; əzimiz, ata-bowilirimiz, padixahlirimiz wə əmirlirimiz Yəhudadiki xəhərlərdə həm Yerusalemdiki rəstə-koqilarda kiləinidək bizlər «Asmanlarning hanixi»oʻa huxbuy yekiwərimiz wə uningə «xarab hədiyə»ləni kuyuwərimiz; qünki əyni qaoʻda bizning nenimiz pütün bolup, tokkuzimiz təl, heq külpətni kərməy ötkən. □ ■

¹⁸ Əmma «Asmanlarning hanixi»oʻa huxbuy yekixni wə uningə «xarab hədiyə»ləni kuyuxni tohtatqinimizdin baxlap, bizning həmmə nərsimiz kəm bolup, kiliq bilən həm kəhətqilik bilən həlak bolup kəldük.

□ **44:15** «Misirning ximaliy tərifi wə jənubiy tərifi Patrostin kəlgən barlik həlk» — ibraniy tilida «Mizraimda, Patrosta turoʻan barlik həlk». «Mizraim» — Misirning ximaliy tərifi, «Patros» — Misirning jənubiy tərividur. □ **44:17** «**Asmanning hanixi**» — birhil ayal but, əlwəttə. ■ **44:17** Yər. 7:18

19 Biz ayallar «Asmanlarning hanixi»oʻa huxbuy yaqqinimizda wə uningoʻa «xarab hədiyə»lərnı kuyoqinimizda, bizning uningoʻa ohxitip poxkallarnı etiximizni həm uningoʻa «xarab hədiyə»lərnı kuyuximizni ərlirimiz qollimioʻanmu?».

20 Yərəmiya barlik həlkə, həm ərlər həm ayallaroʻa, muxundaq jawabni bərgənlərnıng həmmisigə mundaq dedi: —

21 — «Pərwərdigarning esidə qelip kəngligə təgkən ix dəl silər, ata-bowiliringlar, padixahliringlar, əmiriliringlar xundaqla zemindiki həlkning Yəhudadiki xəhərlərdə həm Yerusalemdiki rəstə-koqilarda yaqqan huxbuyi əməsmu? 22 Ahirida Pərwərdigar silərnıng qilmixinglarning rəzillikigə həm sadir qiloʻan yirginqlik ixliringlaroʻa qidap turalmioʻan; xunga zemininglar bəgünki kündikidək harabilik, adəmnı dəhxət baskuqi, lənət obyektı wə adəmzatsız boləan. 23 Səwəbi, silər huxbuy yaqqansilər, Pərwərdigarning aldida gunah sadir qilip, Uning awazioʻa kulak salmay, Uning nə Təwrat-qanunida, nə bəlgilimiliridə nə agah-guwahlıqlirida heq mangmioʻansilər; xunga bəgünki kündikidək bu balayi'apət bexinglaroʻa qüxti».

24 Yərəmiya barlik həlkə, bolupmu barlik ayallaroʻa mundaq dedi: — «I Misirda turoʻan barlik Yəhuda Pərwərdigarning səzini anglanglar! 25 Samawi qoxunlarning Sərdari boləan Pərwərdigar — Israilning Hudasi mundaq dəydu: — Silər ayallar əz aozinglar bilən: «Biz «Asmanlarning hanixi»oʻa huxbuy

yeqix, uningəja «xarab hədiyə»lərni kuyux üqün iqkən kəsəmlirimizgə qoqum əməl kilimiz» degənsilər wə uningəja əz qolliringlar bilən əməl kilənsilər. Əmdi kəsiminglarda qing turiweringlar! Kəsiminglarəja toluq əməl kiliweringlar! □ ²⁶ Ləkin xundək boləjanda, i Misirda turəjan barliq Yəhuda Pərwərdigarning səzini anglanglar! Mana, Mən Özümning uluq namim bilən kəsəm kiləjanmənki, — dəydu Pərwərdigar, — Misirning barliq zeminida turuwatqan Yəhudalik heqkaysi kixi Mening namimni tiləja elip: «Rəb Pərwərdigarning həyati bilən!» dəp kaytidin kəsəm iqməydu. ²⁷ Mana, Mən ularning üstigə awat-ħalawət əməs, bəlki balayi'apət quxürux üqün ularni kəzləwatimən; xunga Misirda turuwatqan Yəhudadiki barliq kixilərninğ həmmisi tügigüqə kiliq wə kəhətqilik bilən ħalak bolidu. ■ ²⁸ Kiliqtin kutulup kaqқанlar bolsa intayin az bir top adəmlər bolup, Misir zeminidin Yəhuda zeminioja kaytip kelidu; xuning bilən Misir zeminioja olturaklixayli dəp kəlgən Yəhudaning kaldisi kimning səzining, Meningki yaki ularning

□ **44:25 «Silər ayallar əz aqzinglar bilən...»** — baxka birhil təjimişi: «Silər wə ayalliringlar əz aqzinglar bilən...». «**Biz «Asmanlarning hanixi»əja huxbuy yeqix, uningəja «xarab hədiyə»lərni kuyux üqün iqkən kəsəmlirimizgə qoqum əməl kilimiz» degənsilər**» — muxu ayəttiki ħərikətninğ igisi «ayallar» bolsimu, ləkin səzlər «ayallar siyojisi» bilən əməs, bəlki «ərlər siyojisi» xəklidə ipadiliniđu. Bu bəkim: «Silər ərkəklər ayalliringlarəja boysunidiojan «Saymahunlar boldunglar» degəndək kinayilik, həjwiyy gəp bolsa kerək.

■ **44:27** Yər. 31:28

inawətlik boləqanliqini ispatlap bilip yetidu.
²⁹ Mening silərnı bu yərdə jazalaydiəqanliqiməqə,
 Mening səzlimning qəqum silərgə külpət
 kəltürməy qoymaydiəqanliqini bilixinglar
 üqun silərgə xu aldin'ala bexarət boliduki,
 — dəydu Pərwərdigar, ³⁰ — Mana, Mening
 Yəhuda padixahı Zədəkiyani uning düxmini,
 jenini qoqlap izdigən Babil padixahı
 Nebəqadnəsarning qolıqə tapxuroqinimdək
 Mən ohxaxla Misir padixahı Pirəwn Hofrani öz
 düxmənlirining qolıqə həmdə jenini izdigən
 kixilərnıng qolıqə tapxurimən — dəydu
 Pərwərdigar».□

45

Baruqqa berilgən agah həm təsəlli

¹ Yəhuda padixahı Yəhoakimning tətinqi yili,
 Neriyaning oqlı Baruq Yərəmiyaning aqlziqə
 qarap bu səzlərnı oram kəqəzgzə yazoqinida,
 Yərəmiya pəyoqəmbər uningə bu səzni eytkən:

² «İsrailning Hudasi Pərwərdigar sən Baruq
 toqruluk mundak dəydu: — ³ Sən: «Həliməqə

□ **44:30** «Mening Yəhuda padixahı Zədəkiyani uning düxmini, jenini qoqlap izdigən Babil padixahı Nebəqadnəsarning qolıqə tapxuroqinimdək Mən ohxaxla Misir padixahı Pirəwn Hofrani öz düxmənlirining qolıqə həmdə jenini izdigən kixilərnıng qolıqə tapxurimən» — Pirəwn Hofra əsli padixah Zədəkiyani Nebəqadnəsaroqə isyan kətürüxkə qutratkanidi. U miladiyədin ilgiriki 570-yili məhpiy əltürülgən. Xuning bilən bu ix Misirda turoqan Yəhudiylaroqə bir agah-bexarət idi.

way! Qünki Pərwərdigar kəyoqumoqa dərd-ələm koxup koydi; mən ah-zarlar kılıxtin qarqidim, zadila aram tapalmidim!» — deding.

⁴ — *Yərəmiya*, sən uningə mundak degin: —

Pərwərdigar mundak dəydu: — Mana, Mən kurup qıkkanlırimni hazır oqlitimən, Mən tikkənlirimni, yəni bu pütkül jahanni hazır yulup taxlaymən. □ ⁵ Mən bundak kıləqan yərdə sən özüng üqün uluq ixlarni izdixinggə tooqra keləmdü? Bularni izdimə; qünki mana, Mən barlık ət igiliri üstigə balayı'apət qüxürimən, — dəydu Pərwərdigar, — lekin jeningni sən barıdıqan barlık yərlərdə özüggə olja kılıp berimən». □ ■

□ **45:4 «bu pütkül jahanni...»** — yaki «bu pütkül zeminni...». Lekin 5-ayətkə kəriqanda «jahanni» tooqridur. □ **45:5 «Mən bundak kıləqan yərdə sən özüng üqün uluq ixlarni izdixinggə tooqra keləmdü? Bularni izdimə; qünki mana, mən barlık ət igiliri üstigə balayı'apət qüxürimən, ...Lekin jeningni sən barıdıqan barlık yərlərdə özüggə olja kılıp berimən»** — bu 45-babtiki bexarət padixah Yəhoakimning təhtkə olturoqan waqtida berilgən bolsa, nemixka muxu yərdə (Yərəmiya wə Baruk Misirda kəloqan waqıtta) «oram yazma»oqa koxuloqan? Bəlkim uning muxu yərdə hatirilinix səwəbi, Yərəmiya wə Baruk Misirda, Pərwərdigarə asiylük kıləqan wə asiylük kılmaqı boləqan Yəhudaning xu az bir kəldisi arisida (yukiriki bexarətlər kərsətkəndək) tehimu eoqir hətərdə kəloqan; xunga hazır bu bexarət Barukka tehimu əhmiyətlük, tehimu təsəlli berixi mumkin idi. Yərəmiya pəyoqəmbər əzi Misir zeminida əlgən yaki əltürəlgən boluxi mumkin. Uning kitabining kəlimizda turoqanlıki üqün biz xübhisiziki Barukka kərzdarmiz. ■ **45:5** Yər. 21:9; 38:2; 39:18

46

*46-51-bablar — Əllər toqırulmuş bexarətlər
•••• «1» Misir — Misirning qoxuni Karxemix
xəhəridə məşlup bolidu*

¹ Yerəmiya pəyğəmbərgə kəlgən
Pərwərdigarning əllər toqırulmuş sözi təwəndə:

² Misir toqırulmuş: Əfrat dəryasi boyidiki
Karkemix xəhərinin yenida turuwatқан,
Pirəwn-Nəqoning qoxuni toqırulmuş (bu qoxunni
Babil padixahı Nebokədnəsar Yəhuda padixahı
Yəhoakimning tətinqi yili bitqit kıloğan): —

□ ³ «Kalkan-siparlarni elip səpkə qüxünglar!
Jənggə qikixka təyyarlininglar! ⁴ Atlarni
hərwiləroğa kətinglar! Atliringlaroğa mininglar!
Bexinglaroğa dubuloğa selip səptə turunglar!
Nəyziliringlarni biləp ittiklitinglar! Sawut-
kuyaklarni kiyiwelinglar!■

⁵ Ləkin Mən nemini kərimən?! — dəydu
Pərwərdigar; — Mana, muxu *ləxkərlər* dəkkə-
dükkigə qüxüp qekinidu; batur-palwanliri
bitqit kılınip kəynigə kərimay bədər kaqıdu!

□ 46:2 «Misir toqırulmuş: Əfrat dəryasi boyidiki Karkemix
xəhərinin yenida turuwatқан, Pirəwn-Nəqoning qoxuni
toqırulmuş (bu qoxunni Babil padixahı Nebokədnəsar
Yəhuda padixahı Yəhoakimning tətinqi yili bitqit kıloğan):
— ....» — Misir toqırulmuş bu bexarət Pirəwnning qoxuni
bitqit kılınıxtin ilgiri berilgən, muxu yərdə keyinki waqıtta
hatiriləngən, əlwəttə. Okurmənlərnin diqqətiğə əriziyduki,
«Yəhudaning padixahı Yəhoakimning tətinqi yili» Yəhudaning
kəlgüsi üqün həm Yerəmiyaning bexarətliri üqün intayin
muhiim yil boloğan. Xu yil ottura xərktiki «küq təngpungluğu»
Babilning padixahı Nebokədnəsaroğa ətkən. ■ 46:4 Yər. 51:11

Tərəp-tərəplərnı wəhımə basıdu! — dəydu Pərwərdıgar. ⁶ — Əmdi əng qaqkanlarmu qaqalmaydu, batur-palwanlarmu aman-esən qutulup qalmaydu; mana, xımal tərıpidə, Əfrat dəryası boyıda ular pıtlıxıp yıkılıdu!

⁷ Sulırı dəryalardək əzlırını dolqunlıtıp, Nıl dəryası *kəlkün kəbı* kətürülgəndək əzını kətürgən kımduır!? □ ⁸ Sulırı dəryalardək əzlırını dolqunlıtıp, Nıl dəryasıdək əzını kətürgən dəl Mısıır əzıduır; u: «Mən əzümni kətürüp pıtkül yər yüzını qaplaymən; mən xəhərlər həm ularıda turuwatqanlarnı yökıtımən!» — dəydu.

⁹ Etıllıqlar, ı atlar! Hə dəp aloqa besıp qepınglar, ı jəng hərılırı! Qalkən kətürgən Efiopiya həm Liwiyədikilər, okyalırını egıldürgən Lidiyədəkilər, palwan-baturlar jənggə qıksun!

□ ■ ¹⁰ Ləkin bu kün bolsa samawı qoxunlarning Sərdarı boləqan Pərwərdıgarıng künıduır; u kısaslıq bırı kün, yəni Əz yawlırıdın kısas alıdıqan künü bolıdu; Uning kılıqı kixılərnı toyquqə yutıdu; u qanəquqə ularıng qanlırını ıqıdu; qünki samawı qoxunlarning Sərdarı boləqan Rəb Pərwərdıgarıng xımalıy zemında,

---

□ **46:7** «Sulırı dəryalardək əzlırını dolqunlıtıp, Nıl dəryası *kəlkün kəbı* kətürülgəndək əzını kətürgən kımduır!? » — hər yıl Nıl dəryasıqə kəlkündək uluq su kelıdu. Bu su Mısıırıng pıtkül zemınıni besıp suqırıdu, Mısıırıng zemınıni baqıdu, desəkmü bolıdu. □ **46:9** «Efiopiya».. «Liwiya»... «Lidiya» — «Efiopiya» ıbranıy tilıda «Kux» deyılıdu, «Liwiya» («Libya») ıbranıy tilıda «Put» deyılıdu, «Lidiya» (hazırkı Türkiyədə) ıbranıy tilıda «Lud» deyılıdu. Bu yərlərdiki adəmlərnıng həmmısı «yallanma ləxkərlər» ıdı. ■ **46:9** Yəx. 66:19

Əfrat dəryası boyda qılmaqçı bolğan bir qurbanlıqı bar! □ 11 Gileadқа qıqıp tutiya izdəp tap, i Misirning kızı! Ləkin sən özünggə nuroqun dorilarni alsangmu bikar; sən üqün heq xipalıq yoktur! ■ 12 Əllər hijaliting toqruluk anglaydu, sening pəryadlıring pütkül yər yüzigə pur ketidu; palwan palwanoqa putlixidu, ikkisi təng məqlup bolup yikilidu!

Nəboqadnəsarning Misir zeminioqa besip kirixi toqruluk bexarət

13 Pərwərdigarning Babil padixahı Nəboqadnəsarning Misir zeminioqa tajawuz qilip kirixi toqruluk Yərəmiya pəyoqəmbərgə eytkən səzi: —

14 Misirda jakarla, Migdolda elan qil, Nofta wə Tahpanəstimu elan qil: Qing tur, jənggə bəl baqla; qünki kiliq ətrapingdikilərnı yu-

---

□ 46:10 «(Pərwərdigar) Öz yawliridin kisas alidioğan küni» — mumkinqilıki barkı, bexarəttiki «kisas», Pərwərdigarning əzigə sadıq bolğan padixah Yosiyani (miladiyədin ilğiriki 609-yılı) öltürüwətkən Pirəwn-Nəko üstidin aloğan bir kisasni kərsitidu («2Pad.» 23:29 wə 33-35ni kərüng). Uning üstigə «Pərwərdigarning küni» adəttə ahırkı zamandiki kıyamət küni kərsitidu, xunga bexarətnıng xu küni toqruluk məlumatlırı bar boluximu mumkin. ■ 46:11 Yər. 8:22

tuwatidu; □ 15 Sening baturaliring nemixka süpürüp taxlinidu? Ular qing turalmaydu; çünki Pərwərdigar ularni səptin ittirip yikitiwetidu. 16 U ulardin köplirini putlaxturidu; bərhək, ular kaqkanda bir-birigə putlixip yikilidu; xuning bilən ular: «Bolə, turayli, zomigərning kiliqidin keçip öz həlkimizgə wə ana yurtimizoğa kaytip ketəyli!» — dəydu; □ 17 Xu yərgə *qaytkanda* ular: «Misir padixahı Pirəwn pəkət bir kıyqas-sürən, halas! U pəytni bilməy ötküziwətti!» — dəydu. 18 Öz həyatim bilən kəsəm kılımənki, — dəydu Padixah, nami samawi qoxunlarning Sərdari boləqan Pərwərdigar, — taoqlar arisida Tabor teqi boləqandək, Karməl teqi dengiz boyida *asmanoğa takixip* turoqandək birsi kelidu. □ 19 Əmdi sən, i Misirda turuwatqan kız, sürgün boluxka layıq yük-taklarni təyyarlap qoy; çünki Nof harabə bolup köydürülidu, heq adəmzatsiz

□ 46:14 «**Misirda ... Migdol... Nof ... Tahpanəs...**» — bu xəhərlərninğ həmmisi Misirda, əlwəttə. «**Qing tur, jənggə bəl baqla; çünki kiliq ətrapingdikilərnı yutuwatidu**» — bexarət berilgən waqti bəlkim miladiyədin ilğirki 604-yili boluxi mumkin. Xu qaşda Nebəqadnəsar Filistiyəni ixəqal kılıp Misirning qəgrisida tajawuz kılıxka təyyar turatti. Miladiyədin ilğirki 568-yili Nebəqadnəsar Misiroğa tajawuz kıləqan; bu wəqədin ilğiri baxka bir tajawuzluk bar-yoklukı toşurluk tehi həwərimiz yok. □ 46:16 «**Bolə, turayli, zomigərning kiliqidin keçip öz həlkimizgə wə ana yurtimizoğa kaytip ketəyli!**» — bu sezlərnı bəlkim Misir qoxunidiki qətəl «yallanma ləxkərlər»i eytidu (21ni kəruing). □ 46:18 «**Tabor**» wə «**Karməl**» — taoqliri bək egiz bolmisimu, ular ətrapidiki yərlərgə qarışqanda kəkkə takaxkandək kərunidu. Mənisi Nebəqadnəsar qoxuni bilən besip kirgəndə, ular baxka padixahlar wə ularning qoxunliridin zor dərijidə küqlük kərunidu.

bolidu.

²⁰ Misir bolsa qiraylıq bir inəktur; ləkin uni nixan kıləjan bir kəküyün keliwatidu, ximaldin keliwatidu! □ ²¹ Uning arisidiki yallanma ləxkərlər bolsa bordaq torpaqlardək bolidu;

ularmu arkiəja burulup, birliktə qeqixidu; ular qing turuwalmaydu; qünki külpətlik kün, yəni jazalinix küni ularning bexiəja qüxkən bolidu.

□ ²² *Misirning awazi yilanningkidək «küx-küx»* kılıp anglinidu; qünki *düxmən* qoxunliri bilən atlinip, otun kəsküqilərdək uningəja qarxi paltılarni kətürüp kelidu. □ ²³ Ormanlıki qoyuklukidin kirküsiz bolsimu, ular uni kesip yikitidu, — dəydu Pərwərdigar, — qünki kəsküqilər qekətkə topidin kəp, san-sanəksiz bolidu. □ ²⁴ Misirning kizi hijaləttə qaldurulidu;

□ **46:20 «kəküyün»** — mal-waranlarni qəqidiojan birhil qiwin. Bu dəhşətlik kəküyün «qiraylıq inək» boləjan Misir wə barlık «torpaqliri»ni (21-ayət) tarmar kılıp həydəydu! Misirliklər qokunəjan but «buqa ilahı» (Afis) boləjaqqa, muxu «inək» wə «torpaqlar»əja nisbətən 20-21-ayətlər intayin kinayilik, həjwiylər sezlərdur. □ **46:21 «uning arisidiki yallanma ləxkərlər**

bolsa bordaq torpaqlardək bolidu; ularmu arkiəja burulup, birliktə qeqixidu; ular qing turuwalmaydu» — ottura xərktiki bəzi kəküyünlər intayin zəhərlik, wəhxiylər bolup, inək-torpaqlarni səwdayi, təlwə kılıp, uyan-buyan yügürtüp qeqiwetidu. «jazalinix küni» — ibraniylərdə tilidə «yoqlinix küni».

□ **46:22 «Misirning awazi yilanningkidək «küx-küx» kılıp anglinidu»** — mənisi bəlkim Misir qorkunəqtin qekingən amalsiz qaləjan yilandək, uningəja pəkət «küx-küx» kılıp hapalıkini bildürüxtin baxqa həqkəndək əmal qılalmaydu. □ **46:23**

«Ormanlıki qoyuklukidin kirküsiz bolsimu, ular uni kesip yikitidu» — Misirdə dərəhlər az bolidu; xunga bu selixturma-ohxitix boluxi kərək, bəlkim «orman» nurojunliəjan həlk əhalisini kərsitidu.

u ximaliy əlning kəlioqə tapxurulidu.

²⁵ Samawi koxunlarning Sərdari boləan Pərwərdigar — Israilning Hudasi mundəq dəydu: — Mana, Mən No xəhəridiki but Amonni, Pirəwnni, xundəqlə Misir wə uning iləhliri bilən padixəhlirini jazalaymən; bərhək, Pirəwn wə uningəqə tayanəqanlarning həmmisini jazalaymən; □ ²⁶ Mən ularni ularning jenini izdigüqilər, yəni Babil padixəhi Nebəqədnəsarning kəlioqə həm hizmətkərlirining kəlioqə tapxurimən. Biraq keyin, *Misir* kədimki zamanlardək qəytidin əhəlilik bolidu — dəydu Pərwərdigar.

Israil üqün ümid

²⁷ Ləkin sən, i kulum Yəqub, kərkəma, ələkzadə bolma, i Israil; qünki mana, Mən seni yirəq yurttin, nəslingni sürgün boləan zemindin kətküzup qikirimən; xuning bilən Yəqub qəytip, hatirjəmlək wə arambəhxtə turidu, həqkim uni kərkətməydu. ■ ²⁸ Kərkəma, i kulum Yəqub, — dəydu Pərwərdigar, — qünki Mən sən bilən billidurmən; Mən seni tarkətiwətkən əlləring həmmisini tügəxtürsəmmu, ləkin seni pütünləy tügəxtürməymən; pəkət üstüngdin

□ **46:25** «**Mana, Mən No xəhəridiki but Amonni, Pirəwnni, xundəqlə Misir wə uning iləhliri bilən padixəhlirini jazalaymən**» — Huda «Amon» degən but wə «Misirning iləhliri»ni kəndəq jazalaydu? Həq bolmiəqanda, bu səz Hudaning muxu butlarning «nam-abruy»lirini pütünləy yəqətitixini kərsətidu. Bu tema toqruluk «Misirdin qikix»tiki «koxumqə səz»imiznimu kərüng. ■ **46:27** Yəx. 41:13; 43:5; 44:1; Yər. 30:10

höküm qikirip tərbiyə-sawaq berimən; seni jazalimay qoymaymən.■

47

«2» *Filistiya toqʻruluk bexarət*

¹ Pirəwn Gaza xəhirigə zərbə berixtin ilgiri, Yərəmiya pəyoqəmbərgə kəlgən, Pərwərdigarning Filistiylər toqʻrisidiki səzi: —□

² Pərwərdigar mundak dəydu: — Mana, ximaldin *dolkunluk* sular ərլəydu; ular texip bir kəlkün bolidu; u zemin wə uningda turoqan həmmining üstidin, xəhər wə uningda turuwatqanlarning üstidin taxkin bolup basidu; xuning bilən uning adəmliri nalə-pəryad kətüridu, zeminda barliq turuwatqanlar *azabtin* nalə-zar qilidu; □ ³ tolparlirining tuyaklirining taraxxixlirini, jəng hərwilirining taraxlaxlirini,

■ **46:28** Yər. 10:24; 30:11 □ **47:1 «Gaza»** — Filistiyaning bəx qoq xəhərliridin biri. Bexarət (1-7) berilgən waqit bəlkim miladiyədin ilgiriki 609-yili idi. Xu qaqda Pirəwn-Nəko Misirdin qikiq Asuriyə imperiyəsigə ittipaqdax bolup Babiloq qarxi qikqan. Bu bexarəttiki «zərbə» bəlkim Pirəwn ximaloq qarap yürux qiloqan, Filistiyaning territoriyəsidin ətüp boloqan waqtida qilinoqan. □ **47:2 «ximaldin dolkunluk sular ərլəydu; ular texip bir kəlkün bolidu»** — demisəkmü, Muqəddəs Kitabta «kəlkün» zeminni besip kirgən zor qoxunoq ohxitilidu. Muxu «sular» awwal Pirəwnning qoxuni boloqan boluxi mumkin, kəynidiki «kəlkün» Pirəwnning qoxunini tarmar qiloqan Babilliklardan ibarət. «Xəhər» bolsa bəlkim Yerusalemlni kərsitidu. Yerusaleml Babil tərpidin ixoqal qilinoqanda Filistiyanu kattik iskenjigə elinip tajawuz qilinoqan.

qaqlirining güldürləxlirini anglap, atilar öz baliliridin həwər elixkimu kolliri boxap, arkişimü qarimaydu. ■ 4 Qünki barliq Filistiylərnı nabut kilidişan kün, həm Tur wə Zidonni ularşə yardımədə bolşudək barliq qaloşan adəmlərdin məhrum kilidişan kün yetip kəldi; qünki Pərwərdigar Filistiylərnı, yəni Kret arilidin qikiş kəlgənlərnıng qaldukini nabut kilidu. □ ■ 5 Gazanıng üsti takirlik bolidu; Axkelon xəhiridikilər dang ketip qalidu; qaşanoşiqə ətliringlarnı tilisilər, i Filistiye küqliridin aman qaloşanlar? □ ■ 6 Apla, i Pərwərdigarńıng kiliqi, sən qaşanoşiqə tinmaysən? Öz kiningşə qaytkin, aram elip tinqlanoşın!

7 Lekin u qandaşmu tohtiyalisun? Qünki

■ 47:3 Yəx. 5:28; Yər. 4:13; 6:23 □ 47:4 «**Pərwərdigar Filistiylərnı, yəni Kret arilidin qikiş kəlgənlərnıng qaldukini nabut kilidu**» — Filistiylər əslidə Kret (ibraniy tilidə «Kaftor») arilidin qikişanıdi. Ular turdikilər həm Zidondikilərgə «tuşkan kəbililər» (Fenikiyiliklər) bolşaqqa, Tur wə Zidon awarişə uşrişan bolsa, Filistiylər ularşə yardıməşə qikişan bolatti. Lekin Filistiylər nabut bolşan bolsa, «ularşə yardımədə bolşudək ... adəmlar» bolmaytti. ■ 47:4 Yər. 25:22 □ 47:5 «**Gazanıng üsti takirlik bolidu**» — bəzi alimlar buni «Gazadikilər qayşurup qaqlirini qüşüridu» degən mənidə dəş qaraydu. Bizningşə birinşı mənişə xəşər harabilik bolup «takir yər» bolidu. Bu söz ikki bislik bolup ikkinşı mənidimu boluxi mumkin. «Dang ketip qalidu»ning baxşə birhil tərjimişı: «tüşixidu». «**Filistiyeńıng küqliridin aman qaloşanlar**» — bunıng baxşə birhil tərjimişı: «Filistiye şilşisidə qaloşanlar». «**qaşanoşiqə ətliringlarnı tilisilər**» — «ətlirini tilix» qattik qayşuni bildürətti. Bu adət Təwratta mən'i kilişan. ■ 47:5 Qan. 14:1; Yər. 16:6; 25:20

Pərwərdigar uningəja pərman qūxürgən;
Axxelon xəhirigə həm dengiz boyidikilərgə
zərb kilişkə uni bekitkəndur!

48

«3» Moab toqıruluk bexarət

¹ Moab toqıruluk: Samawi qoxunlarning Sərdari boləjan Pərwərdigar — Israilning Hudasi mundak dəydu: — Neboning həliəja way! Qünki u harabə kiliñidu; Kiriatayim hijalətkə qaldurulup, ixəjal kiliñidu; yukiri qorojan bolsa hijalətkə qaldurulup aləzadə bolup kətti. □ ■ ² Moab yənə heq mahtalmaydu; Həxbonda kixilər uningəja: «Uni əl qataridin yokitayli» dəp suyikəst kiliñidu; sənmu, i Madmən, tügəxtürülisən; kiliq seni qoşlaydu. □ ³ Həronaimdin aq-zarlar kətürüliñidu: — «Aq, wəyranqilik, dəhxətlik patiparaqqilik!»

□ **48:1 «yukiri qorojan»** — (ibranıy tilida «Misgab») bəlkim bir xəhəring ismi boluxi mumkin. ■ **48:1** Yər. 25:21; 27:3 □ **48:2 «...Neboning həliəja way! ... Kiriatayim hijalətkə qaldurulup, ixəjal kiliñidu (1-ayət); Həxbon ...Madmən,...»** — demisəkmü, Nebo, Kiriatayim, Həxbon, Madmən wə təwəndiki ayətlərdiki Həronaim, Luhit, Aroə, Bəyt-Gamul, Dibon qatarliklar Moabniki xəhərlərdur. Həritini kəring. «Həxbon» bolsa Moabning qəgrisiəja jaylaxqan bolup, bexarət boyiqə bəxqə xəhərlərdin ilgiri bəlkim duxmən təripidin ixəjal kiliñip andin duxmənning qoxuni üqün baza bolidu. «Həxbon» wə «suyikəst» («hexab») ibranıy tilida yeqin səzlərdur. Yəhudıy tarixunas Yosefusning hatirisı boyiqə, Moab Neboqadnəsar padıxaq təripidin miladiyədin ilgiriki 582-yili igiliniñ, nuroqun xəhərliri wəyran kiliñoqan.

4 Moab bitqit qilindi! Uning kiqikliridin pəryadliri anglinidu. 5 Bərħək, Luħitka qikidiqan dawan yolidin tohtimay yiqilar kətürülidu; Ĥoronaimoqa qüxidiqan yolda ĥalakəttin azablıq nalə-pəryadlar anglinidu. ■ 6 Keqinglar, jeninglarni elip yügürünglar! Qəldiki bir qatqal bolunglar! ■ 7 Qünki sən öz kילוanliringoqa wə baylıqliringoqa tayanqanlıqing tüpəylidin, sənmu əsirgə qüxisən; *butung* Kemox, uning kaħinliri həm əmiriliri bilən billə sürgün bolidu. □ ■ 8 Wəyran kילוuqi ĥərbi xəħərgə jəng kilidu; xəħərlərdin ĥəqkaysi keqip kutulalmaydu; Pərwərdigar degəndək jiloqimu harabə bolidu, tüzlənglikmu ĥalakətkə yüzlinidu. □

9 Daldioqa berip keqix üqün Moabka qanatlarıni beringlar! Qünki uning xəħərliri harabilik, adəmsətsiz bolidu □ 10 (Pərwərdigarning hizmitini kəngül qoyup qilmioqan kixi lənətkə qalsun! Qiliqini qan təküxtin qalduroqan kixi lənətkə

■ 48:5 Yəx. 15:5 ■ 48:6 Yər. 17:6 □ 48:7 «**butung Kemox, uning kaħinliri həm əmiriliri bilən billə sürgün bolidu**» — Kemox Moab qokunqan but idi. Ularning uningqa öz balilirini qurbanlıq qilix aditi bar idi («2Pad.» 3:27ni kərüng). ■ 48:7 Yər. 49:3 □ 48:8 «**Pərwərdigar degəndək jiloqimu harabə bolidu, tüzlənglikmu ĥalakətkə yüzlinidu**» — «jiloqa» wə «tüzlənglik» Moabning jənubiy wə ximaliy qismini kərsitidu. □ 48:9 «**Daldioqa berip keqix üqün Moabka qanatlarıni beringlar!**» — bu jümlidiki ibraniy tilini qüxinix təs. Oqurmənlər baxqa hil tərjimilərnı uqritixi mumkin.

qalsun!).□

¹¹ Moab yaxlıqıdın tartip kəng-kuxadə yaxap arzanglırı üstidə tinoqan xarabtək əndixisiz bolup kəlgən; u heqqaqan küptin küpkə quyuloqan əməs, yaki heq sürgün bolqan əməs; xunga uning təmi birhil bolup, puriki heq əzgərmigən. □ ■ ¹² Xunga , — dəydu Pərwərdigar, — Mən uning yenioqa ularni öz küpidin təkidiqan tökküqilərnı əwətimən; ular uning küplirini qurukdaydu, uning qəgünlirini qeqiwetidu. □ ¹³ Ətkəndə İsrail jəməti öz tayanqisi bolqan Bəyt-Əl tüpəylidin yərgə qarap qaloqandək Moabmu Kemox tüpəylidin yərgə

□ **48:10** «Pərwərdigarning hizmitini kəngül koyup qilmioqan kixi lənətkə qalsun! Qiliqini qan təküxtin qalduroqan kixi lənətkə qalsun!» — bu kinayilik, həjwiylıy sözlər kəlgüsidə Moabka hujum qilidiqan Babillik ləxkərlərgə eytilidu. □ **48:11** «Moab yaxlıqıdın tartip kəng-kuxadə yaxap arzanglırı üstidə tinoqan xarabtək əndixisiz bolup kəlgən» — xarab tinixi üqün uzun waqit midirtililmay turuxi kerək. Tinoqan «arzanglar», (duq, qəkündə) nahayiti aqqıq bir nərsə, əlwəttə. Xunga baxqa küpkə quyulmay qalsa, təmi kırtik, aqqıq bolidu, əlwəttə. «U heqqaqan küptin küpkə quyuloqan əməs, yaki heq sürgün bolqan əməs; xunga uning təmi birhil bolup, puriki heq əzgərmigən» — bu ohxitix bəlkim Moabning heq qiyinqilikka uqrimay, kərənglik qiloqanlıki, tolimu kerilip kətkənlikini kərsitidu. ■ **48:11** Zəf. 1:12 □ **48:12** «Mən uning yenioqa ularni öz küpidin təkidiqan tökküqilərnı əwətimən» — bu ohxitixitiki «xarab» Moabtiki ahalini, «küpliri», «qəgünliri» uning yurt-xəhərlirini kərsitidu.

qarap qalidu. □ ■

¹⁴ Silər qandakmu: «Biz batur, jənggiwar palwanmiz!» — deyələysilər? ¹⁵ Moabning zemini harabə kilinidu; *düxmən* ularning xəhərlirining *sepillirioğa* qikidu; uning esil yigitliri qətl kilinixka quxidu, — dəydu padixah, yəni nami samawi qoxunlarning Sərdari bolqan Pərwərdigar.

¹⁶ — Moabning həlakiti yəqinlaxti, uning külpiti bexioğa quxuxkə aldiraydu. ¹⁷ Uning ətrapidiki həmməylən uning üqün ah-zar kətürünglar; uning nam-xəhritini bilgənlər: «Küqlük xahənə həsisi, güzəl tayikimu xunqə sunduruldioqu!» — dənglar. ¹⁸ Xan-xəhritingdin quxüp kaşjirap kətəkən yərdə oltur, i Dibonda turuwatqan kiz; qünki Moabni həlak kiləuqi sanga jəng kilixka yetip kəldi; u istihkam-qoroqanliringni bərbat kilidu.

¹⁹ Yol boyida kəzət kil, i Aroərdə turuwatqan kiz; bədər tikiwatqan ərdin wə keqiwatqan kizdin: «Nemə boldi?» dəp sora; ²⁰ «Moab hijalətkə kəldi, qünki u bitqit kilindi!» *dəp jawab berilidu.* Ah-zar tartip nalə-pəryad kətürünglar; Arnonda: «Moab həlak kilindi» — dəp jakarlanglar. ■ ²¹ Jaza həkümi tüzlənglik jayliri üstigə qikirildi; Holon, Yahəz wə Məfaat üstigə, ²² Dibon, Nebo həm Bəyt-Diblataim üstigə, ²³ Kiriatayim, Bəyt-Gamul həm Bəyt-

□ **48:13** «**Bəyt-əl**» — muxu xəhər Israil (ximaliy padixahlik)ning qong butpərəs mərkizi bolup, ular xu yərdə «altun mozay but»ni quroqan («1Pad.» 12-babni, «Hox.» 10:5 həm 8:5-6, «Am.» 7:10-17ni kəring). ■ **48:13** 1Pad. 12:29

■ **48:20** Yəx. 16:7

Meon üstigə, ²⁴ Keriot, Bozrah həm Moabdiki yirak-yekin barlıq xəhərlərnin üstigə qikirilidu.

²⁵ Moabning Münggüzi kesiwetilidu, uning biliki sundurulidu, — dəydu Pərwərdigar. □ ²⁶ — Uni məst kilinglar, çünki u Pərwərdigarğa aldida həkawurluq kılınan; Moab öz kusuqida eçinap yatsun, xuning bilən rəswa kılinsun. □ ²⁷ Çünki sən *Moab* İsrailni mazaq kılınan əməsmü? U oqrılar katarida tutuwelinənmu, sən uni tilə əsangla bexingni çaykaysən?!

²⁸ Xəhərlərdin çikip tax-kıyalar arisini turaləu kilinglar, i Moabda turuwatқанlar; qar aqzida uwilənən pahtəktək bolunglar!

²⁹ Biz Moabning həkawurluqi (u intayin həkawur!), yəni uning təkəbburluqi, həkawurluqi, kənglidiki məqrur-kərəngliki toqrisida angliduk. □ ■ ³⁰ Mən uning noqilik

□ **48:25 «Moabning münggüzi kesiwetilidu»** — Təwratta, «münggüz»lər kəp hallarda adəmlərnin abruy-xəhriti yaqi həkukini bildüridu. Bu adəmning bexidin əskən əməs, əlwəttə! □ **48:26 «Moabni məst kilinglar»** — yukirida (25-babta) Yerəmiya «Pərwərdigarning əzəzipigə toləan kədəh» toqruluk səzligəqkə, bəzi alimlar bu «məstlik» xu kədəhtin iqıxtin boluxi kərək, dəp qaraydu. Bizningqə bu bir tərəptin toqra, Hudaning əzəzipi bexiə qüxürülgəndə dəsleptila əklini yokitip aljiəanliki bolidu. Bu ayətnin təkiltəydiəini ularning həmakətlixip kətkənlikidin ibarət. □ **48:29 «Biz Moabning həkawurluqi ..., yəni uning təkəbburluqi, ... kənglidiki məqrur-kərəngliki toqrisida angliduk»** — bu ayəttiki «Biz... angliduk» degüqi Hudaning Əzidur. Huda Əzi toqruluk «Biz» dəp ixlətkənliki Təwrattiki baxqa yərlərdimu bar; məsilən «Yar.» 1:26, 3:22, 11:7ni həm «Yəx.» 6:8ni kərəng. Bəzi alimlar ayəttiki «biz»ni Yerəmiya həm Yəhuda həlqini kərsitidu, dəp qaraydu. ■ **48:29** Yəx. 16:6

qilidioqanlıqini bilimən, — dəydu Pərwərdigar, — birək *noqiliki* karəqə yarimaydu; uning qong gəpliri bikar bolidu. ³¹ Xunga Mən Moab üçün zar yioqlaymən, Moabning həmmisi üçün zarzar kətürimən;

Kir-Harəsəttikilər üçün aq-pioqan anglinidu.

³² I Sibmahtiki üzüm teli, Mən Yaazərning zar-yioqisi bilən təng sən üçün yioqlaymən; sening peləkliring sozulup, əslidə «Ölük dengiz»ning nerioqə yətkənidi; ular əslidə Yaazər xəhriqigimu yətkənidi. Ləkin sening yazlıq mewiliringgə, üzüm həsulung üstigə buzoquqi besip kelidu. □ ³³ Xuning bilən xadlıq wə

huxallıq Moabning baq-etizliridin wə zemindən məhrum kilinidu; Mən üzüm kəlqəklərdin xarabni yökətimən; üzüm qəyligüqilərninğ təntənə awazlıri qaytidin yangrimaydu; awazlar bolsa təntənə awazlıri əməs, jəng awazlıri bolidu. ■ ³⁴ Qünki nalə-pəryadlar Həxbondin kətürülüp, Yaəzaqoıqə wə Elealaqoıqə yetidu;

□ **48:32 «I Sibmahtiki üzüm teli, Mən Yaazərning zar-yioqisi bilən təng sən üçün yioqlaymən...»** — 30-ayəttiki səzligüqi Huda boləqandin keyin («Mən ..bilimən...») xübhəsizki, 31-, 32- həm 36-ayətlərdiki səzligüqimu Hudaning Özidur. Bu adəmni həyran qalduridu. Huda Yaazərdikilərnə jazalaydu; xuning bilən ular Sibmahtiki yökioqan üzümzarlar üçün yioqlaydu. Ləkin Huda ularni jazalixi bilən ular bilən təng qayoquridu. **«Ölük dengiz»** — ibraniy tilida «Yaazər dengizi». **«Ular (sening peləkliring) əslidə Yaazər xəhriqigimu yətkənidi...»** — «Yaazər» bolsa Moabning ximaliy qəgrasioqə yirəkrək bolup, xərək tərifi «qəl-dalılar», qərb tərifi «dengiz». Demək, Moab hilwət jay boləqini bilən heli yirəqlərqə təsiri boləqan bir məmlikətkə aylənoqan. «Yazlıq mewiliri» ənjür, horma wə üzümlərnə kərsitidu. ■ **48:33** Yəx. 16:10

nalə awazliri Zoardin kətürülüp, Həronaimoşiqə wə Əglat-Xelixiaoşiqə yetidu; hətta Nimrimdiki sularmu kərup ketidu. □ ■ 35 Mən Moabta «yukiri jaylar»da kurbanlıq kıləuqılarni wə yat ilahlarəqa huxbuy yakkuqılarni yokitimən, — dəydu Pərwərdigar.□

36 — Xunga Mening kəlbim Moab üqün nəydək mungluk mərsiyə kətüridu; Mening kəlbim Kir-Hərəstikilər üqünmu nəydək mungluk mərsiyə kətüridu; qünki u igiliwaloqan baylık-həzinilər yokap ketidu. 37 Həmmə bax takir kılduruləqan, həmmə saqal qüxürülgən; həmmə kol titma-titma kesilgən, həmmə qatırakka bəz kiyilgən. □ ■ 38 Moabning barlık əy əgziliri üstidə wə məydanlarda matəm tutuxtın baxka ix bolmaydu; qünki Mən Moabni heqkimgə yakmaydioqan bir kaqidək qeqip taxlaymən, — dəydu Pərwərdigar, 39 — ular piqəndin zarlıxidu; *Moab* xunqilik parə-parə kiliwetiliduki, u hijaləttin kəpquqıllıkkə arkisini kildidu; Moab ətrapidiki həmmə tərripidin rəsua kilinidioqan,

---

□ 48:34 «...nalə-pəryadlar Həxbondin kətürülüp, Yahəzoşiqə wə Elealahəşiqə yetidu...» — Elealah Həxbonning ximaliy tərripidin 2 kilometr yıraq; Yahəz uning jənubiy tərripidin 2 kilometr yıraq. Bu üqisi Moabning ximalioqa jaylaxқан. Zoar, Həronaim wə Əglat-Xelixiya Moabning jənubioqa jaylaxқан. Ayətning omumiy mənsi, «təjawuzluk baxlandı» degən bolup, bu həwər Moabning pütkül zeminiə pur ketidu. ■ 48:34 Yəx. 15:5, 6 □ 48:35 «yukiri jaylar» — butpərəslikkə atap beoixlanoqan jaylar idi. □ 48:37 «Həmmə bax takir kılduruləqan, həmmə saqal qüxürülgən; həmmə kol titma-titma kesilgən, həmmə qatırakka bəz kiyilgən» — demisəkmə, bu hərəkətlərnin həmmisi kattıq matəmni bildüridu. ■ 48:37 Yəx. 15:2, 3; Yər. 47:5

wəhimə saloquqi obyekt bolidu.□

⁴⁰ Qünki Pərwərdigar mundak dəydu: — Mana, birsi bürküttək qanatlrini kerip *pərwaz kilip*, Moab üstigə xungoqup qüxidu. ■ ⁴¹ Xəhərliri ixoqal bolidu, istihkamlar igiliwelinidu; xu küni Moabdiki palwanlarning yüriki toloqakka qüxkən ayalning yürikidək bolidu. □ ⁴² Moab əl qataridin yokitilidu; qünki u Pərwərdigar aldida hakawurluk kiloqan; ⁴³ wəhxət, ora wə kiltak bexinglaroqa qüxüxni kütməktə, i Moabda turuwatqanlar, — dəydu Pərwərdigar. ⁴⁴ — wəhxəttin kaqқан orioqa yikilidu; oridin qikқан kiltakka tutulidu; qünki uning üstigə, yəni Moab üstigə jazalinix yilini qüxürimən — dəydu Pərwərdigar.□

⁴⁵ Kaqқанlar Həxbon *sepilining* daldisida turup amalsiz kalidu; qünki Həxbondin ot, həm *məhrum* Sihon *padixahning* zemini otturisdin bir yalkun partlap qikidu wə Moabning qekilirini, sokuxkak həlkning bax

□ **48:39 «wəhimə saloquqi obyekt»** — baxqilar Moabning bexioqa qüxkən apətkə karap «bundak dəhxətlik ix öz beximizoqimu qüxərmu?» dəp wəhimigə qüxidu. ■ **48:40** Yər. 4:13

□ **48:41 «xəhərliri ixoqal bolidu»** — «xəhərliri»ning baxka tərjimisi «Keriyot» (xəhərning ismi). □ **48:44 «jazalinix yili»** — ibranij tilida «yoklinixi yili».

qoqkilorini yutuwalidu. □ ■ 46 Halingoqa way, i Moab! Kemoxka təwə boləqan əl nabut boldi; oqulliring əsirgə quxidu, qizliring sürgün bolidu. 47 Lekin, ahirki zamanlarda Moabni sürgünlükidin qayturup əsligə kəltürimən, — dəydu Pərwərdigar.

Moab üstigə qikiridioqan həküm muxu yergiqə.

49

«4» Ammoniylar tooqruluk həküm

1 Ammoniylar tooqruluk. Pərwərdigar mundak dəydu: — Israilning pərzəntliri yokmikən? Uning mirashorliri yokmidu? Əmdi nemixka Milkom Gadning zeminiqə warislik kildi, Milkomqə təwə boləqan həlk nemixka Gadning

---

□ 48:45 **qaqkanlar Həxbon sepilining daldisida turup Amalsiz qalidu; qünki Həxbondin ot, həm (məhrum) Sihon padixahning zemini otturisdin bir yalkun partlap qikidu** — Amoriylarning padixahi Sihon nəqqə yüz yil ilgiri Həxbon xəhirini ixqal qiləqan, andin keyin Moabning pütkül zeminini igiliwaləqanidi («Qəl.» 21:28-29ni kəring). **«ot.... Moabning qekilirini, soquxkak həlkning bax qoqkilorini yutuwalidu** — «qekilirini... bax qoqkilorini...» bəkim Moabning həmmisini, jümlidin «bax boləqanlarni» əz iqigə elixi mumkin. Yərəmiyaning bexariti aldin'ala kərsətkən bu həlakət tehimu kədimki yənə bir bexarətning əməlgə axuruluxi bolidu («Qəl.» 24:17ni wə 21:28-29ni kəring). ■ 48:45 Qəl. 21:28

xəhərliridə turidu? □ ■ 2 Xunga mana, xu künlər keliduki, — dəydu Pərwərdigar, — Ammoniylarning Rabbah xəhiridə jəng sadalirini anglitimən; u harabilik dəng bolidu; təwə xəhərliri ot qoyup küydürüldü; Israil qaytidin əzlrini igiliwaloqanlaroqa igidarqilik qilidu, — dəydu Pərwərdigar. ■ 3 — Zarlanglar, i Həxbon! Qünki Ayi xəhiri harabə qilinoqan! Rabbah qizliri, əzünqlaroqa bəz rəhtni baqlap matəm tutunglar; sepil iqidə uyan-buyan patiparaq yügürunglar; qünki Milkom wə uning kahinliri, uningə təwəlik əmirliri sürgün bolidu. □ ■ 4 Nemixka küq-həywitingni danglaysən? Sening küqung ekip ketiwatidu, i: «Kim manga yekinlixixka petinalisun?» dəp öz bayliqliringoqa tayanqan, asiylik qiləuqi qiz! ■ 5 Mana, Mən barlik ətrapingdikilərdin wəhxət qikirip üstünggə quxürimən, — dəydu samawi qoxunlarning Sərdari boləqan Rəb Pərwərdigar, — xuning bilən silər

□ 49:1 «**Milkom**» — Ammoniyar qokunoqan but idi. Gad bolsa Israilning on ikki qəbilisining biri; ularoqa əslidə təksim qilinoqan zemin Iordan dəryasining xərki tərpidə idi. Yərəmiya bexarət bərgən waqıtta, Gadtikilər heli baldur Asuriyə imperiyəsi tərpidin sürgün boləqanidi. Keyin əsliy qoxniliri boləqan Ammoniyar ularning zeminini igiliwaloqanidi. Huda ularoqa: «Bu zeminni Əz həlqimgə təksim qiləqanidim, ular qaytip kelip uningə qaytidin igidarqilik qilidu» dəp agahlandıridu. ■ 49:1 Am. 1:13 ■ 49:2 Am. 1:14

□ 49:3 «**sepil iqidə uyan-buyan patiparaq yügürunglar**» — baxqa birhil tərjimisi: «əzünqlar titma-titma tilinoqan həlda uyan-buyan yügürunglar». «**Milkom**» — Ammoniylarning bir buti idi. Baxqa ismi «Molək» idi. ■ 49:3 Yəx. 32:12; Yər. 4:8; 6:26; 48:7 ■ 49:4 Yər. 21:13; 48:7

hərbiringlar həydiwetilisilər, aldi-kəybinggə qarimay qaçisilər; qaçqanlarni yənə yiqojuqi heqkim bolmaydu. ⁶ Ləkin keyinki künlərdə, Ammoniylarni sürgünlükidin qayturup əsligə kəltürimən, — dəydu Pərwərdigar.

«5» Edom toqruluk həküm

⁷ Edom toqruluk: Samawi koxunlarning Sərdari bolqan Pərwərdigar — Israilning Hudasi mundak dəydu: — Temanda hazır danalix tepilmamdu? Danixmənliridin nəsihət yoxap kəttimu? Ularning danalixini dat besip qaloqanmu?! □ ■ ⁸ Burulup keqinglar, pinhan jaylardin turaloju tepip turunglar, i Dedanda turuwatqanlar! Qünki Mən Əsawoqa tegixlik balayi'apətni, yəni uni jazalaydiqan künini bexioqa qüxürimən.

□ **49:7 «Edom toqruluk: ...»** — bu bexarət (7-22)ning Təwrattiki «Obadiya» degən kışim bilən kəp ortaq yərliri bar. Obadiyaqa «koxumqə səz»imizdə qüxəndürginimizdək ixinimizki, Yərəmiya pəyoqəmbər Hudaning yolyoruki bilən ilgiriki pəyoqəmbər Obadiyaning bexaritudiki kəp səzləni nəkil kəltüridu. Ikki bexarətning bəzi yərliri ohximioqaqqa, səzliridiki pərqləni tepip selixturuxning kəp əhmiyiti bar. **«Temanda hazır danalix tepilmamdu? Danixmənliridin nəsihət yoxap kəttimu? Ularning danalixini dat besip qaloqanmu?!»** — Teman Edomdiki qong xəhər. Edomdikilər öz danixmənliri bilən intayin məqrurlinatti. ■ **49:7** Ob. 8

□ ■ 9 Üzüm üzgüqilər yeningoqa kəlsimu, ular azraq wasanglarni qalduridu əməsmu? Ooqrilar keqiləp yeningoqa kirsimu, ular əzlrigə quxlukla buzup, ooqrilaydu əməsmu?

□ ■ 10 Mən Əsawni yalingaqliwetimən, u yoxurunodək jay qalmioquqə dalda jaylirini eqip taxlaymən; uning nəslı, kərındaxlırı həm koxniliri yokaydu; u əzi yok bolidu. 11 Ləkin yetim-yesirlirıngni qaldur, Mən ularning hayatini saklaymən; tul hotuninglar Manga tayansun. 12 Qünki Pərwərdigar mundak dəydu: — Mana, *oqəzipimning* kədəhidin iqixkə tegixlik bolmioqanlar qokum uningdin iqməy qalmaydioqan yərdə, sən jazalanmay qalamsən? Sən jazalanmay qalmaysən; sən qokum uningdin iqisən. □ 13 Qünki Öz namim bilən kəsəm iqkənmənki, — dəydu Pərwərdigar, — Bozrah dəhxət basidioqan həm

□ 49:8 «**pinhan jaylar**» — ibraniy tilida «qongqur jaylar» degən səz bilən ipadilinidu. U bəlkim hərhil qar-əngkürlərni əz iqigə alidu. «**Mən Əsawoqa tegixlik balayi'apətni, yəni uni jazalaydioqan künini bexioqa qüxürimən**» — Edomning baxqa ismi «Əsaw» idi. Muxu bexarəttə «Edom» yaki «Əsaw» uning əwladlırı bolqan Edomluqlarni kərsitidu, əlwəttə. ■ 49:8 Yər. 25:23 □ 49:9 «**Üzüm üzgüqilər yeningoqa kəlsimu, ular azraq wasanglarni qalduridu əməsmu?**» — Musa pəyoqəmbərgə qüxürülgən qanun boyiqə üzüm hösulini aloqanda üzgüqilər kəmbəoqəllərnıng teriwelıxi üqün bir'az wasanglarni qaldurux kərək idi («Law.» 19:10). Asiyadiki bəzi dələtlərdə bu bir adətkə aylinip qaloqan. ■ 49:9 Ob. 5 □ 49:12 «**oqəzipimning kədəhidin iqixkə tegixlik bolmioqanlar**» — Yəhuda əməs, bəlki tajawuzqılarnıng ətər yolioqa «tasadipi» udul kelip qaloqan, Yəhudaning wə baxqa əllərnıng gunəhliri bilən munawətsiz bolqan baxqa əllərnı kərsitixi mumkin.

rəsua qilinidigan bir obykti, harabilik wə lənət səzi bolidu; uning ətrapidiki xəhərliri daimlik harabilik bolidu.□

14 Mən Pərwərdigardin xu bir həwəzni anglaxka muyəssər boldum, — wə bir əlqi əllər arisioqa əwətilgənidi —

U: «Uningoqa hujum qilixka yioqilinglar! Uningoqa jəng qilixka ornunglardin turunglar!» — dəp həwər beridu.□ ■

15 Mana, Mən seni əllər arisida kiqik, İnsanlar arisida kəmsitilgən qilimən.□

16 Sening əzgilərgə dəhxət salidiganliqing, Kənglündiki təkəbburlukung əzüngni aldap qoydi;

Həy tik qıyaning yerikliri iqidə turoquqi, Turaloqung egizlikning yukiri tərpidə boluquqi, Gərqə sən qanggangni bürkütningkidək yukiri yasisangmu, Mən xu yərdin seni qüxüriwetimən,

□ 49:13 «**Əz namim bilən kəsəm iqkənmənki...**» — ibraniy tilida «**Əzüm bilən kəsəm iqkənmənki**». «**Bozrah ... rəsua qilinidigan bir obykt**» — «Bozrah» bəlkim Edomdiki əng muhim xəhər boluxi mumkin idi. □ 49:14 «**bir əlqi əllər arisioqa əwətilgənidi**» — «əllər» Israiloqa yat boluqan əllərni kərsitidu. «**Uningoqa jəng qilixka ornunglardin turunglar**» — «uningoqa» yəni Edomoqa. Bəlkim bu əlqi düxmən əllərnin biridin qıqқан bolup, u baxka əllərni Edomni yokitixka qakiridu. ■ 49:14 Ob. 1 □ 49:15 «**Mən seni əllər arisida kiqik, insanlar arisida kəmsitilgən qilimən**» — «seni» — Huda hazir Edomni «seni» dəp, ularoqa biwasitə söz qilidu.

— døydu Pərwərdigar. □ ■

17 — Wə Edom tolimu wəhimilik bolidu; Edomdin ətidiqanlarning həmmisi uning barliq yara-wabaliri tüpəylidin wəhimigə qüxüp, ux-ux kilidu. ■

18 Sodom, Gomorra wə ularning ətrapidiki xəhərliri bilən birgə ərüwetilgəndək Edommu xundak bolidu, — døydu Pərwərdigar, — heqkim xu yərdə turmaydu, insan baliliri xu yərdə olturaklaşmaydu. ■

19 Mana, Iordan dəryasidiki qawar-qatqallıktın qıqıp, daim ekıp turidıqan xu sular boyidiki yaylaqtiki *qoylarni* tarkatқан bir xirdək Mən *Edomdikilərn*i bədər kaqkuzimən. Əmdi kimni halisam Mən uni Edomning üstigə tikləymən; qünki Manga kim təng kelələydu? Kim Meningdin hesab elixka Meni qakıralaydu? Mening aldimda turalaydıqan pada baqquqi barmu?

□ ■ 20 Xunga Pərwərdigarning Edomni jazalax-tiki məqsitini, xuningdək Temandikilərn*i* jazalax niyitini anglanglar: ularning kiqikirimu tartip epketilidu; bərhək, kılmixliri tüpəylidin Pərwərdigar uning yaylıqini wəyranə kilidu.

■ 21 Ularning yikilip kətkən sadasini anglap

□ 49:16 «Həy tik kıyaning yerikliri iqidə turoquqi, turaloqung egizlikning yukiri təripidə boloquqi» — demisəkmü, Edom pinhanrak, qıqix intayin təs boloqan taoqlik rayonda idi. «Tik kıya» («Sela») degən söz Moabning «Sela» isimlik (hazırkı «Petra»), intayin pinhan bir xəhirini kərsitiximu mumkin. ■ 49:16 Yər. 48:29 ■ 49:17 Yər. 50:13 ■ 49:18 Yər. 19:25; Yər. 50:40; Am. 4:11 □ 49:19 «daim ekıwatқан xu sular» — Iordan dəryasining əzi. ■ 49:19 Ayup 41:2; Yər. 12:5; 50:44 ■ 49:20 Yər. 50:45

yər yuzidikilər təwrinip ketidu; nalə-pəryadliri «Kızıl dengiz» oiqə anglinidu. ²² Mana, birsi bürküttək qanat yeyip pərwaz kılıp, Bozrağ üstigə xungoşup qūxidu. Xu küni Edomdiki palwanlarning yüriki toloqakka qūxkən ayalning yürikidək bolidu. □ ■

«6» *Suriya paytähti Dəməxk toşruluk həküm*

²³ Dəməxk toşruluk: —

Hamat, Arpad xəhiridikilər hijalətkə qaldurulidu; qünki ular xum həwər anglaydu; ularning yüriki su bolup ketidu; dawuloşup kətkən dengizdək ular heq tinqlinalmaydu.

□ ■ ²⁴ Dəməxk zəipləxti, keqixka burulidu; uni wəhimə basidu; azablar toloqakka qūxkən ayalni tutqandək, azab wə dərd-kaşu uni tutidu. ■ ²⁵ Nam-dangki qikқан yurt, Mən huzur aloşan xəhər xu dərijidə taxliwetilgən bolidu!

²⁶ Xunga uning yigitliri koqilirida yikilidu, jənggiwar palwanlar xu küni yokitilidu, — dəydu samawi qoxunlarning Sərdari bolşan Pərwərdigar; ²⁷ — həm Mən Dəməxkning

□ **49:22** «**Bozrağ**» — intayin yukiri kiya tax üstigə, «bürkütning qanggili»dək jaylaxkanıdi. ■ **49:22** Yər. 48:40,41

□ **49:23** «**dawuloşup kətkən dengizdək ular heq tinqlinalmaydu**» — baxka birhil tərijimisi: «dawuloşup kətkən dengizdək ularning kəngülliri heq aram tapmaydu». Hamat həm Arpad degən ikki xəhər Nebokədnəsar Misiroşa yürux qilşan qaşda (miladiyədin ilgiriki 604-yili) besip ötkən jaylar idi. Xübhisizki, Nebokədnəsar ularşimu hujum qilşanıdi. Muxu ikki xəhər Dəməxkning ximaliy təripidiki kişik padixahliklar idi. ■ **49:23** Yəx. 17:1 ■ **49:24** Yər. 4:31; 6:24; 30:6

sepiligə bir ot yakimən, u Bən-Ĥadadning ordilirini yutuwalidu. □ ■

«7» Kedar həm Ĥazor tooqruluk ĥəküm

²⁸ Babil padixahı Nebokadnəsar yənggən Kedar tooqruluk həm Ĥazorning padixahlıqliri tuoqluq sız: —

Pərwərdigar mundaq dəydu: —

«Ornungdin tur, Kedaroqa ĥujum kılıp, xərktiki adəmlərni bulang-talang kıl!» — deyilidu;

□ ²⁹ Ĥujum kılolanlar ularning qedirliiri həm padilirini elip ketidu; ularning qedir pərdiliri, bərlik kaqa-kuqa, təgilirini bulap ketidu; hək ularoqa: «Tərəp-tərəplərni wəħimə basidu!» dəp warkiraydu. ³⁰ Keqıp ketinglar, bədər tikip pinhan jaylardin turaloqu tepip turunglar,

i Ĥazordikilər, — dəydu Pərwərdigar, — qünki Babil padixahı Nebokadnəsar silərgə jəng kılıxka kəst kılolan, silərgə qarap niyiti buzuloqan.

³¹ — Ornungdin tur, sepil-dərwazilaroqa igə bolmioqan aramhuda yaxap, tinq-aman turoqan əlgə jəng kılıxka qık; ular yaloquz turidu —

□ **49:27** «**Bən-Ĥadad**» — Dəməxkning köpligən padixahlirining ismi idi. ■ **49:27** Am. 1:4,14 □ **49:28**

«**Ornungdin tur, Kedaroqa ĥujum kılıp, xərktiki adəmlərni bulang-talang kıl!**» — bu sız Nebokadnəsarning qoxunioqa eytilixi mumkin. Kedar wə Ĥazormu qarwiqi kəqmən həlk bolup, qedirda yaxap, sepil-dərwazilik bolmioqan, əlwəttə.

dəydu Pərwərdigar, □ 32 — ularning təgiliri olja, top-top mal-waranliri ʔəniymət bolidu; Mən qekə qaqlirini qüxürgənlərnı tət xamaloja tarkitimən, ularning bexioja hər ətrapidin külpət qüxürimən, — dəydu Pərwərdigar; □ ■ 33 — Həzor bolsa qılberilərnıng turaloʔusi, mənggügə wəyranə bolidu. Həqkim xu yərdə turmaydu, insan baliliri xu yərdə olturaklaxmaydu. ■

«8» *Elam tooʔruluk həküm*

34 Yəhuda padixahi Zədəkiya təhtkə olturojan dəsləpki wakıtlirida, Yerəmiya pəyoʔəmbərgə kəlgən Pərwərdigarning səzi mundak idi: —

35 Samawi qoxunlarning Sədari boləjan Pərwərdigar mundak dəydu: — Mana, Mən Elamning ʔolluk küqi boləjan okyasini sundurimən. □ 36 Asmanlarning tət qetidin tət xamalni qikirip Elamning üstigə qüxürimən; Mən ularni bu tət xamaloja tarkitimən; xuning bilən Elamdin həydəlgənlərnıng barmaydiojan

---

□ 49:31 **«Ornungdin tur, sepil-dərwazilaroja igə bolmiojan aramhuda yaxap, tinq-aman turojan əlgə jəng kilixka qik; ular yaloʔuz turidu»** — bu səzmu bəlkim Nebokədnəsarning qoxunioja eytilixi mumkin. Kedar wə Həzordikilər qedirlarda turup, həq sepil-dərwazilik boləjan əməs. □ 49:32 **«qekə qaqlirini qüxürgənlər»** — «qekə qaqlirini qüxürgüx» Kədarkilər həm Həzordikilərnıng aditi bolsa kerək idi. ■ 49:32 Yər. 9:25; 25:23 ■ 49:33 Yər. 9:10; 10:22 □ 49:35 **«Elamning ʔolluk küqi boləjan okyasi...»** — Elam həzirki Iran zeminida turojan bir həlk idi. Elamning qoxunining qənləp atidiojan, dəhətlik mərgən okyaqiliri bilən dangki qikqanidi.

əl-məmlikətlər qalmaydu. ³⁷ Mən Elamni düxmənliri aldidə həm jenini izdigüqilərnin aldidə dəkkə-dükkigə qüxürimən; dəhxətlik qəzipimni bexioqa təküp, külpətlərnə qüxürimən; ularni bərbať kiləuqə Mən kiliqni ularning kəynidin qoqlaxka əwətimən. ³⁸ Mən Əz təhtimni Elamda tikləymən, xu yərdin padixahı wə xahzadilirini yök kilimən, — dəydu Pərwərdigar.

³⁹ — Lekin ahirki zamanlarda, Mən Elamni sürgünlükidin qayturup əsligə kəltürimən, — dəydu Pərwərdigar.■

50

«9» *Babil toqruluk həküm*

¹ Pərwərdigar Yerəmiya pəyoqəmbər arkilik Babil toqruluk, yəni Kaldiylərnin zemini toqruluk eytkən söz: —

² Əllər arisida xu həwərnə elan kilip jakarlanglar, tüq kətürünqlar; jakarlanglar, uni yoxurmanglar! — «Babil ixoqal kilindi; Bəl bolsa hijalətkə qalduruldi, Marduk patiparaq bolup kətti; Babilning oyma butliri hijalətkə qalduruldi, yirginqlik nərsiliri patiparaqqilikka

qüxti!» — dənglar. □ ■ 3 Qünki ximaldin uningõa jəng qılmakqı bolõan bir əl kelidu; u uning zeminini wəyran kılıdu, heqkim xu yərdə turmaydu; insan həm haywanmu keqıp ketidu, ular yok bolidu. 4 Xu künlərdə, xu qaõda, — dəydu Pərwərdigar, — Israil həkı kelidu, ular həm Yəhuda həkı bilən billə kelidu, ular yioqlıõan haldə mengıp Pərwərdigar Hudasını izdəxkə kelidu. 5 Ular Zionning yolını soraydu, yüzlırını uningõa karitıp: «Hərgiz untulmas mənggülık bir əhdə bilən özimizni Pərwərdigarõa baõlaylı» — dəydu.

6 — Mening həkım azõan koylardur; ularning bakquqiliri ularni azduõan, ularni taõlarda tenitıp yürgən; ular taõdin dənggə kezıp yürüp, öz aramgahını untuõandur. 7 Ular ni uqratkənlarning həmmisi ularni yəp kətkən, küxəndiliri ular toõruluk; «Bizdə *bu ixlarda* heq gunah yok, qünki ular ata-bowilirining ümidi bolõan Pərwərdigar, yəni həkkanıylikning yaylak-turalõusi bolõan Pərwərdigarning aldida gunah sadir kılõan!» — degən.■

8 *I həkım*, Babil otturısıdin keqinglar, kaldıylərnıng zeminini taxlap qıkinglar, padını

□ 50:2 «Əllər arısında xu həwəni elan kılıp jakarlanglar...! — «Babil ixõal kılındı; Bəl bolsa hijalətkə qaldurıldı, Marduk patiparaq bolup kətti; Babilning oyma butlırı hijalətkə qaldurıldı, yirginlik nərsiliri patiparaqqılıkqa qüxti» — Babil xəhırının ixõal kılınıxi Israilning birinçi sürgünidin 70 yıl keyin (miladiyədin ilğiriki 539-yılı) Pars imperiyəsi tərıpıdin bolõan. «Bəl» həm «Marduk» (yaki «Merodak») Babıldiki ikki qong butning ismi idi. ■ 50:2 Yəx. 46:1; Yər. 51:44 ■ 50:7 Yər. 31:23

yetəkligüqi tekilərdək bolunglar. □ ■ 9 — Qünki mana, ximaliy zemindin Babiloqa hujum kilməqci boləqan zor bir top uluq əllərnı kəzəqəymən; ular əzlrını unıqəqə kərxı səpkə kəxıdu; xuning bilən Babil xu yərdın qıkkənlər tərıpıdın əsırgə qüxıdu. Ularning oklırınıng həmmısı batur mərgənlərnıngkidək bolıdu; ularning həqkəysısı jəngdın kuruq kəl kəlməydu. □ 10 Kaldıyə bolsa olja bolıdu; olja aləqan bərlıq bulıoquqılar unıngdın kənaətlnıdu, — dəydu Pərwərdıgar; 11 — Qünki silər xadlanəqənsilər, silər yayrap kətkənsilər, i mirasım boləqan *həlkımnı* buləngtaləng kıləqıqılar! Qünki silər qeməndə turəqan mozaylərdək səkrıgənsilər, ayəqırlərdək huxallıktın kixnıgənsilər! 12 Əmdı ana *yurtung* zor hıjələtkə kəldurulıdu; rəsweqılık seni tuəqıqını kəpləydu; mana, u əllərnıng daxkılı, — bırl jənggəll, kəqjıraq yər wə qəlbəyəwan bolup kəlıdu. 13 Pərwərdıgərnıng əzıpı tıpəylıdın, unıng həq əhəlısı bolməydu, bəlki toluk taxlıwetılgən bolıdu; Babilđın

---

□ 50:8 «**I həlkım, Babil otturısıdın kəqınglar, ... padını yetəklıgüqi tekılərdək bolunglar**» — bu səzgə kərıqəndə ottura xərkıtkı bəzi padıqılar tekılərnı kəy padılırıqə «yetəkqi rol»da ıxlıtıdu. Xungə «padını yetəklıgüqi tekılərdək bolunglar» degını, «bırınqı bolup Babilđın qıkip, bəxkılərqə ülgə bolunglar» degən mənıdə. ■ 50:8 Yəx. 48:20; Yər. 51:6; Wəh. 18:4 □ 50:9 «**Ularning oklırınıng həmmısı batur mərgənlərnıngkidək bolıdu; ularning həqkəysısı jəngdın kuruq kəl kəlməydu**» — demək, bətləngən hərбір okı zəyə kətməydu. Bəxkə bırlhıl tərjımısı: «Oklırınıng həmmısı jəngdın kəlı kuruq (oljısız) kəytip kəlməyđıqan batur jəngqılərdək bolıdu...».

ətidoqanlarning həmmisi uning barlıq yarawabaliri tüpəylidin wəhimigə qüxüp ux-ux kilidu.■

14 Babiloqa jəng kilix üqün uning ətrapida səpkə tizilinglar, barlıq okyaqılar; uningoqa etinglar, oklarni heq ayimanglar; qünki u Pərwərdigar aldida gunah sadir kiloqan. 15 Uning ətrapida jəng quqanlirini kətürünglar; u təslim bolup kol kətüridu; munarlıri ərülidu, sepilliri oqulitilidu; qünki bu Pərwərdigarning aloqan kisasidur. Uningdin kisas elinglar; u baxkilaroqa nemə kiloqan bolsa uningoqimu xuni kilinglar. ■

16 Babildin uruq terioquqi həm hosul waktidiki oroqak saloquqilarni yox kilinglar; zulumkarning kiliqining korkunqi tüpəylidin bularning hərbiəri öz eligə kaytip, hərbiəri öz ana yurtioqa kaqsun!□

17 Israil tarkitiwetilgən koy padisidur; xirlar ularni həydiwətkən; dəsləptə Asuriyəning padixahi ularni yəp kətkən, ahirida bu Babil padixahi Nebokadnəsar uning ustihanlirini ezip oqajiloqan. 18 Xunga samawi koqunlarning Sərdari boləqan Pərwərdigar — Israilning Hudasi mundak dəydu: — Mana, Mən Asuriyəning padixahining yenioqa kelip, uni jazalioqinimdək, mən Babil padixahini həm zeminini jazalaymən.

■ 50:13 Yər. 49:17 ■ 50:15 Wəh. 18:6 □ 50:16 «**bularning hərbiəri öz eligə kaytip, hərbiəri öz ana yurtioqa kaqsun!**» — «hərbiəri... hərbiəri...» bəlki Babilda «kara əmgək» kiloqan qətəllik əmgəkqiləni kərsitidu. Bular nuroqun Yəhudiylarni öz iqigə alidu, əlwəttə.

■ 19 Mən Israilni kaytidin öz yayliqioʻa qayturimən, u Karməl teoʻida, Baxan zeminida ozuklinidu, uning jeni Əfraim teoʻi üstidə həm Gilead zeminida qanaətlinidu. 20 Xu künlərdə, xu qaoʻda, — dəydu Pərwərdigar, — Israilning qəbihliki izdəlsə, heq tepilmaydu; Yəhudaning gunahliri izdəlsə, heq tepilmaydu; qünki Mən kalduroʻan kaldisini kəqürüm kiliimən.

21 — Merataimning zeminiʻoʻa zərb bilən jəng kilixka, Pekodta turuwatqanlarʻoʻimu jəng kilixka qiqinglar; ularni wəyran kilinglar, qalduqinimu halak kilinglar, — dəydu Pərwərdigar, — Mən nemini sanga buyruʻoʻan bolsam xuni ada kilinglar. □ 22 Jəng sadaliri *Babil* zeminida anglinidu; u zor halakətning sadasidur! 23 Əslidə pütkül yər yüzini uroʻan bazʻoʻan xu dərijidə sundurup qeqiwetildioʻu! Babil əllər arisida xunqə bir dəhʻxət baskuqi bolup qikkantioʻu! □ 24 Mən sanga tuzak qurdum; sən, i Babil, heq bilməyla uningʻoʻa tutuldung; Pərwərdigar bilən qarxilixixing tüpəylidin sən tepilip tutuldung. 25 Pərwərdigar qoral ambirini eqip, qəzipidiki qorallirini elip qiqardi; qünki samawi qoxunlarning Sərdari bolʻoʻan Rəb Pərwərdigar kaldiyləning

■ 50:18 2Pad. 19:35, 37; Yəx. 37:36, 38 □ 50:21 «**Merataimning zemini**» — «Merataim» bolsa Babil zeminining jənubidiki bir xəhər. Ismi «ikki həssilik asiylik» degən mənədə, Babilning harakterini kərsitix üçün ətəy misaloʻa elinoʻan boluxi kərək. «Pekod»dikilər aramiyədiki həlk bolup, Babilʻoʻa ittapaqdax idi; «Pekod»ning mənisi «jaza»dur. Ayəttə berilgən buyruqlar yənila ximaldin qiqqan qoxunlarʻoʻa eytilixi kərək. □ 50:23 «**bazʻoʻan**» — baxka kəp əllərnı uruwətkən Babilni kərsitidu.

zeminida qilidoqan ixi bardur.

²⁶ Uning hər qət-qətliridin kelip uningəya hujum qilinglar, ambarlirini eqiwetinglar; ɵnqiləni dəwiligəndək uni harabə-harabə kilip dəwiləp wəyran qilinglar; uning heqnemisini qaldurmanglar! □ ²⁷ Uning barliq torpaqlirini ɵltüruwetinglar! Ular soyuluxqa qüxsun! Ularning həlioqə way! Qünki ularning küni, yəni jazalinix waqti yetip kəldi. □ ²⁸ Anglanglar! Zionəya kelip, Pərwərdigar Hudayimizning kisasini, yəni ibadəthanisi üqün aloqan kisasini jakarlaydioqan, Babil zeminidin kaqқан panah izdigüqilərnin awazini anglanglar!

²⁹ Babiləya hujum kilix üqün okyaqilarni, yəni barliq kamanni əgküqiləni qaқiringlar; Babilning ətrapida bargah qurup qorxiwelinglar; heqkimni kaqқuzmanglar; öz qilmixini öz bexioqə qüxürünglar; u nemiləni qiloqan bolsa, uningəyimu xuni qilinglar; qünki u Pərwərdigarəya — Israildiki Mukəddəs Boluqioqə qarxi kərəngləp kətkənidi. ■

³⁰ Xunga uning yigitliri koqilirida yikilidu; xu künidə uning barliq jəngqi palwanliri yokitilidu,

---

□ **50:26** «... ambarlirini eqiwetinglar; ɵnqiləni dəwiligəndək uni harabə-harabə kilip dəwiləp wəyran qilinglar; uning heqnemisini qaldurmanglar!» — baxqa birhil tərjimisi: «... ax-buoqdayni saқlioqan ambarlirini eqinglar; uni harabə-harabə kilip dəwiləp taxlap, uning heqnemisini qaldurmanglar!».

□ **50:27** «**Uning barliq torpaqlirini ɵltüruwetinglar!**» — «torpaqliri» bəlkim həm Babilning sərhil mal-waranlirini kərsətkən həm xuning bilən bir waқitta uning sərhil ləxkərlirigə simwol qilinoqan boluxi mumkin.

■ **50:29** Wəh. 18:6, 7

— dəydu Pərwərdigar.■

³¹ Mana, Mən sanga qarxidurmən, i kərəngləp kətkuqi, — dəydu samawi qoxunlarning Sərdari boləqan Pərwərdigar, — qünki sening kününg, yəni Mən yeningəya yəkin kelip jazalaydioqan kün yetip kəldi; ³² kərəngləp kətkuqi putlixip yikilidu, heqkim uni kaytidin yələp turoquzmaydu; bərhək, Mən uning xəhərlirigə ot yaqimən, u uning ətrapidikilərninğ həmmisini köydürüp yutup ketidu.

³³ Samawi qoxunlarning Sərdari boləqan Pərwərdigar — Israilning Hudasi mundak dəydu: — Israillar Yəhūdalar bilən billə ezilip horlukni kərgən; ularni əsir kילוqanlar ularni kattik qamap tutqanidi; ularni qoyuwetixni rət kילוqan. ³⁴ Lekin ularning Həmjəmət-Kutkuzoquqisi küqlüktur; samawi qoxunlarning Sərdari boləqan Pərwərdigar ularning dəwasini əstayidillik bilən soraydu, xuning bilən U ularning zeminiqə aramlıq beridu, Babildikilərgə aramsizlik yətküzidu. ³⁵ Kaldiylər üstigə, Babilda turuwatqanlar üstigə həmdə Babilning əmirliiri wə danixmənliri üstigə kiliq qüxidu, — dəydu Pərwərdigar; ³⁶ kiliq palqılar üstigə qüxkəndə, ular hamaqət-əhməklərdək kərunidu; kiliq ularning palwanliri üstigə qüxüp, ular patiparaq bolup ketidu; ³⁷ kiliq ularning atliri üstigə, jəng harwiliri üstigə, ularning səpliridə turoqan barlıq yat ləxkərlər üstigə qüxidu, ular ayallardək bolidu; kiliq həziniliri üstigə qüxidu, ular bulang-talang qilinidu. ³⁸ Quroqəqilik ularning suliri üstigə

qüxüp, ular kurup ketidu; bularning səwəbi zemini oyma butlaroşa tolup, ular qorkunqluk məbudlar tüpəylidin təlwixip kətkən. □

³⁹ Xunga qəldiki janiwarlar wə qilbərilər birliktə xu yərdə turidu; xu yərdə hıwquxlar makanlixidu; u mənnggügə adəmzatsiz bolidu, dəwrdin-dəwrgə heq ahalilik bolmaydu.

⁴⁰ Huda Sodom wə Gomorrani ətrapidiki xəhərliri bilən billə ərüwətkinidək, heqkim xu yərdə turmaydu, insan baliliri xu yərdə olturaklxmaydu, — dəydu Pərwərdigar. ■

⁴¹ — Mana, ximaldin bir həlq, uluq bir əl qikip kelidu; yər yüzining qət-qətliridin nuroşun padixahlar kozoşilidu. ■ ⁴² Ular okya həm nəyzini tutup korallinidu; ular wəhxiy, heq rəhim kərsətməydiqan bolidu;

atlırioşa mingəndə ularning awazlıri dengizdək xawqunlaydu; ular jənggə atlatkan adəmlərdək səp-səp bolup, sanga hujum kilməqçi, i Babil kizi! ⁴³ Babil padixahi ularning həwirini anglapla kolliri titrəp boxap ketidu; oəm-kayoşu uni tutidu, toloşakka qüxkən ayaldək azablar uni besiwalidu. ■ ⁴⁴ Mana, İordan dəryasi boyidiki qawar-qatqallıktin qikip, daim ekip turidıqan xu sular boyidiki yaylaktiki qoylarni tarkatkan bir xirdək Mən Babildikilərnı bəder kaqkuzimən. Əmdi kimni halısam Mən uni

□ **50:38 «bularning səwəbi zemini oyma butlaroşa tolup, ular qorkunqluk məbudlar tüpəylidin təlwixip kətkən»** — baxka birhil tərjimisi: «bularning səwəbi zemini oyma butlaroşa toloşan, qünki ular qorkunqluk məbudlırını danglap kətkənidi».

■ **50:40** Yar. 19:25; Yər. 49:18 ■ **50:41** Yər. 6:22,30 ■ **50:43**

Yər. 49:24

uning üstigə tikləymən; çünki Manga kim təng kelələydi? Kim Meningdin hesab elixka Meni qakiralaydu? Mening aldında turalaydioğan pada bakkuqi barmu? □ ■

⁴⁵ Xunga Pərwərdigarning Babilni jazalaxniki məksitini, xuningdək kaldiyələning zeminini jazalax niyitini anglanglar: Ularning kiçikirimu tartip epketilidu; bərhək, kilmixliri tūpəylidin *Pərwərdigar* uning yayliqini wəyranə qilidu. ■ ⁴⁶ Babilning ixəqal qilinəqanliqini anglap yər yūzi təwrinip ketidu; uning nalə-pəryadi barliq əllərgiqə anglinidu. ■

51

Babil tooqruluk həküm — dawami

¹ Pərwərdigar mundaq dəydu: — Mana, Mən Babilni soqidioğan həm «Ləb-kamay»da tu-ruwatqanlarni soqidioğan bitqit qiloquqi xam-alni qozəqap qikirimən; □ ■ ² Mən Babilə

□ **50:44** «daim ekip turidioğan xu sular» — Jordan dəryasining suliri əzi. ■ **50:44** Ayup 41:2; Yər. 49:19,22 ■ **50:45** Yər. 49:20 ■ **50:46** Yər. 49:21 □ **51:1** «Ləb-kamay» — Kaldiyəni bir kinayilik «xifir» arkilik kərsitidu. Xifirni ipadiləx yolu bolsa, «Kaldiyə» degən səzning hərbi hərini ibraniy tilining elipbə tərtipi boyiqə arkidin oquloğan hərbi bilən alməxturuxtin ibarət (məsilən, uyoqur tilida bolsa, «a»ni «y» bilən, «ə»ni «i» bilən alməxturoqanoqə ohxax). «Ləb-kamay» degən səzning əzi ibraniy tilida «tətürqilik qiloqanlarning kəlbə», «asiylik qiloqanlarning kəlbə» degənni bildüridu, bu intayin kinayilik gəptur. «Xamal» bolsa, bəlkim 2-ayəttə tiləqə elinoğan «yat adəmlər»ni kərsitidu. ■ **51:1** Yər. 4:11

yat adəmlərni əwətimən; ular uni soruwetidu, zeminini yər bilən yəksan kiliwetidu; uning bexioğa külpət güxkən künidə ular uningə tərəp-tərəptin qarxilixixka kelidu. ■

³ Uning okyaqilirioğa kiriqni tartkudək, ornidin turoquqilaroğa dubuloğa-sawut kiygüdək pirsət bərmənglar; uning yigitlirining heqkaysisini ayap qoymənglar; uning pütkül qoxunini bitqit kilinglar. ⁴ Kaldiyələning zeminida sanjiloqanlar, koqilirida kiliqlanqanlar yikilsun! ■ ⁵ Qünki Israil yaki Yəhudamu öz Hudasi tərpidin, yəni samawi qoxunlarning Sərdari boləqan Pərwərdigar tərpidin taxliwetilgən əməs; qünki *Babilning* zemini Israildiki Mukəddəs Boluquci aldida sadir kiloqan gunah bilən toloqandur.

⁶ *Barliq əllər*, Babil iqidin keqinglar, öz jeninglarni elip bədər keqinglar! Uning kəbihlikigə qetilip kəlip həlak bolmənglar; qünki bu Pərwərdigarning kisas alidioqan waktidur; U kilmixini öz bexioğa qayturidu. □ ■

⁷ Babil Pərwərdigarning qolidiki pütkül jahanni məst kiloquci altun kədəh boləqan; əllər uning xaribidin iqkən; əllər xuning bilən sarang bolup

---

■ 51:2 Yər. 4:11; 15:7 ■ 51:4 Yər. 49:26 □ 51:6 «*Barliq əllər, Babil iqidin keqinglar, öz jeninglarni elip bədər keqinglar! ... qünki bu Pərwərdigarning kisas alidioqan waktidur; U kilmixini öz bexioğa qayturidu*» — bəzi alimlar bu sözlər «barliq əllər»gə əməs, bəlkə Israiloğa eytilidu, dəp qaraydu. 45-ayəttə əhwal xundək bolidu, ləkin bizningqə muxu yərdə Babilda hər bir əllərgə eytilidu. Qünki 9-ayəttə kaqқанlar «həmmimiz öz yurtimizə qaytayli» deyixidu. ■ 51:6 Yər. 50:8,15,28; Wəh. 18:4

kətkən. □ ■ 8 Babil tuyuksiz yikilip bitqit bolidu; uningqa ah-zar ketürünqlar! Uning azabliri üçün tutiya elinglar; u bəlkim saqaytilarmikin?■

9 — «Biz Babilni saqaytməqdiduk, lekin u saqaymidi; uningdin waz keqip həmmimiz öz yurtimizoga qaytayli; qünki uning üstigə qikirilidioqan həküm jazasi asmanoga taqixip, kökkə yetidu».□ ■

10 — «Pərwərdigar həkqaniylikimizni barlikqa kəltürgəndur; keləyli, Zionda Pərwərdigar Hu-

---

□ 51:7 «əllər .... sarang bolup kətkən» — bəlkim Babilning gunahioqa qetilib, xuningdək jazasiojimu qetilib qelip tolimu dəkkə-dükkigə qüxidu. ■ 51:7 Wəh. 18 ■ 51:8 Yəx. 21:9; Yər. 8:22; Wəh. 14:8; 18:2 □ 51:9 «Biz Babilni saqaytməqdiduk, lekin u saqaymidi; uningdin waz keqip həmmimiz öz yurtimizoga qaytayli» — qarioqanda bu sözlər Babil arisida turoqan yat əlləning eytidioqan sözliri. «Uning üstigə qikirilidioqan həküm jazasi asmanoga taqixip, kökkə yetidu» degənni, Hudaning jazalirini kəzoqioqan, kona zamandiki Babil (babəl)liklar qurmaqçi boləqan «asmanoga taqixidioqan» munar bilən selixturux paydilik ix bolidu. («Yar.» 11:1-9ni kərüng). ■ 51:9 Yər. 46:11

dayimizning qiloqan ixini jakarlayli!»□

Pərwərdigar Media qoxunlirioqa, andin Babiloqa səz qilidu

¹¹ — Oqlarni uqlanglar! Kalkanlarni tutunglar! Pərwərdigar Medianing padixahlirining rohini uroqutti; qünki Uning niyiti Babiloqa karxidur, uni bərbat kilix üqündur; bu Pərwərdigarning kisasidur, yəni Uning ibadəthanisi üqün aloqan kisasidur. ■ ¹² Babilning sepillirioqa karitip jəng tuoqini kətürünglar; kəzətəni tehimu qingraq kilinglar, kəzətqilərnə *Babilni qəriditip* səptə turoquzunglar; bəktürmə koyunglar; qünki Pərwərdigar Babildikilərnəng jazasi toqruluk nemilərnə degən bolsa, U xuni kənglidə pəmləp, uni ada qilidu.

¹³ — I əlwək sular üstidə turoquqi, bayliqliri nuroqun boluquqi, əjiling yetip kəldi, jening əlqinip üzülüş waqti toxti.

□ **51:10 «Pərwərdigar həkkanıylikimizni barlikka kəltürgəndur»** — bəzi alimlar bu səzni «Pərwərdigar bizni kutkuzup azad qiloqandur» dəp tərijimə qilidu. Ləkin «tsədəkah» (həkkanıylik) Təwrattiki baxka həq yərdə xundak mənidə tepilmaydu. Bizningqə bu səz Israilning (həmmimizgə ohxax) əzining həqkandak həkkanıylikə bolmioqaqka, Huda ularoqa həkkanıylik elip kelidu, degənni bildüridu. Bu ayəttiki həkkanıylik əzlikidin əməs, bəlki Hudadin kelidu; «Pərwərdigar Həkkanıylikimizdur» — bu Məsih-Qutkuzoquqining, xuningdək yengi Yerusalemining bir namidur. 23:6ni həm 33:16ni kəring. **«kelayli, Zionda Pərwərdigar Hudayimizning qiloqan ixini jakarlayli!»** — 9-ayəttiki səzlərnə kəlgüsidə Babildin kaqidiqan yat əllər eytidu; 10-ayəttiki səzlərnə xübhisizki, kəlgüsidə Kanaan (Pələstin)oqa kaytip kelidioqan Israilning qaldisi eytidu. ■ **51:11** Yər. 46:4; 50:28

14 Samawi qoxunlarning Sərdari boloqan Pərwərdigar Əzi bilən kəsəm qilip: «Top-top qekətkilərdək Mən seni adəmlər bilən toldurimən; ular sening üstüngdin oqəlibə təntənilirini kətüridu» dedi.■

15 — U bolsa yər-zeminni küq-қudriti bilən yasap,

Aləmni danalıqı bilən bərpa qilip,

Asmanlarni əkil-parasiti bilən yayoquqidur;■

16 U awazini qoyuwətsə, asmanlarda sular xawқunlaydu;

U yər qətliridin bulut-tumanlarni ərlitidu;

U yamoқurlarоqə qaqmaқlarni həmrəh qilip bek-itudu,

Xamalni Əz həziniliridin qikiridu.■

17 Bu *butpəraslarning* hər biri əkilsiz, bilimdin məhrumlardur;

Hər bir zərgər əzi oyoqan but tərpidin xərməndigə qalidu;

Qünki uning қuyma həykili yaloqanқilik,

Ularda heq tinik yoқtur.

18 Ular bimənilərdur, mazaқ obyektidur;

Ularning üstigə jazalinix waқti kəlgəndə, ular yoқitilidu.

19 Yaqupning nesiwisi Boloquqi bulardək əməstur;

Qünki həmmi yasiқuqi Xudur;

Israil bolsa Uning Əz mirasi boloqan qəbilisidur;

Samawi qoxunlarning Sərdari boloqan

■ 51:14 Am. 6:8 ■ 51:15 Yar. 1:1; Ayup 9:8; Zəb. 104:2; Yəx. 40:22; 44:24; 51:13; Yər. 10:12 ■ 51:16 Yər. 10:13

Pərwərdigar Uning namidur. □ ■

Pərwərdigar Israiloşa səz kılıdu

²⁰ Sən *Israil* Mening gərzəm,
 Mening jəng qoralimdursən;
 Sening bilən Mən əllərnı bitqıt kılımən,
 Sening bilən padixahlıqlarnı tarmar kılımən; □ ■
²¹ Sening bilən həm at həm at mingüqını bitqıt
 kılımən;
 Sening bilən həm jəng hərısı həm
 həydiğüqısını bitqıt kılımən;
²² Sening bilən həm ər həm ayalrı bitqıt kılımən;
 Sening bilən həm kəri həm yaxlarnı bitqıt
 kılımən;
 Sening bilən həm yigit həm kıznı bitqıt kılımən;
²³ Sening bilən həm padıqı həm qoy padısını
 bitqıt kılımən;
 Sening bilən həm dehқан həm boyunturukқа
 qetiloğan kalılrını bitqıt kılımən;

□ **51:19** «**Yakupning nesiwisi Boluquı...**» — Yakup muxu yərdə Yakup wə uning əwladlırı Israilnımu kərsıtuđu. «Yakupning nesiwisi» Hudaning Əzıduđu, əlwəttə. ■ **51:19** Yər. 10:16 □ **51:20** «**Sən Israil Mening gərzəm, Mening jəng qoralimdursən; senıg bilən Mən əllərnı bitqıt kılımən, senıg bilən padixahlıqlarnı tarmar kılımən...**» — əynı tekısttə pəkət «Sən mening gərzəm...» deyılıđu. Əmđu Hudaning bu səzlırı kimgə eytılıđu? Bəzi alımlar (peıllarnı «ətkən zaman»oşa əzgərtıp) Babiloşa eytıloğan, dəp qarayđu. Baxkılar (kəlgüsidə Babil imperiyəsını wəyran kılıdıoğan) Pars imperiyəsıgə eytılıđu, dəp qarayđu; bıraq bizningqə ular Israilning əzıgə eytılıđu (24-ayətnı kərüng). Baxқа pəyoqəmbərlərnıng səzlırı boyıqımu, ahırkı zamanlarda Israil həlki Hudaning bı jazalax qoralı bolıđu (məsilən, «Yəx.» 41:5, «Zək.» 12:7nı kərüng). ■ **51:20** Yər. 50:23

Sening bilən həm waliylar həm həkümranlarni bitqit qilimən.

24 — Mən kəz aldinglarda Babilning həm barlıq kaldiylərning Zionda qılqan barlıq rəzillikini öz bexioğa qüxürüp yandurimən, — dəydu Pərwərdigar.

25 — Mana, Mən sən *Babiloğa* qarximən, i pütkül yər yüzini həlak qılquqi taq;
Mən qolumni üstünggə sozup,
Seni tik yarlardin oqulitip,
Domilitip qüxürüp, seni köyüp tügigən bir yarınar taq qilimən, — dəydu Pərwərdigar.

26 Xuning bilən ular səndin bürjək qikirix üqünmu tax tapalmaydu,
Yaki ul üqünmu heqyərdin tax tapalmaydu;
Qünki sən mənggügə bir wəyranə bolisən, — dəydu Pərwərdigar.

27 — Zeminda jəng tuqini kətürünglar,
Əllər arisida kanay qelinglar;
Babiloğa jəng qilixka əlləni təyyarlanglar;
Ararat, minni wə Axkinaz padixahlıqlirini qakirip yioqinglar;
Uningoğa hujum qılquqi qoxunlaroğa bir sərdar bekinglar;
Atlarni top-top qekətkə leqinkiliridək zeminoğa türkümləp qikiringlar;□

28 Uningoğa jəng qilixka əlləni təyyarlanglar,

□ 51:27 «qekətkə leqinkiliri» — ibraniy tilida bu söz bəkim qekətkə leqinkisining əsux jəryanidiki əng ziyanlıq baskuqini kərsitixi mumkin.

— Medialiklarning padixahliri, waliyliri wə barlik həkümdarlırını, xundakla u həküm sürgən zeminlarning barlik adəmlirini təyyarlanglar!
29 Xuning bilən yər yüzi təwrinip azablinidu; qünki Pərwərdigarning Babilə qaxxi baqlıoan niyətliri, yəni Babilning zeminini heq adəm turmaydıoan qəl-bayawan kıliwetix niyiti əməlgə axmay qalmaydu.

30 Babildiki palwanlar uruxtin qol üzidu;

Ular qoroanlirida amalsiz olturidu;

Ularning dərmani qalmaydu,

Ular ayallardək bolup qalidu;

Uning turaloquliriəqa ot qoyulidu;

Dərwaza salasunliri sundurulidu.■

31 Yügürüp keliwatқан bir qaparmən yənə bir qaparməngə, bir həwərqi yənə bir həwərqiğə Babil padixahining aldidila uqrixip kəlip uningə: —

«Silining pütkül xəhərliri u qəttin bu qətkiqə ixəqal kəlinidi;

32 Dərya keqikliri igiliwelindi,

Qomuxluklar otta keydürüldi,

Palwanliri dəkkə-dükkigə qüxüxti!»

■ 51:30 Yər. 50:37

— dəp jakarlixidu.□

³³ Qünki samawi qoxunlarning Sərdari boləjan Pərwərdigar — Israilning Hudasi mundak dəydu: —

Babilning kizi təkxilinip qingdilidəjan waqti boləjan hamandək besilidu;

Birdəmdila, uning həsuli orulidəjan waqti yetip bolidu!□

³⁴⁻³⁵ Zionda turəuqi kiz: — «Babil padixahı Nebəkadnəsar meni yutup,

Meni əajilap əzgən;

U iqimni boxitəjan kaqidək kilip koyəjan;

U əjdihədək meni yutup,

Əzini nazu-nemətlirim bilən toyəuzəjan,

Meni kurukdəp pak-pakiz kiliwətkən.

Manga, mening tenimgə kiləjan zorawanlikı Babilning bexiəja qüxürəlsun» — dəydu,

Wə Yerusalem: «Mening qanlirim Kaldiyədə

□ **51:32 «Dərya keqikliri igiliwelindi, qomuxluklar otta keydürüldi, palwanliri dəkkə-dükkigə qüxüxti!» — dəp jakarlixidu»** — Babilning qandak yol bilən ixəjal qilinəjanlikining təpsilatlıri toqruluk «Qoxumqə səz»imizni kəring. Pars qoxuni Əfrat dəryasining ekix yənilixini əzgərtiwetidu, dərya kışka waqit iqidila qurup ketidu. Parslar su yok dəryadin mengip xəhərgə kirdi. Xuning bilən xəhər iqidiki «dərya keqikliri» birinqi bolup igiliwelindi. Xəhər ətrapidiki «qomuxluklarning keydürülüxi»din məqsət xəhərdin kaqқанlarəja yoxurunəjudək jaylar bolmisun üqün idi. □ **51:33 «uning həsuli orulidəjan waqti»** — bəlkim adəmliri wə imarətliri yikətilidəjan, yəni uning jazalinix waqtini kərsitidu.

turoquqilarning bexioqa təkülsun» — dəydu.□

³⁶ Xunga Pərwərdigar mundaq dəydu: —

Mana, Mən sening dəwayingni soraymən,

Sən üçün kisas alimən;

Mən uning dengizini qurutimən, bulikini
qaojiritimən.□ ■

³⁷ Babil bolsa dəwə-dəwə harabilər,

Qilbərilərləning turaloqusi bolidu;

Zemini adəmni dəhxət basidioqan həm daim ux-
ux kilinidioqan obyekt bolidu,

Həq adəm xu yərdə turmaydu.

³⁸ Ularning həmmisi yax xirlərdək hıwlixidu,

Arslanlardək bir-birigə hiris kilixidu;□

³⁹ Ularning kəypiyati kizip kətkəndə, Mən
ularoqa bir ziyapət təyyarlap qoyimənki, ularni

□ 51:34-35 «Babil padixahi Nebokadnəsar meni yutup,
meni oqajilap əzgan; ...manga, mening tenimgə qiloqan
zorawanliki Babilning bexioqa qüxürülsun» — dəydu, wə
Yerusalem: «Mening qanlirim Kaldiyədə turoquqilarning
bexioqa təkülsun» — dəydu — bu 34-35-ayəttiki səzligüqi
«Zionda turoquqi qiz» bəlkim «adəmləxtürülgən» Yerusalemoqa
wəkil kelidu. «manga, mening tenimgə qiloqan zorawan-
liki..» — bəlkim Yerusalem wə uning həlkini kərsitidu.

□ 51:36 «Mana, Mən sening dəwayingni soraymən, sən
üqün kisas alimən; Mən uning dengizini qurutimən,
bulikini qaojiritimən» — Pars qoxuni Babildin etidioqan Əfrat
dəryasini qurutidu. Ular xu yol bilən xəhərnə ixoqal kilidu.
«Qoxumqə səz»imizni kərüng. ■ 51:36 Yər. 50:38 □ 51:38
«Ularning həmmisi yax xirlərdək hıwlixidu, arslanlardək
bir-birigə hiris kilixidu» — Babilliklər hərəkəxlikidin atiki
qikqanidi. Bu ayət bəlkim xularning məst bolup «xir kəyp»
boloqanlıqini bildüridu. 39-ayətnimu kərüng. Babilning
padixahi Bəlxazar əmir-wəzirliri bilən billə məst bolqanda,
xəhəri bəsülüp ixoqal kilinöqan («Dan.» 5-babni oqung).

məst kiliwetimən; xuning bilən ular yayrap-yaxnap ketidu, — andin mənggügə uykuoşa oşərk bolup, kaytidin heq oyoqanmaydu, — dəydu Pərwərdigar. □ 40 Booquzlaxka yetiligən qozilərdək wə billə yetiləngən qoşkarlar həm tekilərdək Mən ularni booquzlaxka quxürimən.

41 Xexakning ixoşal kilinoşanlikioşa kara!
Pütkül yər yüzining pəhrining tutuloşanlikioşa kara!

Babilning əllər arisida adəmnı dəhxət basidioşan obyektı boluşanlikioşa kara! □ ■

42 Dengiz Babil üstidin ərləp kətti;
U nuroşunlioşan dolğunlar bilən oşərk boldi. □

43 Uning xəhərliri adəmnı dəhxət basidioşan obyekt,
Kaşjirək yər, bir qəl, heqkim turmaydioşan zemin boldi;
Heqkəndək insan balisi kaytidin xu yərlərdin ətməydu.

44 Mən Babilda Bəlni jazalaymən;
Mən uning aşzidin yutuwaləşinini yanduriwalimən;

□ 51:39 «Ularning kəypiyati kizip kətkəndə, Mən ularoşa bir ziyapət təyyarlap qoyimənki, ularni məst kiliwetimən; xuning bilən ular yayrap-yaxnap ketidu, — andin mənggügə uykuoşa oşərk bolup, kaytidin heq oyoqanmaydu» — bu bexarətning əməlgə axuruluxini yənə «Dan.» 5-babta kərüng. □ 51:41 «Xexakning ixoşal kilinoşanlikioşa kara» — «Xexak» Babilni kərsitidioşan həjwiyy, kinayilik bir isim. 25:26tiki izahatni kərüng. ■ 51:41 Yəx. 13:19; Yər. 25:26 □ 51:42 «dengiz ... dolğunlar...» — Təwrat-injilda kəp waqıtlarda simwol süpitidə top-top qoxunlarni kərsitidu.

Əllər kəydidin uningə qərap ekip kelixməydu;
Bərək, Babilning sepili oqulap ketidu. □

⁴⁵ Uning otturisdin qıqınglar, i həlkim!

Hərbiringlar Pərwərdigarning kattıq oşəzipidin
öz jeninglarni elip bədər kəqinglar!

⁴⁶ Silər zeminda angliniwatқан pitnə-ıoıwadin
yürikinglarni su kılmanglar wə kərkınglar;
Bu yil bir pitnə-ıoıwa, kelər yili yənə bir pitnə-
ıoıwa qıkıdu;

Zeminda zulum-zorawanlıq partlaydu,
həkümdarlar həkümdarlarə qərxı qıkıdu.

⁴⁷ Xunga mana, xu künlər keliduki,

Mən Babildiki oyma məbudlarni jazalaymən;

Xuning bilən uning pütkül zemini hijalətkə
qaldurulidu,

Uningda ɵltürülgənlər uning iqidə yikilidu;□

⁴⁸ Xuning bilən asman wə zemin wə ularda bar
boləqlar Babil üstidin xadlıqtin yangraydu;

Qünki ximaldin həlak kıləuqıllar uningə jəng
kılıxqə kelidu — dəydu Pərwərdigar.

⁴⁹ Babil tüpəylidin pütkül yər yüzidiki
ɵltürülgənlər yikiləndək,

Babil Israilda ɵltürülgənlər tüpəylidin Babil

□ **51:44 «mən Babilda Bəlni jazalaymən»** — «Bəl» — (yaki «Marduk») Babilning əng muhım buti. □ **51:47 «...Xuning bilən uning pütkül zemini hijalətkə qaldurulidu, uningda ɵltürülgənlər uning iqidə yikilidu»** — demək, Babil həlki zeminidin heq qaqalmaydıqlan bolidu.

yikilmay qalmaydu.□

⁵⁰ Kiliqtin qaqqanlar, yirak ketinglar, hayal bolmanglar;

Qət yərlərdin Pərwərdigarni seqininglar,

Yerusalemni esinglaroqa kəltürünglar.□

⁵¹ «Biz hijalətkə kalduk, qünki haqarətkə uqriduk;

Xərməndiqiliktin yuzimiz təküldi;

Qünki yat adəmlər Pərwərdigarning öyidiki mukəddəs jaylaroqa besip kirdi!».

⁵² Xunga xu künlər keliduki, — dəydu Pərwərdigar,

— Mən uningdiki oyma məbudlarni jazalaymən; Uning pütkül zemini boyida yarilinip jan həlkumida ingrixidu.

⁵³ Babil asmanlaroqa kətürülgən bolsimu,

Uning yuqiri istihkam-qoroqini mustəhkəmləngən bolsimu,

Lekin Meningdin uningoqa halak kiləuqilar yetip baridoqan boldi, — dəydu Pərwərdigar.

⁵⁴ Babildin nalə-pəryadning awazi,

□ **51:49** «Babil tūpəylidin pütkül yər yuzidiki oltürülgənlər yikiloqandək, Babil Israilda oltürülgənlər tūpəylidin Babil yikilmay qalmaydu» — ayəttiki əyni ibraniy tekistni qüxinix təs. Oqurmənlər baxqa tərjimilərnə uqritixi mumkin. Lekin omumiy mənisi qoqum tərjimimizdək boluxi kerək. □ **51:50** «Kiliqtin qaqqanlar, yirak ketinglar, hayal bolmanglar; qət yərlərdin Pərwərdigarni seqininglar, Yerusalemni esinglaroqa kəltürünglar» —

eniqki, bu səzlər Babilda sürgün boləqan Israilləroqa eytilidu.

□ **51:51** «Biz hijalətkə kalduk, qünki haqarətkə uqriduk; ...qünki yat adəmlər Pərwərdigarning öyidiki mukəddəs jaylaroqa besip kirdi!» — xübhisizki, bu səzlər Babilda sürgün boləqanlarning kayoqurup eytidoqanliri bolidu.

Kaldiylarning zeminidin zor ھalakətning sadasi kətürülıdu.

⁵⁵ Qünki Pərwərdigar Babilni ھalak qılmakqı bolıdu;

U unıngdin warang-qurunglırını yokıtıdu;
Sularning dolqunlırı ərəkəxləwatqan sulardək xarkıraydu,

Ularınıng awazi xawqunlap kelıdu.□

⁵⁶ Qünki ھalak qıloquqı unıngoqa, yəni Babiloqa jəng qılıxqa kelıdu,

Xuning bilən unıng palwanlırı əsırgə qüxıdu;

Ularınıng okyalırı sundurulıdu;

Qünki Pərwərdigar — qısaslar aloquqı Təngrıdu;

U yamanlıqni yandurmay qalmaydu.

⁵⁷ — Mən unıng əmırlırı, danıxmənlırı, walıylırı, ھəkümdarlırı wə palwanlırını məst qılımən;

Ular mənngügə uhlaydu wə qaytıdın ھəq oyoqanmaydu — dəydu Padıxah, — Nami samawı qoxunlarınıng Sərdarı bolqan Pərwərdigar.

⁵⁸ Samawı qoxunlarınıng Sərdarı bolqan Pərwərdigar mundaq dəydu: —

Babilning kəng sepillırı yər bilən yəksan qılınıdu,

Unıng egız dərwazılırı pütünləy köydürülıdu;

Xuning bilən əllərnıng jan tikıp tapqan mehnıti bıhıdə bolıdu,

---

□ **51:55 «...sularning dolqunlırı ərəkəxləwatqan sulardək xarkıraydu, ularıning awazi xawqunlap kelıdu»** — «sularning dolqunlırı», «ularning awazi» bolsa bəlkim «ھalak qıloquqılar»ningki bolıdu. Ular «dengiz»oqa ohxıtılqan (42-ayət); 56-ayət ularıning ھərıkıtınımu kərsıtıdu.

Əl-yurtlarning əzlrining jupalik əjiri pəkət otka yekiloqu bolidu.□

59 Yəhuda padixahi Zədəkiya təhtkə olturoqan tətinqi yili, Babiloqa baroqinida Maḥseyahning nəwrisi, Neriyaning oqli Seraya Zədəkiyoqa həmrah bolup baroqan (Seraya bax oqojidar idi). Yərəmiya pəyoqəmbər uningqa səz tapילוqan.

□ 60 Yərəmiya oram kəqəzge Babilning bexioqa qūxidioqan barlik külpətlərnı, — yəni Babil toqruluk pütüklük bu barlik səzlərnı yazoqanidi; 61 wə Yərəmiya Serayaqa mundak dedi: — Sən Babiloqa yetip baroqanda, bu səzlərnıng həmmisini oqup qikip wə: —

62 «Pərwərdigar, Sən bu jay toqruluk: — Mən uni yəksan kilmənki, uningda heqkim, nə insan nə haywan turmaydioqan, mənggügə bir wəyrənə bolidu — degənsən» — dəysən; 63 xundak kılıp bu yazmini oqup qikkəndin keyin, uningqa tax tengip, Əfrat dəryasining otturisoqa qərüwət, 64 wə: «Mən uning üstigə qūxürməkqi boloqan külpətlər tüpəylidin, Babil *xu taxqa* ohxaxla oqərk bolup qaytidin ərliməydu; ular həlaldin ketidu» — dəysən.

Yərəmiyaning səzliri muxu yərdə tūgidi.

□ **51:58 «Xuning bilən əllərnıng jan tikip tapqan mehniti bihudə bolidu»** — əllərnıng bikar ixligini, «jupalik əjiri» bəlkim zor xəhər-imperiyə boloqan Babilni kəp mehnət singdurup kurup qikkənlikini kərsitidu («Həb.» 2:13ni kərüng).

□ **51:59 «Neriyaning oqli Seraya Zədəkiyoqa həmrah bolup baroqan (Seraya bax oqojidar idi),...»** — Seraya Barukning akisi yaki ukisi idi. 32:12də uning bowisi «Maaseyah» deyilidu.

52

Yerusalemning bəsülüp ixoqal kılınixi

¹ Zədəkiya Yəhudaqə padixah bolqanda yigirmə bir yexida idi; u Yerusalemda on bir yil həküm sürdi. Uning anisi Libnahlıq Yerəmiyaning kızı bolup, ismi Həmutal idi.

■ ² U *padixah* Yəhoakimning kılqınidək, Pərwərdigarning nəziridə rəzil ixlarni kildi. ³ Pərwərdigarning Yerusalemqə həm Yəhudaqə karatqan oqəzipi tūpəylidin, Pərwərdigar ularni Öz huzuridin həydiwətküqə bolqan arilikta, təwəndiki ixlar yüz bərdi. Birinqidin, Zədəkiya Babil padixahiqə isyan kətürdi.

⁴ Xundak boldiki, uning səltənitining tokkuzinqi yili oninqi ayning oninqi künidə Babil padixahi Nebokədnəsar pütkül koxuniqə yetəqililik kılıp Yerusalemqə hujum kılıxka kəldi; ular uni korxiwelip bargah kurup, uning ətrapida qaxa-potəylərnı kuruxti. □ ■ ⁵ Xuning bilən xəhər Zədəkiyaning on birinqi yiliqə muhasiridə turdi. ⁶ Xu yil tətinqi ayning tokkuzinqi küni xəhərdə eqir kəhətqilik həmmıni baskan wə zemindikilər üqünmu həq ax-ozuk qalmioqanıdi. □ ⁷ Xəhər sepili

■ **52:1** 2Pad. 24:18 □ **52:4** «...uning (Nebokədnəsarning) səltənitining tokkuzinqi yili oninqi ayning oninqi künidə»

— miladiyədin ilgiri 588-yili, 15-Yanwar idi. ■ **52:4** 2Pad. 25:1; Yər. 39:1 □ **52:6** «zemindikilər üqünmu həq ax-ozuk qalmioqanıdi»

— baxka birhil tərjimisi «ətrapidiki zemindikilər üqünmu həq ax-ozuk qalmioqanıdi». Bu tərjimə toqra bolsa, «ətrapidiki zemindikilər» xəhər ətrapidiki zemindin keqıp panah izdəp xəhərgə kirgənlərnı kərsitidu.

bəsüldi; barlıq jənggiwar ləxkərlər qaçmaqçı bolup, tün keqidə xəhərdin bədər tikiwetixti. Ular padixah baqçisiqə yekın «ikki sepil» arılıkidiki dərwezidin ketixti (Kaldiylər bolsa xəhərninğ həmmə tərripidə bar idi). Ular *Jordan jiləsidiki* «Arabah tüzlənqliki»ni boylap qeqixti. ⁸ Ləkin Kaldiylərninğ qoxuni padixahni qoqlap Yeriho tüzlənqlikidə Zədəkiyaqə yetixti; uning pütün qoxuni uningdin tarqilip kətkənidi. ⁹ Wə ular padixahni tutup, Hamat zeminidiki Riblah xəhirigə, Babil padixahning aldiqə apardı; u *xu yərdə* uning üstidin həküm qikardı. ¹⁰ Babil padixahı Zədəkiyaning oqullirini uning kəz aldida kətl kildi; u Yəhudaning barlıq əmiririninu Riblah xəhiridə kətl kildi; ¹¹ andin Zədəkiyaning kəzlrini oyuwətti; Babil padixahı uni mis kixənlər bilən baqlap Babilqə elip kelip, əlgüqə zindanoqə qamar qoydi.

Muqəddəs ibadəthanining harab qilinəanliqi

¹² Bəxinqi ayninğ oninqi künidə (bu Babil padixahı Nebokadnəsarninğ on tokkuzinqi yili idi) Babil padixahning hizmitidə boləan, pasiban begi Nebuzar-Adan Yerusalemoqə yetip kəldi. □ ¹³ U Pərwərdigarninğ əyini, padixahning ordisini wə xəhərdiki barlıq əylərnə kəydüriwətti; barlıq bəhəywət imarətlərgə u ot qoyup kəydüriwətti. ¹⁴ Wə pasiban begi yetəkqilikidiki Kaldiylərninğ

□ **52:12 «Bəxinqi ayninğ oninqi künidə...(Babil padixahı Nebokadnəsarninğ on tokkuzinqi yili...)»** — miladiyədin ilgiri 586-yili, 17-Awəqust idi.

pütkül qoxuni Yerusalemning ətrafidiki pütkül sepilini örüwətti.

¹⁵ Pasiban begi Nebuzar-Adan zemindiki əng namrat kixilərdin bir qismini, xəhərdə qaloqan baxka kixilərnı, Babil padixahi tərəpkə qeqip təslim bolqanlarnı wə qaloqan hünərwənlərnı əsir qilip ularnı elip kətti. □ ¹⁶ Ləkin pasiban begi Nebuzar-Adan zemindiki əng namratlarnıng bir qismini üzümzarlıqlarnı pərwix qilixka wə teriqqilik qilixka qaldurdi.

¹⁷ Kaldiylər Pərwərdigarning əyidiki mistin yasaloqan ikki tüwrükni, das təgliklirini wə Pərwərdigarning əyidiki mistin yasaloqan «dengiz»ni qeqip, barlıq mislirini Babiloqa elip kətti. □ ■ ¹⁸ Ular yənə *ibadəttə ixtilidioqan* idixlar, gürjək-bəlgürjəklər, lahxigirlər, qaqılar, piyalə-təhsilər həm mistin yasaloqan barlıq əswablarnı elip kətti; ¹⁹ daslar, huxbuydanlar, qaqılar, küldanlar, qiraqdanlar, piyalilər wə jam-qədəhlərnı bolsa, altundin yasaloqan bolsimu, kümüxtin yasaloqan bolsimu, ularnı

□ **52:15** «qaloqan hünərwənlər» — yaki «qaloqan top-top adəmlər». □ **52:17** «das təglikliri» — bular bolsa «dengiz»din kiqik bolqan daslarnı kətüridioqan təgliklərnı kərsitidu. Bu ayətlərdə tiloqa elinoqan jabduq-bisatlarnı kəprək qüxinix üçün «1Pad.» 7:8-51-ayətnı kərüng. ■ **52:17** Yər. 27:19

ing həmmisini pasiban begi elip kətti. □

²⁰ Sulayman padixah Pərwərdigarning öyi üçün mistin yasatqan ikki tüwrük wə «dengiz», xundakla uning təgiliki boləqan on ikki buqini u elip kətti; qünki bu mis saymanlarning eqirliqini əlqəx mumkin əməs idi.

²¹ Ikki tüwrük bolsa, hər birining egizliki on səkkiz gəz, aylanmisi on ikki gəz kelətti; hər birining iqi kawak bolup, misning qelinliqi tət barmaq idi. □ ■ ²² Tüwrükning üstidiki bexi bolsa mis bolup, egizliki bəx gəz idi; uning pütün aylanmisi tor xəklidə həm anar nushisi bilən bezəlgənidi, həmmisi mistin idi; ikkinqi tüwrükmu uningə qə ohxax bolup, umu anar nushisi bilən bezəlgənidi. ²³ Hər bir tüwrükning bexining yanlirida tokşan altə anar nushisi bar idi; torda jəmiy bolup yüz anar nushisi bar idi.

²⁴ Pasiban begi Nebuzar-Adan bolsa bax kahin Seraya, orunbasar kahin Zəfaniya wə ibadəthanidiki üq nəpər ixikbakarnimu əsirgə aldi. ²⁵ U xəhərdin ləxkərləni baxquridioqan bir aqwat əməldarni, xəhərdin tapqan orda məslihətqiliridin yəttini, yərlik həlkni

---

□ **52:19 «daslar, huxbuydanlar, qaqilar, küldanlar, qiraqdanlar, piyalilər wə jam-kədəhləni bolsa, altundin yasaloqan bolsimu, kümüxtin yasaloqan bolsimu, ularning həmmisini pasiban begi elip kətti»** — bu altun-kümüx wə mistin yasaloqan barliq qaqa-kuqilar wə barliq əswablar, Yerəmiyaning ilgiriki bir bexariti boyiqə, 54 yildin keyin Pars imperatori Qorəxning pərmani bilən Yerusalemqə qayturuldi (27:21-22ni kəring). □ **52:21 «gəz»** — (yaki «jəynək») Təwrattiki bir əlqəmdur, jəynəktin qolning uqioqə boləqan ariliktur, təhminən 45 santimetr. ■ **52:21** 1Pad. 7:15; 2Pad. 25:17; 2Tar. 3:15

ləxkərlikkə tizimlioquqi, yəni qoxunning sərdarining katipini wə xəhərdin atmix nəpər yərlik kixini tutti. □ ²⁶ Pasiban begi Nebuzar-Adan bularni Babil padixahining aldiqa, Riblahqa elip bardi. ²⁷ Babil padixahi Hamat zeminidiki Riblahda bu kixilərnı kiliqlap ɵltürüwətti. Xu yol bilən Yəhuda ɵz zeminidin sürgün kılındi.

Yəhuda Babilə q sürgün kılınidu

²⁸ Nebokadnəsar sürgün kılıqan kixilərnıng sani mundak idi: — yəttinqi yili ɵq ming yigirmə ɵq Yəhudi; ²⁹ Nebokadnəsarnıng on səkkizinqi yili u Yerusalemdin səkkiz yüz ottuz ikki kixini sürgün kıldı; ³⁰ Nebokadnəsarnıng yigirmə ɵqinqi yili pasiban begi Nebuzar-Adan Yəhudiylardin yəttə yüz kırık bəx kixini sürgün kıldı; jəmiy bolup sürgün kılınoqlanlarnıng sani tət ming altə yüz kixi idi. □

Yəhoakinning sürgün boluxi

□ **52:25 «bir aqlwat əməldar...»** — yaki pəqət «bir əməldar...». □ **52:30 «Nebuzar-Adan Yəhudiylardin yəttə yüz kırık bəx kixini sürgün kıldı; jəmiy bolup sürgün kılınoqlanlarnıng sani tət ming altə yüz kixi idi»** — bu sanlar «2Pad.» 24:14-16də hatiriləngəngə ohximaydu. «Yərəmiya»diki sanlar bəlkim Yerusalemdikilərnı, «2Pad.»diki san pütünləy Yəhudadikilərnı kərsitixi mumkin. Bu sanlar az kərünsimu, oqlurmənlərnıng esidə boluxi kərəkki, Yərəmiyanıng həm ɵzakıyalnıng bexarətliri boyiqə Yəhudadikilərnıng kəpinqisi «kılıq, kəhətpılık wə waba-kesəl» bilən ɵlgən bolsa kərək.

³¹ Xundak boldiki, Yəhuda padixahı Yəhoakin sürgün boləan ottuz yəttinqi yili on ikkinqi ayniq yigirmə bəxinqi küni xu ix yüz bərdi: Əwil-Merodak Babilə padixah boləan birinqi yili, u Yəhuda padixahı Yəhoakinning kəddini kətürüp, uni zindandin qikardi; ■ ³² u uningə mulayim səz kilip, uning ornini Babilə uning bilən birgə turoqan baxka padixahlarning ornidin yukiri kildi; ³³ xuning bilən Yəhoakin zindandiki kiyimlirini seliwetip, əmrining qaloqan hər bir künidə hər daim padixah bilən billə həmdastihan boluxka muyəssər boldi. ³⁴ Uning nesiwisi bolsa, Babil padixahining uningə beqixliqan daimlik iltipati idi; bu iltipat kündilik idi, yəni u uningə taki aləmdin ətkiqə əmrining hər bir küni muyəssər kilinoqan.

■ 52:31 2Pad. 25:27-30

**Muq ddes Kalam (y ngi yezik)
The Holy Bible in the Uyghur language, written in
Pinyin script**

Copyright   2010 Mukeddes Kalam - Uyghur Bible Translation Committee

Language: Uyghur tili (Uyghur)

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution Share-Alike license 4.0.

You have permission to share and redistribute this Bible translation in any format and to make reasonable revisions and adaptations of this translation, provided that:

You include the above copyright and source information.

If you make any changes to the text, you must indicate that you did so in a way that makes it clear that the original licensor is not necessarily endorsing your changes.

If you redistribute this text, you must distribute your contributions under the same license as the original.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

Note that in addition to the rules above, revising and adapting God's Word involves a great responsibility to be true to God's Word. See Revelation 22:18-19.

2021-09-11

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 22 Feb 2024 from source files dated 31 Aug 2023

b6bd0959-14d2-5233-b340-6f210a8f13c5